

**FACETTEN UIT HET LEVEN EN DE LEERSTELLING VAN
DS. A. VERGUNST**

Predikant van de Gereformeerde Gemeenten

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

A. LEVENSOVERZICHT

B. VERGUNST ALS STUDENT, door ds. M. Golverdingen SYNODE VERGADERING 3 JUNI 1953

C. PREKEN

1. HET WOORD GODS DAT EEUWIG BLIJFT

AFSCHEIDSPREDIKATIE uitgesproken te Zeist hij zijn vertrek naar Amerika

"En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uwe harten." 1 Petrus 1: 19

2. EEN ERNSTIGE AANSPORING TOT DE DIENST DES HEEREN IN HART EN WANDEL

"En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehaaglijke en volmaakte wil van God zij."

3. GEEN BLIJVENDE STAD. Oudejaarspreek 1969

"Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige."
Hebreen 13: 14

4. "DE NOODZAAK VAN HET WAARACHTIG GELOOF"

Heidelbergse Catechismus Zondag 7 vraag 20

"Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn veroordeeld geworden? Neen zij, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen."

5. VERMENIGVULDIGDE GENADE. 25 jarig ambtsjubileum

"Want al deze dingen zijn om uwentwil opdat de vermenigvuldigde genade, door de dankzegging van velen, overvloedig wonde ter heerlijkheid Gods." 2 Korinthe 4: 15.

6. TOESPRAAK OP DE SAMENKOMST 4 FEBRUARI 1975, door Ds. H. RIJKSEN

7. EEN DING IS NODIG. Biddagpreek te Wolphaartsdijk, op 14 maart 1979

'En Jezus antwoordende, zeide tot haar: Martha, Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen; maar één ding is nodig; doch Maria heeft het goede deel uitgekozen, hetwelk van haar niet zal weggenomen worden.' Lukas 10:41 en 42

8. De Heere is nabij. Bidstond voor de Generale Synode in 1980

De Heere is nabij. Filippenzen 4: 5 en 6

9. Mozes' ootmoedig smeekgebed

Laat Uw werk aan Uwe knechten gezien worden en Uw heerlijkheid over hun kinderen. En de liefelijkheid des Heeren onzes God zij over ons; en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja het werk onzer handen, bevestig dat. Psalm 90:16,17

10. Troostvolle meditatie.

... en hij stierf Genesis 5:5b

D. DIVERSEN

- 11. NA VIJFTIEN JAAR 1953-1968. Door ds. A. Vergunst, Rotterdam**
- 12. Hulpverlening onder behoeftige Joden door Deputaatschap voor de zending van de Gereformeerde Gemeenten, door toedoen van ds. Vergunst**
- 13. Een vaste koers**
- 14. NAAR DE REGEL VAN DE SCHRIFT**
- 15. GODEFRIDUS CORNELISZ. UDEMANS EN ZIJN COOP-MANS-IACHT**
- 16. In Memoriam Ds. A. Vergunst 1926 – 1981. Saambinder 3 december 1981**
- 17. Verslag van de begrafenis van Ds. A. Vergunst**
- 18. Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds
Ds. A. Moerkerken**
- 19. Boekbespreking: Vernieuwing en verwarring, door ds. M. Golverdingen**
- 20. Persoonlijke impressie, onder voorbehoud van correctie**

A. LEVENSOVERZICHT

Arie VERGUNST, 1926-1981

Arie Vergunst werd geboren op 22 januari 1926 in Leiden als derde kind van Hendrik Vergunst en Francina Everdina Roelofsen. Het waren mensen die beiden de vreze des Heeren deelachtig waren en hun kinderen daarin voorgingen. Ook in het voorgeslacht en het familie-leven was genade verheerlijkt. Zo was bijvoorbeeld ds. H. Roelofsen (1852-1930) een oom van mevrouw Vergunst-Roelofsen.

Beide ouders hebben het leven van hun kinderen gestempeld. Vanwege zijn werk als sigarenwinkelier was vader Vergunst veelal thuis. Er werd in het oudhollandse hoekpand aan de Hooglandse Kerkchoorsteeg in de Leidse binnenstad veel over de Heere en Zijn dienst gesproken. Vele kinderen Gods kwamen regelmatig in hun woning. In die tijd was er een levendige geestelijke omgang met elkaar en dit "gezelschapsleven" reikte over de kerkmuren heen. Vader en moeder Vergunst waren beiden afkomstig uit de Nederlandse Hervormde Kerk, maar bleven na hun aansluiting bij de Gereformeerde Gemeenten de oude kerk achting toedragen. Dat blijkt onder andere uit het voorval met een man, die dacht bij vader Vergunst in het gevele te komen, door openlijk zijn misnoegen kenbaar te maken over de Hervormde Kerk, die hij in een gesprek in de sigarenwinkel "de grote hoer" had genoemd. In minder dan geen tijd had Vergunst sr. hem de winkel uitgewerkt. Van zulke praat was hij niet gediend.

In dit gezin groeide Arie Vergunst op. Hij legde van jongs af aan een grote mate van leergierigheid aan de dag. De oorlogsomstandigheden verhinderden de studiezijn van Vergunst niet. In 1941 legde hij met goed gevolg het MULO-examen af. Zijn ouders besloten hem verder te laten leren. Twee jaar later ontving hij het diploma HBS-b. Verder studeren was onmogelijk. Hij kreeg een functie in het bedrijfsleven, en wel op het Haagse bijkantoor van Douwe Egberts. Kort daarna volgde overplaatsing naar het Utrechtse hoofdkantoor van dit bedrijf. Zijn intelligentie en improvisatievermogen bleven daar niet onopgemerkt en al spoedig werd hem de leiding over een bepaalde afdeling toevertrouwd. Een veelbelovende carrière leek voor hem te zijn weggelegd, maar de Heere had iets anders met hem voor.

De vreze Gods in het gezin miste haar uitwerking niet en de vele gebeden bleven niet onverhoord, al ging dat met veel aanvechtingen gepaard. De jonge Vergunst kwam in een spanningsveld terecht tussen enerzijds de geloofservaring en het leven met en uit de Heere zoals hij dat thuis ervoer, en anderzijds de contacten met schoolkameraden en leerkrachten bij wie verondersteld geloof de boventoon voerde.

Deze tijd van heen en weer geslingerd worden duurde evenwel niet lang voor hem. De Gereformeerde Gemeente van Leiden, waartoe het gezin behoorde, was sinds het vertrek van ds. W.C. Lamain in 1932 vacant. In 1944 nam kandidaat L. Rijkssen de herdersstaf in deze gemeente op. Al na enkele maanden werd zijn prediking gezegend aan het hart van Vergunst.

Het was op 18 december 1944, toen de prediking over Jeremia 31:20 gebruikt werd om zijn hart aan te raken en hem schuldenaar voor God te maken. Zelf zou hij er later van zeggen: "Toen beleefde ik een persoonlijke ommekeer, gevolgd door een hartelijke begeerte tot het ambt."

Tussen het een en ander lag een periode van strijd en onderwijs. Een boekje, dat hij in de boekenkast van zijn vader aantrof, *Een alarm voor onbekeerde zondaren*, geschreven door de Engelse puritein Joseph Alleine (1634-1668), bracht hem in diepe geestelijke nood. De inhoud van Psalm 51, Davids bede om herscheppende genade,

werd werkelijkheid voor hem. Hij was er diep van overtuigd, dat bekering een eenzijdig Godswerk is en daar zag hij naar uit, daarnaar was hij begerig gemaakt. In die periode overleed vader Vergunst.

Op 17 april 1945 stond het gezin aan zijn sterfbed, waar Psalm 62:4 werd gezongen. Dit gebeuren en de laatste opdracht aan zijn kinderen: "Vergeet de God van je vader niet" maakten een onuitwisbare indruk. Het vergrootte zijn zielenood, beseffend dat hij pas dán ware rust zou vinden als de God van zijn vader ook zijn God zou zijn.

De Heere werkte echter door in zijn leven. De weg der zaligheid werd hem ontsloten en hij mocht de Christus der Schriften in het geloof als zijn persoonlijke Zaligmaker omhelzen.

Nu werd zijn levensdoel ook anders. Langzaam maar zeker werd zijn toekomstideaal om leger-officier te worden verwisseld voor de begeerte om een goed krijgsknecht van Jezus Christus te zijn en om in die dienst Hem anderen aan te prijzen. Er ontstond een begeerte tot het ambt van dienaar des Woords.

In 1946 werd hij toegelaten tot de studie aan de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten te Rotterdam: met zijn twintig jaar was hij de jongste student. Na drieëneenhalf jaar werd de studie voltooid. Aanvankelijk zou hij uitgezonden worden naar Nederlands Oost-Indië om als legerpredikant te dienen. Toen dat niet doorging werd hij beroepbaar gesteld. Uit de meer dan dertig op hem uitgebrachte beroepen werd dat van Zeist aangenomen.

Ds. L. Rijksen bevestigde hem aldaar op 1 februari 1950 met 2 Timotheüs 4:2. Dezelfde dag deed ds. Vergunst intrede met de tekst uit Handelingen 2:24. Het Zeister Nieuwsblad van 3 februari 1950 wijdde aan deze gebeurtenis uitvoerig aandacht met een bericht onder het hoofd: "Nederlands jongste predikant bevestigd." In die lijn lag ook het verzoek van de oud-predikant van Zeist, ds. M. Blok, zoals hij dat na de intrede in zijn toespraak aan de gemeente als volgt verwoordde, namelijk om deze jonge dienaar "in zijn jonkheid niet te verachten."

Zijn verblijf in Zeist duurde tot eind 1953. In dat jaar werd een beroep naar Corsica in de Verenigde Staten aangenomen. Op zondag 27 december 1953 nam hij afscheid om op 12 februari 1954 door ds. C. Hegeman te worden bevestigd als predikant van deze slechts 28 gezinnen tellende gemeente.

Nog steeds was ds. Vergunst ongehuwd. Zijn moeder, die met haar zoon E.F. Vergunst haar intrek in de Zeister pastorie had genomen, was meegegaan naar Corsica. Zij kon ook daar voor haar zoon zorgen, tot deze op 21 januari 1955 in het huwelijk trad met de uit Leiden afkomstige Simonia Treur.

In 1957 werd de Amerikaanse gemeente verwisseld voor Rotterdam- Centrum. Ds. L. Rijksen, zijn eerste bevestiger, leidde hem ook hier tot zijn dienstwerk in. De overgang van het eenvoudige landbouwdorpje in het prairiegebied van Mid-West Amerika naar de grote stadsgemeente met zo'n 2750 leden en doopleden was groot.

Met grote getrouwheid en een bijna bovenmenselijke inzet heeft hij in Rotterdam gearbeid. De jeugd, de bejaarden, het onderwijs, ze hadden de liefde van zijn hart.

Daarnaast vond hij, vaak in de late uren, nog tijd om te studeren. Na zich in de klassieke talen te hebben bekwaamd, volgde hij de studie theologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. In 1970 werd deze studie bekroond: zijn doctoraalscriptie handelde over "Godefridus Cornelisz. Udemans en zijn *'t Geestelijk Roer van 't Coopmans Schip*." Daarmee gaf hij zijn liefde voor de kerkgeschiedenis in het algemeen en die van de Nadere Reformatie in het bijzonder te kennen. Het was zijn begeerte om op deze vertegenwoordiger van de Nadere Reformatie te promoveren; helaas heeft hij dit niet meer kunnen voltooien.

In zijn Rotterdamse periode heeft hij op bijzondere wijze gewoekerd met de hem geschonken talenten. Zo was hij secretaris van het Zendingsdeputaatschap der Gereformeerde Gemeenten, lid van het Hoofd- bestuur van de SGP, voorzitter van de kiesvereniging van Rotterdam- Noord, voorzitter van de Raad van Toezicht van het Reformatorisch Dagblad, hoofdredacteur van de Rotterdamse Kerkbode, voorzitter van de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs en mede-oprichter van de scholengemeenschap Guido de Brès te Rotterdam. Daarnaast was hij voorzitter van het plaatselijk schoolbestuur.

Van 1968 tot 1980 was hij als docent verbonden aan de Theologische School. Ook was hij voorzitter van de deputaatschappen bij de Hoge Overheid, van Vertegenwoordiging en Voorlichting en van Buitenlandse Kerken.

In 1972 leidde de weg naar Veen, een kleine dorpsgemeenschap in Noord-Brabant. Ds. D. Hakkenberg bevestigde hem op 15 augustus. Hij zou er blijven tot 18 januari 1981, om tien dagen later aan zijn vijfde en laatste gemeente Kalamazoo (USA) verbonden te worden door ds. W.C. Lmain. Met de woorden uit 1 Korinthe 2:2 deed hij intrede.

De overgang naar Amerika was nu ingrijpender, daar aanvankelijk vijf kinderen in Nederland achterbleven. In Kalamazoo wachtte een gemeente op herderlijke zorg. Vol plannen werd de arbeid opnieuw aangevangen. Was er gedurende ruim twaalf jaar aan studenten in Nederland onderwijs gegeven op de Theologische School, ook in de Verenigde Staten wachtte hem een dergelijke taak, hoewel kleinSchaliger.

Ds. Vergunst was van plan veel pionierswerk voor de opleiding te gaan verrichten, onder andere het opzetten van een bibliotheek. Zich bewust van de vele werkzaamheden die hem wachtten, ving hij zijn arbeid aan, die hij helaas niet vermocht te voltooien, want de Heere beschikte anders. In november 1981 moest hij in een ziekenhuis worden opgenomen om een operatie aan een halsslagader te ondergaan. De operatie slaagde, maar door een complicatie raakte hij in coma, waaruit hij niet meer zou ontwaken. Op zaterdag 21 november 1981 overleed hij op de leeftijd van 55 jaar.

De laatste zondag voor zijn ziekenhuisopname bediende hij in de eigen gemeente met innerlijke blijdschap het Heilig Avondmaal. Opmerkelijk ook was het laatste Psalmvers van deze dienst:

*"Mijn ziel is immers stil tot God;
van Hem wacht ik een heilrijk lot."*

Dit was immers de Psalm die aan het sterfbed van zijn vader werd gezongen.

Op zaterdag 28 november werd hij ter aarde besteld op de hervormde begraafplaats "Oud-Kralingen" te Rotterdam; zelf had hij vóór zijn operatie de wens te kennen gegeven om - in het geval dat hij zou komen te overlijden - aldaar begraven te worden, op dezelfde begraafplaats als waar hij in zijn Rotterdamse periode zoveel kinderen Gods had begraven. Een stoet van 29 volgauto's en meer dan 30 autobussen begeleidden hem op zijn laatste gang door de straten van Rotterdam.

Ds. Vergunst is voor het kerkelijk leven in de Gereformeerde Gemeenten van grote betekenis geweest. Zijn woord had gezag. Als het om de waarheid ging, spaarde hij niemand. Dan durfde hij ook te spreken. Hij was niet alleen welbespraakt, maar beschikte ook over een vruchtbare pen. Vele kolommen in De Saambinder werden met zijn artikelen gevuld. Een aantal jaren verzorgde hij daarin ook de vragenrubriek. Actuele zaken stelde hij in dit blad eveneens aan de orde, zoals de olieboycot, de Tour de France en de gijzelingsaffaire in De Punt. Ook in andere periodieken verschenen artikelen en bijdragen van zijn hand.

Vijf maal was hij voorzitter van de Generale Synode, een bewijs van dat hij in het

brede kerkelijke leven werd gewaardeerd en geacht. Eens in een interview gevraagd naar al zijn activiteiten, merkte hij op: "Ook van mijn arbeid geldt, dat het in alle gebrek en onvolkomenheid gebeurd is. Ik heb nimmer iets in eigen kracht kunnen doen, 'k wist me in alles afhankelijk van Hem, Die mij krachten en wijsheid schonk." In een 'In Memoriam' (De Saambinder, 6^e jg nr. 10) typeerde ds. K. de Gier hem als "een wereld op zichzelf" en hij schreef verder over hem: "Zeer snel kon hij formuleren, ook over zaken die niet zo gemakkelijk waren. Als anderen er nog over dachten, stond het voor hem reeds op papier."

Hij had een onstuimig, impulsief en spontaan karakter. Enerzijds was hij onverzettelijk, anderzijds kon hij diep bewogen en ontroerd zijn als er zorgen in de gemeenten waren. Op tactische wijze gaf hij met het hem zo kenmerkende gevoel voor stijl inhoud aan zijn pastorale werk. Hoe groot de plaats ook was die hij in het kerkelijke en maatschappelijke leven door Gods genade innam, zo klein was hij als de Heere hem apart nam en tot zijn ziel sprak. Dan liepen de tranen hem uit de ogen. Psalm 138:3 had voor de familie Vergunst een bijzondere betekenis.

Toen vader Vergunst begraven werd, liet moeder Vergunst deze Psalm zingen. Toen zij zelf grafwaarts werd gedragen was het ds. A. Vergunst die deze Psalm opgaf en bij het uitdragen van zijn lichaam was het zijn broer ds. E.F. Vergunst, Hervormd predikant te Ridderkerk, die in de kapel van de begraafplaats deze Psalm liet zingen.

Op de rouwkaart van ds. A. Vergunst staat onder andere: "Ruim 31 jaar heeft hij de door de Heere hem toebetrouwde taak mogen verrichten. Moge de Heere de vele gebeden, die voor gezin en kerk tot Zijn troon zijn opgezonden, genadig verhoren."

Geschriften

Behalve de publicaties, waarvan de belangrijkste zijn opgenomen in een bibliografie in: *Neem de wacht des Heeren waar*, Houten/Utrecht 1983, blz. 325-331, zijn nadien van hem uitgegeven:

De geestelijke pelgrim. 55 meditaties over Bunyans christenreis, Houten 1987.

De rots der eeuwen. 52 meditaties, Houten 1991.

Mijn genade is u genoeg. 52 meditaties, Houten 1992.

Uw volk is mijn volk. Meditaties over Ruth. 42 meditaties, Houten 1993.

J. Mastenbroek in *Predikanten en oefenaars*, etc. Den Hertog, Houten

B.

STUDENT A. VERGUNST door ds. M. Golverdingen

VERNIEUWING EN VERWARRING

De gereformeerde gemeenten 1946-1950 door ds. M. Golverdingen.

Den Hertog Houten, 2014. Blz. 193-197 en 248 enz.

Het curatoriumverslag over 1946 luidt:

"In 1946 werd Arie Vergunst toegelaten tot de studie aan de Theologische School van de Gereformeerde Gemeenten te Rotterdam. Met zijn twintig jaar was hij de jongste student. Het aantal studenten werd vermeerderd, doordat in de vergadering van 27 en 28 Juni 1946 tot de studiën totaal 4 studenten werden toegelaten:

Gerard Zwerus, lid der Gemeente Apeldoorn,

Hendrik van Gilst, van 's Gravenhage,

Arie Vergunst, van Leiden, en

Jan-Wisse Kersten, geboren 25 December 1916; lid te Rotterdam-C.

Op heden zijn dus aan de School 14 studenten verbonden, van wie er tien reeds proponeren en in de e.k. vergadering van curatoren vier eindexamen zullen afleggen."

Terwijl deze onderhavige brochure van ds. Vergunst al klaar was, kwam onder ogen het boek van ds. Golverdingen. Een aanwinst voor de historie van de Gereformeerde Gemeenten en daarbuiten. De auteur toont zijn liefde voor de gemeenten en probeert voorzichtig te schrijven om niemand te kwetsen, maar oprecht de realiteit te beschrijven.

Die de scheuring met haar voorspel heeft meegemaakt heeft een scala verhalen en anekdotes gehoord, die soms waarheid zijn, of een kern van waarheid en soms in de wereld gebracht zijn om knechten en kinderen Gods verdacht te maken; óf aan de andere kant, om oneerlijk gedrag van geachte personen goed te praten. Tal van verhalen krijgen nu een andere dimensie en worden in dit boek rechtgezet.

Vanzelf kan niet alles beschreven worden wat men weet. Op oudere leeftijd moeten bepaalde gegevens die men weet mee naar het graf om geen afbreuk te doen aan het kerkelijk leven. Hoe het ook zij: *eerlijk duurt het langst!* En: *'God is geen man, dat Hij liegen zal.'*

DE KWESTIE VEENENDAAL IN DE JAREN 1948 EN 1949***Een impressie van kandidaat A. Vergunst***

In enkele bewaard gebleven brieven en toespraken van tijdgenoten weerspiegelen zich de kerkrechtelijke en theologische discussies die in 1949 de Gereformeerde Gemeenten beheersten. Ook wordt in dergelijke stukken iets voelbaar van de specifieke sfeer, die het kerkelijke leven kenmerkte en die in officiële notulen en verslagen soms minder tastbaar is.

In de nazomer en de vroege herfst correspondeerde de jonge kandidaat A. Vergunst te Leiden uitvoerig met 'meneer' Geluk, die in de Thoolse gemeenschap een centrale plaats innam als ouderling en als schoolhoofd. (Het betreft drie omvangrijke brieven, respectievelijk gedateerd 30-08-1949 (10 blz.), 27-09-1949 (8 blz.). De beide mannen hebben elkaar ongetwijfeld leren kennen door de preekbeurten die Vergunst als student en als kandidaat in de gemeente van Tholen vervulde.

In zijn eerste brief had de Thoolse ouderling om uitleg gevraagd van een negatief klinkende passage over de aanbidding van het heil in Christelijk Afgescheiden kringen in het Kort Historisch Overzicht van ds. G. H. Kersten op bladzijde 16.

In een uitvoerige antwoordbrief van tien kantjes gaf kandidaat Vergunst allereerst een tekening van de gereformeerde visie op de mens die onder het Woord verkeert en tot wie de aanbidding van de genade zich richt: de actief dode en vijandige zondaar. Vervolgens besprak hij de relatie van de gevallen mens tot God. De Heere kwam met de openbaring van het verbond der genade. Over het wezen van het verbond waren briefschrijver en geadresseerde het eens. Vergunst constateerde dat er over de openbaring van het verbond in de kring der gemeenten wel verschillend werd gedacht. 'Ik voor mijzelf acht die verbonds-openbaring van een ontzettend groot belang, welks waarde wij echter niet moeten overschatten (3-verbonden), maar zeker niet moeten nog (sic!) mogen onderschatten'.

De Leidse kandidaat gaf vervolgens een schets van de aanbidding van de genade, die tot alle mensen komt die onder het Woord leven. Die aanbidding leerde Kersten ook. De negatieve passage op bladzijde 16 van het Kort Historisch Overzicht moet echter gelezen worden in het licht van bladzijde 15. Kersten richtte zich daar tegen degenen die het algemene aanbod van genade prediken 'zonder onderscheid'. Dan zegt men: 'Pak het maar aan; dat kun je, dat wil je toch wel enz (...)

Gij hebt het vermogen om de aangeboden Middelaar aan te nemen. Dat is het remonstrantse. Dat heft echter niet op dat wij Chr. moeten aannemen, maar dan door een levend geloof, en dat is de gave Gods in de wedergeboorte. Er is echter wel degelijk een gereformeerd aanbod van genade.

Vergunst verbond aan zijn uiteenzetting het advies: 'Lees ook t.a.v. deze aanbidding het boekje 'Het verbond der genade' (uitgegeven door ds. Kersten) en zie ook het nieuwe boekje van Ds. Kok, *Het aanbod der genade*. Ge vindt hierin een macht van citaten uit onze Reform. vaders t.a.v. deze zaak'.

De brief eindigde met een duidelijke afwijzing van het gevoel van Steenblok. 'In het volste vertrouwen van discretie', wijst Vergunst zijn Thoolse vriend erop dat het standpunt van Steenblok, die alles in het licht der verkiezing beziet, ertoe leidt dat er geen aanbidding is.

Hij spreekt slechts van voorstelling, van een "laten zien", maar "ervan afblijven". Maar zo is het niet. Ik durf te zeggen: dat is ketters. Want als wij zeggen: God biedt slechts de ontdekten wat aan; God heeft niets te zeggen tot hen die in hun onbekeerlijkheid leven, dan zijn wij in lijnrechte strijd met Gods Woord en de Vaders. Dan zijn wij ketters, want wij tasten aan dat wat Gods eeuwige eer beoogt; wij tasten de menselijke verantwoordelijkheid aan; wij willen dan ons systeem passend maken. Calvijn was theoloog en bleef theoloog, zag altijd én Gods verkiezing én menselijke verantwoordelijkheid; Hij heeft nooit scholastisch getracht de in Gods Woord betoonde spanning tussen die beide op te heffen en dan moet ge eens lezen wat Hij in zijn Institutie zegt ook aangaande deze dingen.

Ik vind het zeer bedroevend, dat in onze gemeenten over dit punt momenteel zulk een tweespalt komt en gaan onze gemeenten voort in de weg van dr. Steenblok, dan gaan ze haar ondergang tegemoet. Mhr. Geluk, dat is de weg niet, die wij moeten. Laten we toch gedurig het eenvoudige Woord ter hand nemen en verlegen zijn om die zoete Geestes-onderwijzingen als we geroepen worden om over deze dingen de Schriftuurlijke mening weer te geven.

En nu weet ik wel, dat Ds. Kok wat eenzijdig voortgaat, maar toch geloof ik, dat hij momenteel dichter bij Gods Woord en onze vaders staat en daarom zou het mij hoogst bedroeven, als hij in deze veroordeeld werd, want als het gaat over de

aanbieding der genade, dan is Ds. Kok juist.

Op 27 september maakte kandidaat Vergunst een begin met de beantwoording van een tweede brief van Geluk. Hij maakte het schrijven af nadat hij op de volgende dag - 28 september - de zitting van de verlengde Generale Synode had bijgewoond.

Dit keer had Geluk hem gevraagd zijn mening te geven over hetgeen Kersten schrijft op bladzijde 113 van zijn Korte Lessen.

De schrijver spreekt daar enerzijds over 'de uitverkorenen en anderzijds over velen, die niet tot de zaligheid komen zullen en dus nimmer het verbond der genade worden ingelijfd. Toch leven zij binnen de grenzen van de verbondsopenbaring en staan zij in enige uiterlijke betrekking tot het verbond'.

Geluk kan deze zaken maar niet op één lijn krijgen. Dat moet hij volgens Vergunst ook niet doen. Hij moet dé lijn, de heilige draad die door Gods Woord heenloopt niet uit het oog verliezen, namelijk dat God Zijn eer zoekt. Dat doet Hij in twee lijnen: die van eeuwige verkiezing en die van eeuwige verwerping. Vergunst wijst Geluk erop dat we niet moeten proberen deze Bijbelse gegevens met elkaar in overeenstemming te brengen. Dan ontsporen we altijd. In het ene geval huldigt men de vrije wil van de mens. Men komt alleen met het aanbod en begint met de soevereiniteit van God in verkiezen en verwerpen te verdoezelen. In het andere geval redeneert men vanuit verkiezing en verwerping. De conclusie luidt dan: er is geen aanbod van genade aan verworpenen. God biedt geen genade aan, maar geeft die alleen aan de uitverkorenen. Vergunst gaf vervolgens in zijn brief een uitvoerige schets van de taak van de prediker. In de Naam van de Heere biedt de prediker de zaligheid aan allen aan zonder enige beperking of voorwaarde. Dat wordt, naast andere zaken, in de doop verzegeld. Daarom wordt in Zondag 27, vraag 74, het woord 'toegezegd' gebruikt, dat de betekenis heeft van 'aangeboden'. God biedt alles aan. Vergunst verwierp in zijn brief de leer van een eisend genadeverbond. juist in de openbaring van dat verbond wil God alles schenken, omdat wij God-vijandig zijn. Wie dat aanbod van genade verwerpt, blijft weigeren om in God te geloven en gaat aanstonds verloren.

De brief besloot met een persoonlijke impressie van de voortgezette zitting van de Synode, die de schrijver deze dag had bijgewoond. Het feit dat men de lijnen van het gereformeerd kerkrecht niet recht had getrokken, ruimte had gecreëerd voor een groepering die zich aan scheurmakerij had schuldig gemaakt, stempelde zijn taalgebruik.

In de beide brieven, waaruit fragmenten werden geciteerd, komen dringende verzoeken voor om de inhoud als strikt vertrouwelijk te beschouwen. Vergunst achtte het een oordeel van zijn tijd dat een oprechte discussie zo vaak onmogelijk werd gemaakt door een gevoel van wantrouwen, waarmee men direct iemand tegemoet treedt. Bij herhaling vroeg hij zijn 'geliefde vriend' om niet over de inhoud van een brief met anderen te spreken. Een keer schreef hij zelf, dat hij bij het uitlekken van de inhoud der correspondentie in moeilijkheden zou komen, enz.

DE TRIESTE GESCHIEDENIS VAN EEN SYNODEJAAR (1950) blz. 248

De aanklacht van A. Vergunst tegen C. Steenblok

De Synode hield zich bij het punt ingekomen stukken onder meer bezig met de recente brochure van diaken G. den Hertog jr. te Mijdrecht: Het kwaad zit nog dieper. De kerkenraad van Tricht had bezwaren ingediend tegen dat geschrift. Daarin gaf de schrijver een sterk ironische presentatie van de visie van oude schrijvers als Boston en de Erskines. Ze zouden hetzelfde zeggen over de belofte van het Evangelie en de

aanbieding daarvan als R. Kok, die wellicht ten onrechte was geschorst.

Bij de bespreking bleek dat de schrijver en twee ambtsbroeders, waaronder de vader van de schrijver, op hun standpunt bleven staan. De Synode besloot een nader gesprek met de broeders aan te gaan. Als de kerkenraad van Mijdrecht geen maatregelen zou nemen tegen de schrijver, zou afzetting van de betreffende ambtsdragers volgen overeenkomstig de regels van de D. K.O.

Het feit dat de namen Boston en Erskine waren gevallen, moet A. Vergunst, de jonge predikant van Zeist, die als belangstellende aanwezig was, ertoe hebben gebracht om op dat moment het woord te vragen. Hij diende een aanklacht in tegen Dr. C. Steenblok, omtrent diens wijze van doceren, waarin hij, 'onder voorhouden dat de geschriften van de Erskines en Boston met een remonstrantse draad doortrokken zijn, voorstelt, dat er alleen een aanbod der genade is aan bewuste zondaren en niet aan allen die onder het Woord leven, also loochenende het welmenende aanbod der genade'.

Vergunst was door zijn vader opgevoed bij de Erskines. Wie aan deze Schotse theologen kwam, raakte hem in zijn diepste overtuiging. Hij sprak op de Synode helder en duidelijk, met grote ernst en bewogenheid.

Zijn verklaring maakte een diepe indruk en sloeg als een bom in het midden van de vergadering in. Er volgde een felle, langdurige discussie, waarbij zich met name een aantal predikanten uitsprak voor of tegen Steenblok als docent.

De Blois was het met Vergunst eens. Hij pleitte voor behandeling van de zaak. De preses stelde aan de vergadering voor dat te doen, maar merkte op dat er geen wettige redenen zijn om in deze een beslissing te nemen. 'God heeft ons een groot voorrecht geschonken in Dr. Steenblok. Hij stelt zich geheel achter dr. Steenblok en vindt hem een zeer wijs man.'

De predikanten Mallan, Van de Ketterij en Zwerus sloten zich nadrukkelijk bij deze waarderende woorden aan. Een der afgevaardigden vroeg Vergunst of hier de hand van Joab in het spel was. Die benadrukte echter dat hij zijn bezwaren reeds kenbaar had gemaakt aan leden van het Curatorium en ook aan Steenblok zelf.

De Blois, secretaris van het Curatorium, sprak in tweede instantie als zijn overtuiging uit 'dat God ons nog niet heeft verlaten'. Daarop noemde hij de leer van de docent 'beslist niet goed', omdat ze voert naar een dode lijdelijkheid. 'Als het zo door gaat, is de kerk in Gouda in twee jaar stuk.'

De predikanten Chr. van Dam en P. Honkoop onderschreven de stellingname van De Blois. Ook Verhagen zag een groot gevaar in de opleiding die de studenten ontvingen. H. Ligtenberg, de voorzitter van het Curatorium, verklaarde dat er veel klachten waren van studenten over de leer van Steenblok. De docent zelf noemde het verwonderlijk dat deze zaak hier behandeld werd. Naar zijn mening was dat onkerkrechtelijk. Vervolgens verdedigde hij zich 'in een zeer lange rede'.

Ten slotte nam de Synode het besluit om de aanklacht van Vergunst te verwijzen naar het Curatorium, de Synode te verdagen en gelegenheid te geven om eventuele bezwaren tegen het onderwijs in de dogmatiek door Dr. Steenblok schriftelijk bij het Curatorium in te brengen'.

De klachten van de studenten

Binnen een week na de voortgezette Synode kwam het Curatorium bijeen om uitvoering te geven aan het verzoek van de Synode. Vierdejaarsstudent L. Kieboom trad op als voornaamste woordvoerder. Hij beklemtoonde vooraf dat de persoonlijke verhouding tussen dr. Steenblok en hem in het algemeen goed genoemd kon worden. Vervolgens las hij een schriftelijke verklaring voor, die bestond uit acht persoonlijke

bezwaren:

1. 'Ongunstige uitlatingen van Dr. St. over bij Gods volk geliefde schrijvers als Boston en de Erskines.
 2. Het boekje van Ds. Kersten 'Het Verbond der genade', door ds. Fraanje hoog geroemd, werd door Dr. St. in verkeerd licht gesteld en daarom praktisch waardeloos gemaakt.
 3. De bekwaamheid van Dr. St. is volgens Kieboom ver beneden het middelmatige.
 4. Dr. St. spreekt over de hoofden van de studenten heen en geeft geen overzichtelijke beschouwing.
 5. Teveel tijd wordt besteed aan onbelangrijke zaken en te weinig aan belangrijke zaken.
 7. Het collegelopen heeft voor hem niet meer waarde dan een blok formaliteit aan het studentschap verbonden.
 8. De meeste studenten hebben tegenzin om naar School te gaan.
- Kieboom besloot zijn bezwaren met een samenvattende conclusie: de praktische vorming in de opleiding ontbrak, het studentenleven was onaangenaam, de Theologische School kwam in gevaar. Hij besloot zijn inbreng met het verzoek aan het Curatorium een nieuwe docent te benoemen.'

De bezwaren van de andere studenten waren in het algemeen minder gedetailleerd dan die van Kieboom.

Student W. Hage signaleerde eenzijdigheid in de voorstelling van de docent en vond zijn lessen 'te zwaar'.

Student L. Vogelaar maakte onder meer bezwaar tegen de visie van Steenblok, dat de bediening van het verbond zich niet verder zou uitstrekken dan het wezen van het verbond. Hij had veel bestrijdingen gehad en herinnerde aan het feit dat hij zwaar overspannen werd tijdens de studie. Vogelaar noemde het droevig dat Steenblok durfde te zeggen dat er door sommige Engelse schrijvers een remonstrantse draad liep.

Student T. Cabaret sloot zich bij de genoemde bezwaren aan.

Student A. F. Honkoop gaf als zijn mening dat er geen leiding werd gegeven in de opleiding. Er kwamen veel bijkomstige zaken aan de orde en weinig belangrijke. 'Kostelijke uren worden zoek gemaakt over aanbod en belofte.

De zwakke zijden van het docentschap van Steenblok werden ook op een later tijdstip door studenten gesignaleerd.

Tijdens de middagvergadering kreeg Steenblok de gelegenheid zich te verdedigen. Daarna volgde 'een rustige en nuttige samenspreking' tussen de curatoren en Steenblok.

De Blois uitte zijn vrees dat Steenblok als theoloog het Evangelie teveel bond aan een denksysteem, waardoor de praktijk der godzaligheid, de welmenende aanbidding en de verantwoordelijkheid van de mens in het gedrang kwamen. Hij wees op de leer van Kuyper en de droevige gevolgen daarvan.

Steenblok wees de bezwaren van De Blois af, maar die gaf aan dat daarmee zijn bezwaren niet waren verdwenen.

Ten slotte kwam het Curatorium tot de conclusie 'dat er wel iets hapert'. Enkele studenten waren wel wat 'parmantig', maar de verhouding tussen docent en studenten was 'droevig'.

'Dr. St. belooft met de bezwaren rekening te zullen houden, geen ongunstig getuigenis van de Engelse schrijvers te zullen geven en te proberen met liefde en takt het hart van de studenten te winnen.' Ook besloot men dat de curatoren voortaan bij toerbeurt de lessen van de docent zouden bijwonen.

De bezwaren van A. Vergunst

Het slot van de curatoriumvergadering van 17 april 1950 stond in het teken van de behandeling van enkele ingekomen stukken. Daarbij behoorde ook een schrijven van de jonge Zeister predikant A. Vergunst, die daarin bevestigde wat hij enkele dagen geleden op de synodevergadering te Utrecht had gezegd over de visie van Steenblok op Boston en de Erskines. 'Menigmaal' had hij daarover met Steenblok gesproken. Verder verwoordde hij als 'zijn grote bezwaar', dat Steenblok 'loochent de vrije en welmenende aanbieding van Gods genade die in de prediking van het Woord des Heeren komt tot allen die dit Woord horen'.

Vergunst wilde ook 'het boekje van Ds. Kersten' "Het verbond der genade" gehandhaafd zien, terwijl dr. Steenblok het veroordeelt'.

Er leefden bij hem ook bedenkingen tegen uitlatingen van de docent over het tweede hoofdstuk, par. 3, van de Dordtse Leerregels. Vergunst tekende verder ook bezwaar aan tegen de voorstelling van Steenblok betreffende de pluriformiteit van de kerk. Daardoor werd de gedachte gewekt dat de Gereformeerde Gemeenten de ware kerk zouden zijn en alle andere kerken als valse kerken moesten worden beschouwd. Het schrijven besloot met de verzekering dat Vergunst in deze zaak met niemand contact had opgenomen.

Hierop volgde een bespreking die in alle rust verliep. 'Wanneer de waarheid wordt betracht in liefde, kan dat nuttig en profijtelijk zijn voor docent en studenten en ook voor onze gemeenten'. Zo notuleerde De Blois. Daarop liet hij volgen: 'Bij niemand van de Curatoren is er een drang om Dr. St. weg te dringen van de plaats, die de Gen. Synode hem heeft aangewezen.'

Hij zinspeelde daarbij op het voorstel van de classis Kampen om in de vacature die was ontstaan door het overlijden van G. H. Kersten een docent te benoemen, die enkele vakken van Steenblok zou kunnen overnemen. Op de Particuliere Synode Oost kreeg dit voorstel de instemming van allen. Alleen Steenblok had zich tegen het plan verzet.

Door de kennelijke bereidheid van het Curatorium om het falen van Steenblok als docent geheel toe te dekken verdwenen de zwarte wolken boven zijn positie aan de Theologische School. Steenblok beloofde van zijn zijde voor de tweede maal op deze dag 'met de bezwaren rekening te zullen houden, de harten der studenten door liefde te winnen en zich niet meer ongunstig uit te laten over de Engelse schrijvers'.

De verklaring van C. Steenblok

Op woensdag zien donderdag 22 juni kwamen de curatoren opnieuw te Rotterdam bijeen. De kwestie Vergunst-Steenblok moest worden afgewikkeld; de opstelling van het rapport voor de Synode vroeg de nodige aandacht en de jaarlijkse examens moesten worden afgelegd. Steenblok maakte bij het begin van de vergadering bezwaar tegen de notulen, omdat daarin wel de bezwaren van de studenten waren opgenomen, maar weinig of niets van zijn verdediging. Daarom werd op zijn verzoek de volgende verklaring in de notulen opgenomen:

In kader:

In de besprekingen verklaarde Dr. St., dat hij zijn bezwaren handhaaft die hij reeds op de Gen. Synode naar voren bracht, dat nml. Ds. Vergunst zijn beschuldiging tegen zijn oud-leermeester daar ter plaatse inbracht zonder eerst met hem daarover gehandeld te hebben, evenals ook de Synode deze zaak niet teruggenomen heeft ter nadere afhandeling met Dr. Steenblok.

Wat verder punt I betreft, dat hij zou gezegd hebben, dat de Erskines en Boston een Remonstr. draad door hun werken hebben heenlopen, verklaart hij dat de drie Form. van Een. de kerkelijke maatstaf zijn met de leeruitspraken van de meerdere vergaderingen onzer Gemeenten, voor zover zij algemeen geldig zijn in onze Gemeenten, ondergeschikt aan het Woord Gods, voor een beoordeling van uitspraken van ambtsdragers.

Dat hij vaak gezegd heeft, dat de Erskines goed zijn, maar dat er door sommigen verkeerd uit geciteerd wordt. Mocht hem echter ontvallen zijn, dat er een Rem. draad door hun werken loopt, dan zal hij gaarne met behoud van zijn bezwaren tegen het optreden van Ds. Vergunst in deze aangelegenheid, dit terugnemen, wat echter niet zeggen wil dat hij elke uitdrukking voor zijn rekening zou nemen.

Wat punt II betreft, dat hij zou loochenen een algemeen aanbod van genade, verklaart hij, dat hij van een algemeen aanbod aan alle mensen niet weten wil, maar dat hij de aanbieding beperkt tot alle uitwendig geroepenen, en de zin van voorstelling, voordragen, bekendmaken en prediken steeds heeft gehandhaafd, waarvoor hij moge verwijzen naar zijn verhandeling over *de roeping* in het Jaarboekje 1950, waarom hij de beschuldiging terugwijst.

Hij handhaaft echter de drie stukken en dat de Wet voorafgaat aan het Evangelie in de prediking.

In punt III wordt hij beschuldigd van Baxterianisme, wat hij ook terugwijst.

De volgende dag vervoegde Vergunst zich aan het eind van de morgen bij het Curatorium ter bespreking van de ingezonden bezwaren. Hij kon zich ten slotte verenigen met de verklaringen van het Curatorium en van Steenblok. Steenblok verklaarde: 'Ben ik ongelukkig geweest in mijn uitspraak, dan neem ik dat terug. Het is nooit mijne bedoeling geweest de Eng. Theologen verdacht te maken'.

Vergunst nam op zijn beurt terug dat Steenblok zou hebben gezegd dat de Engelse theologen onder invloed zouden staan van de school van Saumur. Daarmede was de vrede gesloten.

Het rapport van het Curatorium

... Het rapport van het Curatorium werd voorgelezen door A. de Blois, secretaris van het deputaatschap. Het had betrekking op twee hoofdpunten: de wijze van doceren door Steenblok en het voorstel van de Particuliere Synode Oost om een nieuwe docent te benoemen in de vacature van wijlen G. H. Kersten. Uit het verslag bleek 'dat de gerezen moeilijkheden tot een minimum konden worden teruggebracht, de meningsverschillen wel opgelost en in de ter behandeling gegeven zaken overeenstemming kon worden bereikt'.

Het verheugde de vergadering dat ds. Vergunst en dr. Steenblok zich hadden verzoend en dat de zaak was vereffend.

De preses, ds. Aangeenbrug, en oud H. Bas, verklaarden nog dat zij meerdere malen de lessen hadden bijgewoond. Zij konden zich geheel verenigen met de inhoud van het onderwijs.

In het verslag werd door het Curatorium ook aangegeven dat er geen redenen waren om een andere docent te benoemen of een tweede docent toe te voegen voor de theologische vakken. Het aantal studenten was klein. De moeilijkheden aan het docentschap verbonden waren niet gering.

Het tweede hoofdpunt van het rapport werd nu afgewikkeld. 'Bij stemming met gesloten briefjes wordt, met 27 tegen 9 stemmen, besloten geen nieuwe docent te

benoemen; het verslag wordt voor kennisgeving aangenomen.'

Blz. 261 **Waardering**

...7. De aanklacht van Vergunst tegen Steenblok als docent op 13 april 1950 had tot gevolg dat het Curatorium alle studenten een verklaring over hun docent liet afleggen. De door de studenten geuite kritiek op hun docent loog er niet om. Het bleek dat zij de kritiek van Vergunst op het negatieve oordeel van Steenblok over de Erskines en Boston deelden. De opleiding vertoonde, volgens de studenten, ook geen structuur. Er werd geen leiding gegeven! De hoofdzaken kregen weinig en de bijzaken veel aandacht. De docent kon de stof niet overdragen.

Het Curatorium heeft de kritiek van de studenten flink gerelativeerd. Men stelde immers vast dat er wel iets haperde. Het respect voor Steenblok was groot. De Deputaten konden zich nauwelijks indenken dat een academicus niet goed zou lesgeven.

Toch is de kern van de zaak hen niet ontgaan. De verhouding docent-studenten werd door het Curatorium zelf als 'droevig' gekwalificeerd. De kritiek werd met Steenblok besproken. Hij beloofde beterschap ten aanzien van alle punten van kritiek en kreeg als docent terecht een tweede kans. Hij bood ook zijn excuses aan Vergunst aan voor zijn diskwalificatie van de Erskines.

Toch gaf het Curatorium daarna in zijn rapport aan de Synode een onjuist en veel te rooskleurig beeld van het onderwijs. De verklaring van de preses en van ouderling Bas over de kwaliteit van de colleges maakten de indruk op niet ingewijde synodeleden en belangstellenden dat er niets aan de hand was.

Het Curatorium adviseerde de Synode zelfs om geen tweede docent in de vacature van G. H. Kersten te benoemen. De enige mogelijkheid om de zwakke zijden van Steenblok in het lesgeven wat te compenseren bleef ongebruikt. Daarmee nam het Curatorium wel een bijzonder grote verantwoordelijkheid op zich.

De deputaten lieten zich onvoldoende leiden door hun mandaat: het houden van toezicht op het theologisch onderwijs. Kennelijk dacht men er niet aan dat reële klachten die niet worden behandeld, kunnen uitgroeien tot spanningsvelden en explosies. Het falende optreden van het Curatorium in '1950' zou een van de belangrijkste factoren worden bij de scheuring van '1953'.

SYNODE VERGADERING 3 JUNI 1953

Welke grote plaats de 27jarige ds. Vergunst in nam, blijkt uit de samenstelling van het Moderamen op de synode van 1953.

ARTIKEL 3. MODERAMEN.

Het Moderamen wordt bij stemming gevormd als volgt:

Ds. A. Verhagen, praeses; Ds. A. Vergunst en D. Kodde, scribae; N. W. Schreuder, quaestor; Ds. H. Ligtenberg en Ds. L. Rijksen, assessoren.

De volgende dag, **4 juni** werd besloten:

- ... Na verdere bespreking wordt het Moderamen opgedragen de vertrokken broeders te bezoeken en wordt dat gemachtigd om een schrijven te verzenden aan de kerkeraden.
- Vastgesteld wordt *dat terugkeer alleen mogelijk is met erkennen van het verkeerde van de handeling, alsook dat de genomen besluiten blijven gehandhaafd.*
- Ook wordt het Moderamen machtiging verleend te handelen in zaken welke zich nog kunnen voordoen.

Er werd toen besloten om een gesprek door ds. Rijksen, ds. Vergunst en ds. Verhagen aan te gaan met de broeders die van de Synode vertrokken waren. Deze zou plaats vinden in Terneuzen, in de consistoriekamer.

Ds. Verhagen opende de vergadering: "Vergunst, wilt u het even voorlezen?"

De inhoud luidde: *of de broeders zich bij de besluiten van de Generale Synode konden neerleggen. Ze moesten onvoorwaardelijk terugkeren anders zouden ze buiten het verband staan.*

De predikanten vertrokken naar Middelburg waar ds. Rijksen woonde. Er werd een brief opgesteld *dat de broeders beschouwd werden buiten het kerkverband te staan.* Door ds. Vergunst als scriba geschreven.

Ds. Vergunst heeft het hele verloop van deze afhandeling altijd betreurd, wat genoegzaam uit zijn publicaties is te lezen. Hij 5 á 6 weken na de synode bij ouderling Bas de gang van zaken verteld. DS. Mallan zegt: 'Hij deed dit om zijn gemoed te ontlasten, want ds. Vergunst was een man die nog een geweten had, een man met een eerlijk karakter.'

Op de vervolgsynode van **27 juli** wordt besloten:

Vervolgens worden aan de orde gesteld het rapport van de Commissie tot samenspreking, en de onderscheidene stukken betrekking hebbende op de toestand die ontstaan is door het vertrek uit de Synode van enige afgevaardigden en de actie door hen ondernomen (zie bijlage X).

Na uitvoerige bespreking wordt bij geheime stemming het volgende besluit genomen: De Synode, kennis genomen hebbende van het rapport van de Commissie tot samenspreking en de zich voorgedaan hebbende feiten; besluit:

dat er, met handhaving van het kerkrecht, geen mogelijkheid is om, met vernietiging van de genomen besluiten, de broeders die weggingen, onvoorwaardelijk te laten terugkeren, en spreekt uit dat zij kunnen terugkeren in de weg van recht.

1. HET WOORD GODS DAT EEUWIG BLIJFT

AFSCHEIDSPREDIKATIE uitgesproken te Zeist hij zijn vertrek naar Amerika Petrus, het eerste hoofdstuk, het 19e vers, waar het woord Gods aldus luidt:

"En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uwe harten."

Votum en Zegenbede.

Zingen: Psalm 119: 45 en 65

Lezen: 2 Petrus 1

Gebed.

Zingen: Psalm 56: 4, 5 en 6

De ure is aangebroken, waarin wij ons van u moeten losmaken, mijn zeer beminde gemeente. Dat is een pijnlijk, dat is een moeilijk uur, en wel daarom, omdat de band, die mij aan u bindt, sterk is. In een ure als deze gaat er van alles in ons hart om. Dan vermenigvuldigen zich de gedachten, dan denken wij, hoe wij voor bijna vier jaren op deze zelfde plaats ons aan de Heilige Dienst hebben mogen verbinden en aan u, gemeente, toen wij met een innerlijke blijdschap de staf des Woords hebben mogen opnemen om u daarmee te weiden. En nadat wij bijna vier jaren, met liefde en blijdschap onze arbeid in uw midden hebben mogen verrichten, roept God, naar Zijn ondoorgrondelijke raad, ons om naar elders te trekken en het Evangelie van het Koninkrijk Gods ook anderen te verkondigen. En wanneer God spreekt, dan hebben wij te zwijgen. Dan lere de Heere ons verstaan, wat het betekent om te zeggen: "Uw wil geschiede."

Dit uur is niet door u, noch door mij begeerd, maar: "geen ding geschiedt er ooit gewisser, dan 't hoog bevel van 's Heeren mond." Allerlei herinneringen gaan er in dit ogenblik door mijn gedachten. En dan mag ik mij herinneren de grote liefde en de grote genegenheid, die ik steeds van u, gemeente, heb mogen ontvangen. Dan mag ik mij herinneren in dit ogenblik, hoe de Heere ons tot hulp en sterkte geweest is in onze arbeid in uw midden. Hoe betaamt het ons dan om samen ootmoedig te buigen voor Zijn aangezicht, om Zijn grote, heilige en heerlijke Naam dank te zeggen voor al het goede, dat Hij ons gegeven heeft. Op deze aarde wisselt alles. *Niets is bestendig hier beneên*. Op de erve van Gods kerk ziet gij diezelfde wisselingen, maar één ding is ook in dit uur troostvol: God verandert niet. En ook Zijn Woord verandert niet; en dat Woord is het blijvende geschenk, dat God aan Zijn gemeente gegeven heeft. Wanneer wij dan ook in dit ogenblik van scheiden ons met elkaar aan deze plaats bevinden, moeten wij in het bijzonder op dat grote en blijvende geschenk letten: Gods dierbaar, eeuwigblijvend Woord.

Over dat troostvolle, dierbare geschenk des hemels willen wij u spreken, uw aandacht vragend voor een gedeelte uit de Heilige Schrift, wat u kunt vinden in de tweede algemene Zendbrief van de Apostel Petrus, het eerste hoofdstuk, het 19e vers, waar het woord Gods aldus luidt:

"En wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uwe harten."

Dit Schriftwoord bevat een troost, ook bij het scheiden, want het spreekt ons van het Woord Gods, dat eeuwig blijft. En wanneer wij u over dat Woord spreken, dan vragen wij uw aandacht voor een drietal gedachten:

- 1e. het grote voorrecht van de gemeente;
- 2e. de betekenisvolle opdracht aan de gemeente;
- 3e. het heerlijke uitzicht voor de gemeente.

1. Petrus, de Apostel van Jezus Christus, heeft ook deze tweede Zendbrief gericht tot de verstrooide Joden in Pontus, Galatië, Cappadocië, Azië en Bithynië, evenals ook zijn eerste Zendbrief. En in deze brief wekt hij nog eenmaal de verstrooide gemeenten op door vermaningen. Petrus weet, dat zijn einde nabij is. Daarom staat ook deze brief in het teken van scheiden. Petrus moet scheiden van zijn arbeid, gelijk als ik van mijn arbeid in het midden van U, gemeente, al zijn dan de omstandigheden anders. Petrus wist, dat de tijd nabij was, waarop hij het lichaam zou mogen afleggen om tot de eeuwige volmaaktheid te komen. En nu roept hij, bij zijn afscheid van deze verstrooide gemeenten, in hun herinnering wat hij tot hen gesproken heeft. En dan mag hij met grote vrijmoedigheid zeggen: "Wij zijn geen kunstig verdichte fabelen nagevolgd, als wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus." Dat was hetgeen Petrus gepredikt had: de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus.

Wij zijn ons bewust, wanneer wij in deze avond onze arbeid overzien, dat die vol gebrek was, en dat ook wij de bedekking onder de allesbedekkende gerechtigheid van de Heere Jezus Christus van node hebben. Wij weten, dat wij verzoening nodig hebben, maar voor het aangezicht van Hem, Die alle dingen weet en beproeft, mogen wij U, gemeente, betuigen, dat wij geen kunstig verdichte fabelen zijn nagevolgd, als wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus, de grote, uitnemende en heerlijke kracht van Hem, Die eenmaal vlees geworden is, welk feit wij in de dagen, die achter ons liggen, hebben mogen herdenken, maar Die nu is aan de rechterhand van Zijn Vader en vandaar zal wederkomen om te oordelen de levenden en de doden. Wij hebben Zijn genoegzame en verheven kracht in Uw midden ontvouwd. Wat is die kracht van de Heere Jezus Christus? Dat is enerzijds een kracht om te zaligen, anderzijds een kracht om te verdoemen. Want Jezus Christus is gezet tot een val en opstanding van velen in Israël. Hij is de steen des aanstoots, de rots der ergernis, maar ook de zalige rots, waarop de hoop van Gods kerk vast en onwankelbaar staan zal. De kracht van onze Heere Jezus Christus is een kracht om te zaligen, omdat Hij Zich gesteld heeft onder de schuld van Zijn kerk, en die betaald heeft, toen Hij Zichzelf Gode heeft opgeofferd aan het hout des kruises, toen Hij met grote stem heeft geroepen: "Het is volbracht", en alles gedaan heeft, wat tot de zaligheid van een verloren zondaar nodig is.

Wij hebben u geen andere naam genoemd, dan die ,éne naam, die onder de hemel tot zaligheid gegeven is, de naam van Jezus Christus en Die gekruist. Dat is een uitmuntende kracht, want wij hebben u door de genade Gods mogen betuigen, dat het een getrouw en waarachtig Woord is, dat aller aanneming waardig is, dat Hij in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken. Ellendigen, armen, verlorenen, alles-missende zondaars, die niets anders hebben, dan schuld en die niets anders, dan schuld kunnen maken; die het voor het aangezicht des Heeren moeten belijden, dat ze de eeuwige dood verdiend hebben, wij hebben u betuigd de kracht van Jezus Christus om u te zaligen.

Ja, wij hebben u gepredikt, dat Hij de allergrootste der zondaren zaligen kan, en dat Hij ook gewillig is om de grootste der zondaren uit de diepte van zijn eeuwige verlorenheid te redden en weder te brengen tot Zijn zalige gunst en heilige gemeenschap.

Wij hebben u ook betuigd de kracht van de Heere Jezus in het verdoemen, want het heilige Woord Gods betuigt ons: "Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zó grote zaligheid geen acht nemen?" Dit Woord. Gods stelt u, hoorder van het Woord, altijd onder die machtige verantwoordelijkheid, u betuigende, dat, wanneer gij, die weg wetende, nochtans doorgaat in de zonde, of in uw eigengerechtigheid om uw zaligheid buiten Jezus Christus alleen te zoeken, het verschrikkelijk zal zijn om Hem eenmaal in de dag des gerichts te ontmoeten, wanneer Hij verschijnen zal op de wolken des hemels om te oordelen de levenden en de doden. Want dan zegt dit heilige Woord Gods, dat Hij allen, die Zijn Woord niet hebben geloofd, met Zijn scepter verbreken zal. Hij zal hen verbrijzelen als de vaten van een pottenbakker.

Wij hebben u de tweevoudige kracht van de Heere Jezus Christus verkondigd; wij hebben u Zijn toekomst, de zalige verschijning van Hem op de wolken des hemels, voorgesteld, waarheen alle dingen in deze wereld en de ganse geschiedenis der mensheid geleid worden; naar die dag, waarop de geschiedenis der mensheid een einde nemen zal, waarop Hij zal zitten als de Koning, die door de Vader verordineerd is om te oordelen de levenden en de doden. Die toekomst is troostvol voor de gemeente Gods, is schrikwekkend voor allen, die tot die gemeente Gods in der waarheid niet behoren.

Wanneer nu Petrus van de verstrooide gemeenten scheiden gaat, dan roept hij dat in herinnering. "Wij zijn geen kunstig verdichte fabelen nagevolgd, als wij u bekend gemaakt hebben de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus." En, gemeente, daarvan is de Heere God in de hemel getuige, daarvan is ook mijn consciëntie getuige, maar daarvan zijt ook gij getuige, dat wij die kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus u hebben bekend gemaakt en daarom mogen wij in dit ogenblik zeggen: wij zijn vrij van Uw bloed.

Petrus weet, dat scheiden pijnlijk is, maar dan wijst hij in zijn afscheidsbrief de gemeenten op hetgeen blijft; hij zegt: "**Wij hebben het profetische Woord.**"

En, gemeente, mijn weg leidt naar elders, maar ook wij mogen u in dit ogenblik wijzen op hetgeen blijft: Wij hebben het Woord. Dat zij onze troost. Uw troost in het blijven aan deze plaats, de mijne in het optrekken. Wij, u en ik, hebben het Woord, waarin God tot de mens gesproken heeft, waarin Hij tot de mens is nedergedaald, waarin Hij de heilige, zalige verborgenheden ons bekend maakt, waarin Hij betuigt, wat tot Zijn eer en tot ons heil, tot onze eeuwige gelukzaligheid dient. Al zal aanstonds de kansel, die wij zo menigmaal voor uw ogen beklommen hebben, ledig staan, dat Woord Gods blijft er liggen; en uit dat Woord Gods zal van Zondag tot Zondag tot u worden gesproken. Dat is het voornaamste; dat is de grootste schat van de kerk Gods op aarde. Dienaren komen en gaan, de Opperherder doet daarmede naar Zijn welbehagen. Hij zendt hen, roept hen. De dienaren spelen niet de voornaamste rol in de gemeente, zij zijn slechts middelen, van wie God zich bedient. Maar wat Hij ook Zijn kerk ontnemt of onthoudt, Zijn Woord heeft de Heere gegeven als een blijvend geschenk.

Dat is het grote voorrecht: *Wij hebben het Woord.*

Dat Woord Gods nu heeft verschillende eigenschappen: het is ontdekkend, want het maakt u bekend de grote ellende, waarin gij ternederligt, want wij allen derven de heerlijkheid Gods, liggen in onze diepe ellende terneder, kunnen geen goed meer

voortbrengen, maar zijn niet anders, dan de eeuwige verwerping waardig. Dat leert ons het Woord Gods en daarom is het in de hand des Geestes ontdekkend. Dat Woord is ook vertroostend, want het spreekt ons van die overvloedige genade, die God in Christus bereid heeft uit kracht van Zijn eeuwige liefde, uit kracht van Zijn dierbaar welbehagen. Dat hebben wij in de dagen, die achter ons liggen, in het bijzonder mogen herdenken: de grote troost, die ons het Woord Gods beschrijft, dat "alzó lief God de wereld gehad heeft, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Dat Woord is bemoedigend voor hen, die geen uitzicht hebben.

Het is versterkend voor de zwakken, maar het is ook een "*profetisch*" Woord. En op die bijzondere eigenschap van het getuigenis Gods wijst ons ons Schriftwoord. Petrus zegt: "Wij hebben het profetische Woord." Het Woord Gods is ook profetie, want het spreekt ons van de toekomst, gewaagt ons van hetgeen, waarheen alles geleid wordt. De profetie toch is een voorzegging van hetgeen welhaast komen zal. Wij hebben nu het profetische Woord, waarin de Heere ons zegt, dat deze bedeling straks een einde nemen zal, dat alle dingen op deze aarde voorbijgaan, en dat alles geleid wordt naar de komst van dat eeuwige en volkomen Godsrijk, waarin God alles en in allen zijn zal. Daar is alles op gericht. Al is er dan gisting op de aarde, beroering onder de volken, de gemeente Gods heeft het profetische Woord en mag ook te midden van een wereld vol gisting, te midden van de volkerenberoering getuigen: "De toekomst des Heeren genaakt." De zalige dag van de verschijning van onze Heere Jezus Christus op de wolken des hemels is aanstaande.

Wij hebben het profetische Woord; *en dat is zeer vast, ontwijfelbaar*; dat is waarachtig. Welke dingen ook onzeker zijn op deze aarde, dit is niet onzeker, dat die toekomst genaakt, dat die dag aanstaande is. De Heere Jezus heeft eenmaal in de dagen van Zijn omwandeling gewezen op de vijgenboom. "En leert van de vijgenboom deze gelijkenis: wanneer zijn tak nu teer wordt en de bladeren uitspruiten, zo weet gij, dat de zomer nabij is; alzó ook gijlieden, wanneer gij al deze dingen zult zien, zo weet, dat het nabij is, voor de deur." (Matth. 24: 32, 33).

Wanneer gij dan, gemeente, al die tekenen, die Christus genoemd heeft, ziet geschieden, zoals de beroering onder de volken, de gisting in de wereld, de twisten, de strijd, de moeite, de bijzondere tekenen in de natuur, zo weet dan, dat de dag des Heeren genaakt.

Dat profetische Woord, dat ons van die toekomende dag spreekt, is enerzijds troostvol, anderzijds schrikwekkend. Troostvol voor hen, die deze dag met blijdschap mogen en kunnen verwachten, maar schrikwekkend voor hen, die nog niet hebben leren buigen, voor hen, die de verschijning van onze Heere Jezus Christus niet hebben leren liefhebben. Troostvol is het voor Gods kerk, want haar mag het worden toegeroepen: "Wat er ook met u gebeure, de Koning der kerk staat voor u in."

Het volk Gods mag het worden toegeroepen: "Aan Uw verdrukking komt een einde, welhaast zullen alle tranen van Uw ogen worden afgewist, want Hij, die u kocht met Zijn dierbaar bloed, en Die nu in de hemel is, zal haast komen om de grote oogst der wereld in te zamelen, om het koren in Zijn hemelse schuur te vergaderen."

En dan legt de kerk Gods van die troost- en hoopvolle verwachting belijdenis af, en zegt: "Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichten hoofde even dezelfde, die zich tevoren om mijnent- wil voor Gods gericht gesteld, en al den vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit den hemel verwachte, Die al Zijne en mijne vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot zich

in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal." Dezelfde, Die uit enkele liefde voor U, gemeente Gods, geboren werd, Die uit enkele liefde Zich aan het hout des kruises tot een voldoende offerande heeft opgeofferd, Dezelfde, Die nu aan de rechterhand Gods zit en bidt, Die zal ook aanstonds als Uw eeuwige Verlosser verschijnen. Hij is Dezelfde, Die gij hier door het geloof hebt leren dierbaar achten. Want daarop komt het aan, of wij Hem door het geloof hebben leren kennen; of Jezus Christus door genadige openbaring van Hem door de Heilige Geest ook in óns hart dierbaar geworden is. Dat weet Gods kerk, omdat zij zulk een Verlosser nodig heeft. Naar hem gaan de genegenheden van haar hart uit, tot Hem is de heilige begeerte van haar ziel en daarom mag door die gemeente ook getuigd worden: "Wij hebben het profetische 'Woord, dat zeer vast is." Dan roept de Schrift het als het ware die gemeente toe: "Hef dan ook Uw hoofd omhoog; wat ook op aarde geschiede, wat ook wisselt, gij hebt dat profetische Woord."

Voor degene echter, die Hem zo niet kent, die Hem niet heeft leren dierbaar achten, die nog in de zonden leeft, die nog vasthoudt aan zijn eigengerechtigheid, menende door zijn goed Gode te kunnen behagen, die nooit als een verloren en alles-missende zondaar aan de voeten van Jezus Christus terecht gekomen is, voor hem staat het hier ook: "Wij hebben het profetische Woord", maar dan is dit geen troostvol Woord voor U, want u spreekt het van het naderende oordeel van Hem, Die komen zal met ogen van vlammen vuurs om wraak te doen over allen, die het Evangelie ongehoorzaam geweest zijn. Dat is de heilige ernst, ook van dit woord.

Wij hebben het profetische Woord, gemeente; al moet ik gaan en al is het met weemoed in mijn hart, wanneer ik denk aan de liefde en genegenheid, die ik van u heb mogen ontvangen, en aan de lust en blijdschap, waarmede ik mijn arbeid in Uw midden heb mogen verrichten, dit moge ik in dit ogenblik zeggen: *wij hebben het profetische Woord, dat blijft.* En dat is ook de betekenisvolle opdracht aan de gemeente, die wij ook op dit ogenblik willen onderstrepen.

2. "En gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht, schijnende in een duistere plaats."

Petrus legt aan de verstrooide gemeenten voor, wat zij te doen hebben: en gij doet wel, dat gij op dat Woord Gods, en in het bijzonder op het profetische Woord, leert letten. Want als gij op dat Woord Gods geen acht geeft, versmadende de roepstemmen des Heeren, de getuigenissen, die van Godswege tot u komen, weet dan, dat het schrikkelijk zal zijn om in de handen des Heeren te vallen. De versmaders van Zijn Woord zullen geslagen worden met dubbele slagen. Het is de welmenende raad des Heeren: geeft acht op hetgeen de Heere in Zijn Woord getuigt. En wat is het op dat Woord Gods acht geven? Dat is aan dat Woord heilig verbonden zijn, door het geloof innerlijk ermee werkzaam zijn, door het geloof daarop Uw heilige hoop stellen, met dat Woord aan God verbonden zijn, want als het levend wordt in ons hart door de Heilige Geest, dan zal dat Woord ons juist aan God verbinden. Dat deed het David ook. "Dit is mijn troost in mijn ellende, want Uw toezegging heeft mij levend gemaakt."

Dan mag de kerk Gods te midden van de duisternissen, die er zijn en blijven, op dat Woord Gods acht geven. Het is dan als een licht, schijnende in een duistere plaats. De wereld is vol duisternis; daar is de duisternis van de zonde, van het verdriet. Daar zijn ook soms de duistere wegen van de Goddelijke Voorzienigheid. Die wereld heeft geen uitzicht, want God zal aanstonds de zondaar verdelgen en dan zal Gods kerk zeggen: "Hallelujah." Maar waren de duisternissen alleen maar buiten ons, maar zo menigmaal is ook het hart vol duisternis. Daar weten Gods kinderen van: duisternis in hun ziel

door het ongelooft, door de vertwijfeling, door de overblijfselen van de zonde. Want al wordt Gods kerk door genade vanuit de dood tot het leven gebracht en aanvankelijk geheiligd, er is een strijd tussen vlees en geest. Hoe machtig kunnen de beroeringen van het vlees in het leven van Gods volk zijn! Wat een wreed geweld kan dat vlees ontketen! Hoe kan de macht van de zonde de vrede van de ziel verstoren; de rust van het gemoed verdrijven; het heilig contact tussen God en de ziel, in de weg des gebeds, verbreken en donkerheid over de ziel brengen.

Maar nu zegt de Heere tot Zijn volk: "En gij hebt het profetische Woord, dat zeer vast is, en dat is als een licht, *schijnende in een duistere plaats*."

Wat zegt dan dat Woord ten opzichte van die duisternis, die er ook in het leven van Gods kinderen is? Wel, dat er aanstonds een dag zal komen, waarop alle schaduwen zullen vlieden; dat er welhaast een tijd zal komen, waarin alle raadselen zullen worden verklaard, waarin zij bij eeuwigheidslicht het heerlijke doel van al Gods wegen mogen zien. Dan zullen zij aanschouwen, dat God in Zijn heilig bestuur alles leidt tot de verheerlijking van Zijn glorieuze en heilige naam. Het Woord Gods komt u vertroosten en zegt tot u, volk des Heeren: "U komt eens van de zonde af, van dat vijandige bestaan, dat gij in uzelf nog gewaar wordt, dat zich maar nooit aan de wil Gods onderwerpen kan; gij komt eens van alle bestrijders af, want Uw verdrukkers zullen verbrijzeld worden, en uw vijanden zullen teniet gedaan worden. Het wreed geweld zal zwichten, want de Heere zal u aanstonds voeren in een volmaakte en volkomen vrijheid, waarin gij ook waarlijk vrij zult zijn, om dan altoos te mogen leven in overeenstemming met uw nieuwe wil om volmaakt voor God te leven, om alleen de eer van Zijn naam te bedoelen.

U hebt het profetische Woord, ook te midden van al de duisternissen van uw hart en leven, dat u zegt, dat de Heere het eeuwig met u wel zal maken." Dit geldt voor een ieder van Gods kinderen, maar het geldt ook voor Zijn kerk en voor Zijn gemeente, waar dat Woord Gods is; en daarin staat dit: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld."

En mijn beminde gemeente, wanneer wij in deze ure van u scheiden moeten, en, omdat wij het Goddelijke getuigenis niet meer mogen afwijzen, ook scheiden willen, dan mogen wij u dit zeggen: "Ook gij hebt, als gemeente, te midden van al de duisternissen, die er zijn, dit Woord." En wat staat daar in? "Ziet, Ik ben met ulieden." Dat is de grote Koning der Kerk, Die Zijn gemeente nooit verlaat, noch overgeeft. En het is voor mij zeker, ja, het is mijn heilige troost, wanneer ik u achter moet laten, dat ik u niet achterlaat in de handen van mensen, maar dat ik u over mag geven aan Hem, uit Wiens handen ik u eenmaal ontvangen mocht.

U hebt het profetische Woord, dat zeer vast is. De Heere blijft en Zijn heilig Woord blijft! Dat gij dan ook als gemeente daarop acht mocht geven; want dan doet gij wel, als gij van de omstandigheden en van hetgeen u lief is, afziet; als gij op het Woord Gods alleen let en blijde bent met al wat God doet, want Zijn wil is heilig, goed en recht. "Totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uwe harten." Wij wensen u het heerlijke uitzicht voor de gemeente te belichten.

3. De gemeente Gods heeft een uitzicht. Hier op aarde, blijft de duisternis; hier blijven in het leven van Gods volk de bekommernissen. Maar onze tekst zegt: "**Totdat de dag aanlichte.**"

Er zal een dag aanbreken, die nooit meer door een nacht gevolgd zal worden, want aldaar zal geen nacht zijn. Het is die dag, waarop wij tot de volmaakte kennis zullen komen. Hier kennen wij slechts ten dele. Alles is hier ten dele, alles is hier gebrekvol,

maar eens breekt de dag aan, waarop aan alles, wat ten dele is, een einde komt. Dan zal de Kerk des Heeren God volmaakt kennen, volmaakt verheerlijken, volmaakt lief hebben, en Hem aanschouwen in Zijn Zoon Jezus Christus. En nu zegt de Heere: Verbeid dan die dag; geef acht op het Woord Gods, totdat die dag komt en gij boven alle strijd en zonde, druk en kommer zult verheven worden, wanneer er geen raadsels meer zullen zijn, maar wanneer gij in het eeuwigheidslicht al de wegen Gods moogt aanschouwen. Dan zult gij het heilige borduursel van de handen des Heeren zien. En dat zal de hemel voor u zijn, eeuwig schoon. Hier hebben wij dat borduursel zo menigmaal van de onderzijde gezien. En als gij een borduursel ziet van de verkeerde zijde, dan is er geen schoonheid aan, dan lijkt het alles verward. Maar wanneer gij het moogt zien in eeuwigheidslicht, dan zult gij ongetwijfeld getuigen, wat de kerk Gods eeuwig doen zal: "Soli Deo Gloria" - Gode alleen de eer. Dan gaat gij de Heere eer toebrengen voor alles, wat Hij gedaan heeft, ook met Zijn kerk op aarde, ook in het leven van een ieder afzonderlijk.

"Totdat de dag aanlichte, *en de Morgenster opga in uw uw harten.*"

Wie is die Morgenster? De gezegende Heere Jezus Christus, Die de kaars, de Morgenster van het nieuwe Jeruzalem genoemd wordt. God zal het eeuwige licht zijn en Jezus Christus de eeuwige Morgenster. Het opgaan van die Morgenster in Uw hart betekent tevens, dat gij tot de volmaakte kennis van Hem geraken zult. Die dag komt voor Gods kerk. Zij mag hem verbeiden. Dan zal er één heilige, algemene, 'christelijke kerk zijn, vergaderd uit de gehele wereld, die de Heere zal worden voorgesteld als een gemeente, die geen vlek of rimpel heeft. Zijn zij dan niet gelukzalig, die die dag leren verwachten, die op het profetische Woord leren acht geven? Wij kunnen echter alleen met blijdschap naar die dag uitzien, als wij leven in godzaligheid en vreze Gods; als wij leren verstaan, wat de apostel in ditzelfde hoofdstuk zegt: "Daarom, broeders! benaastigt u te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende, zult gij nimmermeer struikelen."

Maar wanneer gij op dat Woord Gods geen acht geeft en doorgaat in uw eigen wegen, dan betuigen wij u ook nu, dat het vreselijk zal zijn om in de handen des Heeren te vallen, om voor de Rechter van hemel en aarde te staan. Dan zal de dag van de verschijning van de Heere Jezus een oordeelsdag voor u zijn, terwijl die dag voor de gemeente Gods de blijdschap is.

En, gemeente, vol gebrek, vol tekort hebben wij nochtans u dit willen prediken, dood en leven, Adam en Christus. Wij hebben u betuigd, dat zonder de bekering tot God en het geloof in de Heere Jezus Christus niemand voor God zal kunnen bestaan. Wij hebben u aangedrongen tot bekering en tot het geloof in die gezegende naam. Dat ligt voor Uw rekening. Voor de vruchten, die het Woord draagt, zijn Gods knechten niet verantwoordelijk. Als het in u doodsvruchten draagt, dan zal het tot uw oordeel zijn, maar wanneer het in u levensvruchten draagt, dan zult gij daarvan moeten zeggen: "Door U, door u alleen, om 't eeuwig welbehagen."

Wij hebben u in het openbaar en bij de huizen verkondigd en geleerd om een iegelijk te vermanen van de zonde af te staan, maar ook Uw eigengerechtigheid prijs te geven, om als een arm, verloren zondaar gezaligd te mogen worden door de verlossing, die in Christus Jezus is.

Wij hebben u als een ambassadeur des hemels gebeden: "Laat u met God verzoenen", maar ook Gods heilige bedreigingen in uw midden neergelegd. Het is voor U, wat gij met dat Woord gedaan hebt. Wanneer gij met dat Woord geen winst gedaan hebt, dan zal het een eeuwige verschrikking zijn het te hebben gehoord. De weg te hebben geweten en die niet te hebben bewandeld!

Dan willen wij het diegenen in dit ogenblik nog betuigen: "De toekomst des Heeren genaakt." Haast u dan, en spoedt u om uws levens wil. "Laat u met God verzoenen."

*"Buigt u dan in 't stof,
En verheft met lof
't Heilig Opperwezen;
Wilt Het eeuwig vrezen."*

En hebt gij als een arme en verloren zondaar de strijd tegen genade en tegen zaligworden-om-niet mogen opgeven, en mogen buigen aan de voeten van die gezegende Heere Jezus, om Zijn uitnemendheid, Zijn schoonheid, Zijn heerlijkheid en Zijn dierbaarheid te zien, dat gij dan ook hier, in de duisternis, waaraan gij nog zo menigmaal, volk des Heeren, zult onderworpen zijn, acht mocht geven op het licht, dat in die duistere plaats schijnt, totdat de dag aanlichte, en de Morgenster opga in uwe harten. Hebt gij onder de bediening van het Woord Gods, die wij in Uw midden hebben mogen verrichten, vruchten genoten, die u tot heil waren, zegt dan ook in dit ogenblik: "Soli Deo Gloria" - Gode alleen de eer; want daarvoor komt mij geen lof en dank toe, maar alleen Hem, Die de wasdom aan het Woord geeft, Die alleen de vruchtbaarmakende genade aan Zijn Woord verbinden kan.

Volk van God, hoop op de Heere, verbeid Hem. Gemeente in uw geheel, die dag breekt aan. Als wij aanstonds u zullen verlaten, dan weten wij niet, of wij elkaar op deze wereld ooit nog zullen ontmoeten, maar dit is zeker: op de dag van onze Heere Jezus Christus zult gij met mij staan voor het rechtvaardige oordeel Gods; dan zult u rekenschap moeten geven van wat gij gedaan hebt met hetgeen gij gehoord hebt. Dan zal ik rekenschap moeten afleggen van hetgeen in uw midden gepredikt is. En laat het vol gebrek zijn, wij betuigen u heden: wij zijn vrij van uw bloed.

Want wij hebben u bekend gemaakt de kracht en toekomst van onze Heere Jezus Christus. Wij hebben u deze uitnemende kracht, in Zijn gezegende dierbaarheid, in Zijn vernedering en in Zijn verhoging, ja, in al de wegen, die Hij met Zijn volk gegaan is, mogen verkondigen. "Want ik heb niets achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al de raad Gods."

Geve de Heere, dat die Woordbediening in uw midden die vruchten dragen moge, waardoor wij Hem, Die de grote Morgenster is, als de Zon des heils, zouden leren kennen, om van die gezegende Zon des heils dan ook te getuigen, wat we eerst met elkaar zingen uit de Lofzang van Zacharias, het 5e vers:

*Voor elk, die in het duister dwaalt,
Verstrekt deez' zon een helder licht,
Dat hem in scháuw des doods bestraalt,
Op 't vredepad zijn voeten richt.*

Toespraken:

Broeders, Kerkenraad, wanneer het ogenblik gekomen is, waarin wij afscheid moeten nemen, dan is het mij een behoefte om u in het midden van de gehele gemeente dank te zeggen voor de liefde, die ik steeds van u heb mogen ontvangen.

Wanneer wij terug zien op de vier jaren, waarin wij met elkander hebben mogen samenwerken, dan mogen wij door Gods genadige goedheid zeggen, dat het twistvuur in ons midden niet gebrand heeft, maar dat wij met liefde, met oprechtheid, met eensgezindheid met elkaar hebben mogen omgaan. Ik weet, dat het in het afscheid

nemen vaak gebruikelijk is om op een zodanige wijze te spreken; maar de Heere weet, dat hetgeen op dit oogenblik van onze verhouding mag getuigd worden, oprecht is. Er was geen strijd onder ons, maar er was een hartelijke eensgezindheid om de belangen en het welzijn van de gemeente des Heeren te zoeken.

Ik dank u voor de raad, die gij mij zo menigmaal in verschillende omstandigheden hebt willen verlenen, en voor de liefde, die ik van u heb gekregen.

Ik wens u toe, dat de grote en hemelse Ambtsdrager met Zijn Goddelijk licht u gedurig beschijne, dat Hij u aangorde met kracht, met ijver en met lust om uw ambt in het midden van de gemeente te mogen bekleden. Ja, de Heere verwaardige u om in de bediening van uw ambt die vreugde te ervaren, die Zijns volks genoegen is, opdat ook gij u met Zijn erfdeel blij zult mogen beroemen. De Heere beware onder u dezelfde hartelijkheid, oprechtheid, liefde en eensgezindheid, opdat gij alzo de gemeente tot stichting en welzijn zoudt mogen zijn. En ik hoop, dat de Heere spoedig de ledige plaats, die door mijn vertrek in de kring der broeders ontstaan zal, met de man Zijns raads moge vervullen.

Ik wil mij richten tot mijn catechisanten, die ik gedurende vier jaar heb mogen onderwijzen in de leer der waarheid.

Jongens en meisjes, wanneer ik in dit oogenblik ook van u afscheid neem, dan beveel ik u Gode; dan is er een gebed in mijn hart, dat God Zijn gemeente, ook te dezer plaatse, uit u bouwe; dat Hij u beware bij Zijn Woord en voor Zijn kerk; dat Hij het onderwijs, dat u gegeven werd, zegene tot de planting van het ware geloof in Uw jonge harten en tot versterking van hetgeen de Heere gewrocht heeft. Houdt u bij de waarheid. Menigmaal is er twijfel, in het bijzonder in de harten van de jeugd, en er is zoveel in de wereld, maar ook op de erve van Gods kerk, waardoor de vorst der duisternis die twijfel poogt aan te wakkeren, maar ook nu, jongens en meisjes, betuigen wij u: "Gij hebt het profetische Woord, en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, totdat ook voor u die dag aanlichte en de Morgenster opga in uwe harten."

Wij hebben u voorgehouden, dat de dienst des Heeren waard is om gediend te worden; het is een liefdedienst; de geboden Gods zijn niet zwaar. De Heere zegt, dat het juk van Christus zacht is en Zijn last licht. "Gedenk aan uw Schepper in de dagen van Uw jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren naderen, waarvan gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve."

De Heere verwekke in uw harten die reine en heilige vreze Gods, want de vreze des Heeren is het sieraad van de jeugd. Ook zeg ik U, jongens en meisjes, dank voor de liefde en hartelijkheid, die ik altijd van u ontvangen heb. Ik mag met vreugde terugdenken aan de uren, die wij met elkander hebben doorgebracht. De Heere zegene u met de rijkdom van Zijn Goddelijke ontfermingen.

Tot u, mijn ganse gemeente, ons in dit oogenblik richtend om van u te scheiden, bevelen wij u Gode, Die u opbouwen kan, Die uw noden vervullen kan.

Gemeente, de Heere beware in Uw midden liefde, vrede en eenheid. Wij leven in tijden van strijd en beroering. Ook op de erve des Heeren is zoveel, dat tot droefheid stemt, dat ons wel tot verootmoediging en bekering leiden mocht. Dat gij u met elkander benaastigen mocht om de band des Geestes in eenheid en oprechtheid te behouden, de één de ander verdragende in liefde. Er blijft altijd veel te verdragen, maar als wij mogen zien, wat de Heere in Zijn grote lankmoedigheid in ons verdragen wil, dan zullen wij ook elkander verdragen. Dat God de bediening van Zijn Woord, dat in Uw midden blijft, rijkelijk zegene, Zijn koninkrijk onder u uitbreide, Zijn volk doe opwassen in het allerheiligste geloof. Met liefde ben ik aan u verbonden, en er is

weemoed, dat ik van u moet scheiden en u moet achterlaten, maar: Gode bevolen.

Ik wil in dit ogenblik ook denken aan hen, die altijd hun werk in het midden der gemeente verrichten, aan de koster, de organisten en aan al degenen, die gedurig medewerken om het kerkelijk leven goed te doen functioneren. De Heere schenke ook u liefde tot die arbeid en geve u Zijn zegen. Ik denk aan de verenigingen in onze gemeente, de jongelingsvereniging, de knapenvereniging en de meisjesvereniging. Ik hoop, dat die verenigingsarbeid moge bloeien. Er wordt in onze kringen over de arbeid van de verenigingen wel eens geringschattend gedacht en verachtelijk gesproken. Ik ben ervan overtuigd, dat, mits onder goede leiding, het verenigingsleven een samenbindend element onder de jeugd kan zijn. Ik waardeer deze arbeid, die door hen, die aan onze verenigingen leiding geven, gedurig met veel opoffering van tijd en krachten verricht wordt. De Heere zegene dat werk en geve, dat het hun, die daaraan deelnemen, tot zegen, en de gemeente tot opbouw strekt.

Wij richten ons thans tot de Edelachtbare Heer Burgemeester en de Achtbare Heren Wethouders van de Gemeente Zeist.

Namens de Kerkenraad mag ik u onze hartelijke dank betuigen, dat u ook op deze avond van Uw belangstelling in het leven van onze gemeente hebt willen blijk geven. Wij hebben het op hoge prijs gesteld, dat u hier aanwezig hebt willen zijn. Wij wensen ook U, Edelachtbare Heer Burgemeester en Achtbare Heren Wethouders, de rijke zegen des Heeren op Uw arbeid in de burgerlijke gemeente van Zeist toe. De wet des Heeren zij als een keten om Uw hals. Wij danken u voor de hulp, die wij van u hebben mogen ontvangen in de omstandigheden, waarin die van node was. En wij mogen u in het midden van de gemeente betuigen, dat er geen Zondag voorbijgaat, of naar den Woorde Gods wordt door de gemeente in haar openbaar gebed ook de Overheid van de plaats onzer inwoning opgedragen voor het aangezicht des Heeren.

Ik moge mij in dit ogenblik ook richten tot mijn geachte collegae, de predikanten de Smit, Harkema en Roelofsen. Ik ben blij, dat u in deze avond hier hebt willen zijn; het is een blijk van de hartelijke en collegiale, ik mag zelfs zeggen, broederlijke vriendschap, die wij deze jaren van elkander hebben mogen ontvangen. Ik wil ook U, broeders, de rijke zegen Gods in het midden van de gemeente, waarin de Heere u gesteld heeft, toebidden. De verscheuringen, die er op de erve van Gods Kerk zijn, stemmen ons wel eens tot droefheid. Ons gebed moge in deze droeve tijden vermenigvuldigen om de komst van het gezegende en volheerlijke Koninkrijk Gods, want als die dag zal aanlichten en de Morgenster zal opgaan in onze harten, dan zal er zijn: één heilige, algemene, Christelijke Kerk. De Heere zegene ook Uw arbeid, tot roem van Zijn grote naam en tot opbouw van de gelovigen.

Het is mij een behoefte om ook van deze plaats de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk onze dank te betuigen voor de bereidwilligheid om dit kerkgebouw deze avond ter beschikking van onze gemeente te stellen. Daardoor heeft hij ons een grote dienst bewezen en ons van veel moeite gevrijwaard.

Ik wil besluiten met een enkel woord tot mijn geliefde familie; tot mijn Moeder om haar te danken voor alles, wat zij in de tijd, die zij met mij in Zeist doorgebracht heeft, voor mij geweest is. De Heere moge u ook verder gedenken; Hij moge ons samen vergezellen op weg naar het andere werelddeel en u, ook wanneer gij aanstonds wederkeren zult naar het Vaderland en naar mijn zusters en broer, vereniging

schenken met Zijn heilige, Goddelijke wil. Hij zij u, ook bij het klimmen van uw jaren, beminde moeder, die God, Die Hij tot op dit ogenblik voor u geweest is, die God van trouw, van sterkte, Die nooit begeven of verlaten zal hen, die hopen op Hem wachten.

Het scheiden van deze plaats is ook een scheiden van mijn Vaderland, van mijn vrienden, en ook van mijn andere familieleden. Dit scheiden doet mij groot leed, want wij vormden met elkander een eenheid. Wij waren aan elkaar gebonden, wij leefden met elkaar mee in de huiselijke zorgen, die wij hadden.

Zusters en broer, de Heere zij u genadig gedachtig en geve, nu wij elkander aanstonds hier niet zoveel meer ontmoeten, of in het geheel niet ontmoeten, dat wij elkander gedenken mogen voor het aangezicht Gods, Die overalomtegenwoordig is, opdat wij elkaar voor de troon des Heeren zouden mogen opdragen.

In het bijzonder mijn broer, gij zijt mij menigmaal, Floor, tot sterkte geweest, gij hebt meegeleefd en met mij meegezucht, en ik met u. Hij, Die u roept, is getrouw, Die het ook doen zal. De Heere geve u te wachten op Hem, Die alles zeker vervullen zal en al uw raadselen op Zijn tijd ontraadselen zal. De grote Herder der schapen moge ons tezamen onder Zijn Goddelijke leiding en heilig opzicht stellen. Hij doe ons verbeiden met een bereid gemoed die zalige dag van de toekomst van onze Heere Jezus Christus, Amen.

Dankgebed.

Zingen: Avondzang: 1 en 4.

Toespraak **Ouderling van Ekeren**

Hartelijk geliefde leraar, met weemoed, namens de Kerkenraad, een enkel woord. Wij mogen zeggen, als wij zien op uw vertrek, op de bediening onder ons en op de omgang met elkaar: met diepe weemoed. Anderzijds dacht het mij goed, dat wij èn ten opzichte van de gemeente, èn voor de kerkenraad, een blik werpen op het verleden, hoe gij van rustdag tot rustdag, bijna vier jaar, onder ons de volle Raad Gods met blijmoedigheid, met vrijmoedigheid hebt mogen verkondigen. En gelijk u zelf aanhaalde van Petrus, bij wie er banden lagen met de gemeenten in de verstrooiing, zo liggen er ook banden der liefde tussen ons, zodat wij het de dichter mogen nazeggen: "En, in plaats van bitt're klacht, daarvan spreken dag en nacht." Dat wij daarop mochten letten, waarbij u ook vanavond ons bepaald heeft, ja wat nog meer zegt, dat het uit de vruchten mocht blijken.

Er waren banden gevallen, die het wreed geweld niet zal kunnen verbreken. Wij mochten tezamen verwaardigd worden, kerkenraad en leraar, in al wat geschiedt, om elkaar te ontmoeten aan de troon der genade, om nog het heil voor elkaar, maar ook voor de gemeente des Heeren te zoeken. De Heere mocht het geven; voor Hem is toch niets te wonderlijk; Hij spreekt en het is er; Hij gebiedt en het staat er, volgens Gods eigen Woord.

De Heere moge u bij de overtocht over de grote wateren gedenken; Hij moge u ondersteunen uit Sion, ter rechter- en ter linkerzijde en u daar bij vernieuwing stellen tot een wachter op de muren van Jeruzalem. Ten aanzien van het zaad, dat gestrooid is op de akker van onze gemeente, uw oren mochten nog horen, dat dit woord nog wortelen schoot en opwaarts vruchten voortbracht, vruchten der bekering, maar ook tot versterking van hetgeen Hij heeft gewrocht.

Ach, geachte leraar, dan zouden wij zeggen en de dichter nastamelen: "En, in plaats van bitt're klacht, daarvan spreken dag en nacht."

De Heere mocht u genadig schenken, wat gij van node hebt; als er moeitevolle dagen zouden zijn, dat gij dan mocht ondervinden, wat David getuigd heeft: "Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij." "Want met u loop ik door een bende, met mijn God spring ik over een muur."

Dat is de hartelijke wens van uw kerkenraad. Gij mocht uw hoop op de Heere stellen; uw plaats in dat deel van Gods erve innemen. De Heere mocht u ook ondersteunen in het kruis van Uw hart; dat de Heere u mocht wezen Uw staf en Uw stok.

U, geachte en hartelijk geliefde Moeder, gij hebt door de goedheid van de Heere een plaats in dit deel van Zijn erve mogen innemen. De Heere moge ook u inzonderheid, in het klimmen van uw jaren, nabij zijn. Hij zij uw stok en uw staf, en Hij moge u veilig tot uw gezin doen terugkeren.

En dan wordt de gemeente verzocht om onze scheidende leraar nog toe te zingen het laatste vers van de 121ste Psalm:

*De Heer zal u steeds gadeslaan,
Opdat Hij in gevaar
Uw ziel voor ramp bewaar';
De Heer, 't zij g' in of uit moogt gaan,
En waar g' u heen moogt spoeden,
Zal eeuwig u behoeden.*

Toespraak van **Ds P. de Smit**, Chr. Ger. Predikant.

Geachte ambtsbroeder,

Het is mij een blijdschap, dat ik enkele woorden in dit ogenblik zeggen mag als oudste onder de collegae. In de eerste plaats denk ik terug aan de tijd, die voorbijgegaan is. Dat was een aangename tijd, die vier jaren, die wij samen met u hebben meegemaakt. Wij waren wel van verschillende kerken, maar wij waren toch één; ik zou zeggen: één in geloof, één in hoop en één in liefde. Wij hebben dat dikwijls ondervonden, niet alleen, als wij samen eens bij elkaar buurtten, maar ook als wij vergaderd waren als predikanten van Zeist.

In de tweede plaats is het te begrijpen, dat het ons leed doet, als gij uit ons midden weggaat en dat u van hier zover weggaat; naar de mens gesproken zullen wij elkaar niet meer hier op aarde zien; ik zal dat voorrecht wel niet meer hebben tenminste. Dit doet ons leed. Het zal een ledige plaats zijn, als gij niet meer bij ons zijt.

Maar, in de derde plaats, het laatste woord: gij gaat vertrekken, en het is goed (want het bevel van uw Zender ligt daar achter), als iemand gehoorzaam zijn mag aan zijn Zender. God brenge u veilig over en in welstand tot de nieuwe gemeente.

En nu denk ik aan het woord van uw tekst: "Wij hebben het profetische Woord, dat zeer vast is." Dat hebben wij als dominees ook; dat hebt u dus ook; en wat is dat een rijk bezit, dat wij dat profetische Woord hebben. Gij staat nog in uw jeugd, in het begin van uw leven; gij hebt nog, menselijkerwijs gesproken, een groot deel van uw leven voor u. Wat een vreugde, dat gij straks, als dienaar des Woords, dat Woord moogt uitdragen. God geve u zelf alles in dat Woord te vinden. Hij geve uzelf altijd de vastheid van het Woord te genieten.

Ik heb natuurlijk meegepreekt vanavond. Dat doe je, als je dominee bent. Ik heb even gelezen in het verband, en nu zij het mij vergund om nog één gedachte uit uw tekst

naar voren te brengen.

Gij hebt zeer veel van het Woord van God gezegd vanavond; meer één gedachte trof mij telkens weer: ik dacht aan het verband, waarin dit woord voortkomt. En nu heeft Petrus hier een vergelijking gemaakt; ik wil niet zeggen: een tegenstelling, maar een vergelijking heeft hij wel gemaakt; hij heeft in de tekst, die gij vanavond behandeld hebt, een comparativus gebruikt. En nu is dit die mooie vergelijking, die voor een dominee ook zo leerzaam is, voor ons, voor heel de gemeente, en voor een dominee inzonderheid: van tevoren heeft Petrus gesproken over "geen verdichte fabelen, die hij nagevolgd is", maar hij zegt: "Wij zijn aanschouwers geweest van Zijne majesteit"; en nu herinnert hij daardoor aan de verheerlijking van de Heere Jezus op de berg. Die verheerlijking van Jezus is zulk een overweldigend ogenblik geweest, zó zalig, dat Petrus het nooit heeft kunnen vergeten; als hij oud geworden is (gij hebt vanavond gezegd, dat hij stond aan het einde van zijn leven), dan heeft hij het nog niet vergeten, en schrijft hij het nog even op in zijn brief, opdat de gemeenten in de verstrooiing het ook weten zouden.

Als ik mij goed herinner, dan staat er in de grondtaal een vergelijkend woord, een comparativus; er staat "bebaioteros." "Wij hebben het profetische Woord, dat "vaster" is. Daar staat bij ons in de vertaling: "dat zeer vast is", maar in het Grieks: "dat vaster is." Gij hebt dat zelf ook wel nagezien. En zie hier het verschil. De verheerlijking op de berg was een zalig ogenblik, onvergetelijk, zoals alle bevindingen zalig zijn. Daar weet de gemeente van te spreken, en daar weet de dominee ook van te spreken. Die kan je niet vergeten.

Maar nu zegt Petrus: wij hebben nog iets anders; wij hebben het profetische Woord, dat vaster is dan de bevinding. Men kan de bevinding niet missen; dat zijn wij van harte met elkaar eens; wij kennen elkaar genoegzaam. En dat is een troost voor de gemeente, dat zij dat vaste Woord heeft, want dat Woord is het Woord van God. Wie in dat Woord rust, rust in God. Wie in dat Woord rust, rust in de Heere Jezus, Die de inhoud van dat Woord is.

En nu, mijn geliefde broeder, dat wens ik u van harte toe. Wij hebben dat profetische Woord. God geeft u het voorrecht, dat gij zeggen moogt: "Wij hebben het." Ik heb het ook, want God heeft het in mijn hart gelegd. Nu is dat Woord mij vaster; dan mijn bevinding, want ik rust niet in mijn bevinding, maar in God. Ik rust door de genade des Heiligen Geestes in de Heere Jezus Christus, Die wij, tot grote vreugde, verwachten in de dag der dagen. Dan zullen wij één zijn, broeder. Dan zullen wij eeuwig één zijn om Zijn Naam te prijzen.

God beware U, gemeente, bij de eenheid.

Hartelijk dank.

Ds Vergunst dankte de sprekers als volgt:

Ik wil, broeder Van Ekeren, en in hem de gehele kerkenraad, dank zeggen voor hetgeen hij tot mij gesproken heeft; de gemeente voor hetgeen zij mij zingend heeft toegewenst; en broeder de Smit voor de woorden, die ook hij tot mij gericht heeft.

Ik moet nog één ding aanhalen, dat ik vergeten heb in mijn toespraak. Wij hebben nog scholen in onze gemeente; ik wil ook het schoolbestuur, waarvan ik de eer heb gehad deel uit te maken, de zegen Gods op zijn arbeid toewensen, alsook de hoofden van onze scholen en degenen die verder aan onze scholen verbonden zijn.

Het is mij een behoefte, gemeente, dat wij, voordat wij met elkaar dit gebouw verlaten, nog staande zingen Psalm 72: 11:

*Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen,
Men loov' Hem vroeg en spa;*

*De wereld hoor', en volg mijn zangen,
Met Amen, Amen, na.*

Zegen.

2. EEN ERNSTIGE AANSPORING TOT DE DIENST DES HEEREN IN HART EN WANDEL

Door Ds. A. Vergunst predikant Gereformeerde Gemeente Rotterdam-C.
 Uitgegeven op last van de Generale Synode 1971 der Geref. Gemeenten door het
 Bureau voor de Kerkelijke Administratie der Gereformeerde Gemeenten, Zeist.

Zingen: Psalm 25: 2 en 4

Lezen: Romeinen 12

Zingen: Psalm 119: 1, 2 en 3

Zingen: Psalm 19: 5

Zingen: Psalm 86: 6

Gemeente,

Welke uitnemende getuigenissen van de kracht van Gods Genade worden ons in het woord des Heeren overgeleverd. Denk eens aan Henoeh, van wie we lezen, dat hij wandelde met God; en aan Noach, van wie we hetzelfde lezen. Deze mannen hebben zich van hun tijdgenoten door het getuigenis, dat van hun leven uitging, zeer krachtig onderscheiden.

Wees ervan verzekerd, dat zij dwars tegen de stroom van hun tijd opgeroeid hebben. Immers laat de Schrift ons zien, dat ook in hun tijd "de boosheid des mensen menigvuldig was op de aarde en al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos was." (Gen. 6: 5)

Maar midden in die boze en van God afvallende wereld valt een Henoeh op, die met God in een nauwe en tedere omgang mocht verkeren. Zijn levensgetuigenis is een aanklacht tegen de wereld, waarin hij leefde en bevat een veroordeling van het leven van zijn tijdgenoten. Ook Noach beoefende deze omgang met God in Zijn leven.

En wanneer we ons afvragen waarin het geheim van dit leven ligt, leert ons het woord des Heeren: "Door het geloof is Henoeh weggenomen geweest, opdat hij de dood niet zien zou; en hij werd niet gevonden, daarom dat hem God weggenomen had, want vóór zijn wegneming heeft hij getuigenis gehad, dat hij Gode behaagde." (Hebr. 11: 5) Het geheim van Henoehs godzalig leven is het waarachtig geloof, zonder hetwelk het onmogelijk is Gode te behagen. Ook van Noach lezen we, dat hij door het geloof de ark heeft voorbereid, door welke ark hij de wereld heeft veroordeeld en een erfgenaam geworden is der rechtvaardigheid, die naar het geloof is.

En dit geloof, waardoor Henoeh en Noach Gode behaagden in een Godzazalige wandel met God zelf, is vrucht van Gods genade, die in beider leven zo vrijmachtig is verheerlijkt. Van nature immers was er geen onderscheid tussen hen en hun tijdgenoten. Maar God maakte onderscheid, een onderscheid, dat van eeuwigheid in Gods voornemen gemaakt werd, waarnaar Hij verkiezend Henoeh en Noach liefhad, een onderscheid, dat in de tijd gemaakt werd in de verheerlijking van Gods genade. Daarom staat midden in het relaas over de verdorvenheid van het menselijk geslacht dit opmerkelijke woord: "Maar Noach vond genade in de ogen des Heeren."

Daarom zal de oorzaak van het Godverheerlijkend leven van Henoeh en Noach in God gevonden worden, Die Zich over hen ontfermde en Die door het getuigenis, dat van deze mannen uitging, nog sprak in het midden van een verdorven wereld.

Naar het voorbeeld van deze heiligen Gods zou ook de gemeente nu tot een lichtend licht en een zoutend zout moeten zijn in de tijd, waarin ze nu leeft. Hoe droef is het wanneer het zout smakeloos wordt en zo nergens meer toe deugt. Daarom is het zo

nodig, dat de gemeente Gods in deze tijd wordt opgewekt tot een leven, waarin de kracht van Gods genade zich in Godzaligheid openbaart. Daartoe overdenken we nu het Schriftwoord, waarvoor uw aandacht in deze ure gevraagd wordt. U vindt dit in het voorgelezen hoofdstuk Romeinen 12 en daarvan het tweede vers, waar we het woord Gods aldus lezen:

"En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven, welke de goede en welbehaaglijke en volmaakte wil van God zij."

In deze tekst lezen we "een krachtige opwekking tot de dienst des Heeren." Dit Schriftwoord overwegende, letten we achtereenvolgens op:

1. Waarvan deze dienst zich onderscheidt.
2. Waarin deze dienst wortelt.
3. Waarnaar deze dienst zich richt.

1. Waarvan deze dienst zich onderscheidt.

De apostel Paulus heeft in de voorafgaande hoofdstukken een klare en duidelijke uiteenzetting gegeven van de leer van Christus. Hij was verlangend geweest om ook de gemeente van Rome te dienen met de boodschap van het Evangelie Gods. Zovele gemeenten waren als een vrucht van zijn arbeid ontstaan. Echter was Rome's gemeente vergaderd door de dienst van een ander, maar dat nam toch Paulus' begeren niet weg om ook daar de boodschap van Gods genade te brengen. Maar omdat hij tot op het schrijven van deze brief daarin verhinderd werd, zocht hij haar nu met deze brief te dienen. Op deze wijze wenste hij mede te werken aan haar opbouw en bevestiging in de leer des Heeren.

Hoe wonderlijk bestel des Heeren! De verhinderingen op Paulus' weg naar Rome dienen de Kerk van alle eeuwen. Want door deze brief dient de apostel niet alleen de gemeente aan wie de brief allereerst werd gericht, maar ook de Kerk van alle tijden en aan alle plaatsen. En op welk een uitmuntende wijze. De rijkdom van Gods ontfermende genade wordt ons op een klare wijze ontfouwd, zowel de oorsprong ervan, als ook haar gezegende uitwerking. En zijn uiteenzettingen lopen uit op de lofzang: "O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen!" God is de oorsprong, de bewerker en het oogmerk van deze onnaspeurlijke wegen, want "uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen" (Romeinen 11: 33 en 36)

Na deze uiteenzettingen volgt dan een gedeelte, waarin hij zich vermanend tot de gemeente richt. Een vermaning, waarvan het doel is, de gemeente op te wekken tot een leven, waarin de kracht van Gods genade openbaar wordt. Hij schrijft in vers 1 van dit hoofdstuk, dat hij bidt "door de ontfermingen Gods." Deze ontfermingen Gods zijn te aanschouwen in het zalig worden om niet door de verlossingen, die in Christus Jezus zijn."

We zouden kunnen zeggen, dat Paulus na de behandeling van de ellende van de mens (denk aan hoofdstuk 3) en de verlossing door de enige Middelaar Gods en der mensen (zie de volgende hoofdstukken) nu zeer uitvoerig ingaat op het stuk van de dankbaarheid. In dit stuk gaat het dan om een waarlijk Godzalig leven in de vreze van Gods heilige Naam.

En wat is dan de inhoud van de vermaning? Het stellen van onze lichamen tot een

levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is Uw redelijke godsdienst. Hiermede wil de apostel dus wijzen op de noodzaak van een Gode toegewijd leven. Een leven, waarin de dienst van God is als een "redelijke Godsdienst" dat wil zeggen een dienst niet slechts van uitwendige aard, maar één waarin de "rede", als aanduiding van ons "innerlijk" waar te nemen is.

Paulus bedoelt dus te zeggen, dat deze door hem aanbevolen dienst allereerst van een geestelijke aard moet zijn. Zeker zijn onze "lichamen", ja is geheel ons leven daarbij betrokken en moet dat als een offer aan de Heere worden gewijd, maar dan toch in de onlosmakelijke verbondenheid met de gehele mens, die geroepen wordt tot de dienst des Heeren met geheel zijn hart, verstand en gemoed en met alle krachten.

En deze dienst zal zich dan ook duidelijk van het leven van de mens van deze wereld onderscheiden, zoals aangewezen wordt in het: "En wordt dezer wereld niet gelijkvormig."

Paulus spreekt over "deze wereld" in tegenstelling tot de toekomstende. Het woord, dat hier in onze taal met "wereld" is vertaald betekent ook "eeuw." Het duidt aan de tijd of bedeling, waarin hier nu de mens leeft. Deze wereld of eeuw staat duidelijk in het teken van de voorbijgang. De kerk des Heeren verwacht een andere, n.l. de "toekomstende" eeuw, waarin een eeuwigheidsbedeling haar deel zal zijn en waarin een andere mensheid, een vernieuwde namelijk, de stad Gods voor eeuwig bewonen zal. De gemeente Gods is voor die toekomstende wereld bestemd; daarvan zal nu haar leven hier reeds blijk van moeten geven. Gods kerk is immers reeds nu uit deze tegenwoordige wereld geroepen.

Waarin wordt "deze wereld" dan openbaar als een die tegenover dat komend en reeds gekomen koninkrijk staat?

In "deze wereld" vraagt de mens niet naar de wil Gods, maar leeft de mens slechts voor zichzelf.

"Deze wereld" is begonnen in het Paradijs, waar Adam van God afviel en onderdaan werd van het rijk der duisternis. En in onze vader Adam zijn wij allen in dat rijk der duisternis tot kinderen van "deze wereld" geworden.

In "deze wereld" leeft de mens zich uit als een "kind der ongehoorzaamheid" en wandelt hij "naar de eeuw dezer wereld." (Efeze 2: 2)

En hoe zulk een leven is laat zich rondom ons zo duidelijk waarnemen.

In Paulus' tijd was het Romeinse Rijk een prooi van geestelijke verwarring en zedelijk verval. We lezen in het eerste hoofdstuk van deze brief hoe de zonde zich in allerlei levensverhoudingen in zijn verwoestend vermogen liet waarnemen. Daar beschrijft Paulus iets van "deze wereld." En hoor dan wat hij er ons van toeroept: "En gelijk het hun niet goed gedacht heeft God in erkentenis te houden, zo heeft hen God overgegeven in een verkeerde zin, om te doen dingen, die niet betamen; vervuld zijnde met alle ongerechtigheid, hoererij, boosheid, gierigheid, kwaadheid, vol van nijdigheid, moord, twist, bedrog, kwaadaardigheid, oorblazers, achterklappers, haters Gods. Smaders, hovaardigen, laatdunkenden, vindere van kwade dingen, den ouderen ongehoorzaam, onverstandigen, verbondbrekers, zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijken, onbarmhartigen" (Romeinen 1: 28-31).

Wat een zwarte lijst moest de Apostel in zijn tijd reeds samenstellen. En hoeveel zonden somt hij in zijn brieven nog meer op.

Als wij nu deze opsomming eens nagaan, schijnt het u niet toe, of ook het leven in onze tijd erin getekend wordt? Zeker, in de ene tijd zien we de zonde soms openlijker en onbeschaamder gediend dan in een andere tijd, maar weet dat én in de dagen van Henoch en Noach, én in de dagen van Paulus, maar ook in de dagen van nu "deze wereld" altijd weer diezelfde zonden te zien geeft.

Hoe duidelijk ook in onze dagen, gemeente. Is er in het leven van nu niet een schrikkelijke vermenigvuldiging van de zonde waar te nemen, waarin de mens steeds bruter en onbeschaamder uitroept: "Laat ons hun banden verscheuren en hun touwen van ons werpen." In "deze wereld" cirkelt alles om het "ik", het zondige en verdorven "ik." In onze afval van God is immers de mens zichzelf toegefallen en begeert nu niet anders dan het "ik" te dienen. En dat "ik" zoekt in alles slechts dat "ik" te behagen. Men vraagt niet meer naar wat God behaagt of wat de naaste dient, maar naar wat het "ik" behaagt. Zo werd de mens tot een "hater Gods" en in de verhouding tot zijn naaste "hatelijk en elkander hatende."

O, droevige staat van de van God afgefallen mens.

Bezie het eens, geliefden, en overdenkt het, waarin "deze wereld" zich uitleeft. De zonden van onze tijd zijn geweldpleging, hebzucht, onbeschaamdheid, materialisme, hoogmoed, ontucht, opstand tegen degenen, die over ons gesteld zijn, ontevredenheid en zoveel meer.

Hoe worden deze zonden openlijk gepropageerd. Wat een vloed van vuile lectuur overspoelt onze samenleving. Hoe ziet u in de steden en ook al op het platteland de "ontucht-winkels" als paddestoelen uit de grond schieten! Hoe dringt via de televisie deze goddeloosheidpropaganda de huisgezinnen binnen en is daarvan het droevig gevolg in de ondermijning van een in de prediking van het Evangelie gefundeerde levensmoraal duidelijk aan te wijzen. Hoe onbeschaamd spreekt men in onze tijd over de verhouding van jongens en meisjes, waarbij openlijk wordt uitgeroepen, dat de lust van de mens de enige regel van zijn leven is. En hoe wordt alles op de aanwakkering van de zondige lust gericht. Wie denkt niet aan de schaamteloze kleding, waarmee men zich in het openbaar vertonen durft.

Zouden we niet huiveren als we de mens het recht horen opeisen te beschikken over het leven, ook over dat van de nog ongeboren vrucht?

En in dit alles openbaart zich nu "deze wereld", die slechts cirkelt om het eigen "ik."

Dat is het natuurlijk bestaan van alle mensen. Beide Joden en Grieken besluit de Schrift onder de zonde, want we hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods. Ook al wordt de zonde niet uitgeleefd in die mate en in die vormen, als we hier voren hebben genoemd, toch is het "beginsel" van dit kwaad in ons.

In de wereld van het heidendom werd het "ik" op andere wijze uitgeleefd dan in het Jodendom, maar het was hetzelfde zondige "ik." In het Joodse streven naar eigen-gerechtigheid zocht het ook zichzelf te behagen. Zowel het heidense als het Joodse zoeken van zichzelf moet veroordeeld worden. Hoe hebben sommige Joden niet het heidense leven veroordeeld zonder er erg in te hebben, dat ze uit hetzelfde beginsel leefden.

De aansporing "wordt deze wereld niet gelijkvormig" moet als een bevel Gods aan de gemeente gepredikt worden.

Voor al ook in onze tijd. Dan past een woord van ernstige waarschuwing. De zonden moeten met name genoemd, opdat ze ook als zonden zullen worden gekend. Wat is van "deze wereld" ook in de gemeente veel te zien, helaas. Wanneer Paulus deze aansporing voor de gemeente in zijn tijd nodig vond, des te meer zal deze dan in onze tijd nodig zijn.

Het geldt u allen. Jongens en meisjes, "deze wereld" trekt met het vlees-verlokkende middelen, maar weet, dat "deze wereld" voorbijgaat met al haar begeerlijkheden. Vliedt dan ook die begeerlijkheden. Laat U niet aftrekken van de wegen, die u voorgehouden worden in het Woord Gods.

Vaders en moeders, wat hebt u toch een grote verantwoordelijkheid. Laat uw woord

en voorbeeld uw kinderen toch toeroepen: "Wordt deze wereld niet gelijkvormig"!

Voor u, mannen en vrouwen, geldt het: "Wordt niet gelijkvormig", dat wil zeggen, laat uw leven van dat van "deze wereld" toch onderscheiden zijn.

Maar laat een ieder bedenken, dat de apostel bij deze opwekking met ons wil afsteken naar de diepte.

Hoe zullen we dan deze wereld niet gelijkvormig zijn? Niet alleen door de verzaking van enige algemeen betrachte zonden. Meent niet, geliefden, dat de apostel dit woord alleen op het uiterlijke van ons leven betreft. Daarom verwijst hij hier zo nadrukkelijk naar het beginsel, de wortel, die achter de uiterlijke openbaring van gelijkvormigheid aan deze wereld steekt. En wat is dan die wortel? Dat is het van God vervreemd gemoed, het van de Heere afgekeerde hart. De apostel spreekt daarom van de noodzakelijke vernieuwing van uw gemoed, waarmee hij de innerlijke omkeer van ons gehele leven bedoelt en waarvoor de aandacht van de gemeente gevraagd wordt in de tweede gedachte, waarbij we in de ontvouwing van dit Schriftwoord wilden stilstaan, n.l.

2. Waarin deze dienst wortelt.

Zoals reeds gezegd zijn beide, Joden en Grieken, door de Schrift onder de zonde besloten, omdat ze allen derven de heerlijkheid Gods. De Schrift spreekt van de kinderen der ongehoorzaamheid, die verkeren onder de overste van de macht der lucht. Daaraan voegt de apostel dan toe: "Onder de welke ook wij allen eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vleses, doende de wil des vleses en der gedachten; en wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen." Wie gaat het dan niet aan? Vanuit dit natuurlijk bestaan is er geen onderscheid. Dan kunnen we tegenover de grofste en brutoeste werelddienaar onszelf niet verheffen, want er is immers geen onderscheid. Vanuit het paradijs is geheel het geslacht van Adam aan Gods gemeenschap ontvallen. Er is dan niemand meer die goed doet, die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken en stinkende geworden. Dat zegt de Schrift. Daar ziet u dan ook de wereldgelijkvormigheid van een ieder aangewezen. We zijn de kinderen van "deze wereld." We zoeken daarin God niet, noch bedoelen Hem ooit.

Maar hoe kan dan de apostel spreken over het "wordt veranderd in de vernieuwing van uw gemoed." Dat kan alleen vanuit de prediking van dat Evangelie gezegd worden, waarvan Paulus een dienaar door Gods genade geworden was. En in dat Evangelie wordt ons niet gepredikt wat de mens nog kan of vermag. Wat is dan wel de inhoud van dat Evangelie?

De inhoud van die blijde tijding is, dat God naar het voornemen, dat Hij van voor de grondlegging der wereld in Zichzelf gekoesterd heeft, mensen zal roepen uit de duisternis tot het licht, uit de dood tot het leven. De uitvoering van dat voornemen heeft Hij opgedragen aan Hem, Die al de voorwaarden, die tot de zaligheid van Gods verkorenen moeten vervuld worden, op Zich genomen heeft om die te vervullen. Hoe heerlijk heeft de apostel juist dat gepredikt. Het was zijn innige begeerte om ook die, die in Rome zijn, dat Evangelie te prediken, waarvan Jezus Christus de grote en heerlijke inhoud is. Hij immers bracht de gerechtigheid aan die aan Gods gerechtigheid genoeg deed en in Hem heeft God nu ook in een schuldig volk behagen. Hoort nu, gemeente, hoe Paulus predikte. Hij ontdekte de mens aan een totaal verloren liggen voor God, maar midden in die verlorenheid mag hij bekendmaken het Goddelijk "om niet, door de verlossingen die in Christus Jezus zijn." Hij predikte de dood in Adam, het leven in Christus. En voorts wijst hij aan hoe nu die gezegende Uitvoerder van Gods welbehagen ook door Zijn Geest die dode zondaar deel doet verkrijgen aan dat leven in Christus. Ook dat is het werk des Heeren; geheel en al.

Daarbij wordt dan die mens innerlijk vernieuwd, krachtig veranderd. Dat is nu juist hetgeen, waarop het voor een ieder aankomt, n.l. dat een omkeer in het innerlijke plaats grijpt.

De Schrift noemt dat met vele verschillende woorden, b.v. wedergeboorte, opwekking uit de dood, nieuwe schepping. Zo ook onze op de Schrift gegronde belijdenisgeschriften. En door dit gebeuren wordt de richting van ons leven totaal omgekeerd. Staan we van nature van God afgekeerd, hetwelk onze doodstaat en duisternis uitmaakt, dan wordt de mens naar God toegekeerd, waarin het leven openbaar wordt en het licht over hem opgaat.

Toch staat hier, dat Paulus dit als een bevel aan de gemeente predikt. "Wordt veranderd in de vernieuwing uws gemoeds." Hij zegt niet: "Och, mocht u eens veranderd worden!" of "Dat toch de Heere u omkere!" Is dat laatste dan niet een geoorloofde wens? Welzeker! Maar toch wordt deze wijze van spreken door de apostel niet gebezigd, terwijl schier niemand beter dan Paulus wist hoe geestelijk onmachtig de geestelijk dode zondaar is.

Wil Paulus dan in deze aansporing de mens tot enige veranderingen opwekken? Wel neen, u moet ook goed lezen. Er staat niet: "Verander u en vernieuw u," maar: "Wordt veranderd." Aan wie moet deze verandering, die in een totale vernieuwing bestaat, toegeschreven worden? Aan God of aan de mens? En dan behoeft het antwoord niet onduidelijk te zijn. Het is alleen Gods werk. Deze wijze van spreken houdt dan ook niets anders in dan, wat we elders lezen: "Laat u met God verzoenen."

In de totale onmogelijkheid om uzelf te veranderen of te vernieuwen predikt hij de mogelijkheid, die bij de Heere is. Dan houdt juist deze aansporing in om met onze onmogelijkheid aan Gods voeten terecht te komen.

Is dit dan geen wonder van Goddelijke genade-mogelijkheid hier gepredikt aan mensen, die voor God totaal verloren zijn?

Laat God uw gemoed vernieuwen, uw bestaan veranderen, uw levensinrichting omkeren, uw blindheid met Zijn licht verlichten en uw dood door Zijn levenskracht overwinnen.

Juist omdat Paulus het eenzijdige van Gods genade predikt kan hij in zijn opwekking tot vernieuwing de mens naar deze fontein van behoudenis wijzen.

Wat houdt nu de benadrukking van de noodzaak van vernieuwing des gemoeds in?

In de eerste plaats de prediking van het feit: *Uw gemoed zal vernieuwd moeten worden.* De wortel van uw bestaan is verdorven. Uw licht is enkel duisternis. Uw wijsheid dwaasheid. Uw eigen gerechtigheid slechts schuld. Uw ingebeelde heiligheid slechts onreinheid. Het ontbreekt u ten enenmale aan die kennis, die ons leven de juiste richting geeft.

Maar in de tweede plaats vindt u hier de betuiging van de Waarheid: *Uw gemoed kan vernieuwd,* omdat God wonderen doet aan de doden en zondaren zaligen wil naar Zijn voornemen.

Hoe gelukkig als we het eerste en het tweede in ons leven kennen mogen. Dan leert de mens door het licht dat God ontsteekt eigen verderf recht kennen. Wanneer de Heere zelf ons aan ons bestaan ontdekt, word ik pas recht gewaar, hoezeer ik altijd mezelf gezocht en bedoeld heb. Hoe "wereldgelijkvormig" ik ben, doordat ik voor niemand anders dan voor me zelf leefde. Hoe moet dan schaamte mijn aangezicht bedekken, wanneer ik ontwaar, dat niet alleen in de uitleving van de zonde in allerlei werelddingen genieten, maar ook in allerlei godsdienstig bezig zijn, ik slechts me zelf zocht. Juist dan wordt mijn op mijn "ik" gericht zijn, de gruwel van mijn leven. Hoe onmogelijk om door enige veranderingen in het uitwendige de "wereldgelijkvormigheid" te

overwinnen, als dit "van deze wereld-zijn" juist mijn nood en ellende wordt. Dan is het niet genoeg, dat wat takken van de boom van mijn leven worden gekapt, maar de grond van mijn bestaan moet vernieuwd worden. Het wordt een wonder, wanneer ik juist in het kennen van het onmogelijke van de vernieuwing aan mijn zijde, mag horen, dat het bij de Heere mogelijk is.

Juist daarom mogelijk, omdat er Eén neerdaalde in onze schuld en onze vervloeking op Zich nam. Hij, Die kwam, bedoelde Zichzelf niet. In alles zocht Hij de eer en heerlijkheid Gods. Nu moeten we in Hem gevonden worden, opdat Hij in ons en wij in Hem zijn. De waarachtige vernieuwing van mijn gemoed zal dan daarin bestaan, dat we naar het evenbeeld van Christus vernieuwd worden. In Hem alleen kunnen we aan een "andere wereld", aan de "toekomstige eeuw" toebehoren.

Zeker, als God in de uitvoering van Zijn raad de geestelijk dode zondaar krachtadig roept door Zijn Geest en Woord wordt deze Christus ingelijfd, nadat deze van Adam is afgesneden. Ja, waarlijk dan wordt die mens geheel vernieuwd. Het verstand wordt verlicht, de wil wordt vernieuwd, de hartstochten komen onder de tucht van het verlichte verstand en de wandel wordt geheiligd. In Christus wordt het beeld van God in die mens afgedrukt. Maar alles wat de Heere schonk, gaat de Heere nu pas door Zijn Geest en Woord ons leren. Dan leren we de "gelijkvormigheid aan deze wereld" kennen. De zonde wordt dan waarlijk zonde en de schuld schuld.

Na de ontdekking van allerlei dadelijke schuld trekt God door in de ontdekking, door ons aan het "deze-wereld" van ons bestaan te ontdekken. We zijn niet gered met enige veranderingen in ons leven. Pas dan immers worden we eerst recht gewaar, dat de "vernieuwing van ons gemoed" noodzakelijk is.

En, weet, geliefde hoorders, dat ons deze vernieuwing van de mens uit totaal onmogelijk wordt. Leert niet dezulke de waarheid van het "zal ook de Moorman zijn huid veranderen en de luipaard zijn vlekken, zo zult gijlieden kunnen goed doen, die geleerd zijt kwaad te doen?"

Weet u hiervan ook in uw leven, of heeft "wereldgelijkvormigheid" in uw leven zich slechts tot "de onreinheid van het buitenste van de drinkbeker" beperkt en zijt u er niet achter gekomen, dat u van binnen vol van roef en verderf zijt? Dan bent u ook niet verder gekomen, dan de farizeeër die het voor God zo goed meende te doen in zijn wettische betrachting van allerlei geboden en onderhouding van velerlei inzettingen.

Overdenk dat eens ernstig, opdat u het "wordt dezer wereld niet gelijkvormig" gaat verstaan in de nadrukkelijke opdracht: "Wordt veranderd in de vernieuwing van uw gemoed." En waarlijk, zo dit voor ons noodzakelijk wordt, zo wordt het ook onmogelijk van onze zijde en waar het ons onmogelijk is, hebben we niets anders te verwachten, dan mét "deze wereld" haast voor eeuwig voorbij te gaan.

Lieve hoorder, werd dit in uw leven reeds werkelijkheid? Juist dan kwam er voor dit wonder-woord plaats: "Wordt veranderd" in Hem, in Wie alleen uw vernieuwing mogelijk is. Wat wordt ons dan Christus noodzakelijk.

En hoe meer ik leer, dat ik enkel "deze wereld" ben, hoe noodzakelijker Hij ons worden zal. Ook toch, ja, juist na van God genoten genade. Het geldt immers Gods volk in het bijzonder: "Wordt veranderd in de vernieuwing van uw gemoed" opdat we in Hem een nieuw schepsel mogen worden.

Nu die innerlijke vernieuwing, die de Heere werkt, die brengt een totale verandering mee. Vanaf het eerste begin. En waarin wordt nu deze vernieuwing openbaar? Wel, in het vragen om naar Gods wil te leven, zoals we daarbij u in onze derde gedachte willen bepalen.

3. Waarnaar deze dienst zich richt.

We hebben u voorgehouden hoe de mens van "deze wereld" slechts leeft voor het "ik" en ook in alles zich slechts richt naar wat het "ik" behaagt.

Maar waar nu het gemoed vernieuwd wordt, waar een nieuw schepsel in Christus Jezus geschapen wordt, daar vindt u het verlangen en begeren, wat Paulus zelf uitdrukte in: "Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?" Dat wordt de levenskeus van het vernieuwd gemoed. Die mens weet het niet meer, maar gaat het vragen en onderzoeken.

Onze tekst zegt "beproeven." Dat woord wijst op "onderzoeken, toetsen." En wat gaat hij dan onderzoeken? Wel, wat de goede, welbehaaglijke en volmaakte wil van God zij. Laten we daar eens wat nader bij stilstaan. Die wil Gods is de geopenbaarde wil. We kunnen Gods verborgen wil niet beproeven. Dat betaamt ons ook niet. De verborgen dingen zijn voor de Heere, onze God, maar de geopenbaarde dingen zijn voor ons en onze kinderen. Nu weten we wel, dat de geopenbaarde wil Gods in Gods Woord is geopenbaard. De wet des Heeren is de regel van ons leven. Toch betekent dat niet, dat die regel ons ten aanzien van allerlei dingen zo maar in Gods woord wordt voorgelegd. Vooral in een tijd, waarin zoveel veranderingen op zoovelerlei gebied zich aan ons voordoen is het nodig om die wil Gods te beproeven, dat wil zeggen te onderzoeken, wat Gods wil voor ons in het leven betekent en met zich meebrengt.

En hoe vindt nu die beproeving plaats?

Ten eerste in de weg van *het gebed*. In alles gaan we dan vragen: "Heere, wat is Uw wil? Maak me Uw wegen bekend; leid me en leer me." En dit doen we ten aanzien van alle dingen. Er is geen zaak die daarbuiten blijft. O, dit is zulk een onbedrieglijke eigenschap van het nieuwe leven, zoals de Heere dat werkt. Daarin wordt u de afhankelijkheid gewaar. Geen zaak is te gering om er mee voor Gods aangezicht te naderen. Hier ontdekt zich nu dat wezenlijke onderscheid tussen die mens van "deze wereld" en die van "die toekomstige wereld." De eerste kan alles zonder God en maakt ook alles klaar zonder Hem. Zeker, er is soms nog wel een vragen voor de vorm, maar vaak hebben we al beslist. We vragen slechts achteraf. O, wat meent de mens dan veel te mogen doen. Terecht zegt de Schrift, dat hij vele vonden gezocht heeft. De werelddienaars zoeken deze ook. Maar het "vernieuwd gemoed" gaat vragen om leiding en bestuur. Komt met alle dingen van tijdelijke en eeuwige aard, zowel ziel als lichaam betreffende voor Gods aangezicht. Daarin ziet u nu iets van dat "wandelen met God", van dat ootmoedig overleg met de Heere. Is dat er in ons leven? Hoe droevig als het ten enenmale gemist wordt. Dat is het klaarste bewijs, dat we nog van deze wereld zijn. Soms scheen het er te zijn, maar het is voorbijgegaan. Zeker, het tijdgeloof is naar zijn wezen van het zaligmakend geloof onderscheiden, maar vertoont overigens in het leven veel, dat er op lijkt. Dat moet nooit vergeten worden. Het dringe altijd weer tot onderzoek.

Maar ook in het leven van Gods volk zijn er tijden, waarin de Heere vergeten wordt. Spreekt de Schrift niet van dagen zonder getal waarin Hij vergeten was? Maar toch is de eigen aard van het vernieuwd gemoed in dit "beproeven" van Gods wil openbaar.

En niet alleen in de weg van het gebed, maar ook in het *onderzoek van Gods woord* vindt die beproeving plaats. God maakt ons Zijn wil door Zijn Woord bekend. Hoe inniger we de Heere aanhangen, hoe krachtiger we aan het Woord gebonden zijn. Dan zullen we de openbare bediening van het Woord niet verzuimen. Nee, dan verlangen we naar Gods huis om Zijn Woord te horen. Maar ook in het huisgezin zal

dat Woord onderzocht worden. De wandel met de Heere is ook een innig omgaan met Zijn Woord. Dan onderzoeken we dat als vaders en moeders met onze kinderen. O, gemeente, als er meer van is in ons leven. Wat zouden onze kinderen er meer van gewaar worden. Wat geeft de lectuur, die velen zoeken al niet blijk van hun wereldse geneigdheid.

Wat hebben velen weinig lust in het lezen van geschriften, die hun heil kunnen bevorderen. We zullen dat onderzoek zoeken in de gemeenschap met Gods volk. Wanneer de vreze des Heeren bloeit, komt dat ook wel uit in de gemeenschap van de kinderen Gods. Dan zoeken zij elkaar in liefde te dienen en te onderrichten.

Het zal beproefd worden in de persoonlijke omgang met Gods Woord. O, verwaarloos die toch niet gemeente. Kies er uw vaste tijden voor, waarop u met Gods Woord omgaat. Er staat hier "beproeven." Dat is geen oppervlakkige of haastige bezigheid. Dat gebeurt ernstig en overwogen.

Vervolgens zullen we ook de *wil* Gods mogen kennen uit de leiding Gods in ons leven. We geven dan nauwkeurig acht op 's Heeren handelingen. Dan zien wij Gods hand in allerlei gebeurtenissen. Onze verwereldlijkte samenleving wil daar nauwelijks meer over spreken. Daar roept men openlijk uit: "God is dood." In onze wetenschap en techniek menen we de gang van de gebeurtenissen zo onder onze macht gebracht te hebben, dat God overbodig is gemaakt. O dwaas, die zo leeft en denkt. God regeert en zal Zijn almacht tonen. Al snoeft de trotse dwaas, de Schrift zegt: "Die in de hemel woont zal lachen." En de vreze des Heeren leert dan ook op het doen des Heeren acht geven. In onze Heidelbergse Catechismus lezen we van gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, regen en droogte en alle dingen, die ons niet bij geval overkomen.

Die wil Gods moet nu de koers van mijn leven gaan bepalen. Van die wil wordt hier gezegd, dat deze goed, welbehaaglijk en volmaakt is. Gods wil, die alleen goed is. Zeker, al schijnt deze soms kwaad. Al heb ik er geen erg in, dat hetgeen tegen ons schijnt in Gods leiding vóór ons zijn kan. En Paulus weet dat ook te zeggen. Hij leert de gemeente Gods wil in het licht van die liefde Gods in Christus Jezus zien. En dan zegt hij: "Alle dingen zullen medewerken ten goede." Er is nooit kwaad in Gods handelen voor die Hem liefhebben.

Die wil is welbehaaglijk. Dat wil zeggen: Deze behaagt de Heere. Daarnaar ons leven te richten behaagt Hem. Dat wordt toch de keus van de oprechte. Deze begeert voor God te leven en in alles Hem te behagen. Daarin komt de liefde openbaar.

Die wil is volmaakt. Daar is geen onrecht in Gods handelen. Ook zoals die wil in Gods leiding in ons leven openbaar wordt. O, we weten wel, dat we deze dingen gemakkelijker uitspreken dan te beleven. Om Gods wil goed en volmaakt te achten, wanneer we alles mee hebben is wat anders, dan dit te beoefenen in tijden van strijd, moeite en verdriet. Wat kan de wil Gods geheel tegen vlees en bloed ingaan. Dan roept deze tot verloochening en verzaking van onszelf, tot kruisiging van onze begeerten, die er mee strijden, tot de doding van het vlees, dat zich niet onderwerpen wil. Moeten we soms om de wil Gods niet vader, moeder, man, vrouw of kinderen verloochenen? Ja, zelfs ons eigen leven?

Nu gemeente, dit beveelt de Heere ons. Zijn wil te "beproeven" en die ons leven te laten bepalen. Dat hebben Henoch en Noach mogen doen. Hun leven sprak van een wandelen met de Heere. De wereld van hun tijd heeft het aanschouwd. De vreze Gods kwam openbaar in woord en wandel.

Als zo de gemeente leeft, trekt ze een lichtend spoor door de wereld. Zo zal ze tot een schijnend licht en tot een zoutend zout zijn. Als de kerk in deze wereld leeft zoals de wereld en er nauwelijks onderscheid is, is dat het klaarste bewijs van het verre afleven

van de Heere.

Daarom wekt nu Paulus op tot het "wordt deze wereld niet gelijkvormig" maar laat het leven van de gemeente, naar Gods wil gericht, van de vreze Gods blijk geven, zodat de wereld het ziet. Dan zullen we tegen, de geest van de tijd in moeten gaan. Dan zullen we de tegenspraak van velen horen, dan zullen we de vijandschap ervaren, maar dan ervaren we zeker de nabijheid Gods. Dan sterkt God in de strijd, die daaraan verbonden is, dan helpt de Heere in de verdrukking, dan ondersteunt Hij in het lijden, waar we toe geroepen worden. En dan geeft Hij zeker te ervaren:

*Des Heeren vrees is rein,
zij opent een fontein
van heil, dat nooit vergaat.*

We zingen daarvan uit Psalm 19: 5.

Toepassing

Nog enkele woorden, gemeente, waarin we één en ander aan uw hart willen leggen. Van nature zijn we allen "wereldgelijkvormig", zoals we aanwezen. De wortel van dat kwaad zit in ons verdorven hart. Dat moet vernieuwd, maar dat kán vernieuwd, omdat God stenen harten kan wegnemen en vleses harten geven. Daarom wil hij nu gevraagd zijn. Het "wordt deze wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd in de vernieuwing van uw gemoed" dringe een ieder op de knieën om van de Heere zelf deze vernieuwing te begeren. Het binde aan Zijn Woord, opdat u daaruit Gods wil zult kennen. Wat zal ons leven dan anders zijn en worden. Dan breken we van harte met allerlei wereldse zaken. Dat gaat dan zo vanzelf. Het is geen dwang, maar het gaat gewillig en met liefde.

Jongens en meisjes, vraagt er de Heere om, ernstig en aanhoudend. Hij wil er om gevraagd worden. Wilt u op de wegen van de wereld wandelen? Meedoen met de nieuwste mode? Een wereldse haardracht navolgen? Uw lichaam en geest verderven door het gebruik van verwoestende verdovende middelen? Het ijdel genot najagen en door geen gebod of regel u iets in de weg laten leggen? Die wereld gaat voorbij met al haar begeerlijkheid; gaat voorbij in een eeuwige nacht. Wat zal het u tot eeuwige schade en ellende voeren, zo u u niet bekeert. Bedenk toch, dat er in God meer te vinden en te genieten is, dan de wereld u ooit geven kan. En de Heere spoort u aan dat meerdere, eeuwige goed te blijven zoeken.

Vaders en moeders, laat toch in uw huizen en gezinnen de vreze Gods wonen. Zet hart en huis niet open voor de wereld. Weer de TV er toch uit, die zoveel schade aan uw ziel en de ziel van uw kinderen berokkent. Werp ijdele lectuur in boeken en tijdschriften uit uw huis. Het zijn de afgoden, die moeten verbrand worden. Bedenk wat u God bij de Doop beloofd hebt. Uw kinderen zullen tegen u getuigen, zo u hen naar dat Woord niet opvoedt. Laat uw leven als vader en moeder in deze boze tijd het rechte christelijke huwelijksleven zijn, opdat uw kinderen de waarde daarvan zien en het een stempel op hun leven mag drukken. U onderschat niet licht de betekenis die daarvan uitgaat. Spreekt openlijk met uw kinderen over de gevaren van deze tijd. Spoort ze aan de Heere te zoeken.

De gemeente, wordt deze wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd in de vernieuwing van uw gemoed. Het is voor ieder zo noodzakelijk. Beproof de wil Gods en richt uw leven er naar. Dan is ware bekering nodig en blijft nodig. Wie zal heden niet moeten belijden in eigen leven zoveel van "deze wereld" waar te nemen. En daarom moge deze overdenking voor een ieder onzer uitlopen op de bede: "Heere,

bekeer me, dan zal ik bekeerd zijn." Amen.
Slotzang: Psalm 86: 6

Geen blijvende stad

1. Oudejaarspreek naar aanleiding van Hebreëën 13 vers 14, d.d. 31 december 1969
2. De noodzaak van het waarachtig geloof naar aanleiding van vraag 20 van de Heidelbergse Catechismus, d.d. 4 januari 1970

Een tweetal predicates, uitgesproken door Ds. A. Vergunst in het kerkgebouw der Gereformeerde Gemeente van Rotterdam-Centrum

18 september 1957 - 18 maart 1970.

Lectori salutem!

Ter gelegenheid van het feit, dat de Weleerwaarde Heer Ds. A. Vergunst 12½ jaar aan onze gemeente verbonden is, biedt de Kerkenraad U deze predicates aan.

Dat de Heere Zijn onmisbare Zegen over de lezing hiervan gebiede en dat het moge strekken tot opbouw van het Rijk van Christus en tot nederwerping van al datgene, dat zich daartegen verheft, is de hartelijke wens en bede van de Kerkenraad der Gereformeerde Gemeente van Rotterdam-Centrum.

3. GEEN BLIJVENDE STAD

Zingen: Psalm 144: 1 en 2

Votum

Schriftlezing: Hebreë 13

Zingen: Psalm 49: 6

De tekst voor de prediking van deze avond vindt u in Hebreë 13: 14,

"Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige."

Geen blijvende stad, dat is het waar het Schriftwoord, dat wij met u willen overdenken, ons in het bijzonder van spreekt.

We overdenken dan:

1. De waarheid van de voorbijgang van alle dingen, ons in dit Schriftwoord getekend.
2. De troost van de verwachting van de toekomst des Heeren, in dit Schriftwoord gepredikt.

Het jaar 1969 telt nog enkele uren en dan is dat jaar verleden tijd geworden; dan is het ingegaan in de geschiedenis. Want dan is het ook van dat jaar weer waar, wat eenmaal ten aanzien van de tijd als zodanig zal gezegd worden: *Het is geschied*. Zoals de Heere dat eenmaal tot Johannes op het eiland Patmos sprak, toen hij hem een blik gaf in die zalige toekomst, welke het einde zal zijn van de geschiedenis, namelijk het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit de hemel en toebereid, gelijk een bruid versierd is voor haar bruidegom.

Dat mocht Johannes zien en dat was een wonderlijk gezicht na alles wat de Heere hem op het eiland Patmos te zien gegeven had. Want Johannes heeft de toekomst gezien; wat er zou gaan gebeuren op de aarde. Hij heeft die geweldige strijd gezien, als de mens der zonde zich zal doen gelden; als de draak zich zal opmaken om te strijden tegen het Lam; als de geest van de antichrist en de macht die die antichrist op de aarde zal doen gelden, zich keren zal tegen alles wat heilig genaamd is; wanneer de profeten, de getuigen Gods, dood op de aarde liggen, zoals Johannes het óók aanschouwde; wanneer hij ziet welke ontzaglijke gebeurtenissen de aarde en de inwoners ervan zullen beroeren; wanneer God van de hemelen de fioelen van zijn gramschap, de bekers, de schalen, die met Zijn toorn gevuld zijn, over de volkeren zal uitgieten en dan, dan zal de wereld getuige zijn van gebeurtenissen, welke in de geschiedenis van de mensheid tot op dit ogenblik nog niet hebben plaats gegrepen.

Welke ontzaglijke dingen er in de loop der eeuwen al gebeurd zijn en welke verschrikkelijke ervaringen het deel van mensen al geworden zijn, tóch als dat zal gaan geschieden, wat de Heere aan Johannes liet zien; gewis hoorders, dan zal het verschrikkelijk zijn om op de aarde te verkeren en toch loopt dat boek van de Openbaringen niet uit op ondergang en vernietiging. Maar het loopt uit op dat wonderlijke gezicht: *Ziet, Ik maak alle dingen nieuw*.

En toen zag Johannes, zo lezen we in dat 21e hoofdstuk, dat het nieuwe Jeruzalem nederdaalde van God uit de hemel en er gezegd werd: *Ziet, de tabernakel Gods is bij de mensen en Hij zal Zijn volk tot een God zijn en Zijn volk zal Hem tot een volk zijn. Toen sprak de Heere: Ziet, het is geschied!*

Als het einde der eeuwen daar zijn zal, dan zal gezien worden dat de raad Gods uitloopt op de zaligheid van Zijn gemeente. Dan zal dwars door alles wat op de wereld

geschied is heen, God zo zijn voornemen hebben vervuld, Zijn raad hebben bevestigd, Zijn rijk hebben doen komen.

En, hoorders, als wij nu van dié stad, waarvan Johannes sprak in Openb. 21, lezen mogen, dan is het diezelfde waarvan ook hier sprake is, in de tekst die wij in deze ure in het bijzonder met u overdenken mogen. Die stad, die hier genoemd wordt, de toekomstige, dat is de stad van de toekomst des Heeren.

En zo zegt Paulus in deze brief: *Wij hebben hier geen blijvende stad.*

Hij gebruikt een beeld. Het beeld, waarmee de Hebreërs, de Christenen uit de Joden zozeer vertrouwd waren. Het beeld van hen die in tenten woonden (ook wel tabernakels genaamd), welke tenten al reeds in hun uiterlijke verschijning het teken van de tijdelijkheid en van de voorbijgang waren. Abraham, Izak en Jacob, van wie hij in Hebreërs 11 in het bijzonder ook spreekt, als hij de geloofsgetuigen de gemeente tot een voorbeeld stelt, die hebben in tenten gewoond, want zij waren maar doortrekkers. Doortrekkers door deze wereld. Ze waren maar doortrekkende reizigers en ze wisten, dat zij in deze wereld geen blijvende stad hadden. Geen stad, waarin zij hier duurzaam, blijvende zouden wonen. Ze wisten, dat alles hier in het teken van de voorbijgang staat. Paulus wijst daarop, wanneer hij van die geloofsgetuigen spreekt en hij ziet dat juist in hun wonen in tenten en tabernakels aangewezen. Want dat is toch maar voor een poosje, dat men daarin verkeert. Zou men zich duurzaam op een bepaalde plaats vestigen, dan zou men zich een hechtere en vastere woning aldaar kunnen bouwen. Maar ziet, zij die in die tenten gewoond hebben, in tabernakelen hebben verkeerdt, die wisten zich hier maar bijwoners, vreemdelingen, gasten en zij zochten een ander vaderland en reisden naar een stad, waarvan gezegd wordt dat hij fundamenten heeft. In tegenstelling dus met tenten, waar men geen fundament voor legt, maar die men zo op de een of andere geschikte plaats kan opzetten.

Voor een vaste blijvende woning moet men eerst een fundament leggen, opdat daarop die woning vast zal kunnen staan.

Welnu, Abraham, Izak en Jacob hebben hier in tenten gewoond, hadden hier geen huis, dat een fundament had, hebben hun pinnen niet vast ingeslagen, maar wisten zich doortrekkers en reizigers naar de stad der toekomst, naar de stad die fundamenten heeft. En als Paulus dat beeld in dat 11e hoofdstuk bezigt, om aan de hand daarvan het vreemdelingenleven van de kinderen Gods te tekenen, dan gebruikt hij in onze tekst precies datzelfde beeld om ons op te wekken in dit leven niet datgene te zoeken, waarin we kunnen of zullen opgaan.

Want in het verband van onze tekst lezen we een opwekking om uit te gaan buiten de legerplaats en de smaadheid des Heeren te dragen. Als Paulus spreekt over de hogepriester, die de lichamen van de dieren, waarvan het bloed in het heiligdom geofferd werd, buiten de legerplaats verbrandde, dan ziet hij ook daarin het beeld van Christus die buiten de legerplaats, buiten de poort geleden heeft; die aan het hout hangende de toorn Gods droeg en wiens lichaam als dat enige offer Gode geofferd is, die uitgegaan is buiten de poort, buiten de stad Jeruzalem.

En nu zegt hij: welnu, hier in dit leven - en het is het ene beeld dat zich in het betoog van de apostel als het ware aan het andere beeld rijgt - zal nu de kerk als het ware ook moeten gaan buiten de legerplaats, smaadheid moeten dragen.

Smaadheid dragen! Wat wil de apostel nu daarmee zeggen, als Hij in deze woorden het leven van het volk van God tekent, van de gelovigen, die in dit leven, in déze wereld gesmaad worden om de naam en om de zaak des Heeren en die in dit leven niet meer kunnen opgaan. Paulus spreekt hetzelfde, waarop hij hier doelt, in een van

zijn brieven uit op deze wijze: Het zij verre van mij dat ik zou roemen anders dan in het kruis van de Heere Jezus, door hetwelk de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld.

Dat is het eigenlijk wat hij ook in dit Schriftwoord bedoelt. Paulus heeft iets van dat wonderlijke geheim, van dat kruis van de Heere Jezus, leren kennen. Door genade leren kennen. Dat eeuwige wonder, dat in dat kruis van Christus aan een verloren mens gepredikt is, dat God nog lust heeft in het zaligen. Kortom, dat kruis is de prediking van de liefde Gods, die Zijn recht heeft laten voldoen in de overgave van Zijn eniggeboren Zoon en die alsoo zaligheid en behoudenis voor verlorenen heeft bereid.

Dat geheim heeft Paulus geleerd. Het kruis van Christus. En in dat kruis van Christus ligt nu al zijn zaligheid, want daar wordt God in verheerlijkt en daar is de zaligheid voor een verloren mens in bereid. O, dat kruis van Christus, dat alle menselijke verdienste uitsluit; dat alle menselijke waardigheid veroordeelt, maar dat ons spreekt van het eenzijdig, vrijmachtig en genoegzaam werk Gods tot behoudenis van verlorenen. Dàt kruis, dat dierbaar kruis van Christus, dat is zijn roem geworden. Maar nu, zegt hij, als *dat kruis van Christus mijn roem geworden is*, omdat daarin mijn enige levensgrond is voor Gods aangezicht en mijn enig levensvermaak, dan is ook door dàt kruis de wereld gekruisigd. Want toen kon hij in de wereld nooit meer vinden, wat de mens er van nature in zoekt.

Och, u kent de woorden wel, die een zeker dichter uitsprak:

*Weg wereld, weg schatten,
ge kunt niet bevatten
hoe rijk ik ben,
'k heb alles verloren
en ik heb Jezus verkoren,
Wiens eigen ik ben.*

Dat was nu in het leven van de apostel waarheid geworden. En als hij zegt: *door hetwelk de wereld mij gekruisigd is*, dan wil hij dus zeggen: die wereld heeft zijn glans voor mij verloren; die heeft zijn waarde voor mij verloren. O, in die wereld kan ik nooit meer vinden wat m'n hart verzadigen of bevredigen zal. Want van de wereld heb ik leren zeggen: *Wèg wereld, wèg schatten*; wat zijt u nameloos leeg en onuitsprekelijk arm. *'k Heb alles verloren*, o, alles verloren, ook de wereld verloren; die heeft geen waarde meer voor mij, maar *'k heb Jezus verkoren* en dat omdat Hij mij verkoren heeft. O, omdat Hij uit eeuwige liefde zich in mijn leven verheerlijkt heeft. Dáárom is de wereld hem gekruisigd en dan staat er bij: en ik de wereld. Want die wereld vindt aan zo'n man als Paulus niets meer aan.

De wereld vindt aan mensen, die over niets anders meer spreken kunnen dan over dat kruis van Christus en over dat wonder van de eeuwige ontferming Gods over een goddeloze, en die van niets anders meer spreken willen dan van een vermaak en een verlustiging in die dienst Gods, aan zó'n mens vindt de wereld ook niets meer aan, omdat ze met zulk een mens geen vreugde kunnen bedrijven over hetgeen men in de wereld vreugde bedrijven wil. En nu gaat hij alleen z'n weg. O, nu is hij als het ware ook buitengesloten.

Nu staat hij als het ware buiten. Dat is het wat hij hier bedoelt. *Laten we buiten de legerplaats gaan*, laten we als het ware die wereld met datgene, wat men in die wereld zoekt en najaagt, prijs geven om Hem te behagen, om te roemen in dat kruis van Christus.

En dat is het dat Paulus als het ware ook ons voorhoudt: *Wij hebben hier immers geen blijvende stad*. O, wat zoudt u dan toch ook in deze wereld zoeken? Die gaat immers voorbij, met alles wat zij heeft en geeft. De gedaante van deze wereld gaat voorbij, en onze ure van heden, die roept dat ons toch ook weer op een bijzondere wijze toe. 't Is weer de laatste ure van het jaar en al weten we dat de tijd op dezelfde wijze voortgaat, toch schijnt het ons altijd alsof op die oudejaarsavond de tijd een ogenblikje voor ons stil staat en ons nu roept tot bezinning. Alsof, wanneer de ene jaarkring in de eeuwigheid wegzinkt en een andere jaarkring daaruit op komt, alsof er een ogenblik is waarop het ons toegeroepen wordt: Staat eens stil! *En geeft u rekenschap!*

O, geeft u ook eens rekenschap van het jaar dat achter u ligt; van de dagen en van de maanden die achter u liggen. Denk over de gebeurtenissen, die in het persoonlijke, huiselijke of maatschappelijke leven of in het leven van de kerk en de wereld hebben plaatsgegrepen en die onze aandacht hebben bezig gehouden. Denk over zoveel wat er geschiedt en wat er geschied is en wat ook tot u iets te zeggen had en zie ook vandaag en in dit ogenblik dat het voorbij gaat.

Als we vanavond ook denken aan degenen die met ons dit jaar zijn begonnen, maar die met ons dit jaar niet hebben beëindigd, dan roept ook de gedachte aan hen het ons toe: *Wij vliegen daarheen*, naar onze eeuwige bestemming. Want de mens gaat zijn eeuwige huis. Wij hebben hier, al is het dat de mens het wenst en dat zovelen het begeren en leven alsof het zo is, wij hebben tóch hier geen blijvende stad; al zoudt u die hier wensen. Al hebt u het in de wereld zo naar uw zin, dat u eeuwig op de wereld zoudt willen leven en dat u de pinnen van uwe tenten zo vast en zo diep zou willen inslaan dat God uit de hemel ze ook niet meer daaruit zou kunnen trekken. Dat is een ijdele gedachte.

Ook u mijn hoorders hebt hier geen blijvende stad. Ook jij jongen, meisje, je hebt hier ook geen blijvende stad. Want ook voor u gaat dat leven vroeg of laat voorbij.

Voor de een zal dat zijn in zijn jeugd en voor de ander in zijn ouderdom. Niet alle mensen worden oud en stokoud; daar zijn ook kinderen die in hun kindsheid sterven. Daar hoort u elke dag van, hetzij door een ongeval, hetzij door ziekte. Daar zijn mannen en vrouwen in de kracht van hun leven, in het midden van hun jaren, die God uit het leven weg neemt. U hebt hier geen blijvende stad, maar al zoudt u oud, al zou u stokoud worden, u hebt hier geen blijvende stad. Achter die naam van u wordt het binnenkort ook geschreven: En hij stierf.

En achter mijn naam wordt dat ook geschreven eerlang: *en hij stierf*. Wie zou hier zijn, achter wiens naam het niet geschreven wordt. O, laat dit uur van voorbijgaan van dit jaar en van dit tiental jaren met al wat erin geschied is, u ook nu daarvan doordringen: gij hebt, o mens, hier geen blijvende stad. Weet u dat?

Woont u in een tabernakel? Verkeert u in een tent? Want Abraham, Izak en Jacob leefden in tenten; daarmede, zo zegt de apostel, drukten ze het uit dat ze maar reizigers waren. Ze wilden hier geen huis bouwen, geen huis dat fundamenten heeft. Ze wisten zich maar doortrekkers.

Weet u dit ook? Ja, weten we het niet alleen, zijn we er ook blij mee? Want als Paulus de gemeente, die hij hier aanspreekt, van het feit van de voorbijgang van alle dingen doordringt, dan roept hij het de gelovige Hebreëen toe: Zijn smaadheid dragen. Leven in de wereld, zoals hij het zelf door genade beoefenen mocht, gekruisigd aan de wereld en zelf ook de wereld kruisigen en dat om der wille van het kruis van Christus. Als we iets gezien hebben van de heerlijkheid van dat kruis van Christus, van dat eeuwige geheim van goddelijke liefde, genade en ontferming, dan zullen we het zeggen: Arme lege wereld, met al wat er in die wereld te vinden is en al wat er in die wereld kan worden nagejaagd.

En dan is het dat de apostel het juist dáárom zegt: *Zijn smaadheid dragen, want we hebben hier toch geen blijvende stad*, alsof hij zeggen wil: Wel, het is toch je lust om naar die stad te zoeken, want wij zoeken en verwachten, we trekken naar de toekomstige stad.

2. Wat is dat, die toekomstige stad?

Als Paulus hier spreekt van de stad der toekomst, dan is dat diezelfde stad, waarvan wij in het begin van onze overdenking spraken, die Johannes mocht zien: *Ziet, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit de hemel. Dat is die stad die fundamenten heeft*. Dat is die stad, waarvan Paulus in Hebreeën 11 zegt, dat de Heere er de kunstenaar en de bouwmeester van is. O, dat is de zaligheid. Daarvan spreekt immers die stad, die fundamenten heeft. Dat wil zeggen: een duurzame zaligheid, want juist die fundamenten willen zeggen: dat is nu niet iets voorbijgaands. Die tent, die waait eerlang om of die moet u eerlang opbreken, daar zijt u maar voor een ogenblik in; maar in die stad, die fundamenten heeft, waar dus een vaste, hechte, duurzame grond voor gelegd is, waarop die stad, die woning eeuwig vast zal staan. Dan spreekt juist tegenover al wat hier voorbijgaat en wat niet meer gevonden zal worden, die toekomstige stad met fundamenten van een goed, van een zaligheid, diegenen eeuwige duurzaamheid heeft.

En dat is dat goed, dat de Heere voor Zijn volk bereid heeft, want er staat bij dat de Heere de kunstenaar en de bouwmeester ervan is. O, gemeente, dat is een stad, die God voor Zijn volk klaar gemaakt heeft. De zaligheid, die heeft Hij voor Zijn volk bereid, als een hemelse kunstenaar en bouwmeester die voor de grondlegging der wereld het ontwerp van die stad en woning gemaakt heeft. We lezen in Psalm 89: Dat vast gemaakt bestek, waarnaar die stad in eeuwigheid zal rijzen, dat is het vaste voornemen van Gods genade; en Hij heeft aan Zijn Zoon, Die Hij in de wereld gezonden heeft, opgedragen om naar dat vast gemaakt bestek, naar dat hemels ontwerp, die stad te bouwen.

Christus heeft die stad bereid; die woning. Komende in de wereld, is Hij over de wereld gegaan als een die geen woning had, voor Wie geen plaats ter woning was; heeft Hij zichzelf gegeven om de last van Gods toom te dragen; heeft Hij de zaligheid verworven door zichzelf te geven in de allerdiepste versmaadheid.

Daar was geen plaats voor Hem. Hij gaat de weg van kribbe naar kruis. Gemeente, dat u er eens een weinig indruk van hebben moogt, wat Hij voor goddelozen gedaan heeft, toen Hij de heerlijkheid van Zijn goddelijke afkomst is gaan verbergen achter die ontluisterde menselijke natuur, die Hij aannam. Hoe Hij ging, vervolgd, versmaad, veracht, hongerende, aan het hout geslagen, van God verlaten.

Waarom? Omdat Hij hen woning bij God bereiden zou, opdat hij zeggen kon, heenvarende naar de hemel: *Ik ga heen om plaats te bereiden*. Welke plaats? Dezelfde plaats, waar hier van gesproken wordt; die stad, die fundamenten heeft. En daar ligt dat fundament in Gods Woord; daar ligt dat fundament in de borgtocht van de Heere Jezus Christus; daar ligt dat fundament van die stad in dat werk van de Heilige Geest, die dat in de harten van de kinderen Gods is gaan verklaren.

Wij zoeken die toekomstige stad.

O, mijn hoorders, Paulus mocht dat van de kerk zeggen. Hij zegt: Dat is toch het leven, het pelgrimsleven; hier geen blijvende stad, maar zoeken, d.w.z. verlangen naar de toekomstige; met Abraham, Izak en Jacob naar die stad reizen, als doortrekkers door de wereld, verlangende naar de dag waarop u in die stad zult mogen ingaan;

waarop u de poorten van die stad moogt zien opengaan en waarop u die stad zult mogen binnengaan om te melden het heil, dat de Heere bereid heeft.

Wie denkt, als we vanavond over dit Schriftwoord handelen, dan niet aan Bunjan, die in zijn Christenreize naar de eeuwigheid ons van die stad Sion spreekt.

Hij tekent ons die pelgrim, die uit die stad des verderfs komt, maar die stad verlaten heeft omdat zijn ziel een betrekking gekregen heeft op 't leven, het eeuwige leven, zodat hij schreeuwend de stad des verderfs is uitgevlucht: LEVEN, LEVEN, EEUWIG LEVEN.

Door die poort, die kleine, die nauwe, die enge poort is hij gegaan en zó op de weg naar die toekomstige stad gekomen.

O, want er is geen ander begin, dan dat u door die poort op de weg komt naar die toekomstige stad. Dat is de poort van de waarachtige wedergeboorte en bekering. Want al zoudt u soms met de kinderen Gods de voeten wel op de weg gezet hebben en op die weg wandelen zonder door dat poortje, dat enge poortje gegaan te zijn, dan zult u eerlang beschaamd uitkomen. U kunt niet op de weg naar dat Sion Gods komen, dan tenzij u door die poort gegaan zijt.

Daar is Paulus ook doorheen gegaan; dat is op de weg naar Damascus geschied; daar heeft hij het geheim geleerd van die poort, die enge poort, waar hij doorgedaan is; waar de kerk door gaat als ze in de smarten van de waarachtige wedergeboorte, in de nood voor God ligt en uit de diepte van hun nood tot God gaan schreien om van God te mogen leren wat genade is. Alleen op die wijze zult u op die weg, die naar die stad der toekomst u leiden zal, kunnen geraken. Ieder die op een andere wijze op die weg komt en meent er ook wel te kunnen komen, zal aan het einde bedrogen uitkomen.

Léés die Christenreize van Bunjan en hèrlees deze. O, toets er gedurig maar uw hart aan om na te gaan of u ook zó op die weg gekomen zijt, zoals de heiligen van alle eeuwen op die weg gekomen zijn.

We hebben hier geen blijvende stad. Nee, mijn hoorders. Daar is Gods kerk wel eens blij mee. Dat is niet elke dag zo. Dat is geen dagelijks werk. Waarom niet? Ach, omdat ook het volk van God zoveel van de zonde aanleeft en omdat ze dikwijls met schrik gewaar worden dat ze zo vèr van God af leven en hoever ze soms met de ondervinding van Gods genade van Zijn gemeenschap afgeraakt zijn. Dan kunnen ze met schrik er soms bij stilstaan, dat de dagen voorbij vliegen en dat de jaren voortaan, maar er zijn wel eens ogenblikken dat ze blij zijn dat de jaren voorbij gaan.

Daar zijn wel eens ogenblikken dat ze met vreugde zeggen: *We hebben hier geen blijvende stad.*

Het oudejaarsavond-beleven is voor Gods kerk niet altijd een neerslachtige aangelegenheid, omdat ze weten dat dit oude moet voorbijgaan, opdat het aanstonds Mies nieuw zal worden. Ze weten hier geen blijvende stad te hebben. Dat is wel eens tot vermaak. Soms zijn ze het zat hier. O, dan verlangt die geestelijke pelgrim naar de tijd, dat de Heere ze zal in doen gaan in die stad, waarin ze dan eeuwig God zullen loven en waar geen zonde meer zal zijn en geen moeite en geen verdriet en waar God alle tranen van de ogen der Zijnen voor eeuwig zal afwissen.

We verwijzen ook hier weer naar Openbaringen 21, waar Johannes ziet dat de tabernakel Gods bij de mensen is. Hij, die de Alpha en de Omega is, het begin en het einde, zegt: Ik zal alle tranen van hunne ogen afwissen en daar zal geen moeite meer zijn in die toekomstige stad en geen gekrijt en daar zal geen zondaar meer zeggen: *Ik ben ziek. Want het volk dat aldaar woont, zal vergiffenis van haar ongerechtigheden hebben.*

Volk des Heeren, u hebt hier geen blijvende stad, dat wil zeggen: uw strijd die hier uw

deel blijft, zal niet altoos duren en uw verdrukker, die hier zo menigmaal u benauwen kan, zal niet eeuwig het laatste woord hebben. God zal eerlang uw verdrukker verbrijzelen en uwe vijanden haast onder zijn voeten verpletteren. O, weet het, volk des Heeren, u hebt hier geen blijvende stad. Gelukkig niet, want de Heere zal aanstonds uwe zielen verlossen met een eeuwige verlossing.

Dan zal uw vreemdelingschap vergeten zijn, omdat u dan voor eeuwig in de stad en in het vaderland zult zijn, om altoos bij den Heere te verkeren. Paulus weet ervan; hij, die door genade roemde in het kruis van Christus (en daar ziet u de poort waar hij doorheen gegaan is), heeft de wereld al gekruisigd en hij is der wereld gekruisigd; dan is hij blij hier geen blijvende stad te hebben, maar naar die toekomstige stad uit te zien. Hoe dichter hij nu achter Hem mag aangaan om Zijn smaadheid te dragen, op die Ene mag zien Die voorgegaan is, hoe inniger nu zijn leven in waarachtige verbondenheid met Hem mag zijn, hoe vreugdevoller het zal zijn: We hebben hier geen blijvende stad. Dan is het geen neerslachtig woord; dan is het een woord van vreugde; is het zijn troost en hoop dat hij hier niet altijd zal zijn, maar dat hij aanstonds bij de Heere zal zijn.

Dat is de zin van dit woord. Wat is dat rijk, gemeente, wat moet ons dat, als we in deze ure in een laatste ure van dit jaar met elkaar samen zijn, aanspreken ... Want we worden gewaar, dat we hier geen blijvende stad hebben. Het jaar is weer voorbij, een nieuw jaar om. Er vielen er weg, die het met ons begonnen zijn en met ons niet hebben voleindigd. Zo gaat het door en zo zal het ook zijn in het jaar dat we ingaan. Als God het ons geeft, dat we de dag van morgen beleven; want dat weten we toch niet. Dat zien we immers steeds weer. Wie zal het zeggen of we morgen nog in Gods huis zullen zijn en kunnen zijn. Of we de dag van morgen nog halen zullen, is een vraag. De werkelijkheid van onze vergankelijkheid zien we steeds weer in de gemeente bevestigd. We hebben hier geen blijvende stad. Wat is dat nu voor een woord voor u? Kom zeg het eens; bent u daar wel eens blij mee geworden? Is u dat wel eens tot vreugde geweest of zoudt u nu hier maar een blijvende stad willen hebben? Zou u willen, dat dit jaar nu maar stil bleef staan en dat de tijd voor u nooit voort zou gaan? Zoudt u zo willen leven?

O, dan hebt u nog nooit een waarachtig innige, hartelijke betrekking op den Heere gekregen, of althans is die dan in uw ziel niet in beoefening; want u begeert hier te blijven, wilt hier uw stad oprichten. Gij zoudt hier, waar u slechts vreemdeling zoudt moeten zijn, voor eeuwig willen blijven en nooit hier weg willen trekken. Paulus zegt het niet als een woord, waar een droeve klank door klinkt, maar het is als het woord van hoop en van vreugde: *We hebben hier geen blijvende stad.*

't Is alsof hij zegt: We behoeven hier niet altijd te blijven, we hebben de toekomstige stad die we zoeken mogen en waarheen het aangezicht mag gewend zijn; naar Jeruzalem! Hij is verblijd, wanneer hij opgewekt wordt en wanneer het hem toegeroepen wordt: Jeruzalem, dat Ik bemin, we treden Uwe poorten in. Daar staan, o Godsstad, onze voeten. Jeruzalem is wel gebouwd, wel saámgevoegd, wie haar beschouwt, zal haar als bouwheers kunstwerk groeten. Het is alsof hij zeggen wil: Dat is onze vreugde!

En kom, gemeente, als we dat nu vanavond eens overdenken, hoe ligt het dan in ons leven.

Daar kunt u nu aan nagaan of het goed is, of niet goed is. We hebben hier geen blijvende stad. O, dat is zeker, dat geldt ook voor elk mens, óók voor die zijn pinnen hier in deze wereld zo vast ingeslagen heeft, ten teken daarvan dat hij hier nooit meer

vandaan zal gaan; ook die heeft hier geen blijvende stad.

O, al wilt gij die stad des verderfs, waarin u met zoveel vreugde woont, niet uittrekken, die stad wordt eerlang omgekeerd. God zal die omkeren. U hebt hier geen blijvende stad. U jaagt, o mens, voort met de tijd die voortvliegt naar een eeuwige bestemming en ook voor u geldt het, als u zonder God, zonder Christus en zonder Genade zijt, als u hier nooit met die geestelijke pelgrim die stad (les verderfs uitgetrokken zijt, en door de poort op de weg naar dat eeuwige Sion gekomen zijt!

O, mijn hoorders, wat betekent het dán dat we hier geen blijvende stad hebben. Is het nodig dat wij u dat met nadruk zeggen? Die rijke man, die had hier geen blijvende stad, al leefde hij hier alle dagen weelderig en overdadig; hij was het niet zat in de wereld. O nee, wat hem betrof was hij eeuwig hier gebleven, maar hij moest sterven en hij sloeg zijn ogen op: ziende in de pijn. Lazarus had hier ook geen blijvende stad! Die heeft door genade het vreemdelingenleven beoefend en is de toekomstige stad ingegaan; is gedragen in Abrahams schoot. Daar hebt u het onderscheid. Nu moet u voor Uzelf vandaag, vanavond, in dit uur eens nagaan waarheen u nu reist! Waarheen reizen we met de wereld, met de tijd, die voorbij vliegt?

We reizen naar een eeuwige bestemming, en welke zal het zijn? En als u nog moet zeggen: O God, nu reis ik nog de reis zoals we die van nature reizen, och, haast u dan nog, want nu is het nog genade-tijd! Dan mogen we in Gods naam zeggen, dat het nog de dag der genade en de ure der bezinning is. We mogen die stad nog aanprijzen. Och, konden we de lieflijkheid van die stad u zó voor- schilderen dat u er lust in krijgen zou. O, de begeerlijkheid van dat nieuwe Jeruzalem en wat daar door het volk van God zal worden ervaren, daar moogt u acht op geven. De Heere spreekt als Paulus handelt over het geloof van Mozes en de keuze die hij gedaan heeft, over het: ziende op de vergelding des loons.

Hij zag waar het met Egypte op uit loopt en waar het met de kerk op uit loopt. Dat moogt u wel eens naast elkaar stellen. Waar u met de wereld terecht zult komen als u onbekeerd zult sterven en onbekeerd God zult ontmoeten. Als onze rijken door God zullen worden neergeworpen en onze grootsheid zal vergaan, onze heerlijkheid teniet gedaan zal worden; en daar tegenover wat het zijn zal als de Heere Zijn volk eeuwig thuis haalt.

O, mijn hoorders, wat een eeuwig onderscheid. Daar gaat de mens zonder God onder in een eeuwige vervloeking en niemand kan het zeggen wat het zijn zal: eeuwig zonder God. Maar het vrome volk, in u verheugd, dat zal huppelen van zielsvreugd, want die zullen aanstonds voor eeuwig bij de Heere zijn. En niemand kan zeggen wat dat is, want het gaat alle beschrijvingen te boven.

Neem het ter harte; keer er mee tot uzelf in en overdenk de woorden die we met elkander eerst zingen uit de 49e Psalm en daarvan het zesde vers:

*Men denkt niet meer aan hun verleden staat,
wjl al hun glans met hen in 't graf vergaat,
maar na den dood is 't leven mij bereid;
God neemt mij op in Zijne heerlijkheid.
Vreest hem dan niet, die grote schatten heeft.
wiens machtig huis in eer en aanzien leeft,
want hij zal niets in't sterven met zich dragen:
zijn naam, zijn roem, 't ligt al terneer geslagen.*

Toepassing

Gemeente, nog een kort woord. Wij hebben hier geen blijvende stad. Het jaar dat voorbij gegaan is, heeft het op allerlei wijzen bevestigd. Bevestigd aan zovelen die onder ons niet meer zijn. God heeft hen weggenomen. Het tiental jaren, dat met de voorbijgang van dit jaar volbracht wordt, wat heeft het in de wereld al niet te zien gegeven; wat is er niet geschied aan dingen van allerlei aard; teveel om hier aan u voor te stellen. Maar op allerlei wijze is het ons toegeroepen: *Wij hebben hier geen blijvende stad.*

Hoevelen, die groot waren, zijn reeds ondergegaan; hoeveel dat machtig en sterk scheen, wordt niet meer gevonden. De mens gaat naar zijn eeuwig huis en de rouwklagers zullen door de straten omgaan. We hebben hier geen blijvende stad. Dat roept ons deze ure vanavond ook toe en we zeiden u: Het is voor Paulus niet een woord, waarin uitdrukking gegeven wordt aan een teleurstelling over dit feit. Immers staat daar wat tegenover; hij heeft een andere verwachting.

Paulus is daar blij mee, want daar volgt wat op voor hem. Wij zoeken de toekomst. Dan is juist in het licht van de verwachting van die toekomst het feit, dat de stad van het leven voorbijgaat, tot een bemoediging, want dan is die stad hier, in dit leven, met moeite, zonde, schuld, gebrek.

O, hier kan hij nooit leven zoals hij zou willen leven. Hier kan hij niet leven zoals hij voor God zou willen leven, want hier draagt hij dat zondige vlees. Hier is hij het geweld des duivels onderworpen. Hier leeft hij in een wereld die God tegenstaat en waarin hij dikwijls zijn ziel kwellen moet, vanwege al hetgeen wat hem daarin wedervaart. Maar dan mag hij zijn oog richten naar de toekomst des Heeren: *We zoeken de toekomstige stad.* Dan telt hij de dagen die voorbijgaan. O, dan telt Paulus af, tot het ogenblik er is. Want dat horen we hem in die brief aan de Filippensen zeggen.

Het zal bij Paulus ook niet elke dag eender geweest zijn, ach nee. Zo is het bij Gods kerk niet, maar het was toen toch zo bij hem dat hij het aan die Filippensen zeggen kon: *Ik heb een begeerte om ontbonden te zijn en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.* Dat was nu die toekomstige stad. En nu wilde hij alles, wat hier was, met al wat erin te vinden, te ervaren, te genieten en te doorleven was, gaarne voor prijs geven: *'k Heb een begeerte om met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste.* Dat is de stad, waarin hij eeuwig bij de Heere zal zijn. Dat is de stad, die een fundament heeft.

We hebben het u aangeduid, wat dat betekent. Zij is duurzaam; zij gaat nooit voorbij. Dat is een zaligheid zonder einde.

O eeuwigheid, o eeuwigheid; daar was een dichter, die zong: *Kom ras, ik wou dat ik reeds bij u was.*

O, mijn hoorders, wat is dat een wonderlijke, zoete gestalte, als dat eens waar mag zijn. Ook in het leven van Gods kinderen. Want Gods volk zal beamen dat dit geen dagelijks werk is en toch: wat zou het een voorrecht zijn als we dichter bij de eeuwigheid mochten leven. O, wat zou ons leven anders zijn, als we meer in een oudejaarsavondstemming zouden zijn; dat we hier geen blijvende stad hebben. Want dat is nu ons gebrek, dat we dikwijls leven alsof we hier een blijvende stad hebben.

We worden soms opgeschrikt als we horen en waarnemen dat de mens naar zijn eeuwig huis gaat. De mens wil dat wel wegdrukken, opdat hij maar rustig in deze stad zou kunnen leven en hij wil zijn oren toesluiten voor de spraak van God die tot hem uitgaat. Hij wil hier een blijvende stad hebben. Hij wil hier leven in zijn leven zonder God en hij wil hier het rijk bouwen, waarin hij zijn vrede, zijn vreugde, zijn heil en zijn zaligheid vindt.

O, dat is het wat het vlees wil. Maar dat kan niet meer; dat is eeuwig uitgesloten. Want

het is de mens gezet, en dat is het oordeel over alle mensen, om eenmaal te sterven.

O mens, ook dit uur roept het u toe: u gaat eerlang sterven. Dat u er nu nog zijt, dat is een sprake van Gods lankmoedigheid, van Zijn geduld dat hij over u uitgestrekt heeft. Het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat we nog niet vernield zijn en Zijn barmhartigheden hebben over ons nog geen einde genomen. Gewis, God strekte Zijn hand, Zijn weldadige en weldoende hand nog over ons uit. Neemt u het ook in dit ogenblik eens ter harte.

De Heere, de God aller genade, binde de ernst ook van de voorbijgang van ons leven op ons hart: We hebben hier geen blijvende stad. Het mocht eens naar binnen gaan vanavond: O God, ik moet sterven. Ik moet sterven en ik moet God ontmoeten. Is het wel eens naar binnengeslagen in je leven, jongens, meisjes? U moet ook eerlang sterven en God ontmoeten; ook gij hebt hier geen blijvende stad. Al wat gij er in zoekt en bijeen brengt, meet u achterlaten en u weet niet wie het naar zich nemen zal. O, u weet dat u eerlang sterven moet en vraag het uw zielen af: Hoe zal ik rechtvaardig verschijnen voor God. De wereld gaat voorbij, met alles wat er in is. De gedaante van deze wereld gaat voorbij. O, hebben we er geen roeping in? Gewis! Moeten we er niet in bezig zijn? Dat zeker! Geeft God ons niet een taak die we te verrichten hebben en te vervullen hebben, en een verantwoordelijkheid?

O, mijn hoorders, breidt het maar uit in allerlei opzichten, maar zegt achter elke zin die u dienaangaande uitspreekt: We hebben hier geen blijvende stad! Want u zult eerlang uit dit leven verscheiden en u zult ook God moeten ontmoeten, maar dat dat andere er op volge; dat dit onze levensrichting zijn zal: *Maar wij zoeken de toekomstende!* Want als dat uw leven niet is, dan leeft u vervallen aan de wereld. Dat is een werelds leven. Een werelds leven leidt die mens, in wiens leven de woorden van deze apostel geen werkelijkheid zijn; wij zoeken de toekomstende. Want dan leeft u voor de wereld, in de wereld; dan leeft u verwereldlijkt!

Maar we zoeken de toekomstende.

Dat moet de richting zijn, waardoor ons leven bepaald is: Naar die stad te zoeken. De Heere te verwachten. De stad die fundamenteen heeft, omdat de Heere haar bereidt. Daar is zoveel in wat stof tot overdenking geeft. Hij heeft het fundament ervan gelegd, het ontwerp ervan gemaakt, die woning toebereid voor Zijn kerk en daar mogen ze ingaan om aanstonds eeuwig God groot te maken. Dan zullen ze de tranen van hun ogen afgewist zien en alsdan zullen ze eeuwig bij de Heere zijn.

Volk des Heeren, de wereld gaat voorbij! Dat zij uw troost! Dat mag bij ogenblikken toch uw hoop zijn. O, gewis we weten het! De schaduwen des doods, over u vallende, kunnen zoveel vrees in u verwekken. De kerk heeft het niet altijd even ruim. Het nabijkomend Christendom spreekt soms gemakkelijk over de dood, maar Gods kind weet dat het de laatste vijand is, die moet worden teniet gedaan en dat er bijzondere genade voor nodig is om er overheen te mogen zien. O, soms op de bergen, op de toppen der bergen met Christen in de stad gezien en het gezang der engelen gehoord en het lied van de heiligen, maar soms in diepe dalen, waar u het uitzicht op die stad kwijt zijt en u de macht van de zonde en het geweld van de vijand benauwen kan.

O God, zal ik nog niet één der dagen omkomen? Gods kind gaat door veel strijd heen. Daar ligt in het diepst van de ziel iets van: Wij hebben hier geen blijvende stad, maar we zoeken de toekomstende. Dat nu vanavond deze oudejaarsavond eens een blij verwachten mag worden, dat God het aanstonds alles nieuw zal maken. Het oude, ook dat oude van de zonde, dat God verdenkend bestaan, dat Hem vergeten, dat Hem verlaten, dat vol van de zonde en de wereld is, zal voor eeuwig voorbijgaan.

Eenmaal zal dat worden teniet gedaan. Daar zal God voor zorgen. Dan zal Hij alle tranen voor eeuwig van uw ogen afwissen en dan zal Hij het voor altijd waar maken!

Dat u alsdan bij de Heere zijn mag! Roept het dan elkander toe; troost elkander dan met die woorden. Dan zult gij altoos bij de Heere zijn. Laat het dan ook uw vreugdelied zijn, dat we bij de wisseling der tijden mogen zingen: *Wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige. AMEN.*

Zingen uit de Avondzang vers 1 en 4.

4. "DE NOODZAAK VAN HET WAARACHTIG GELOOF"

Zingen: Psalm 119 vers 17 en 53.

Votum.

Schriftlezing: Romeinen 10.

Zingen: Psalm 40 vers 5 en 8.

Wij overdenken in deze avond van de Heidelbergse Catechismus de zevende zondag - vraag 20, waar ons aldus gevraagd en geantwoord wordt:

"Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn veroordeeld geworden?"

Nee, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen."

Gemeente,

De vraag van zondag 7, welke wij deze middag met u mogen overdenken, spreekt ons van het waarachtig geloof. En dan overdenken wij in het bijzonder de noodzakelijkheid ervan. In de zondag eraan voorafgaande, is ons die ene Middelaar Gods en der mensen, Jezus Christus, als die ene weg tot zaligheid gepredikt, geopenbaard in het Evangelie, dat God vanouds in het Paradijs predikte en dat door Patriarchen, Profeten, Evangelisten en Apostelen verkondigd is en in de komst van Christus zelf vervuld. Dat is die blijde boodschap, dat het Gode behaagt om verlorenen te zaligen in Hem, Die zich onder de last van de toom van God stellen wilde.

Maar nu is de vraag - en dat is een belangrijke - voor wie is Christus Zaligmaker? Worden alle mensen door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn veroordeeld? Een vraag, welke belangrijk is om te overwegen, want wie heeft niet belang bij het antwoord, dat op deze vraag gegeven wordt. Er is een Zaligmaker in de wereld verschenen, maar wie gaat Zijn komst in het bijzonder aan? Voor wie zal Hij in der waarheid Zaligmaker, Verlosser van de zonde en van de schuld zijn? En dan weten we, wanneer deze vraag aan de orde komt, dat er zoveel bij betrokken worden moet, dat in de loop der tijden, in verband met het komen van Christus, gepredikt en voorgesteld wordt, dat niet naar de regel van het Woord Gods is en dat zielen voor de eeuwigheid misleidt.

Als wij zouden zeggen: Christus is een zodanige Hersteller van datgene, wat door de zonde ontwricht werd, dat de schepping in zijn oorspronkelijke rechtheid zou worden teruggebracht en dat geen spoor van zonde meer in de ganse schepping Gods zou worden waargenomen, dan spreken wij in de richting van de leer van de Al-verzoening, zoals die door een man als Origenes in de oudheid reeds is voorgestaan en zoals er ook heden ten dage velen zijn, die daar zo van spreken. Christus kwam in de wereld om Zaligmaker en Verlosser te zijn en aanstonds zal dat Rijk, dat in Zijn komen zekerlijk geopenbaard zal worden, zo alomvattend de ganse schepping en al het geschapene omvatten, dat alle sporen van de zonde zullen zijn uitgewist, ja, dat zelfs de duivelen, - zo immers leerde Origenes, - weer zullen worden gebracht tot de staat der gehoorzaamheid, waaruit ze éénmaal zijn gevallen.

Dat is echter een opvatting, waartegen we ons met grote beslistheid keren, omdat die niet met Gods Woord overeenstemt, want de Schrift spreekt ons wel degelijk van een plaats, waar de toom Gods eeuwig brandt op de ongehoorzamen en van een oordeel, dat zich zal voltrekken aan hen, die niet gewild hebben dat de Heere Koning over hen

zijn zal.

Daar zijn anderen, die wel niet de leer van de Alverzoening aanhangen, maar die toch voorstanders zijn van een leer, welke wij aanduiden als de al gemene verzoening. En die leer van de algemene verzoening houdt in, dat Christus voor alle mensen, hoofd voor hoofd, de zaligheid verworven heeft. En dat nu in de prediking van het Woord de boodschap daarvan tot de mens komt en dat het nu aan de mens zelf ligt, of hij die door Christus verworvene zaligheid aanneemt of niet aanneemt. Christus stierf voor allen, volbracht voor allen wat tot hun behoudenis nodig is en nu, o mens, is het geheel alleen afhankelijk van uwe bereidheid of gij die door Hem verworvene zaligheid u nu zult willen toe-eigenen of niet. Dat is de leer, welke de Semi-Pelagianen o.a. met grote nadruk voorstaan zoals we die in Rome, maar zoals we die ook in het Remonstrantisme aantreffen, en welke leer op de Synode van Dordrecht zo krachtig is veroordeeld. Daarvan kunnen wij in onze Dordtse Leerregelen, het leergeschrift dat uit de strijd tegen die leer van de algemene verzoening voortgekomen is, zo duidelijk lezen.

Wij moeten die leer van de algemene verzoening met grote beslistheid afwijzen, want het is een gevaarlijke leer. Het is een leer, welke ten eerste het werk van Christus zodanig algemeen stelt, dat Hij voor allen gestorven zou zijn, maar welke ten tweede aan de mens nog een zodanig vermogen toekent als zou die mens vanuit zichzelf bekwaam zijn om die door Christus verworvene zaligheid te kunnen aannemen.

Dat is een vermogen aan de mens toekennen, wat naar de Schrift die mens ten ene male niet heeft. Want dat Woord van God zegt het ons zo nadrukkelijk: „Uit u geen vrucht meer in der eeuwigheid.” En gemeente, dat is het wat wel met grote nadruk ook in onze tijd in het midden van de gemeente mag worden betoogd, want die leer van de algemene verzoening is wel door Dordt veroordeeld en is wel in de kerken van Gereformeerd belijden met grote beslistheid afgewezen, maar heeft de eeuwen door een reeks van aanhangers verworven, die zelfs onder de dekmantel van het Gereformeerd belijden toch een verborgen Remonstrantisme hebben gehuldigd en aangehangen en het uiteindelijk in de handen van een mens leggen.

Het is de mens, die het aanneemt en het is de mens, die er toe komt zichzelf met Christus te verenigen. Kortom, men stelt:

1e. de daad des geloofs als een daad, waartoe de mens in staat is van zichzelf en ten

2e. laat men de vrucht van eeuwig leven zo aan de daad des geloofs verbonden zijn, dat wij weer midden in het Pausdom en in de verdienstelijkheid van onze werken terecht gekomen zijn, al is het dan, dat men van ons werk als van de daad des geloofs spreekt.

En daarom is het goed, dat wij vanmiddag het antwoord van onze Heidelberger op deze vraag weer ernstig met elkander overwegen, want wat wordt hier gezegd op de vraag: Gaat nu de zaligheid, welke Christus voor de Zijnen heeft verworven, ook werkelijk allen aan?

Zullen allen door Christus behouden worden in dezelfde zin, als zij door Adam zijn verdoemd?

Dan is het antwoord van de Heidelberger daarop naar de Schrift:

Neen zij, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en die van Hem al Zijn weldaden aannemen.

Daar staat dus in de eerste plaats: dat zijn degenen, die dus zalig worden, die Hem worden ingelijfd; en nu is het goed om die woorden "worden ingelijfd" eens grondig te overdenken. Waarom?

Omdat juist in die woorden zo duidelijk tot uitdrukking komt, dat dat geloof een gave Gods en een werk Zijner Handen is. Want er staat, dat wij door het geloof moeten worden ingelijfd. Dat wil dus zeggen: verenigd worden met Christus, en nu is het, dat wij terecht bij dat geloof moeten onderscheiden een geloofsvermogen en een geloofsdaad.

Sommigen van de Vaders en in het bijzonder Alexander Comrie heeft, wanneer hij over het geloof handelt, dit zo nadrukkelijk en betekenisvol onderscheiden.

Daar is in de eerste plaats *een vermogen* om te geloven en dat vermogen om te geloven, dat hebben we niet van nature. We zijn ten enenmale ontbloot, we zijn geestelijk dood en wij hebben geen vermogen in onszelf, waardoor we nog geloven kunnen, tenzij dat er eerst een vermogen in ons geplant wordt. Wel, we zullen het aan de hand van enige natuurlijke voorbeelden trachten te verduidelijken.

Wanneer er sprake is van zien en horen, hoe nodig is het dan dat er in de allereerste plaats een vermogen is om te zien, want zonder dat u een vermogen hebt om te zien, zult u de daad van het zien nimmer kunnen beoefenen. Zonder een vermogen om te horen zult u de daad van het gehoor nimmer kunnen beoefenen. Als u geen vermogen hebt om te spreken, dan zult u ook de daad van spreken nimmer kunnen verrichten.

Welnu, dat is duidelijk. Als er een kind geboren wordt, dat geen ogen heeft, al zal het met het felste licht beschenen worden en al zullen de meest voortreffelijke voorwerpen, welke gezien kunnen worden in dat licht gesteld, aan dat kind worden voorgesteld, dat kind kan niet zien, want het heeft geen ogen om te zien. Maar als een kind ogen heeft en een gezichtsvermogen, dan kan het als het geboren is, die eerste dagen nog niet zien. Dat kind moet nog geoefend worden om te zien. Daar moet licht schijnen, anders zien we niet, en daar moeten voorwerpen zijn, welke we kunnen onderscheiden in dat licht. Deze voorwerpen zullen dus dat gezichtsvermogen kunnen treffen en deze zullen also leiden tot de gewaarwording van het zien.

Zo is het ten aanzien van het spraakvermogen, dat misschien in dit verband nog duidelijker is. Wij spreken, omdat we een vermogen hebben gekregen om te spreken. Uit kracht van de schepping, waarin God Zijn wijsheid en Zijn macht ten toon spreidt, begiftigd Hij de mens met een vermogen om te kunnen spreken. En wanneer een kind geboren wordt en het ligt in de wieg, dan geeft dat kind al dat vermogen om te spreken. Als het dat vermogen mist, dan zal het nimmer in dit leven een woord of een klank kunnen voortbrengen. Het vermogen om te spreken, dat is er, maar in het opgroeien moet dat kind leren spreken. O, en dat gaat geleidelijk aan. Daar worden eerst zodanige klanken uitgestoten, die een buitenstaander nauwelijks verstaan kan, maar waarvan de moeder dikwijls de zin en de betekenis leert, omdat het kind dat spreken van de moeder leert. En dan ziet ge, dat in het opgroeien dat vermogen om te spreken ook gebruikt zal worden in een zodanige oefening, waardoor dat kind op de duur tot het spreken komt.

Welnu, zo is het, wat we bij het geloof onderscheiden moeten, in de eerste plaats een geloofsvermogen, dat is, hetgeen de Vaders noemen: de hebbelijkheid des geloofs, welke zij zo nadrukkelijk onderscheiden van de daad, de werkzaamheid des geloofs. En als nu hier in onze Heidelberger gesproken wordt over het geloof, waardoor wij worden ingelijfd, dan is dat dus in de allereerste plaats bedoeld, en zo willen wij dat ook met nadruk in uw midden stellen, "dat God door de bijzondere werking van Zijn Heilige Geest dat geloof in ons plant, als een van God gewerkt vermogen, waardoor wij deel aan Christus verkrijgen, en waardoor wij dan ook vanuit dat vermogen, door de bediening van Gods Geest en het Woord van God werkzaam gemaakt worden en Christus en al de weldaden, welke Hij voor de Zijnen verworven heeft, zullen

aannemen."

Daar is dus in de allereerste plaats - en laten we dat grondig met elkander overdenken, en ook tegenover allerlei afdwaling vasthouden - een werk van God alvorens een mens ooit zal kunnen geloven.

En dan zult u zeggen: Maar is het niet de plicht van een mens om te geloven?

Dat is onmiskenbaar! De plicht des geloofs kan nooit genoeg benadrukt worden, want in het licht daarvan is ons ongeloof schuld. Dat de mens niet gelooft, dat is zijn schuld. O, gewis, dat zal ook vanuit de prediking in het midden der gemeente betuigd moeten worden, zijn onbekeerd-zijn is schuld en zijn ongeloof is schuld, en die schuld moet aan die zondaar worden voorgesteld, want hoe onvermogen hij ook wezen moge, die mens is nochtans een redelijk mens.

God spreekt hem niet aan als een stok en een blok of als een steen, maar als een mens, wel van God afgekeerd en vijandig, maar nochtans ook in de diepe val nog mens gebleven en als zodanig voor God verantwoordelijk. Maar laat de prediking van de plicht des geloofs nooit de gedachte in ons midden doen opkomen, dat juist dat zou inhouden, dat de mens nog een vermogen heeft om te geloven. Als de prediking van het Evangelie tot ons komt, zoals die, in de verkondiging van de naam des Heeren Jezus Christus tot elke hoorder van het Woord van God komt met al de ernst, welke in die prediking vervat is en de plicht om tot die God en tot die Christus de toevlucht te nemen ook in der waarheid elke hoorder opgebonden wordt, dan is het een onrechtvaardige beschuldiging, wanneer sommigen daarvan maken dat ge, predikende de plicht des geloofs, dan aan de mens nog een vermogen zou toekennen om van zichzelf vandaan te geloven.

Want die ons van zulk een zaak beschuldigen, die moeten dan wel in aanmerking nemen dat in onze Heidelberger zelf geschreven staat: "Doet God dan de mens geen onrecht, dat Hij in Zijn wet van hem eist, wat hij niet doen kan?"

En dan is het antwoord erop zo duidelijk gegeven, dat God de mens geen onrecht doet, dat Hij van hem eist ook hetgeen hij niet meer doen kan. En tot hetgeen, dat God van de mens eist, behoort ook, dat Hij van ons geloof eist, dat we Zijn Woord voor waarachtig zouden houden en dan zegt Johannes in het Evangelie: "Die God niet geloofd heeft, die heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, omdat hij niet geloofd heeft de getuigenis, die God getuigd heeft van Zijn Zoon, en dit is de getuigenis, dat ons God het eeuwige leven gegeven heeft en datzelfde leven is in Zijn Zoon."

God heeft ons in de verkondiging van de Heere Jezus het eeuwige leven aangewezen, en wie dat niet geloofd heeft, die heeft God tot een leugenaar gemaakt. En daarin wordt de schuld van het ongeloof zo duidelijk aangewezen. Wij hoeven daar niets af te doen en willen daar ook niets van af doen, maar predikende die plicht des geloofs zullen wij niet zeggen dat de mens nog een vermogen heeft om te geloven, want dan zijn we ervan overreed dat hij eerder zijn handen naar de hemeltrans zou kunnen uitstrekken om sterren van de hemel te plukken, dan dat hij God op Zijn Woord zou kunnen geloven.

Zo ten ene male onmachtig is de mens, maar dat is een onmacht, welke u niet verontschuldigt.

O mens, grijp die onmacht niet aan om levende onder het Woord van God uw onbekeerlijkheid te rechtvaardigen, want dat is een vergeefs aangrijpen. Hoe meer dat ge, onder de Evangelie-bediening geleefd hebbende, uw onbekeerlijkheid uitleeft, hoe ernstiger God u zal aanspreken.

O nee, elke verontschuldiging in het licht van het Evangelie is een valse verontschuldiging, want u staat ten ene male schuldig voor God. En toch, gemeente, hoe nadrukkelijk we dat stellen, en daaraan vast willen houden en geen nagelschrapsel

van deze Goddelijke waarheid willen afdoen, dat ons God in het Evangelie aanspreekt en de boodschap van de gekruiste Christus tot ons komen doet; de rijkdom van Zijn Goddelijke ontferming ons aanbiedt, welke aanbiedingen van Zijn genade elk mens, die onder de prediking van het Woord van God zich bevinden mag, aangaat, weet dan, dat die prediking u voor God doet schuldig staan, zo u daaronder verloren gaat! Die prediking zal in de dag des oordeels tegen u getuigen, dat het Woord van Gods genade tot u gekomen is!

Toch, we zijn aan de andere zijde ervan overreed dat niet één mens, van zichzelf vandaan, dat Woord van Gods genade zal kunnen noch willen aangrijpen, omdat hij van nature niet anders is dan een vijand van God en van God en van Zijn dienst ten ene male afgekeerd. Hij heeft van node, en zo staat het hier, dat hij in de eerste plaats door een geloof, dat God werkt, wordt ingelijfd.

Dat is een werk Gods; dat is een daad van Gods almachtige en wonderbaarlijke genade. En wanneer is dat nu, dat dit gebeuren mag?

Wel, gemeente, als wij dat aan de hand van de Schrift nagaan, dan weten we dat dit geloof, waardoor we worden Christus ingelijfd, in de ziel geplant wordt in het ogenblik van die waarachtige wedergeboorte.

Eigenlijk, de Schrift gebruikt deze woorden soms naast elkaar: *geloof, bekering, wedergeboorte*. Wij onderscheiden die, en die woorden wijzen op onderscheidene zaken, maar toch liggen ze in een zodanig verband, dat in een bepaald opzicht ze nauwelijks te onderscheiden zijn. Want dat geloof, waardoor we Christus worden ingelijfd, dat wordt geplant in de ziel in dat ogenblik van die wedergeboorte. En wat is nu wedergeboorte? Dat is, en dan verwijzen we naar onze kostelijke Dordtse leerregels, dat is een werk, dat God zonder ons in ons werkt. Zonder ons, hoort ge, in ons werkt. Dat is dat, waarvan we geloven, dat het een éézijdig werk des Heeren is, dat er ook niet de minste beweging toe in een mens is.

Het is een geboorte, welke van boven in het schepsel gewerkt wordt als een wonderwerk, waarvan onze Dordtse leerregels zeggen: Een nieuwe schepping, waarin God een even grote kracht aanwendt, als Hij die aanwendde in de schepping van de hemel en de aarde. En in wie is het nu, dat God dat geloof Mant? Dat doet Hij naar Zijn eeuwige vrijmacht in Zijn uitverlorenen. O, sommigen begiftigt God met het geloof en anderen begiftigt Hij daar niet mee. En wanneer u dan naar de oorzaak vraagt, dat God dit in sommigen werkt en aan anderen rechtvaardiglijk onthoudt, dan zult u de diepste oorzaak daarvoor vinden in de eeuwige vrijmacht Gods. In dat Goddelijk welbehagen, waarin Hij Jacob heeft liefgehad en waarin Hij Ezau heeft gehaat. Dat is de fontein, waaruit de gift des geloofs, de genade van de inplanting in de Heere Jezus Christus, voortwelt.

En ik weet, dat daaraan de natuurlijke mens zich ergert en stoot, maar het is de godzaligen een fontein van vertroosting en een oorzaak van diepe verootmoediging. Van diepe verootmoediging, dat het God behaagd heeft om naar hen om te zien en Zijn handen uit te strekken, zoals we dat hebben horen lezen uit dat gedeelte van Romeinen 10, waarin de apostel naar de profetieën van Jesaja wijst, dat Hij gevonden is van degenen, die naar Hem niet zochten, en van degenen, die niet naar Hem vraagden. En dat Hij gezegd heeft: *Ik heb de gehele dag Mijn handen uitgestrekt tot een ongehoorzaam en tot een tegenstrevend volk*. En waarom?

Ja, mijn hoorders: wáárom? Dat is het waarom, waarop alleen maar een antwoord is in het dáárom van Gods verkiezende liefde, van Gods vrijmachtige ontferming. Daar is alleen maar een grond in God en daar is geen grond in enig schepsel. Dan worden alle gedachten van de waardigheid van het schepsel of van het meedoen van de mens in dit verband ten ene male afgesneden. God lijft de uitverkoren zondaar, door Zijn eeuwige

Geest, in die waarachtige wedergeboorte, Christus in. Dat is een werk des Heeren. "Wordt ingelijfd", het is goed dat u er erg in hebt, dat het hier in onze Heidelberger in de lijdende zin staat, dat wil dus zeggen dat gewezen wordt niet op een werkzaamheid van ons, neen, die zondaar wordt ingelijfd, die lijft zichzelf niet in, die wordt door het geloof, dat God in zijn hart en in zijn leven plant, Christus ingelijfd. Die wordt van Adam afgesneden en in Christus ingeënt en die zijn het, die door Christus zalig worden en dan is het, dat uit deze inplanting dan ook dat aannemen van Christus en van al de weldaden, welke Hij voor de Zijnen verworven heeft, zal voortkomen. Ook Zijn weldaden aannemen, Christus aannemen, dat is de daad des geloofs, ziet ge, welke uit die inplanting voortkomt.

We hebben u gewezen op die onderscheiding van hebbelijkheid en dadelijkheid; laten we zeggen: dat vermogen om te geloven, dat God eerst werkt en op welk vermogen nu die Geest door het Woord des Heeren werkt, waardoor de ziel mag komen tot de daden des geloofs. En wat zijn die geloofsdaden?

Die geloofsdaden, daar is in de loop der tijden ontzaglijk veel door de Vaders over geschreven. Wat zijn nu daden des geloofs?

Sommigen spreken over wezenlijke daden des geloofs, als de ziel met enige bewustheid zich op Christus, als op een volkomen Zaligmaker van verloren zondaren, richt en zien dan de dingen, welke daaraan voorafgaan, als de verbrijzeling des harten, de verbreking, welke onder de bediening van de wet in het leven van de mens plaats vindt, als zaken voorafgaande aan dat geloof, dat zich op Christus als Behouder en Zaligmaker richt. Daartegenover zijn er anderen, die met grote nadruk betuigen dat datgene, wat wij daaraan zien voorafgaan, als zijnde de verbreking van het hart, de vernedering des Geestes, het kennen van onze schuld en het belijden van onze ellendigheid, het met de hand onderschrijven dat Gods oordeel rechtvaardig is, dat dit ook alreeds werkzaamheden van het geloof zijn.

Met het gevoelen van deze laatsten is het, dat wij ons van harte verenigen. Want wij geloven en wij vinden daarin aansluiting ook bij de uitnemendste van onze oude godgeleerden, dat ook dat tot de werkzaamheden des geloofs gerekend moet worden als de ziel het voor God gaat belijden, dat hij de eeuwige dood waardig is. Want ook dat zal die natuurlijke mens in zijn leven nooit doen, al is het, dat het algemene werkingen van de Geest van God zijn waardoor een mens somtijds voor een tijd met een verschrikking in zijn geweten kan bezet zijn of met de benauwenis in zijn consciëntie, maar in welke algemene werking van Gods Geest nooit die hartelijke liefde, die innige verbondenheid aan de Heere en aan Zijn gezegende dienst openbaar is. O, waardoor er nooit in het leven van de mens dat hartelijk zichzelf voor God verfoeien gevonden kan worden, dat oprecht een welgevallen nemen in de straf van zijn ongerechtigheid, zoals de Heere dat Zijn lieve kinderen leert.

En dat hoort nu ook bij het geloof. Ja, de man die voor ons in dit verband zo buitengewoon onderwijzend is, Comrie, naar wiens geschriften ik u gaarne verwijzen wil, die heeft, wanneer hij het over dat aannemen des geloofs heeft, dan ook zo duidelijk daarover gesproken. En wat zegt hij dan?

Wel, de ziel in wie nu dat geloofsvermogen geplant is, die zal ook door Gods genade tot dat aannemen van Christus en van Zijn weldaden komen. En hij zegt: En nu behoort het bij dat aannemen, dat uit die hand, waarmede we Christus aannemen, nu eerst alles uitgelegd wordt. Dus alles moet uit die hand gelegd worden, wat dat aannemen van Hem tot een hinder zou, kunnen zijn. En dan gebruikt hij dit voorbeeld: Daar is iemand, die u iets overreikt, maar gij hebt iets in de handen, welnu, nu gaat u dat aannemen wat diegene, die u dat overreikt als in de hand geven wil. Wat moet u

doen? U moet, hetgeen u in de handen hebt, uit de handen leggen, want anders kunt u dat u overgereikte niet tot u nemen. Wel, zo zegt hij: Wat heeft de mens in de hand? Die mens heeft al zijn eigenwaarde en al zijn eigengerechtigheid en al hetgeen, waarmee hij de Heere zou willen tegemoet gaan als in de hand. Zal hij nu tot een waarachtig aannemen van Christus tot behoudenis van zijn ziel komen, dan is het nodig dat hij al hetgeen hij in zijn handen heeft, en dat is dus zijn eigenwaarde, zijn eigengerechtigheid, zijn ziels gestalte, zijn tranen en al wat hij voor God zou waardevol achten, eerst uit de handen legt en dan gaat hij in dit verband zeggen: Zo is het geloof in de allereerste plaats een zielledigende genade, want waar geloof is, daar wordt uw ziel eerst recht arm gemaakt, vernederd, leeggemaakt, totdat u in Christus alleen uw zaligheid en uw behoudenis zoeken zou.

Hij zegt wel: Als u zo arm, zo leeg, zo behoeftig gemaakt wordt, wel, dat zijn die werkzaamheden des geloofs, want alleen in deze zin is het dat Christus aanstonds voor een verloren ziel waarde zal krijgen. Dat zijn nu de openbaringen of liever de daden, welke als een vrucht van die prediking en de krachtige bediening van de Heilige Geest, die zich richt op dat ingeplante geloofsvermogen, voortkomen. Ziet ge, zo is het, dat dit eerste antwoord van deze zondag ons rijke stof biedt, want zo staat het hier, door het geloof, Christus ingelijfd worden, dat is een werkzaamheid Gods en uit die Goddelijke werkzaamheid alleen zullen nu die daden, welke wij als zien uitlopen in die volkomen toe-eigening en aanneming van Christus, voortkomen, door de bediening van Gods Geest. U moet natuurlijk niet - en dat zou ook een dwaling zijn - menen, dat het ingeplante vermogen als zodanig nu een genade zou zijn waarover gij te beschikken hebt, want dan zijn we weer bij Rome terechtgekomen.

Nee, zoals het spraakvermogen niet kan worden geoefend als geen adem in onze keel komt, zo zal ook dat geloofsvermogen niet kunnen worden geoefend, als niet de Geest van God dat bewerkt. Zoals ons gezichtsvermogen ons geen voorwerpen zal kunnen doen onderscheiden als niet het licht ontstoken wordt en daar voorwerpen zijn waarop onze ogen zich richten kunnen, zo zal ook het geloofsvermogen geen voorwerpen kunnen onderscheiden als niet het licht van de Geest Gods, dat eeuwig voorwerp uit de prediking van het Woord van God, Christus, tot onze ziel brengt.

Welnu gemeente, we moeten de noodzakelijkheid van dat geloof betuigen, waardoor u alleen Christus wordt ingelijfd en waardoor u nu Zijn weldaden aanneemt. Als we dat geloof, dat God in het hart van de zondaar werkt en waaruit die gezegende werkzaamheden, allereerst zielledigende genade, maar ook vervolgens dat toevlucht nemen tot Hem in wie alleen ons het leven gepredikt wordt, missen, ach, wat zijn we dan arm, al hebben we kennis van de waarheid, al hebben we inzicht in de prediking van het Woord Gods, we hebben noodzakelijkerwijze dat waarachtige, zaligmakende geloof van node.

En ... natuurlijk, we zeiden het u, ongeloof is schuld. Verontschuldig u niet, dat u het niet hebt, en zegt dan niet: *Heere, daar kan ik niets aan doen!*

Want dat u het niet hebt, dat is een vrucht van uw droeve val en van uw vijandschap tegen God. Dat u u op Gods roepende stem niet tot Hem bekeert, daarover zal God u aanspreken. Dat u de aanbiedingen van Gods genade, onder de prediking van het Evangelie, tot u hoort komen en dat die u niet tot behoudenis dienen, o gemeente, daar komt God eenmaal op terug. Want Christus zegt het: *Wee u, Chorazin, en wee u, Bethsaida, want zo in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u geschied zijn, zij zouden zich eertijds in zak en as hebben bekeerd.*

O, bedenk het, dat elke verontschuldiging, welke de mens aangrijpt om te zeggen: Ik kan er niets aan doen, u uit de hand zal worden genomen. God zal u aanstonds daarover aanspreken, zeggende: *Ik heb u de weg gewezen en gij hebt niet gewild.* Deze

verontschuldiging komt voort uit uw dodelijke vijandschap. En dan kan nooit genoeg en nadrukkelijk de eigen schuld de hoorder van het Woord Gods worden voorgesteld. En hoe ernstiger God u deed aanspreken, hoe groter uw verantwoordelijkheid is.

Die verantwoordelijkheid, welke in onze schepping naar het Beeld van God wortelt en die onder al de bearbeiding, welke door het Woord van God plaats vindt, in ons leven des te groter geworden is. U moet die niet klein achten. En u moet die niet ontkennen, want de Heere zal het u aanstonds, als uit Zijn mond, doen horen. Maar aan de andere kant, is dat nu de troost voor de kerk en voor het volk van God, dat het een éézijdig en een vrijmachtig Godswerk is. Daar zal de natuurlijke mens altijd op vastlopen, als hij het één met het ander in overeenstemming gaat brengen. En als wij met ons denken en overleggen deze beide zaken zo willen oplossen, dat we ze als in een sluitend systeem gevangen hebben, dan is het dat we dwalen naar de ene kant of dwalen naar de andere kant.

We moeten die beide waarheden, zoals God ze in Zijn Woord openbaart, laten staan. De schuld van de mens onder het Woord van God handhaven en de eeuwige vrijmacht Gods tot troost van Zijn gunst- genoten prediken, dan is al onze verdienstelijkheid ten ene male uitgesloten. En dan is het de vrije gunst alleen, waarin Gods kerk zich zal verlustigen en dan is het dat dierbaar Godswerk, waarvan we hier lezen: Door het geloof, een werk des Heeren, het is niet uit u, het is Gods gave.

En dan zal Gods kerk hier zich hierover leren verwonderen, God leren aanbidden en Zijn Naam leren groot maken, omdat het alleen het werk Zijner handen was, dat aan hen hier stof tot verwondering en aanstonds eeuwig stof tot aanbidding geven zal.

We zingen nu eerst uit Psalm 84 het zesde vers:

*Want God, de Heer, zo goed, zo mild,
Is t' allen tijd' een zon en schild;
Hij zal genaad' en ere geven;
Hij zal hun 't goede niet in nood
Onthouden, zelfs niet in de dood,
Die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heer, die op u bouwt,
En zich geheel aan u vertrouwt.*

Gemeente,

De noodzakelijkheid van het geloof, het eerste wat we aan de hand van deze zondag willen overdenken, wordt ons dus in het antwoord op die 20ste vraag zo nadrukkelijk betoogd. Immers wordt ons daarin gezegd, dat alleen het waarachtig geloof ons doet deel verkrijgen aan Christus en dat Hij alleen voor diegenen een Zaligmaker is, zoals ook in de Schrift gezegd wordt: *Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*

En als het dan over dat geloof gaat, zoals we dat aan u hebben voorgesteld, dan is het in de allereerste plaats dat Godswerk, waardoor we aan Christus deel verkrijgen. Want de mens eigent zichzelf Christus niet toe. We moeten over het geloof nooit spreken als ware het een daad van de mens. Er wordt dikwijls zo over het geloof gesproken: Mens, u moet geloven en geloof toch, want waarom gelooft u toch niet?"

"Dan zijn we toch eigenlijk weer midden in Rome terecht gekomen," zegt Comrie ergens in eenzelfde verband, "als we aan die werkzaamheid van ons geloven het heil, dat de zondaar deelachtig zal worden, zouden willen verbinden." Moet dan die mens niet geloven? Welzeker, de plicht des geloofs zal met nadruk moeten betuigd worden,

opdat we ons schuldig staan in ons geloof ook recht zullen leren verstaan, want het ongeloof is schuld, maar het geloof is een genade. En waarom? Er staat, dat wij als gevallen schepselen in eeuwigheid niet meer in staat zijn om te volbrengen, hetgeen God van ons eist en ook uit onszelf vandaan in eeuwigheid niet meer geloven kunnen. Nu moet dat geloof eerst als een gift in mij gewrocht worden.

O, hoe meer u die plicht des geloofs u hoort voorstellen en hoe meer dat u uw onvermogen om te geloven, om God in Christus aan te grijpen, ontwaart, hoe krachtiger ik u dringen moet om te vragen: *Heere, zou U geloof in mijn hart willen planten, o werk het door Uw eeuwige Geest in me.* Zoals Augustinus in dit verband het ook zeide: *Geef, Heere, wat u gebiedt en dan moogt u vrij gebieden. God geeft eerst, wat Hij gebiedt.*

Hij gebiedt om te geloven en het is Zijn recht om het me te gebieden en Hij mag er aanspraak op maken dat ik God in alle dingen voor waarachtig houd, ook in de verkondiging van Zijn Evangelie. Dat ik niet meer kan, dat is omdat ik een vijand van God geworden ben; daarom lig ik neer, beroofd van al datgene, wat tot Gods eer en tot mijn zaligheid dienen zou. Nu heb ik het nodig, dat God eerst geve, wat Hij nu aan mij gebiedt, opdat ik het uit Zijne genade, door Zijn kracht zou mogen betrachten. Zo spreekt hier ook onze Heidelberger over geloof. Dat ik door geloof wordt ingelijfd.

Onderscheid dat altijd, opdat u in dit opzicht niet dwaalt! En allen, die nu over geloof en over geloven spreken op een wijze alsof ook u daar nog toe in staat zijt, die moet u maar naar dit antwoord verwijzen, naar dat ... wordt ingelijfd, waarin we van dat éézijdige vrijmachtige Godswerk lezen. Dat is de troost, daar het niet meer kan van onze kant.

En is er misschien hier een volk, dat het gewaar wordt niet meer te kunnen geloven. Onbekwaam tot enig goed en ook tot dat goed, dat we toch geloof noemen, geneigd tot alle kwaad en ook tot dat kwaad, dat het ongeloof genoemd wordt.

O, als u dat gewaar wordt, is het dan geen wonder dat er een God is, van Wie de Catechismus hier zegt dat Hij geloof geeft. O, was het geen wonder dat we in de Schrift niet alleen lezen van het geloof in de Heere Jezus, maar dat Paulus ook ergens spreekt van het geloof dat van Jezus is. En waarin hij dus van het geloof spreekt als de gave, die uit Zijn handen ons toekomt, als het werk, dat door Zijn Geest in ons gewrocht wordt. Welnu, overdenk dat! Ja, dat we nu eens met dat stuk voor ons eigen leven daar terecht mochten komen om het van de Heere te begeren. Dat Hij het in ons werke; anderzijds te onderzoeken of het er is, of er geloof is in ons leven. En nu zeiden wij u, dat wij de aanwezigheid van dat geloofsvermogen alleen in die daden des geloofs kunnen vaststellen.

Want dat is het, dat diezelfde Comrie, die in dit verband door ons herhaalde malen is aangehaald, in zijn zo leerzaam werk over de eigenschappen van het ware zaligmakende geloof de gemeente gaat voorstellen. Hij zegt: Daar hebt u ze. Daar hebt u nu die Schriftuurlijke eigenschappen, daar kunt u aan zien wat geloof is.

En toets daar nu uw ziel aan. O, leg die gedurig aan uw hart om te zien of er geloof is. Ja, en dan zal hij ook het allerkleinste in het werk der genade als zodanig aanmerken. Dan zal Hij hen, die hongeren en dorsten, niet verwerpen, omdat ze nog niet tot krachtiger geloofsdaden gekomen zijn, maar Hij zal ze gaarne bemoedigen en als een getrouwe zielszorger ook de hand reiken en het ze toespreken, dat leeg en dat arm worden, dat eigen leegte en armoede gewaar worden, dat dit nu al een aannemen van Hem is. Want het geloof is een zielledigende genade. Dan wordt u alles uit de handen genomen, al uw waardigheid, al uw geschiktheid en al wat u meende dat ook waarde had. De Heere maakt je zo arm, dat je lege handen hebt. Zo arm, dat Christus dan

daarin als Degene, Die alleen uw arme ziel verrijken kan, aanstonds zal gelegd worden. Ja, dan zal Hij het allerkleinste, waarin dat werk des Heeren openbaar wordt, ons voorstellen. Dan zal Hij die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, niet vertreden.

O, dan zal Hij het gekrookte riet en die rokende vlaswiek het voorstellen, dat de Heere ze niet verbreekt en ze niet uitblust, omdat er Zijn werk in is. Omdat ook in dat zelfverfoeien en dat zich voor God wegwerpelijk achten, met die kleine gedachten over zichzelf bezet zijn, het werk des Heeren is. Hij zal hen gaarne bemoedigen en opwekken, zodat ze zouden opwassen in kennis en de genade van de Heere Jezus Christus, dat ze meer van God en van Zijn heil zouden leren kennen, tot nadere kennisneming van Zijn heil zouden mogen geraken en tot die volle verzekerdheid des geloofs zouden komen.

Welnu, speur uw ziel gedurig aan de hand van zulke eigenschappen maar na. Betrouw daar uw hart maar aan toe en onderzoek het of u in het geloof zijt; van zulke Goddelijke genade deelgenoot zijt, welke in die geloofsdaden en werkzaamheden openbaar wordt. En als u nu moet zeggen: daar is in mij niets, o, dan zijt u nog vervreemd van geloof en dan ook vervreemd van Christus.

Onthoud dat, gemeente, vervreemd van het geloof, dat wil zeggen: vervreemd van Christus, zonder God in de wereld. Ja, dan zult u niet moeten zeggen: maar we leven toch op de erve van de kerk, onder de prediking van het Woord; we zijn toch kinderen des Verbonds, we zijn toch eigenlijk al een eind op weg.

Als we al die voorrechten eens aanmerken, die anderen niet hebben, ach gemeente, wij willen geenszins al die van God geschonken voorrechten klein achten, in genen dele, want het was een groot voorrecht, dat Israel het Woord van God toebetrouwd was, maar zo gauw de Farizeeërs zich op de borst slaan omdat ze kinderen van Abraham zijn, dan zal Johannes het hen in de Naam des Heeren toeroepen: Uit stenen kan God wel Abraham kinderen verwekken.

O, u hebt van node, dat u door waarachtige wedergeboorte deel aan het werk Gods in uw leven krijgt en door dat geloof Christus ingelijfd wordt. Dat we dan verlegen worden om die bediening van Gods Geest. Bedel daar de Heere maar om, buig toch uw knieën en smEEK Hem, dat Hijzelf het werk Zijner handen in u aanvange, in u voortzette, nu het nog kan.

O, mijn hoorders, laat uw ziel niet met een schijn bedrogen worden en niet met een schim van de werkelijkheid u tevreden stellen, maar wees om dat lieve Godswerk verlegen, zoals God dat in de harten van Zijn kinderen werkt. Dat gaat door veel strijd en aanvechting heen, maar daar is een volk, dat leert wat het is, gevonden te zijn als die, die niet naar Hem zochten, gevonden te zijn als die, die naar Hem niet vraagden. Die leren het wat dat éézijdige, vrijmachtige werk Gods is. Dat wordt hun hoop, hun roem en hun verwachting. Daarom kan het bij tijden voor hun ziel, omdat God het doen zal en omdat ze bij ogenblikken daarop hoop hebben, dat Hij, Die dat werk in hun zielen begon, dat ook volbrengen zal. Als ze naar zichzelf verwezen moeten worden, dan zijn ze de ongelukkigste van alle mensen. Maar als ze horen, dat het bij God vandaan komt, uit de fontein van Zijn eeuwig welbehagen voortvloeit, dat geeft stof tot hoop, tot roem en tot verwachting. En daarom zal de kerk zalig zijn, omdat het is uit Hem, door Hem en tot Hem en daarom zal Hij alle lof, eer, aanbidding en dankzegging tot in der eeuwigheid van al de Zijnen ontvangen.

Amen.

Zingen: Psalm 97 vers 7.

*Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.
Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo word' Zijn lof verbreid
Voor al dit heilgenot.*

Zegenbede.

5. VERMENIGVULDIGDE GENADE

Predicatie door Ds. A. VERGUNST, gehouden ter gelegenheid van zijn vijftienvierig ambtsjubileum, 1975

UITGAVE HOEKMAN'S BOEKHANDEL EN UITGEVERIJ – GOES ten bate van het pastoriefonds van de Gereformeerde Gemeente te Veen

VOORWOORD

Het was de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente van Veen een grote vreugde om ter gelegenheid van het feit, dat onze geliefde herder en leraar mocht herdenken vijftienvierig jaren in de dienst des Woords werkzaam te zijn, enige samenkomsten te beleggen. Was het aanvankelijk het voornemen deze samenkomsten in het eigen kerkgebouw te Veen te houden, waartoe dan ook de uitnodigingen waren verzonden, al spoedig bleek, dat de belangstelling bij deze samenkomsten zodanig zou zijn, dat naar een ander, groter kerkgebouw moest worden omgezien. Daarom werd uitgeweken naar de "Ontmoetingskerk" in Sleetwijk.

Op dinsdag **4 februari 1975** belegde de kerkenraad een bijeenkomst, waarvan Ds. H. Rijksen van Zoetermeer de leiding op zich nam. In deze bijeenkomst kon Ds. Vergunst en zijn vrouw door de velen, die dat wensten de hand worden gereikt en werden ook stoffelijke blijken van waardering aangeboden. Ook werd op die avond door de burgemeester van de gemeente Aalburg, de Edelachtbare heer Van Dijk gesproken, namens het gemeentebestuur.

Als voorzitter van het Curatorium van de Theologische School en namens de collega's sprak Ds. A. F. Honkoop van Moerkapelle; Ds. C. Harinck van Dordrecht sprak namens de classis Dordrecht. Namens verschillende gemeenten, die Ds. Vergunst dient of gediend heeft en besturen, waarin hij een plaats inneemt, werden ook gelukwensen uitgesproken.

Zo werd gesproken namens de gemeente Veen door ouderling A. van der Heyden, namens de gemeente Aalburg door ouderling P. Vos, namens de gemeente Aalst door ouderling A. Kok, namens de gemeente Rotterdam-Centrum door ouderling G. Snel, alsmede namens de verenigingen van Veen en de catechisanten door de heer Visser.

Ds. Westland sprak namens de Nederlandse Hervormde Gemeente van Veen.

Voorts sprak Ds. D. Slagboom namens het hoofdbestuur van de S.G.P., als ook Ds. C. van de Bergh vanwege het bestuur van de scholengemeenschap "Guido de Brès" uit Rotterdam, waarvan Ds. Vergunst nog voorzitter is.

Namens bestuur en Raad van Toezicht van het "Reformatorisch Dagblad" werd door de president van het bestuur, de heer H. Koppelaar, gesproken, in verband met het voorzitterschap van de Raad van Toezicht, dat door Ds. Vergunst bekleed wordt.

Ds. Vergunst dankte de sprekers in een zeer persoonlijk woord hartelijk voor het betoonde medeleven. Hij herinnerde aan de weg, die de Heere met hem gehouden had en sloot zich in het bijzonder bij de woorden van Ds. Rijksen aan.

Op donderdag 6 februari werd een kerkdienst gehouden, waarin Ds. Vergunst zelf voorging.

Het is de kerkenraad een behoefte in het voorwoord bij deze uitgave een woord van hartelijke dank uit te spreken jegens het "Pastoriefonds", omvattend een aantal leden uit de gemeente, die de zorg voor de bouw van de pastorie namens de kerkenraad gedragen hebben. Deze kommissie had zich ook met de regeling van deze bijeenkomsten willen belasten.

In deze uitgave zult u de predicaatie, die **Ds. Vergunst op 6 februari** hield, aantreffen, alsmede de openingstoespraak, die Ds. Rijkse op de bijeenkomst van 4 februari uitsprak.

De Heere moge onze herder en leraar nog vele jaren bewaren voor Zijn dienst en daarin tot een zegen willen stellen voor velen, maar bovenal dienstbaar stellen aan de komst van Gods Rijk tot de verheerlijking van Gods Naam.

Dat is de bede van kerkenraad en gemeente van de Gereformeerde Gemeente te Veen.

5. VERMENIGVULDIGDE GENADE

Psalm 116:7, 9 en 10

Lezen: 2 Korinthe 4

Gebod

Psalm 89: 3, 4 en 7

Gemeente, en allen, die met haar vanavond naar deze plaats gekomen zijt,

Er is stof om de goedertierenheden des Heeren te vermelden, en om de dichter na te zeggen: "Wij gedenken uwe weldadigheden in het midden Uws tempels, o Heere."

Het is vijftientig jaar geleden, dat wijlen Ds. L. Rijksen ons tot de heilige bediening in de gemeente Zeist mocht inleiden, ons bepalende bij het Schriftwoord: "Predik het woord, tijdelijk en ontijdelijk, wederleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer."

Op diezelfde dag mochten wij de heilige bediening aanvaarden en de aandacht van de gemeente toen bepalen bij het woord van de apostel: "Ik acht op geen ding, noch houd mijn leven dierbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap moge volbrengen en de dienst, welke ik van den Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het evangelie van de Genade Gods."

En als wij dan vanavond met u rondom het Woord vergaderd, mogen terugzien op die afgelegde 25 jaren, dan vragen we ons ook in dit ogenblik, als voor Gods aangezicht af: "Heere, wie ben ik? Wat is ons huis, dat Gij ons tot hiertoe gebracht hebt? Er is geen stof tot roem in onszelf."

Er zijn in die jaren verschillende keren wel ogenblikken geweest, dat ik me heb afgevraagd, hoe ik ooit toen, op dat uur, met die woorden tot de bediening heb durven ingaan: "Ik acht op geen ding, noch houd mijn leven dierbaar voor mijzelf" ontwarende, dat wij zo menigmaal op vele dingen gelet hebben, en zo dikwijls ons leven hebben dierbaar geacht voor onszelf. Maar ik herinner me een ogenblik, waarop ik mocht zien, dat er Eén was, die in der Waarheid die woorden heeft kunnen spreken. "Ik acht op geen ding", Degene, die zeggen kon: "De ijver van Uw huis heeft mij verteerd" en die alleen kon zeggen: "Houdende mijn leven niet dierbaar voor mijzelf." Van Hem heeft de dichter gezegd:

*Mijn ziel u opgedragen,
Kan U alleen behagen
M'n liefde en ijver brandt.*

En wanneer dan op Hem het oog mocht geslagen zijn en we uit het wonder van die liefde een weinig leven mochten, dan brandde ook het hart weer van wederliefde, om Hem lief te hebben, ook in de bediening. Hem, Die ons eerst heeft liefgehad, zodat het dan Zijn kracht alleen was, welke in onze zwakheid mocht worden volbracht. En zo heeft de Heere in al die jaren zelf voor de bediening van Zijn getuigenis zorggedragen. Dan staat ook vanavond in ons overdenken "die onverbreekb're trouw, waardoor Hij nooit de val van Zijn volk en van Zijn knechten gedogen zal" in het middelpunt. Dan gaat het niet over de dienaar, maar over de bediening en dan is deze ure een gedachtenis-ure, waarin de bediening van het evangelie moge overdacht worden, waarvoor de Heere Zelf heeft willen zorgdragen. Een evangeliebediening, waarop we dan ook gaarne de aandacht van de gemeente vestigen, wanneer we u meer in het bijzonder willen bepalen bij het Schriftwoord, dat u kunt vinden in het u voorgelezen hoofdstuk: 2 Korinthe 4 vers 15.

"Want al deze dingen zijn om uwentwil opdat de vermenigvuldigde genade, door de dankzegging van velen, overvloedig wonde ter heerlijkheid Gods."

In dit Schriftwoord worden wij bepaald bij: DE KRACHT VAN DE BEDIENING VAN HET HEILIG EVANGELIE.

En dan willen wij met u stilstaan bij de volgende drie gedachten:

1. De roem der genade.
2. De zegen der gemeente.
3. De verheerlijking des Heeren.

Gemeente,

1. De roem der genade.

De tweede brief aan de Korintheërs is een brief, waarin Paulus zijn vreugde mag betuigen over de gezegende uitwerking, welke de eerste door hem verzonden brief in de gemeente van Korinthe gehad heeft.

Kort samengevat lezen we immers, dat hij daarom verblijd is, dat ze bedroefd geworden is, vanwege de vermaningen, die hij de gemeente moest doen toekomen. Juist omdat het een droefheid was naar God, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid bewerkt, in onderscheiding van de droefheid der wereld. Toch moet ook in deze brief nog de apostel zich verdedigen tegen allerlei lasterlijke aanvallen, welke op zijn persoon gericht zijn en op de aan hem toebetrouwde bediening in de gemeente van Korinthe. Men stelt het apostelschap van Paulus in verdenking. Men poogt door laster zijn heilige bediening verachtelijk te maken; ook de leer tegen te spreken, welke hij door Gods genade brengen mocht.

En dan is deze brief niet een pleidooi voor z'n eigen persoon, maar voor de Heilige Bediening, zoals de Heere die hem heeft toebetrouwd. Deze ook in het midden van de Korintheërs te verdedigen tegen de aanvallen, welke daarop plaatsvinden, is Paulus' oogmerk. De apostel mag in deze brief over de heerlijkheid van de bediening van het evangelie, aan hem toe- betrouwd, gewagen. Predikende, dat die bediening zoveel heerlijker is, de bediening van het evangelie, namelijk, dan de bediening, zoals die onder de oudtestamentische heilsopenbaring plaatsvond. Ook stelt hij ons voor wat het wezenlijke van deze bediening Gods is: De bediening der verzoening: "Want wij dan, als gezanten van Christuswege, wij bidden U, alsof God door ons bade. Wij bidden u van Christus wege, laat u met God verzoenen, omdat God in Christus de wereld met zichzelf verzoenende was."

Dat is het meest wezenlijke van de heilige bediening: de bediening der verzoening, waarin steeds het werk van Hem, in Wien God Zijn deugden verheerlijkt en in Wie de weg ten leven en tot zaligheid geopenbaard is, in het middelpunt staat. De apostel mag echter in deze brief en in het bijzonder in het hoofdstuk, waarin wij onze tekst aantreffen, ook spreken over de wijze, waarop hij deze aan hem toebetrouwde bediening heeft mogen verrichten. Een bediening, die hem gegeven is, naar de barmhartigheid die hem geschied is, waarop hij in het eerste vers van dit hoofdstuk wijst.

"Dewijl wij deze bediening hebben naar de barmhartigheid, die ons geschied is."

Want het heeft immers God behaagd naar hem om te zien, uit grondeloze barmhartigheid, uit kracht van een liefde, waarmede de Heere hem heeft willen liefhebben. Hij schrijft aan de Efeziërs, dat wij dood zijn in de zonden en in de misdaden, maar dat God, Die rijk is in barmhartigheid, door de grote liefde, waarmede

Hij ons liefgehad heeft, ons heeft levend gemaakt met Christus. Dat wist de apostel. God, Die rijk is in barmhartigheid. Door die grote liefde, waarmee Hij hem liefgehad heeft, ook toen hij dood was in zonden en misdaden; toen hij toorn en dreiging blies tegen de gemeente Gods, als een woest dier zoekende haar te verderven, toen is hij met een grote liefde door de Heere bemind. Dat was een liefde, die aan dat eeuwig welbehagen ontspringt, dat God in Zichzelf gekoesterd heeft voor de tijden der eeuwen. "Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde!" En daarom brak er een ogenblik aan, dat God hem heeft levend gemaakt: de overwinning door de genade Gods in zijn leven. Toen heeft de apostel zichzelf moeten leren kennen; toen is zijn eigen verlorenheid voor God werkelijkheid voor hem geworden; toen is de nood van zijn zonder-God-in-de-wereld-zijn de nood geworden, waaronder zijn ziel gebogen gegaan is.

O, wonder van goddelijke genade! In die nood, in die verlorenheid, waarin alle werken van de zijde van de mens tekort schieten. Wat wij aan God zouden willen aanbieden is voor God eeuwig ongenoegzaam bevonden. In die nood heeft de Heere echter licht doen opgaan, dat de duisternis van zijn ziel heeft doen wijken.

Daarom mag Paulus ook in dit hoofdstuk zeggen: God, Die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis schijnen zou, is Degene, Die in onze harten geschenen heeft om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus Jezus. Dat is gebeurd. De apostel wijst naar de schepping, waarin die scheppende God, zo volheerlijk het licht uit de duisternis schijnen doet. Zo ook echter in de herschepping. Uit de duisternis, waarin de Heere het licht heeft ontstoken, heeft God dat licht zó doen schijnen, dat het daar uit mag stralen: *verlichting van de kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van de Heere Jezus Christus.*

Dat is het heilgeheim. Dat leerde Paulus in zijn leven kennen, toen hij geleerd heeft God in het aangezicht van Zijn Zoon te kennen. Buiten Christus is immers God niet anders dan een verterend vuur en een eeuwige gloed, bij wie de zondaar niet wonen kan. Als we God in het aangezicht van de heilige wet ontmoeten, ontmoeten we een toornend God, in Wiens tegenwoordigheid we niet kunnen bestaan en tot Wie we niet kunnen naderen. In het aangezicht echter van de Heere Jezus Christus, die Zijn leven niet dierbaar geacht heeft voor Zichzelf, maar Die het gegeven heeft als het enige en genoegzame rantsoen, waarin Gods deugden verheerlijkt worden en waarin de zaligheid voor verloren zondaren bereid is, is het middelpunt van het heil.

Daarin is Gods recht bevredigd en Gods waarheid vervuld en daarin is een weg gebaad waardoor goedertierenheid en waarheid van voor Gods aangezicht mogen heengaan. Dat is in het leven van de apostel nu werkelijkheid geworden. Dat is ook de kracht van zijn bediening van het Evangelie. Hij spreekt daarover niet alleen hier, maar ook op zoveel andere plaatsen in de brieven, die hij geschreven heeft. Ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus en Die gekruisigd. Hij mag zeggen: Toen die barmhartigheid aan hem geschied is, toen heeft hij verworpen alle bedekselen der schande, waarmee hij zich eerder voor God gedacht heeft te bedekken; toen zijn zijn gerechtigheden hem als een wegwerpelijik kleed geworden; toen werd het in zijn persoonlijk leven waarheid, dat hij alles, wat eerder zijn roem en zijn gewin was, schade geacht heeft om de uitnemendheid van de kennis van Christus Jezus de Heere, opdat hij Hem zou gewinnen en in Hem gevonden worden, niet meer hebbende zijn gerechtigheid, maar de gerechtigheid van de Zoon van de levende God. Dat leest u in al de brieven, welke deze door Gods Geest verlichte apostel heeft mogen schrijven. Het middelpunt van het heil verkondigt hij in Hem, in Wie God verheerlijkt wordt, in Wie God de verloren zondaar alleen kan ontmoeten. Dan wil hij ook in zijn prediking van niemand anders weten en geen andere zaligheid, dan alleen deze

zaligheid prediken; geen ander fundament leggen, dan dit ene fundament, dat God Zelf gelegd heeft en dat nu ook gelegd moet worden door de prediking in het leven van de gemeente en door de bewerking van God de Heilige Geest in het hart van verloren zondaren en zondaressen.

Ik heb niet voorgenomen iets anders te weten, ja het zij verre van mij, dat ik zou roemen anders dan in het kruis van de Heere Jezus Christus, want in dat kruis wordt God verheerlijkt en worden zondaren zalig. Door de roem in het kruis had de wereld voor de apostel geen waarde meer, zodat hij aan de wereld gekruisigd is, maar ook de wereld hem gekruisigd is. Want als men eenmaal iets van dat geheimenis, van die vrije genade Gods, in dat genoegzame bloed van het lam Gods gevonden heeft, ach dan is de kracht van liefde en de glans van deze gerechtigheid een zodanige, dat de glans van de wereld af is en dat al wat buiten Jezus is, leeg en arm is. Van deze bediening mag de apostel gewagen! Hij mag zeggen, dat dat de schat is, die hij dragen mocht: de schat van het eeuwig evangelie.

Zeker, het vat, waarin de Heere die schat wil leggen, is maar een aarden vat. 't Gaat niet om de dienaar, maar het gaat om de bediening. Het gaat niet om het instrument, waarvan de Heere gebruik wil maken, maar om het werk, dat God door dat instrument tot heil van verlorenen en tot de verheerlijking van Zijn Naam wil doen. En nu heeft de Heere het gedurig zo gemaakt, ook in het leven van de apostel, dat hij telkens weer zichzelf daarvan bewust zal zijn, dat hij deze schat van deze zo heilige bediening draagt in een aarden vat. En daarom spreekt hij over de moeite, strijd, zorgen en beproeving, die voor hem aan die bediening verbonden geweest zijn. Ja, dan spreekt hij ook over datgene, wat hij in zijn eigen leven telkens weer moest doorleven, opdat het middelpunt van het heil hem gedurig weer dierbaar worden zou.

Luister slechts. Hij spreekt van de doding van de Heere Jezus in het lichaam omdragen. Hij zegt "en wij die leven" (daarmee bedoelt hij, dat het God behaagt heeft het leven van Zijn genade in hem te verheerlijken). "Wij die leven" worden nu altijd in de dood overgegeven. Altijd weer in onszelf afgebroken en bij onze nietigheid en geringheid en verwerpelijkheid bepaald, bij onze schuld en onze overtreding. Daar gebruikt de Heere middelen voor om ons van eigen krachten te beroven en elke stof tot zelfverheffing aan ons te ontnemen. Ons in de dood overgeevende, zodat wij telkens met ons persoonlijk leven, maar ook met ons ambtelijk leven en met al datgene, wat we ook aan arbeid in het leven aan ons toebetrouwd weten, in de dood moeten terechtkomen. We worden in de dood overgegeven. Wat bedoelt de apostel daar dan mee?

Wij, die leven, worden in de dood gedreven? Daar bedoelt hij mee, dat hij met zichzelf weer aan een einde gebracht wordt en telkens weer door God neergedrukt wordt. Het behaagt de Heere daarvoor allerlei omstandigheden te gebruiken: verdrukkingen, beproevingen, vervolgingen, aanvechtingen van binnen en strijd van buiten. Zorgen, die hem drukken en die hem zijn als middelen in Gods hand daartoe gebezigd, weerhouden hem om zich voor de Heere te verheffen. Het gedurig weer ontdekt worden aan wie hij voor de Heere is en wie hij voor de Heere blijft: Ik, ellendig mens, wie zou mij verlossen uit het lichaam van deze dood. "Worden in de dood overgegeven." Maar dat is het niet alleen, want er staat bij: "om Jezus' wil", opdat het leven in onze sterfelijke lichamen zal geopenbaard worden. Tegenover het neergeworpen worden stelt nu de Heere gedurig het leven van Jezus, van Hem, Die de dood heeft overwonnen, Die de zonde heeft overwonnen, de duivel heeft overwonnen, de wereld heeft overwonnen en door Wiens hand het welbehagen des Heeren gelukkiglijk zal voortgaan. Dat is het leven van Paulus. Met zichzelf gedurig in de dood, opdat die levende Jezus, Die aan de rechterhand Gods is, alleen zijn roem en zijn kracht zij.

Daar gebruikt de Heere nu allerlei wegen voor, zijn ambtelijke bediening is er vervuld van geweest en daar zullen al Gods knechten, in dit leven wetenschap van verkrijgen. Hoe meer de Heere Zijn dienaren gebruiken wil, hoemeer Hij ze in de dood overgeeft. Hij drukt ze neer door beproevingen, door vervolgingen, door innerlijke en uiterlijke verdrukkingen, opdat het licht schijne in de duisternis, opdat het leven van Jezus, dat enige godverheerlijkende leven, hun roem en hun leven zij.

O, en wat is het een voorrecht, als we nu ook op onze bediening terugziende, een weinig, als van verre heen navolgende, toch met de apostel zeggen mogen: Wij die leven, worden in de dood gedurig overgegeven! Wij staan niet anders dan met lege handen en schuldig voor Zijn aangezicht. We moeten telkens door God aan de grond gebracht worden door strijd, door vrees, door beproeving; en ook door moeite, die in 't leven van Gods kerk hier op de aarde immers zo menigvuldig is.

O, wat is het profijtelijk, als ook in ons geestelijk doorleven, dat sterven er is, opdat het leven Jezus, alleen ons leven en onze roem zij. Weet u waarom zo nuttig?

Nuttig voor degene, die het door genade doorleven mag. In de dood overgegeven, met zichzelf telkens weer aan een eind, vastgelopen in al onze wegen, opdat er een weg buiten ons, in de trouw en in de waarheid Gods ontsloten wordt; nuttig voor ons eigen leven. Maar in de bediening van het evangelie ook daarom zo gezegend. Dan zegt immers Paulus: Weet ge, waarom nu het doorleven van het in de dood overgegeven om Jezus' wil, zo'n voorrecht is? Deze dingen, waarover hij hier spreekt, waarvan dit hoofdstuk vol is, en waarin Paulus mag spreken van zijn geloof en van de beoefening ervan in strijd en aanvechting, dat alles is nu zo gezegend in de bediening van het woord, omdat de genade Gods, daardoor ook in het midden van de gemeenten zal worden vermenigvuldigd. Immers onze tekst zegt: "Want al deze dingen."

Die dingen, waarvan we u nu gesproken hebben: die dingen, waarin het gaat om de roem in de genade, die dingen, waarin het leven van Jezus het leven van de apostel bij voortduur worden mag en waarvan hij de kracht in zijn strijd mag ondervinden, dat al deze dingen zijn om Uwentwil, opdat de vermenigvuldigde genade, door de dankzegging van velen overvloedig worde ter heerlijkheid Gods.

2. De zegen der gemeente.

Als wij in onze tweede gedachte daarop dan nader ingaan "opdat die vermenigvuldigde genade, door die dankzegging van velen" waarvan de apostel spreekt, dan vragen we ons af, wat bedoelt nu de schrift hier met die "vermenigvuldigde genade." Wel deze genade was vermenigvuldigd in het leven van de apostel. De apostel leefde maar niet alleen van hetgeen er op de weg naar Damascus is gebeurd, maar heel zijn leven staat in het teken van sterven en ondergaan, opdat zijn roem alleen zij in die Gekruiste, in Wie God verheerlijkt en in Wie hij zalig worden zal, opdat zijn verlustiging alleen zij in Hem, Die het leven in onverderfelijkheid in het licht gesteld heeft. Zo wordt nu de genade in zijn leven vermenigvuldigd. Zo mag hij in geestelijke oefening "genade voor genade" uit de handen Gods ontvangen. 't Wordt in zijn eigen leven vermenigvuldigd, maar dat is niet de eigenlijke zin van het woord, waarvan de apostel spreekt. Die genade wordt nu ook in zijn bediening vermenigvuldigd. Waarom moest Paulus, zou men zeggen, nu de weg van strijd en van beproeving, van neergeworpen worden in de dood? Ook daartoe, opdat nu zijn prediking in het midden van de gemeenten tot vertroosting en stichting van de gemeente zelf zou mogen zijn. Zoals hij het in dit hoofdstuk zegt en ook in het eerste hoofdstuk van deze brief. "Hetzij dat we verdrukt worden, het is tot uwe vertroosting en zaligheid."

Hoort ge, Paulus zegt als we nu verdrukt worden, dan is het opdat die dienaar ook in

zijn bediening van verdrukkingen spreken kan, want de gemeente Gods moet gaan door verdrukkingen en door strijd en door aanvechtingen. Daarom kunnen de dienaren de innerlijke en uiterlijke verdrukkingen in hun leven niet missen, opdat ze over verdrukkingen zullen kunnen spreken. Verdrukkingen, waarmee ze door de Heere verdrukt worden, die God in Zijn wijsheid en in Zijn liefde voor hen nuttig en nodig acht.

Maar, zo zegt hij, dan is het tot uw vertroosting, want dan weten ze met de bedrukten een woord ter rechter tijd te spreken. Die niet verdrukt wordt, ook in de bediening, wat zal hij van verdrukking en strijd kunnen spreken. Die niet gedurig in gaat leven en telkens weer doorleven moet "in de dood te worden overgegeven" hoe zal hij kunnen spreken tot onderrichting van degenen wier leven ook immers in het teken daarvan staat. 't Is tot uw vertroosting, dat is nu nuttig voor de gemeente. Zó wordt nu de genade vermenigvuldigd in 't midden van de gemeente, waarin de apostel heeft mogen werkzaam zijn. Die genade, waarvan Paulus de kracht doorleven mocht, ook in zijn bediening, wordt tot ondersteunende, onderwijzende en vertroostende genade in de gemeente, en anderen mogen uit die leringen en hemelse onderrichtingen door de dienst van zulke dienaren, als middelen in Gods hand, onderwezen worden. Zo mogen die dienaren een tong der geleerden hebben, nl. een tong, als die van God geleerd zijn, om met de moeden een woord ter rechter tijd te spreken.

"Hetzij, dat we verdrukt warden." Als we onze armoede en ellende, onze verlorenheid, onze nietigheid, onze onwaardigheid en onze verwerpelijkheid zo moeten inleven, dat de klacht van Paulus ook de klacht van ons hart is: "Ik ellendig mens" is het tot uwe vertroosting, en tot uwe zaligheid, want dan weten zulke dienaren te spreken tot ellendige mensen.

"Hetzij, dat we vertroost warden." O, als God Zijn dienaren vertroost, doordat Hij ze in die heilgeheimen die in Jezus Christus zijn in gaat leiden en ze in de kameren van Zijn Heilig Godshuis wil brengen, in 's Konings binnenkameren leiden wil, wanneer Hij ze uit de geheimenissen van Zijn eeuwig Verbond gaat aanspreken "het is tot uwe vertroosting en tot uwe zaligheid." Wat is het een voorrecht als de apostel mag zeggen: "Vermenigvuldigde genade." Want gevoelt ge, dat is die genade, die Paulus in zijn eigen hart doorleven mocht, toen hij zo door God onderwezen, een geleerde in 't koninkrijk der hemelen worden mocht; die genade vermenigvuldigt zich in de gemeente, want dat komt uit in zijn bediening. O, dan hoort men in het woord, dat zulke door God geleerden, ook in de prediking mogen doorgeven, dat de Heere ze hemelse verborgenheden bekend maakt. Dan spreekt de schrift over een Schriftgeleerde van het koninkrijk der hemelen, die dan uit die schat des harten oude en nieuwe dingen mag voortbrengen. Die oude dingen, welke de Heere in het verledene leerde, die Hij in Zijn Woord ons betuigt en verkondigt.

Wat is dat een voorrecht, gemeente, voor de apostel, dat hij mag spreken van vermenigvuldigde genade. Als het onderwijs, dat God gegeven heeft, nu tot opbouw en tot stichting van de gemeente Gods mag dienstbaar zijn.

Als we vandaag ook op de bediening terugzien, dan mogen we die apostel nastamelen: "De doding van de Heere Jezus in ons omdragende. In de dood overgegeven." O, gemeente, telkens weer moet ik, ook in mijn persoonlijk leven, in de dood overgegeven, mij als een ellendig mens gedurig voor God zien. Dan in dit opzicht en dan in een ánder opzicht, zo veroordeeld over de aarde gaan. Maar, Gode zij dank, zouden we het ook in een ure als deze niet tot roem van Zijn genade ook in uw midden uitspreken, ook ogenblikken waarop Hij het oog weer opent voor dat leven in Hem. Die eeuwig een volle fontein, in Wie de trouw Gods voor eeuwig bevestigd is. En ach, dan is het mij een lust geweest, en dan mogen de gemeenten, waarin ik heb mogen

arbeiten, dan toch ook hier en daar enige vruchten van openbaren, om van die genade te spreken. En dan is het de aller-zoetste beloning, en de allerrijkste zegen geweest, als waargenomen mocht worden, dat die genade vermenigvuldigd werd. Dat, wat nu God als onderwijs uit de hemel gaf, dat dit nu in het midden van de gemeenten tot onderwijs mocht dienen. Wanneer er een volk in het midden van de gemeenten nu in de dood overgegeven werd, afgebroken in zichzelf, aan de grond gebracht en God daar de prediking voor gebruiken wilde.

O zoete vrucht, gemeente, als u onder het woord gedurig van al het uwe beroofd, als u onder de prediking van het woord afgebroken in uzelf, door God aan de grond gebracht wordt en u niets anders overhoudt in uzelf dan schuld en gebrek. Maar daarna juist dat uitstallen van het leven van Jezus, van de heerlijkheid van Hem, in Wie God voor genade gezorgd heeft en Die ons het aangezicht Gods kennen doet. Zo heeft de apostel daarvan gewaagd: "Vermenigvuldigde genade."

En gemeente, laat dat nu ook op deze dag, waarop we met u op de bediening mogen terugzien, de vraag zijn: Heeft zich nu in uw hart die genade, die in de prediking mocht worden uitgestald, "vermenigvuldigd", zodat u ook de kracht van dat woord Gods tot ternederwerping van uzelf, maar ook tot de verheffing van het Gode genoegzame Lam Gods kennen mocht. Wel, de tekst gewaagt daarvan: *Genade, die zich vermenigvuldigt!*

Ach dan komt er een dankzegging! De dankzegging van velen. Daar mocht Paulus van weten, daar mocht hij van spreken. Ja, tot de Filippenzen zei hij, dat zij zegelen van zijn apostelschap waren.

O gemeente, als er dan enkelen zijn, die door genade ook de kracht van deze genade in hun leven ondervinden mochten, als een vrucht van de prediking van dit eigen Woord van God, dan zal er een dankzegging tot God opklimmen. Paulus weet het dat de bediening tot zegen van de gemeente en tot de uitbouw van de kerk Gods op de aarde is geweest. U weet hoe Petrus ons in zijn zendbrief gewaagt van: "Die sommigen geroepen heeft tot herders en leraars, tot het werk der bediening" dat is deze bediening. En waartoe is die bediening? Tot de volmaking, tot de vervulling van de heiligen, opdat ze vol van God in de Heere Jezus Christus worden mogen. Dat zal dan de rijke en volheerlijke vrucht zijn, de dankzegging. En dan zal het ons grootste vermaak zijn, als er zulken onder de bediening gevonden worden, die de Heere gaan dankzeggen, omdat het woord der prediking vrucht ten leven droeg; omdat ze er de stem van die grote Herder in hebben gehoord en dan zal dat een eeuwige zegen zijn. Toch is die zegen van de gemeente uiteindelijk niet het doel van de bediening, want dat is het laatste waaraan wij nog enkele woorden willen wijden.

3. Ter verheerlijking Gods.

O, die dankzegging van velen, worde die nu overvloedig. Die moet maar gedurig overvloeien, om daarin van God en van Zijn doen, van Zijn werk en trouw in te gewagen. En zou dat het niet zijn, wat ons ook betamen zou? Dat grote doel van de door de Heere ingezette bediening aan te wijzen: ter verheerlijking Gods. Paulus weet het in zijn eigen leven. Want al is het, dat hij dan menigmaal, zoals hij zegt, verdrukt geworden is, dan heeft het de Heere toch behaagd hem niet in benauwdheden te doen omkomen. Daarom zegt hij niet benauwd te zijn, omdat de Heere hem een hulp en uitkomst was. Menigmaal twijfelmoedig ten aanzien van wat hij onderworpen was, en toch niet mismoedig, omdat God moed en krachten geeft tot Zijn eer. Menigmaal vervolgd van binnen, soms van buiten, maar toch niet van de Heere verlaten.

Menigmaal neergeworpen, doch niet verdorven. Die doding in zich omdragende en dan is dat voor Paulus geworden tot de verheerlijking des Heeren, want dan kan hij

van niets anders gewagen, dan van Zijn trouw, van Zijn waarheid, van Zijn wijsheid en van Zijn liefde.

We hebben het gezongen: "Uw onverbreekb're trouw omringt hen voor elks ogen."

En wat nu voor die apostel in die trouw Gods ging eindigen, dat zal het nu ook voor de gemeente gaan doen, ter verheerlijking des Heeren. Dan gaat de kerk met hetgeen, wat God gegeven heeft, niet in een dienaar eindigen. Die dienaren zijn maar aarden vaten, ze zijn instrumenten, van wie de Heere Zich bedienen wil en waaraan ook de gemeente zich zal verbonden weten, maar het gaat om die verheerlijking Gods.

Dat Zijn eer ook klimme uit het stof en dat Zijn lof ten hemel rijze. Dan zal het alles moeten zijn tot de eer en de roem en de heerlijkheid van Hem Die het begin, de voortzetting en het einde is. Die voor Zijn kerk zorgt, omdat Hij die liefgehad heeft met een eeuwige liefde; omdat Hij ze heeft doen kopen met die dure prijs van het dierbaar bloed van het Lam, omdat Hij ze hier verlost door de kracht van Zijn Geest en midden in de strijd en beproeving bewaren zal! Dat weet Paulus. Vervolgd, doch niet verlaten, en dan roept hij Gods kerk toe: "Hij zal nooit laten varen de werken Zijner handen."

O, dikwijls twijfelmoedig, vanwege al datgene wat tegen hem opkomt, maar door de Heere gesterkt. Dan mag hij die gemeente Gods toeroepen, dat Hij die bron van moed en van kracht is en dan zal hij also, in die ondervinding van al Gods trouw en waarheid, de heerlijkheid des Heeren gediend zien door de dankzegging van velen.

En gemeente, dat is nu deze dag en in deze dagen van gedenken onze begeerte namelijk, dat die dankzegging in de harten van mensen, als een vrucht van de bediening, in de verscheidene plaatsen, waar we die hebben mogen verrichten, tot de verheerlijking des Heeren gevonden mocht worden. Dan eindigen we nooit in een schepsel, nooit in de dienaar, maar in de God, Die het gaf. Die wel mensen gebruikt, Die Zijn knechten hier op de aarde stelt en in de bediening schraagt; Die het zo zal maken, dat 's Heeren lof ten hemel zal rijzen. Die ze op de school van zijn Heilige Geest onderwijst, maar "Vermenigvuldigde genade."

Overvloedig worde deze bij velen ter verheerlijking Gods. Dat is onze vurigste wens voor deze dag, voor de dagen en de jaren, die achter ons liggen, dat de genade moge vermenigvuldigd zijn. We hebben in deze dagen, zoals velen uwer dat ook weten, blijken van verbondenheid en van liefde uit de kring van de gemeenten, waarin we hebben mogen dienen tot op deze dag, ondervonden, maar weet ge, wat nu het grootst voor ons was, als we zo hier en daar nog eens een teken mochten zien van het feit dat genade vermenigvuldigd werd. Dat God het gebruikt heeft. Dat we van hier en van daar eens een blijk ontvangen mochten, dat

de Heere onze arbeid in den Heere niet ijdel deed zijn. Ach, er is niets wat ons kleiner maakt. Heere, dat u dat gegeven heeft. O, tot de verheerlijking Gods middel te mogen zijn om mensen tot de kennis van hun doodsstaat te mogen brengen; middel te mogen zijn om ze te wijzen op dat Lam, Dat de zonde der wereld wegdraagt; middel te mogen zijn om in verdrukkingen met de verdrukten een woord ter rechter tijd te spreken; middel te mogen zijn om de vertroosting des Geestes in het midden van de gemeenten uit te delen.

Dat waarnemende, zeker dan zijn er dankzeggingen. Dan durven we niet zeggen, zoals Paulus dat zegt van velen, maar wel dankzegging van die enkelen, die toch ook tot de verheerlijking Gods zijn. Dan is onze bediening niet door onze trouw, maar door Zijn trouw, niet door onze kracht, maar door Zijn sterkte, in den Heere niet ijdel gebleken. Daarom betaamt het ons ook om in een gedachtenisuur lof toe te kennen aan Hem, uit Wie, door Wie en tot Wie alle dingen zijn. Die alleen toekomt aanbedding, lof en dankzegging tot in der eeuwigheid. Amen.

Dankgebed.

Zingen: Psalm 138: 3 en 4.

TOESPRAKEN GEHOUDEN OP DONDERDAG 6 FEBRUARI 1975

DS. K. DE GIER

Broeder Vergunst,

Het is mij een aangename taak om van deze plaats u een enkel woord toe te spreken. Feliciteren is een woord, dat we eigenlijk niet kunnen gebruiken. Ik persoonlijk besef hoe u hier staat op de preekstoel, omdat het nog niet lang geleden is, dat ikzelf mocht herdenken. Redenen van dankbaarheid zijn er en ook om de Naam des Heeren te gedenken, zoals u vanavond gedaan hebt in het midden van de gemeente. Maar ook voor ons allen en de velen die deze dagen met u meegeleefd hebben, die dan ook hun blijdschap betuigd hebben, dat de Heere u zoveel jaren in de bediening van het woord gesteld heeft. Daarbij de vele arbeid, die gij nog verricht.

Ik heb gisteren en vandaag nog in het Reformatorisch Dagblad gelezen welke sprekers er allemaal geweest zijn. Zij hebben van verschillende zijden belicht welk werk u doet. En ik weet het, u bent overtuigd, dat alles genade is en dat alles met zonde bedekt is en wij zoveel tekort schieten, maar dat neemt toch niet weg, dat we toch ook mogen erkennen, hoeveel u nog hebt mogen doen en hopelijk vele jaren nog zult mogen blijven doen.

Wanneer ik al deze taken overzie, weet ik er nog wel een paar die niet genoemd zijn. U bent ook lid van het hoofdbestuur van de scholenbond. U bent medewerker aan onze Saambinder, dat was ook nog niet genoemd. Misschien zou ik nog meer taken kunnen noemen, maar ik zou het willen samenvatten alleen in deze vraag: Wat is nu achter dit alles de drijfveer en wat leeft nu in uw hart?

Dit, namelijk wat u vanavond gepreekt hebt! De eer van God, maar ook dat door alles heen en in alle arbeid die u verricht, de waarheid Gods mag zegevieren, en zijn kracht mag hebben in persoonlijke wedergeboorte en bekering. Omdat daar ook weer God alleen de eer van zal mogen ontvangen.

Want dit heeft u gestempeld, dat uw werk en uw arbeid altijd staat in het teken van het woord van God, en dat opgevat naar de Drie Formulieren van enigheid, maar ook dat het geloof zijn kracht moet hebben, door de Heilige Geest persoonlijk in het hart.

En dat dit voor ons allen noodzakelijk is, dat genade, vrije genade is en persoonlijk beleefd moet worden. En dat is toch ook de achtergrond, van waaruit u in alle arbeid in school en kerk, welke taken gij ook moogt verrichten, bezig zijt.

Uiteraard mag ik, gezien onze samenwerking op velerlei gebied wel een persoonlijk woord spreken. Door Gods voorzienigheid zijn we op vele terreinen samengebracht. Beiden mogen spreken van Gods genade in het persoonlijk leven. Ook gesteld in de bediening des woords, maar ook samen geroepen om onderwijs te geven op onze theologische school.

En dan hoeven wij het niet te verhelen, er zijn tussen ons en u wel wat karaktersverschillen. Maar die karaktersverschillen zijn geen scheiding. Integendeel, ik dacht dat ze ons juist immer samenbinden. Misschien mag ik een Bijbels woord gebruiken in de goede zin. Het heeft iets te maken met Petrus en Johannes. Petrus en Johannes konden elkaar ook niet missen. En dan spreek ik oprecht en eerlijk van deze

plaats.

Ik herinner mij nog, dat wij toen u ook docent werd aan onze theologische school wat oriënterende gesprekken met elkaar hadden, om wat samen af te bakenen, elkaar aan te voelen, u tegen mij zei: "We zullen nooit ruzie krijgen." Dat ben ik nooit vergeten. En ik hoop natuurlijk, dat het zo zal blijven. Maar omdat we samen mensen zijn, maar één ding op het oog mogen hebben, nl. de eer Gods en het woord der waarheid, de bevindelijke waarheid, die kracht mogen krijgen in harten van zondaren. Daar verheugt u zich ook in, we hebben het vanavond gehoord, en dat bepaalt ook ons samenzijn.

Er is verzocht kort te zijn. Ik zal het ook kort laten, voor zover een dominee dan kort kan zijn natuurlijk. Maar ik hoop nog, dat u vele jaren uw arbeid mag voortzetten in de gemeenten, en op het terrein van scholen en waar u ook bij betrokken zijt; in het bijzonder bij de arbeid aan onze Saambinder en aan onze theologische school.

Ik kreeg vandaag nog een brief van Ds. Weststrate, die schreef mij of ik persoonlijk nog de groeten over wilde brengen. Hij had ook gaarne hier vanavond aanwezig willen zijn, maar hij schreef: "Nu bemerk ik hoe groot de afstand tussen ons en jullie geworden is, maar ik leef nog altijd met jullie mee. Ook natuurlijk uw vrouw en kinderen van harte met het voorrecht gelukgewenst."

We weten hoe de verhouding in jullie gezin is. Ik hoop, mevr. Vergunst, dat God u nog samen met uw man nog vele jaren dienstbaar laat zijn. Ik weet van de band van het samenleven, ook van de steun en hulp, die u uw man geeft. Ik hoop ook dat God u ook samen nog vele jaren moge sparen en alles geven.

Ook genade voor uw kinderen, want ook onze kinderen, domineeskinderen, hebben persoonlijke genade nodig! Maar dezelfde God, die het ouders schenkt, moge zijn de God des Verbonds.

Ik hoop dat de Heere u samen nog vele jaren mag sparen en br. Vergunst, dat u in de gunst des Heeren nog met blijmoedigheid mag voortgaan op die weg predikende, wat we vanavond gehoord hebben en waar het rechte volk van God alleen maar amen op kan zeggen. Want dan zal het toch alleen maar zijn: *Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen.*

OUDERLING VAN EEKEREN VAN ZEIST

Geachte dominee Vergunst,

We zijn verblijd, dat we u met deze bijzondere gedenkdagen namens de kerkenraad van Zeist hartelijk mogen feliciteren. Ja, het zijn bijzondere gedenkdagen. Als we persoonlijk terugdenken, hoe we in onze gemeente, de gemeente van Zeist voor de eerste maal vanuit uw mond gehoord hebben het "Ja ik, van ganser harte."

En dat heeft de Heere tot hiertoe bevestigd. Wat we u van harte toewensen, dat u veel, ja we kunnen wel zeggen terug mag denken, nee zo is het niet. We wensen u van harte Ds. Vergunst dat u een terugleiding mag hebben. Want dat is van de Heere. En als dat gebeurt, dan wordt de Heere goed en dan hebben wij alles verbeurd. En in die gang kan ook de eer van de Heere uit het stof klimmen. Dan worden wij minder. We hebben het vanavond nog mogen beluisteren in uw spreken, dat de apostel Paulus nergens anders van wenste te weten, dan van Jezus Christus en Die gekruisigd. En dat hebben we vanavond ook in de brede, op grond van Gods Woord, ook uit uw mond mogen vernemen. En als dan een terugleiding krijgt Ds. Vergunst, dan zal u hetzelfde na moeten stamelen, wat de apostel Paulus zegt: "En dan hulp van God verkregen hebbende, sta ik nog tot op deze dag."

Dat de Heere het woord, dat u gesproken heeft nog rijkelijk mag achtervolgen met

Zijn zegen tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk en boven alles tot verheerlijking van Zijn grote naam, wensen wij u toe.

Maar Ds. Vergunst u bent nog in de kracht van uw leven. Nu wensen we u ook toe, dat de Heere die jaren nog in een ruime mate mocht vermenigvuldigen. En dan dachten we toen we u zo hoorden spreken uit de volheid, bij ogenblikken, van uw gemoed, toen dachten we ja, en als dat nu Ds. Vergunst vergund mocht worden, dan zal hij wel zeggen moeten, zoals David zei: Nu heb ik in alle volmaaktheid (en David was koning, hij had vele volmaakheden leren kennen). Maar hij zei: "Nu heb ik in alle volmaaktheid een einde gezien, maar uw gebod is zeer wijd."

Ds. Vergunst, dan komt u niet uitgesproken. En dat wensen we u zo van harte toe. Ja, dan wordt de Heere verheerlijkt en wij worden minder, dan wordt de Heere groot en wij worden klein. En dan zegt de oude Datheen (want die had dat ook mogen leren):

*Geen groter goed, zegt hij, Heere, Gij mij geven moogt,
dan dat Gij mij vernedert en maakt kleine.*

Dat is de beste plaats. We wensen u dat van harte toe. De Heere moge u veel gebruiken, mag ik zeggen als slijk aan Zijn heilige vingers. Dat Zijn eer uit het stof mag klimmen en wij vernederd en verootmoedigd mogen worden. O, daar zegt David van: *Dan hebben Uw verootmoedigingen mij groot gemaakt.*

Wij wensen ook, dat de zegen van de Heere rusten mag op uw gezin (vrouw en kinderen).

Mevrouw Vergunst, we hebben zo gedacht, ja, u zult denken, nu gaat Van Eekeren over David praten, nee, zo bedoelen we het niet, maar toch, toen David op het einde van zijn leven kwam, toen mocht hij niet meer mee de strijd in, maar wat zei dat volk tegen hem: David, nu mag u niet meer mee vechten hoor! Want ze hadden hem een keer moeten redden. Bijna hadden de Filistijnen hem overmocht.

Maar dat volk zegt: Weet u wat u nu doen moet. Nu moet u ons maar uit de stad te hulp komen. Ik kan wel denken mevr. Vergunst, al kunt u het er zelf niet voor houden, ik reken toch dat u zo weleens gedurig om uw man gedacht heeft, in de moeilijke tijden. En dan hoop ik, dat dat nog maar vermeerderd mag worden. Dat u samen één band mag zijn. Dat is een band van liefde.

En dat is nu de wens van de kerkenraad uit Zeist, hoor, die ik nu vertegenwoordig.

OUDERLING VOS VAN VEEN

Geliefde dominee,

Gefeliciteerd is er eigenlijk al genoeg. Wat betreft de gemeente van Veen dacht ik, dat men u allemaal de hand heeft gedrukt. Het is me toch tot blijdschap, nadat dan broeder Van der Heiden u namens de gemeente gefeliciteerd heeft, dat ik hier nog een enkel woord mag zeggen. En dan zeg ik blijdschap, en dat komt daarin openbaar, dat we Ds. Vergunst in ons midden hebben, ja mogen hebben. En dat is een ontzaggelijk groot voorrecht. (Ik hoop dat de gemeente daarvan doordrongen is). En nu zou ik gelukkig zijn, als ik was na al hetgeen er gezegd is, zoals Elihu, die met een andermans woorden niet behoefde te antwoorden, maar dat zijn buik vol was om de goedertierenheden des Heeren te melden. Want die goedertierenheden zijn ontzaggelijk veel over ons. En dan staat het er niet te veel in Psalm 136, wanneer het er 24 keer staat: *Want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.*

En dat hebben we allen in meerdere of mindere mate ondervonden, ook in de gemeente. Want dat heeft u ervaren, man en vrouw, wiens vrouw of man na langdurige ziekte of na een ongeval weer aan uw zijde mocht wederkeren. Dat heeft u ervaren, vaders en moeders wier kinderen tot nabij de dood zijn gekomen, maar die u

als uit Zijn hand weder hebt mogen ontvangen.

"Want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid." Ja mogen we ook zeggen, dat u het heeft ervaren, die reeds op de dodenakker heeft gestaan om geliefde panden grafwaarts te dragen, dat Hij u niet krankzinnig heeft doen worden, maar het betoond heeft, dat Hij nog een genadig en barmhartig God is, ja dat Hij u nog moed en kracht gaf om verder te leven. En daarom mogen we daar de Heere voor erkennen. Maar dat heeft ook u mogen ervaren Ds. Vergunst in uw ambtelijke loopbaan, die u nu 25 jaar hebt mogen gaan, en waarin de Heere Zich ook voor u niet onbetuigd gelaten heeft. Wij hebben persoonlijk er maar een kleine tijd van meegemaakt

U hebt tot viermaal toe de grote vergaderingen van onze Generale synode mogen leiden, waar toch getracht is om te bewaren en te bouwen en om gezamenlijk in liefde te mogen binden. En daarom zal het voor u ook zeker waar worden en dat versje moge bevestigd worden, dat God grote dingen voor u gedaan heeft.

Dat Hij in de strijd, daar het elk bemerkte, uw hoofd als met een schild bedekt heeft.

Wat Ds. Vergunst voorts in de gemeente voor ons betekent, zo in de gemeente van Veen, als ook in de brede kring van gemeenten, daarvan getuigt hier de overweldigende belangstelling en het medeleven met hem. O, dat we met dit alles klein mochten worden. Verootmoedigd en vernederd voor het aangezicht des Heeren. Want de Heere komt er toch alleen de ere van toe. En ik heb het bij ons al eens meer gezegd in de gemeente.

Toen mijn opa, de oude **Johannes Vos** gestorven is, toen heeft Ds. Fraanje hem begraven. En die kwam ook de deugden eens op te sommen van die man, wat hij gedaan had in zijn leven. Toen zei Ds. Fraanje: "Laat ik maar ophouden, want indien het mogelijk ware zou hij uit de kist ons toeroepen: "Houd op, mij komt geen ere toe." Dat is toch de weg van al het volk. Dan zullen ze toch allemaal gaan ervaren, dat het geen roem is van hen, maar dat ze alleen mogen roemen in de Heere, in de vrije gunst, die eeuwig hen bewoog.

En als we er dan ook mevr. Vergunst nog een ogenblik bij mogen betrekken. Wat is het een groot voorrecht voor u en voor uw man, dat u nog geen Jobs-vrouw behoefde te zijn aan de zijde van uw man. Maar dat u samen hebt mogen optrekken met hetzelfde doel en hetzelfde streven om namelijk de naam des Heeren groot te maken. Ja, om voor de gemeente van Veen, maar ook in de brede kring van gemeenten, ja voor dat Jeruzalem het goede nog te willen zoeken.

En daarom mogen we u tezamen toewensen, dat de Heere in het verdere u alle dagen zal mogen sterken, schragen, blijven voor u die Hij is geweest.

Met u gaan nog vele jaren.

U gedurig doen ervaren,

dat Hij aan Zijn hand u leidt.

In Zijn gunst u blijft gedenken,

Onverdiende zegen schenken,

Alles, ja alles u bereidt,

opdat u eenmaal aan het einde, van uw pad gekomen zijnde, kon het in hoge ouderdom, als het sterfuur is gekomen, van u mag worden vernomen: *Kom, o Heere Jezus kom.*

Psalm 91: 8 wordt Ds. Vergunst en zijn gezin staande toegezongen.

6. TOESPRAAK OP DE SAMENKOMST VAN DINSDAG 4 FEBRUARI 1975

door **Ds. H. RIJKSEN**

Geliefde vrienden,

Ik roep u een heel hartelijk welkom toe op deze avond. Deze avond, die we een jubileumsamenkomst zouden willen noemen ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van onze vriend en medebroeder, uw herder en leraar Ds. Vergunst. Het verblijdt ons, dat niet alleen uit de gemeente van Veen zoveel belangstelling is voor deze avond, maar ook uit de kring van de collega's predikanten, uit de kring van de gemeente Rotterdam-Centrum en ook dat we vrienden zien uit vele andere plaatsen.

Ja geliefde vrienden, het is ons een blijdschap, dat we deze avond samen mogen vieren. Dat onze broeder Ds. Vergunst mag gedenken met zijn vrouw en kinderen, met de gemeenten en heel de vriendenkring, dat hij 25 jaar de Heere heeft mogen dienen in Zijn Koninkrijk.

Het is mij ook een blijdschap, dat ik deze avond het woord mag voeren en deze avond mag leiden, omdat we kunnen zeggen van jongsaf, vrienden van elkaar hebben mogen zijn.

Ds. Vergunst en ik hebben elkaar voor het eerst ontmoet op de catechisatie bij Ds. Heikoop in Utrecht in de oorlogsjaren, want hij had toen een werkkring in Utrecht, voordat hij aan de studie begon. En toen waren we samen op de catechisatie. En na de catechisatie wandelden we samen naar de Springweg; toen reeds hebben we vele gesprekken met elkaar gevoerd. Kort daarop nam mijn vader het beroep aan naar de gemeente van Leiden en vonden we daar elkaar terug. En in die donkere oorlogsjaren, in het laatste oorlogsjaar vooral, hebben we veel met elkaar mogen verkeren. Ik was net nog beneden de leeftijd om opgepakt te worden en Ds. Vergunst was al in de leeftijd om opgepakt te worden. En toen gingen we een krantje uitgeven voor de jongelingsvereniging, en ik kon dan nog net op straat komen zonder opgepakt te worden. Dus ik bracht dan dat krantje naar een drukker en ik bracht het rond en zo speelde ik koerier voor de jongelingsvereniging, van het krantje dat we samen in het huis van de familie Vergunst hadden opgesteld.

En na de oorlog kwamen we elke zondagavond bij elkaar in de vriendenkring. Aan die samenkomsten ten huize van de familie Vergunst iedere zondagavond, bewaren we nog altijd zeer goede herinneringen.

Als ook aan de tijd na de oorlogsjaren waarin we menigmaal door de week samen naar Katwijk fietsten om daar kerkdiensten te bezoeken.

En daarom is het ons een vreugde, dat we deze avond hier zo samen mogen zijn en dat ik deze avond hier mag openen. Het is vanavond een jubileum. En het woord jubileum heeft te maken met jubelen. Ja meer nog met bejubelen. Want u weet hoe dat gaat als er in de wereld een jubileum wordt gevierd. Hoe gaat dat dan? U weet het, dan worden de verdiensten opgesomd van zo'n jubilaris. Dan wordt gezegd wat hij allemaal gepresteerd heeft in al die jaren; en dat hij toch zo trouw in zijn werk is geweest; zo ijverig was en zo'n grote plichtsbetrachting had. Zo gaat het, als er een jubileum wordt gevierd in de wereld. Dan is dat inderdaad een jubelen, een bejubelen van zo'n jubilaris, zodat hij soms tegen zichzelf moet zeggen: ben ik dat nu? En daarom zouden we kunnen denken: wat moeten we nu in Gods huis met een jubileum?

Met dat jubelen en bejubelen? Want in het huis des Heeren wordt het ons altijd weer gepredikt en het is ons aller belijdenis: Er is niets van de mens bij. Het is alles genade. En we hebben dat voor de jubileumsamenkomst nog samen besproken. Dat leeft ook

in het hart van onze geliefde broeder Ds. Vergunst. 't Is alles genade. Er is niets van de mens bij. En daarom zouden we kunnen vragen: Wat moeten we nu in Gods huis met een jubileum?

Jubelen, bejubelen? Wint het leven het dan toch weer van de leer, zoals zo menigmaal gebeurt? Zijn we dan deze avond toch heimelijk bezig om een stukje van de wereld de kerk in te dragen?

Maar lieve vrienden, toen hebben we het woordenboek eens opgeslagen. En weet u wat ik in dat woordenboek las. Daar las ik bij het woord jubileum: *Jubileum komt van jubeljaar*. En toen dachten we jubeljaar, ja daar spreekt Gods Woord van. Dus dan zijn we bij een jubileum toch niet bezig om de wereld de kerk binnen te dragen. Want dan worden we gezet op het spoor van Gods Woord. Want het jubeljaar is een zaak, waar Gods Woord van spreekt. Jubileum komt van jubeljaar. Een jubileum en een jubeljaar hebben dus alles met elkaar te maken. En toen ik dat las, toen dacht ik: maar wat is nu het verband tussen een jubileum en dat jubeljaar, waar de Schrift van spreekt? Het jubeljaar, u weet het, had een grote betekenis voor mensen, die failliet waren gegaan. U weet het kon gebeuren in Israël dat iemand failliet ging en zijn vaderlijk erfdeel door schulden, die hij had opgelopen, moest worden verkocht en hijzelf en zijn gezin in slavernij geraakte. Zo iemand ging failliet, maar als dan het jubeljaar kwam kreeg die man, die failliet was alles weer terug. Dan kreeg hij zijn vaderlijk erfdeel weer terug en dan werd hij en zijn familie uit de slavernij weer in vrijheid gesteld. En toen dachten we, hier ligt nu het verband. Jubileum komt van jubeljaar. En toen dachten we het jubeljaar is voor failliete mensen, dus wat is nu echt een jubileum vieren? Wat is echt jubileren?

Echt een jubileum vieren, dat is niet geslaagd zijn in eigen oog, maar echt een jubileum vieren, dat is failliet gegaan zijn met jezelf. Echt een jubileum vieren dat is jezelf afschrijven voor de Heere.

En toen dachten we, waar vinden we dat nu in de schrift terug? Jubileren, jezelf afschrijven voor de Heere. Toen kwam ik terecht bij Psalm 90, die ik u straks gelezen heb. Psalm 90, de Psalm, die Mozes aan het einde van zijn leven geschreven heeft, zouden we kunnen noemen de jubileumrede van Mozes, ook al staat dat er niet boven. En dan lees je in die jubileumrede van Mozes, Psalm 90, hoe ook Mozes zich gaat afschrijven voor de Heere. Want hij zegt in vers 3: "Heere wat is de mens, Gij doet de mens wederkeren tot verbrijzeling en zegt: Keert weder gij mensenkinderen!" Hij zegt wat wij zijn. Want hij zegt in vers 7: "Want wij vergaan door Uw toom; en door Uw grimmigheid worden wij verschrikt." Hij zegt dus: met al het onze kunnen wij voor de Heere niet bestaan.

"Want," zegt hij in vers 8: "Gij stelt onze ongerechtigheden voor U, onze heimelijke zonden in het licht Uws aanschijns." Onze heimelijke zonden, de zonden van bedrijf, de zonden van nalatigheid, hij zegt: "O, God, Gij bezoekt ze."

En daar staan we nu lieve vrienden. Daar staan we nu allemaal met Mozes. Ook onze geliefde broeder Ds. Vergunst. Want als dit nu waarheid mag worden in ons hart dan gaan we onszelf afschrijven voor de Heere. Dan moeten we zeggen, o God, ik ben niets voor U, ik heb niets voor U, ik heb alleen maar schuld, persoonlijk, maar ook ambtelijk. Alles tekort in mijzelf, dan leren we onszelf afvallen bij ons jubileum, dan komen we aan het eind van al onze eigengerechtigheid. En dat maakt stil, gemeente. Dan hebben we geen weerwoord meer. Dan mag er komen dat hartelijke buigen onder God, dat jezelf afvallen en God toevallen. "Gena, o God gena." Dan blijft er alleen over: "Gena, o God gena."

Maar wat wordt het dan een wonder als het oog des geloofs geopend mag worden voor Hem, Die Zichzelf heeft laten afschrijven, Die dierbare Immanuël. Hem, die alles

was, God, Die alles bezat, hemel en aarde. Hij liet Zich uit eeuwige liefde tot de deugden van Zijn Vader afschrijven; en uit grondeloos erbarmen over verlorenen, liet Hij Zich tot zonde maken, aanvaardende de bezoldiging van de zonde, welke de dood is. En in die bezoldiging, lieve vrienden, baat geen naam, baat geen ambt. In die bezoldiging baat alleen bloed en Hij sprak: "Ik ga heen naar Jeruzalem!" Dan weten de discipelen het: dan kunnen we Hem afschrijven! Dan zegt Hij: inderdaad, kinderen, Ik zal worden afgeschreven door hemel en door aarde, maar ween niet over Mij, maar ween over uzelf. Ik word niet afgeschreven om Mijn zonden, maar om uw zonden, Mijn discipelen, opdat u door Mijn genade en door Mijn bloed en door Mijn gerechtigheid en door Mijn liefde uzelf zal mogen leren afschrijven voor Gods aangezicht, want niet uw werken banen de weg naar de hemel; en niet uw ambt opent u de hemel, maar alleen Mijn werken, Mijn ambt, Mijn bloed, dat is de altijd verse en levendige weg. Ik ben de Weg.

Ziet u, vrienden en onze geliefde broeder, dat is nu een jubileum vieren! Dat is jubileren. Jezelf afschrijven voor de Heere. Door de genade van Hem, Die Zichzelf liet afschrijven uit eeuwige liefde. En ik weet, broeder, dat dit de begeerte van uw hart is, om op die plaats te verkeren. Er is niets van mij bij. Loutere goedheid. Maar dan is echt jubileumvieren niet alleen zichzelf afschrijven voor de Heere, maar echt jubileum vieren is ook trouw toeschrijven aan de Heere, want jubileum en jubeljaar horen bij elkaar en in dat jubeljaar kreeg die failliete man alles weer terug; alles wat hij kwijtgeraakt was door zijn schulden kreeg hij terug, alleen door de trouw van de Heere. En van die trouw mag Mozes hier ook spreken. Die staat boven alles! Daar begint hij mee: "Immers," zegt hij, "Heere, Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht." En geliefde broeder, dat mag ook u vanavond doen bij uw jubileum; trouw toeschrijven aan de Heere. Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht. We denken aan uw vader en moeder. We hebben ze mogen kennen, beiden kinderen Gods. Van geslacht tot geslacht. Ook u persoonlijk. We mochten er getuige van zijn, hoe de Heere de prediking van onze geliefde vader heeft gebruikt om u toe te brengen, om Zijn genade in uw leven te verheerlijken. En we zijn er getuige van geweest, hoe de Heere u geroepen heeft tot Zijn dienst door Zijn trouw. Dat is ook jubileum vieren. In je eigen faillissement trouw toeschrijven aan de Heere. Uw trouw is groot, ondanks onze ontrouw. "Gij, Heere zijt geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht."

En nu tot slot.

Echt jubileum vieren, dat is niet alleen zichzelf afschrijven voor de Heere en dat is ook niet alleen trouw toeschrijven aan de Heere, maar echt jubileumvieren is ook een bede uitschrijven naar de Heere; want dan eindigt Mozes zijn jubileumrede met een gebed. Dat kan ook niet anders, want we hebben gezien: jubileren heeft niets te maken met een geslaagd mens, maar alles met een failliet mens. Failliet voor God en voor de mensen. Jubilarissen zijn gebroken mensen, als het goed is, gebroken in hun recht, gebroken in hun bekwaamheid, gebroken in alles. Die zijn afhankelijk; die zijn arm; en die afhankelijkheid en die armoede openbaart zich in een gebed. Dan eindigt Mozes: "Laat Uw werk aan uw knechten gezien worden, en Uw heerlijkheid over hun kinderen." Uw werk, ja geliefde broeder, niet uw werk, maar Zijn werk. God doet een werk op deze aarde, maar door een bijzondere genade wil hij daar mensen voor gebruiken en dan weet ik dat u dat heeft mogen aanschouwen in uw ambtsbediening, hoe God u gebruikte om Zijn werk te werken; dan is uw hart verheugd geweest met al uw knechten; dan springt ook ons hart op. Daarom alleen Zijn werk!

Daar gaat het over, ook vanavond; want dat is eeuwigheidswerk. Dan wordt de bede:

"Uw werk, laat geslacht tot geslacht dat mogen zien. Laat Uw werk aan uw knechten gezien worden en Uw heerlijkheid over hun kinderen. En de liefelijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen bevestig dat." Dat is ook jubileum-vieren: Dit gebed uitschrijven voor de Heere; want de Heere moet het doen. Zo leggen we ons werk, ook ons ambtelijk werk, lieve broeder, in Zijn hand.

En dan hebben we nodig: *die bevestiging*. Bevestig Gij het werk onzer handen over ons. Immers ons werk is ijdel, maar het is niet ijdel in de Heere. Want als de Heere ons werk bevestigt met Zijn zegen, dan krijgt dat werk, ontdaan van alle menselijke gebreken, eeuwigheidswaarde, en Zijn werk gaat voort broeder, ook na ons verscheiden. En dan mogen we tot al onze broeders zeggen: Dat blijft de troost: Zijn werk gaat door, ook na ons verscheiden, opdat door alle eeuwen heen het Gebouw van Zijn gunstbewijzen, naar Zijn gemaakt bestek, in eeuwigheid zal rijzen.

En geliefde broeder, zo geven we op deze dag van jubileum onszelf, ons werk, ons gezin, onze gemeente, onze gemeenten in de doorboorde handen van de Heere Jezus, want door Zijn hand zal het werk, naar het welbehagen des Vaders, gelukkiglijk voortgaan. Amen.

Veen kreeg na 50 jaar eigen predikant

Intrede ds. A. Vergunst

Saambinder 16 augustus 1972

Na vijftig jaar heeft de Gereformeerde gemeente van Veen een eigen predikant. Gisteravond verbond drs. A. Vergunst. Na 's middags door ds. D. Hakkenberg uit Dordrecht te zijn bevestigd, zich aan deze gemeente.

De intreepredicatie, waarmee ds. Hakkenberg zijn collega bevestigde was uit Kolossensen 1:28. Als thema bij deze tekst koos hij "De genadige verkondiging van Christus Jezus". Hierbij nader stilstaande bij

1. de inhoud 2. de wijze en 3. het doel van deze verkondiging.

De inhoud van de prediking moet zijn Jezus Christus. Waar de zondaar wordt ontgrond, daar zal de Christus het meest schitteren. De verkondiging moet zijn vermanend in de weg des verderfs, maar daarnaast ook tot lering. Het doel van deze verkondiging moet tot uitdrukking komen in het volmaakt stellen van een eigenlijk mens voor Christus Jezus. "Welkeen opdracht, onder mensen die eens volmaakt waren", aldus ds. Hakkenberg. "Dit is van mensenkant onmogelijk". "Dit werkt de Geest door middel van de prediking van het Woord in de wereld. Dan is het de begeerte van Gods knechten deze Christus te verkondigen aan een iegelijk mens. Dat is de liefdesijver in het hart van al Gods volk"

Was het kerkgebouw tijdens de bevestigingsdienst goed bezet, stoelen moesten 's avonds worden bijgezet om ieder een plaats te kunnen geven. Ds. Vergunst bediende voor het eerst in zijn nieuwe gemeente het Woord uit 2 Cor. 5:20.

De bediening der verzoening, nader bezien in de grondslag waarop deze geschiedt, de volmacht waarmee deze plaatsvindt en de bede waarin deze tot uitdrukking komt. "Het woord der verzoening heeft Christus in ons gelegd. Wij, als predikanten, mogen

op dat Woord der verzoening wijzen. Hij heeft ons dat Woord overgeleverd. En dit is de boodschap, waarmee we ons aan u verbinden. De volmacht hiervan: alsof God door ons bad. "Bedenk gemeente, dat als de prediking mag geschieden naar de wil des Heeren, als het woord naar het Woord wordt gepredikt, dan wandelt Christus in uw midden". Zo laag is het nederbuigen des Heeren, maar ook zo ernstig is de aandrang. Tenslotte eindigt de tekst met de bede: "Laat u met God verzoenen. Een prediking dus om met God verzoend te worden en waarin gewezen wordt op de staat waarin wij van nature leven. Een rechte prediking van wet en Evangelie zal ook heenwijzen naar de gerechtigheid die in Christus is.

Er ging tenslotte ontroering door de toehoorder toen de predikant aan het eind van de dienst voor de laatste maal het woord richtte tot de honderden Rotterdammers, die naar deze samenkomst waren gekomen. "Ik weet hoe ge dit afscheid ondervindt, maar in dit pijnlijk afscheid ligt de blijdschap voor mij." De predikant wees zijn "geliefde gemeente van Rotterdam" op de tekstwoorden uit zijn afscheidspredicatie.

Hierna werd ds. Vergunst nog toegesproken door ds. Venema, burgemeester Van Dijk, ds. De Gier, ds. Jongerden (Herv. pred. te Wijk) en ouderling Vos.

7. EEN DING IS NODIG

Biddagpreek uitgesproken te Wolphaartsdijk, op 14 maart 1979

Uitgegeven door de Gereformeerde Gemeente

Zingen: Psalm 86:6

Lezen: Psalm 23

Zingen: Psalm 25:2 en 4

Zingen: Psalm 73:13

Zingen: Psalm 84:3

Gemeente, het Schriftgedeelte dat wij in deze dienst met u willen overdenken kunt u vinden in Lukas 10:41 en 42, waar wij des Heeren Woord en onze tekst aldus lezen:

'En Jezus antwoordende, zeide tot haar: Martha, Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen; maar één ding is nodig; doch Maria heeft het goede deel uitgekozen, hetwelk van haar niet zal weggenomen worden.'

In deze woorden worden wij bepaald bij: *Eén ding is nodig.*

Wij letten op een tweetal gedachten:

- In de eerste plaats: *Wat dat ene ding is;*
- In de tweede plaats: *Waar dat ene ding gezocht en gevonden kan worden.*

We zijn vandaag weer bijeen, op de dag die is afgezonderd om de Naam des Heeren aan te roepen en Zijn zegen te vragen over het werk van onze handen. Het is goed om daartoe voor het aangezicht Gods te verschijnen, opdat wij bepaald worden bij de diepe afhankelijkheid van de zegen Gods. Want al de gaven die we ontvangen en al het werk dat wij hopen te gaan verrichten, zal toch zonder de zegen Gods ons niet gedijen. Laat het besef van die afhankelijkheid van de zegen des Heeren ons vandaag mogen bezetten als we Hem om die zegen, een genadige zegen, mogen aanroepen. Ja, een genadige zegen, want recht kunnen we daarop niet laten gelden. Als de Heere met ons naar onze zonden zou handelen, zou Hij niet rechtvaardig zijn als Hij ons voorbij ging? *Zo Hij in het recht zou treden en gadeslaan onze ongerechtigheden, ach, wie zou er dan voor de Heere kunnen bestaan?*

Dat geldt in het leven van een ieder van ons, niemand uitgezonderd. Als de Heere ons vanmorgen een recht besef schonk van wie wij zijn voor God en hoe wij het er voor Hem afbrengen, we zouden ons voor het aangezicht van Zijn hemelse majesteit verootmoedigen. Het behoort ook tot het ware, Godebehaaglijke bidden, dat we onze nood en onze ellendigheid recht kennen. Opdat we ons voor Zijn aangezicht verootmoedigen zouden en opdat we bedenken dat de zegen, die we van de Heere afsmeaken, in alle opzichten een onverdiende zegen is. Niet verdiend in ons persoonlijk leven, maar ook niet in het leven van ons arme volk, waarin de afval van God zich steeds duidelijker en onbeschaamder openbaart. Hoe vermenigvuldigen de zonden zich in onze natie, zodat de toorn Gods, van dag tot dag, op een schrikkelijke wijze over ons opgeroepen wordt. Zou de Heere dat nu alles straffeloos gadeslaan?

O, als we denken aan wat er elke dag gebeurt in het nationale leven, hoe er met God gespot wordt, hoe Zijn inzettingen worden vertreden, Zijn dag wordt ontheiligt, hoe

het leven wordt geschonden en hoe we overal om ons heen kunnen beluisteren: 'Laat ons Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen.' Dan vragen we ons af: *O Heere, hoe lang zult Gij Uw lankmoedigheid nog over ons uitstrekken en zult U ons niet overgeven ten verderve?*

Want hoe rechtvaardig zou God zijn, als Hij ons volk zou bezoeken, als Hij niet alleen een staf des broods over ons breken zou, maar ook andere rechtvaardige oordelen over ons brengen zou. Geve de Heere het ons te bedenken, opdat de biddag ook zou mogen staan in het teken van boete doen en van het ootmoedig smeken om te mogen wederkeren. In de allereerste plaats in het persoonlijke en ook in het kerkelijke leven. 'Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons wederkeren tot den HEERE!'

Op een biddag samen zijn, is ook bedenken wat ons het allermeeft nodig is. Want wat zijn we dikwijls met de broodvraag vervuld en dat op een wijze waartegen de Heere nadrukkelijk waarschuwd. Hoe sprak Hij de discipelen niet aan toen ook zij bezet waren met de vraag: Wat zullen we eten en wat zullen we drinken en waarmede zullen wij ons kleden? Hoe heeft Hij daartegen gewaarschuwd met de woorden: Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en al die dingen, die gij hier in dit leven ook nodig hebt, die zullen u toegeworpen worden uit Gods zorgende Hand.

Zoekt eerst hetgeen wat u het meest nodig heeft en wat het allerbelangrijkste in ons leven zou moeten zijn. Daarop mogen we toch ook, in een samenzijn als dit, uw aandacht vestigen. Want wat kunnen we soms vol zijn

van dit aardse leven. Van ons werk op het land of ergens anders, van ons bedrijf, wat ons bezighoudt van de morgen tot de avond. Wat kunnen de dingen van ons tijdelijk leven ons in beslag nemen. Ook in ons gezin, zodat we van de morgen tot aan de avond voortjagen en er nog nauwelijks tijd is om ons bezig te houden met de vraag: *Hoe komt mijn ziel tot God bekeerd?* O, hoe zal ik aanstonds toch de levende God ontmoeten?

Want neemt het leven ons niet vaak zó in beslag, dat de voornaamste en de allergewichtigste zaken door ons zo gemakkelijk terzijde worden geschoven?

Als we vandaag dit gedeelte van de Schrift overdenken, dan worden we daarin op een zeer indringende wijze hierbij bepaald, wanneer de Heere Jezus Zelf daarop de aandacht vestigt als Hij Martha terechtwijzend en bestraffend aanspreekt en tot haar zegt: *'Martha, Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen; maar één ding is nodig.'*

Onze eerste gedachte is dan ook: ***Wat dat ene ding is.***

Ach, u kent deze zo bekende geschiedenis van Jezus' komst in het huis van Martha, Maria en Lázarus, in Bethanië. We lezen in de evangeliën op verschillende plaatsen van dit gezin, in het midden waarvan de Heere Zelf dikwijls heeft willen vertoeven. De drie, die Hij, naar Zijn eigen getuigenis, lief had, terwijl zij van hun kant blijf mochten geven van een waarachtig en een ongeveinsd geloof, zoals Gods Woord ons zegt.

Ook nu is Jezus, op Zijn reis door het land van Israël, in Bethanië gekomen. Een vlek, zoals we in vers 38 lezen. Dus geen grote voornamen stad, het is maar een kleine plaats, bestaande uit enkele woningen. Jezus neemt Zijn intrek in het huis van Martha. Wanneer Jezus in dat huis gekomen is, gemeente, dan is daar ook haar zuster Maria, die zich aanstonds aan Jezus voeten zette om Zijn Woord te horen. Maria begeerde zich op dat ogenblik met niets anders in te laten, dan met de woorden die van de lippen van de grote Leraar der gerechtigheid voortkwamen. In die kleine kring van Zijn discipelen zit daar Maria neer, horende de leer die Christus leert en opmerkende

de zaken die Hij in Zijn gezegend onderwijs ook voor haar ziel aanwijst. Wat is dat een gezegende plaats waar Maria zitten mocht. O, het is alsof ze niets meer ziet van hetgeen daar verder in dat huis geschiedt. Het is alsof al de dingen, waar anderen zich mee bezig houden, aan haar voorbij gaan. Want er is maar Eén Persoon Die haar hart in dat ogenblik inneemt en er is maar één zaak waar ze mee vervuld is, dat is de zaak die Jezus leert. Dat is dat goed, dat Hij uitstalt.

En dan zouden wij kunnen vragen: Wat is dan de zaak waar de Heere Jezus over spreekt?

Over welke zaken zou Hij anders gesproken hebben, dan alleen over het eeuwige, het Koninkrijk Gods en al datgene wat met dat Koninkrijk samenhangt. Zou de Heere daar niet gesproken hebben over de vraag hoe dat de zondaar met God verzoend, in Zijn gezegend Koninkrijk mag ingaan en deel verkrijgen aan Hem, Die de Zijnen een oorzaak van eeuwige behoud is? Zou Jezus daar niet uiteen gezet hebben, voor de oren van degenen die Zijn Woord mochten horen, hoe welgelukzalig het volk is dat het geklank kent en dat mag wandelen in het licht van Zijn aanschijn? Zou Hij niet aan de Zijnen geleerd hebben, welke de weg is langs welke God nog tot een verloren zondaar komen kan? En in welke weg dat Hij de verlorene tot God zal wederbrengen? Zou Hij niet over de geheimen van eeuwige liefde en wijsheid hebben gesproken? Hoe recht en gerechtigheid zullen worden verheerlijkt en goedertierenheid en waarheid voor Gods Aangezicht zullen heengaan? O zalig, gezegend onderwijs, dat de Heere daar aan de Zijnen geeft.

En dan is daar ook Martha. Wie is Martha?

Is Martha een vrouw die geen enkele belangstelling heeft voor de woorden des Heeren? Een vrouw die zo opgaat in de dingen van de wereld, dat al hetgeen Jezus spreekt, volledig langs haar heenging? Alsof ze slechts leven zou voor eten, voor drinken, voor de dingen van de tijd, die voorbij gaan?

Nee gemeente. Zeker, wij weten dat velen zo leven, ook van hen die onder het Woord van God verkeren, die door de prediking van het Woord zijn aangesproken en vermaand. Hoe velen leven immers alsof er geen God in de hemel is, zijn slechts bezig voor de dingen van de tijd, eten en drinken en maken zich druk met de vraag waarmee zij zich zullen kleden? Wat kunnen de vragen van de tijd ons in beslag nemen en wat blijken velen door die vragen zo overheerst te zijn dat het goede zaad van het Evangelie als onder de doornen, dat zijn de zorgvuldigheden van dit aardse leven, wordt verstikt. Gods Woord wijst daar op en waarschuwt daar voor. Want er is een gedeelte van het zaad dat onder de doornen valt. De zucht naar de rijkdom van het aardse leven verstikt het zaad, zodat het geen wortel in de diepte schieten kan, noch opwaarts de vruchten van een waar geloof en van een waarachtige bekering kan dragen. O, wat zijn er velen die zich druk maken en overbezorgd zijn over de dingen van de tijd, voortjagende van het ene naar het andere.

Nee, Martha is een andere vrouw, wees daarvan verzekerd, gemeente. Gods Woord leert ons dat ook zij een vrouw was in wie de Heere genade verheerlijkt had. Het staat er zo duidelijk op een andere plaats: 'Jezus nu had Martha en haar zuster en Lázarus lief.'

Wij lezen ook in Gods Woord dat de Heere, na de dood van Lázarus, tot Martha komt, en tot haar spreekt: 'Ik ben de Opstanding en het Leven; die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven; en een iegelijk die leeft en in Mij gelooft, zal niet sterven in der eeuwigheid. Geloof gij dat?'

En dat Martha dan een getuigenis aflegt van haar hoop en van haar verwachting. Nee, acht Martha niet als een vrouw van de wereld, die slechts met de dingen van het

aardse leven bezet zou zijn. Maar toch, toch waarschuwt de Heere haar hier. Toch is er een terechtwijzing en een bestraffend woord dat de Heere tot haar richt. Wanneer Martha Maria aan Jezus' voeten ziet zitten, terwijl zij druk bezig is met het dienen van degenen die in haar huis gekomen zijn, zodat zij niet aan Jezus' voeten kan zitten om Zijn Woord te horen, dan ergert Martha zich aan Maria en spreekt zij de Heere als het ware bestraffend aan: 'Heere, trekt Gij U dat niet aan, dat mijn zuster mij alleen laat dienen?'

Nu zouden we kunnen vragen: Was Martha dan bezig met dingen waarmee we niet bezig mogen zijn? We behoren onze taken toch uit te voeren?

Denk aan een moeder in het gezin; aan een vader op zijn werk. Denk aan onze jongens en meisjes op de scholen. Wat neemt het leven ons in beslag. Zo neemt ook hetgeen in het huis van Martha gebeuren moet, haar in beslag. Was het een ongeoorloofd bezig zijn? Was het een werelds bezig zijn? Waren het dingen, waarmee we ons niet mogen inlaten? Moet er niet gezorgd worden voor eten en drinken? Hebben we niet te doen wat God op onze handen gezet heeft? Zal een boer niet aan het werk moeten gaan en het zaad in de akker zaaien? En die een bedrijf heeft, neemt het hem niet in beslag en eist het niet veel aandacht van hem op? Die op een school werkt, kan het hem niet tot in de nacht bezig houden? Breidt u het maar uit, een ieder zo naar zijn eigen leven. Zijn er niet allerlei dingen in dit leven, die ons opeisen en waarmede we ons hebben bezig te houden? Als we op een biddag samen zijn, dan denken we daar toch ook aan? Dan vragen we een zegen over gewas en arbeid en dan weten we toch dat wij die dingen ook mogen begeren van de Heere. Ook moeten we niet uit het oog verliezen dat God ons het gebruik van de middelen en het vervullen van onze plichten zeer nadrukkelijk oplegt. U mag dan ook uit de woorden die de Heere tot Martha spreekt nooit de gevolgtrekking maken alsof we ons maar niets hebben aan te trekken van allerlei werk dat we hier in dit leven hebben te verrichten. Alsof een moeder haar gezin zou moeten verwaarlozen. We lezen in het huwelijksformulier dat de vrouw gevraagd wordt op haar huishouding goede acht te hebben. En van de man lezen we dat hij in het zweet van zijn aangezicht zijn brood zal eten, opdat hij met God en met ere zijn huisgezin mag onderhouden.

Nee, als de Heere op deze wijze tot Martha spreekt, dan bedoelt de Heere daarmee niet te zeggen: Trek u van het dagelijks leven maar niets aan. Want de Heere zegt op een andere plaats: 'Ga tot de mier, gij luiaard, zie haar wegen en word wijs.' Hij waarschuwt er ons voor dat we niet op de wegen van hen zullen wandelen, die hun levensroeping en opdracht veronachtzamen.

Maar wat wil de Heere dan tot Martha zeggen, gemeente?

Wel, de Heere zegt als het ware tegen haar, dat het leven een zodanig beslag op ons kan leggen dat er geen tijd en gelegenheid meer is voor wat het allerbelangrijkste is. Dan hebben we de waarschuwing van de Heere uit het oog verloren. O Martha, welk een uitnemende gelegenheid: Jezus in huis, Hij Zelf ingekomen als die grote Leraar der gerechtigheid. Haast u toch om u aan Zijn voeten neer te zetten! Maar ziet ze eens bezig, ze vliegt van het een naar het ander! Ze is met veel dienen bezig.

O, zult u zeggen, maar ze zoekt daarin toch de Heere te dienen?

Dat is ongetwijfeld waar en wat dit betreft bevat dit Schriftgedeelte ook onderwijs, waaruit we mogen leren dat we in zulk bezig zijn zouden kunnen denken de Heere te behagen. Zo zijn we ook in ons godsdienstig bezig zijn zo vaak bezig met vele dingen. Om ons hier op toe te leggen en om ons daarin te beijveren, opdat we de Heere behaaglijk zouden mogen zijn. Maar om het nu vandaag, op deze biddag, eens een ogenblik naar het gewone dagelijkse leven te brengen, wat kunnen we bezig zijn met vele dingen. Met zoveel dingen dat we geen tijd meer hebben om onze knieën nog

eens te buigen en geen gelegenheid meer vinden om ons met Gods Woord in te laten. Om nog eens een boek ter hand te nemen, dat ons wijs kan maken tot zaligheid. Om de omgang met Gods volk te zoeken, met wie we over de wegen die de Heere met Zijn volk op de aarde houdt, zouden mogen spreken. Om nog eens de plaatsen te bezoeken, waar de Heere ons wil aanspreken. Dat is, onder de prediking van het Woord ons te begeven, die bijzondere gelegenheden die God ons daartoe geeft, waar te nemen.

O mijn hoorders, als het zo druk is in uw leven dat u daar geen tijd meer voor hebt, dan hebt u het veel te druk. Dan bent u veel te druk met je huis, met je eten en met je drinken en met alles wat je in beslag kan nemen.

O vaders, als je geen tijd meer hebt, om eens in het onderzoeken van Gods getuigenis, je voor de Heere af te zonderen en de dingen van het hoogste gewicht te overdenken, in plaats van dat je zaak, je land, je school, of wat het ook in je leven mag zijn, je bezig houdt van de ochtend tot aan de avond. Zodat je 's avonds vermoeid op je bed neervalt en je nauwelijks nog de rust vindt om je knieën voor God te buigen.

Ach, dan zegt de Heere het ook vanmorgen tot u: 'Gij bekommert en ontrust u over vele dingen.'

Misschien wel goede dingen, waar we mee bezig kunnen zijn. Allemaal voortreffelijke dingen naast je gewone dagelijkse werk. De politiek die uw aandacht heeft, de school, en zoveel andere dingen. Te veel om op te sommen, allemaal voortreffelijke dingen waarvoor we ons inzetten. Ook in de belijdenis van Gods Naam, waarvoor we ons geven willen. Allemaal zaken die goed zijn om na te jagen. En toch, mijne hoorders, wat kan het leven vol van allerlei dingen zijn, waaromtrent de Heere zegt: 'Gij bekommert en ontrust u over vele dingen.'

Ga er vandaag eens mee naar uw eigen leven en overdenk het eens op deze biddag. Is het misschien ook in uw leven zo? Al maar rekensommetjes maken, hoe dit zal gaan. Al maar plannen maken voor de toekomst, hoe u uw werk zult uitbreiden, hoe u uw zaak zult opbouwen, hoe u hierin zult bezig zijn. Alsmaar nagaan hoe het met uw kinderen in de toekomst zal zijn.

O kom, een ieder weet wel wat dat in uw leven is; uw eigen geweten onderwijst u vandaag als de Heere tot u zegt: 'Gij bekommert en ontrust u over vele dingen; maar één ding, één ding is nodig.'

Dat ene, dat het aller-nodigste is. Wat dat is?

Ach, Gods Woord spreekt er op verschillende plaatsen zo nadrukkelijk over, één ding. Denk aan Psalm 27: 'Één ding heb ik van den HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des HEEREN, om de lieflijkheid des HEEREN te aanschouwen, en te onderzoeken in Zijn tempel.'

Wat dan dat ene ding is? Denk aan wat de Heere Jezus zegt: 'Tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien: Of: 'Maar zoekt eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.'

Dan zouden wij het zo willen zeggen, dat ene ding, dat is: *Hoe komt mijn ziel met God verzoend?* Of met andere woorden: Hoe kom ik tot God bekeerd? We moeten niet alleen door het leven heen, maar we moeten ook aanstonds het leven uit. Daar komt een dag dat ik sterven moet. Jongens en meisjes, misschien zeg je: Ach, ik heb nog wel 40 jaar, ik ben nog maar 20, ik ben nog geeneens oud, misschien word ik wel 60, maar weten jullie hoeveel tijd je nog hebt? Er is maar één schrede tussen de wieg en het graf, meer heb je niet. Alleen het heden, over morgen kun je niet beschikken. Want jullie dragen de adem van het leven in je neusgaten. Je leest het toch zo dikwijls, in de advertentiekolommen in de dagbladen. Hoe vaak komen we rouwadvertenties

van jonge mensen tegen, soms nog maar van kinderen die sterven, jongens en meisjes die God in hun jeugd uit dit leven wegrukt. O jeugd, reken toch zover niet vooruit en denk toch niet zo vaak: Hoe zal dit en hoe zal dat en wat zal ik worden en wat zal ik zijn en wat zal ik verkrijgen en wat zal ik bereiken? Ach, je bekommert en ontrust je misschien over vele dingen. En dan zeggen we niet, en ik herhaal het, dat je niet hebt te doen wat God op je hand gezet heeft. Als je op school bent, dan heb je met ijver je werk te verrichten. Als je straks in het maatschappelijk leven je plaats hebt gekregen, dan heb je naar vermogen te doen alles wat je is opgedragen. Maar één ding is nodig, o jeugd, en neemt het eens mee en dat is de vraag hoe ik tot God bekeerd moet worden, hoe mijn ziel met God wordt verzoend.

Dan gaat het niet alleen over de jeugd. O vaders en moeders, mannen en vrouwen, u bekommert en ontrust u ook over vele dingen. Ga het maar eens na in je eigen hart en leven, één ding. Weegt dat ene ding wel eens? Heeft het wel eens gewicht in ons hart? Als we onder de prediking verkeren, onder het lezen van Gods getuigenis, onder de verkondiging van Gods knechten, daar wordt u gewaarschuwd, daar wordt u heengewezen naar de eeuwigheid. Want ons leven gaat voorbij, al wordt u 100 jaar, er komt een eind aan. Het is de mens gezet om eenmaal te sterven en daarna het oordeel. Dit is het aller-voornaamste en dat moest ook op biddag voor ons toch het ailervoornaamste zijn: *Heere bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn.*

O, heeft het ook in uw ziel dat gewicht, dat deze zaak toch hebben moet? Dat ene ding, dat kunt u in het licht van de ganse Heilige Schrift op onderscheiden wijze verstaan, maar we mogen het samenvatten als de zaak des Heeren, de zaak van Zijn eeuwig Koninkrijk. O dat ene, om de Heere te kennen en om met God te mogen omgaan. Zijn stem te mogen horen, Zijn aangezicht te mogen zien en te mogen proeven en smaken dat Hij goed is.

De Heere zegt het tot Martha: 'Martha, Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen; maar één ding is nodig' Dan zeggen wij het nogmaals: Martha, die kent wel genade, maar ziet u hoe een kind des Heeren toch ook nog zo vol van het aardse kan zijn? Nee, we stellen Martha niet buiten Gods Koninkrijk, want dat doet de Heere Zelf ook niet in Zijn Woord. Maar ziet, zelfs dit kind van God wordt afgeleid van de dingen Gods door aardse zorg.

En, volk des Heeren, wat kan het dikwijls ook in uw leven zo zijn. Wat kunnen we ook afgetrokken zijn van de dingen Gods. Er kunnen soms dagen voorbij gaan dat we de Heere vergeten. Wat kunnen onze verborgen gebedjes kort geworden zijn. Want we hebben over het algemeen zo weinig tijd. Wat kunnen onze verborgen afzonderingen, als het over het onderzoek van Gods getuigenis gaat, vluchtiger geworden zijn. Dan kwijnt de godsvrucht. De zaak van Gods Koninkrijk moge in het leven van Gods volk die aandacht hebben, welke dienstbaar zou kunnen zijn tot de geestelijke wasdom. Als we klagen over zoveel dorheid, oppervlakkigheid en geesteloosheid, geldt dan ook niet van ons: 'Gij bekommert en ontrust u over vele dingen?' Leg dat vanmorgen eens aan uw hart. Kom, ziet het eens zoals de Heere het ons voorstelt in het huis van Martha en Maria: 'Een ding is nodig.'

Overdenken we dan nu in de tweede plaats ***waar dat ene ding gezocht en gevonden kan worden.***

Daar zit Maria, aan Jezus' voeten, om Zijn Woord te horen. Daar mag alles eens een ogenblik wijken. Op dat Woord van Zijn lippen mag ze ontvangen die onderrichting voor haar ziel. Daar zit Maria, want daar vindt ze dat ene ding. Maria heeft dat goede deel uitgekozen. De Heere heeft haar daartoe verwaardigd. Zeker, dat is vrucht van Goddelijke bewerking.

Nu zegt u misschien: Ja, als dat nu nog eens gebeurde, als de Heere nu eens ons huis opzocht en daar eens Zijn intrek in nam, dan zou ik wel aan Zijn voeten zitten, misschien onze burens wel roepen en zeggen: Hij is in ons huis gekomen.

Ach, mijn hoorders, komt

Hij wel eens in uw huis? De Heere komt niet meer onder ons in vlees en bloed, zoals Hij wandelde onder Israël, maar door Zijn Woord en Geest. Als u nu uzelf afvraagt, wat is dan dat aan Zijn voeten zitten om Zijn Woord te horen?

Dat is het profetische Woord, dat zeer vast is en u doet wel, als u daarop acht geeft. Want aan Jezus' voeten te zitten, dat is, in diepe afhankelijkheid van Gods Geest, omgaan met Zijn Woord en met Zijn Getuigenis, waarin de Heere ons Zichzelf bekend maakt.

Kom, Maria heeft het goede deel uitgekozen, daar mag ze nu mee bezig zijn. Wat is het een gelukkig volk, dat door genade, met een Maria die tijden kent, om aan de voeten des Heeren, dat gezegende onderwijs te begeren. In dit verband denken we in de eerste plaats aan de omgang met het Woord Gods, aan de gedurige omgang met Gods Getuigenis in ons leven.

Mijn hoorders, wat ontbreekt het daar veel aan. Ik neem aan dat u elke dag de Bijbel leest, al is het dat in vele gezinnen de haast en jacht van het leven de beoefening van onze huiselijke godsdienst in groot verval doet raken. Want de een staat zo vroeg op, de ander zo laat. De een moet zo vroeg weg en de ander zo laat.

Kom, maak er toch een gewoonte van, vaders en moeders, om met je kinderen Gods Woord te lezen. Laat de oefening van onze huiselijke godsdienst niet geheel en al verloren gaan door het levenstempo van de tijd waarin wij leven. Dan gaat het niet alleen om de waarneming van onze huiselijke godsdienstplichten, maar is er nog wel eens tijd, dat u met het onderzoeken van Gods Getuigenis bezig bent, begerende dat God nog eens tot uw ziel spreekt? Is er nog wel eens de gelegenheid om iets te lezen, wat u tot uw zaligheid kan wijsmaken? De geschriften die God ons in Zijn voorzienig bestel nog in zo een overvloedige mate doet toekomen. Maria zoekt het in de weg van die gelegenheid, welke de Heere in haar huis brengt. Daar mag ze dat ene ding zoeken. Daar zouden we nooit genoeg naar kunnen zoeken. In de omgang met het Woord. In het waarnemen van de godsdienstoefeningen, niet alleen op de dag des Heeren, maar ook als God ons daartoe in de week nog eens gelegenheid geeft. Laat ook dan je plaats in Gods huis niet leeg staan. *Voegt u met de Godsgezinden, och, ge mocht er Jezus vinden*, zo heeft Ledeboer het eens gezegd. Maria heeft het goede deel uitgekozen.

Naast de gedurige omgang met Gods Woord denken we in dit verband in de tweede plaats aan het gebedsleven. De Heere heeft ons immers bevolen Hem ook in die weg te zoeken. Daniël bad drie keer per dag met open vensters naar Jeruzalem. Van David lezen we in Psalm 55, dat hij in de morgen en in de middag en in de avond tot God in de hemel riep.

Kom, waar zijn in ons leven de plaatsen des gebeds, onze bidkamertjes, onze afzonderingen? Als de zaak van de Heere weegt, dan zullen ze niet ontbreken. Dan hoeft dat geen bijzondere plaats te zijn. Dat kan wel eens zijn op je land, of in je winkel, of op je school, of waar dat God je doet bezig zijn, dat je de knieën eens buigt en tot God zucht.

Maria heeft dat goede deel uitgekozen. Want het heeft haar hart door Gods genade zo vervuld, dat ze naar onderricht en naar lering van de Heere zoekt. De Heere heeft het niet van haar weggenomen, Hij heeft er de zoete vrucht en de gezegende kracht van in haar leven geopenbaard.

'Eén ding is nodig.' Ge ziet het aanstonds. Dan mag Maria aan Jezus' voeten raken, als

ze de kostelijke nardusolie over Hem uitgiet. Ze heeft het gedaan tot een voorbereiding voor Zijn begrafenis, zo heeft Christus van haar gezegd. Want ze heeft gezien, waar de discipelen veelal nog blind voor waren. Maar Maria mocht in de daad van haar zalving, de Heere der heerlijkheid aanbidden, die Zich ten dode overgaf om ook voor haar ziel een oorzaak van leven te zijn. Dat goede deel, o gemeente, laat het op deze biddag eens een aansporing zijn, om in de weg van de Goddelijke inzetten, het Koninkrijk Gods te zoeken.

Martha, Martha gij bekommert en ontrust u over vele dingen, uw leven is te vol van de dingen die je van de Heere afhouden. Van het bezig zijn met zaken die u verhinderen om te ontvangen wat uw ziel kan verzadigen met Zijn beeld, en wat uw hart in de God uws heils zou doen verheugen. Waardoor u ook in de dadelijke oefening van het geloof zou mogen zingen, wat we samen eerst gaan zingen uit **Psalm 73:13**:

*Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bitt're smart,
Of bange nood, mijn vlees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed.*

Gemeente, nog een ogenblik. Eén ding is nodig, zoals we vernamen uit de terechtwijzende aanspraak, waarin de Heere Martha deed verstaan dat haar bezig zijn met al haar dienen de Heere niet behagen kon. Eén ding is nodig.

We zijn vandaag, op de biddag, samen om Gods zegen te vragen over ons werk, om moed en om kracht, om liefde en om wijsheid, om de gezondheid die wij nodig hebben, en ook om de gewenste zegen te begeren op onze arbeid. Opdat het land ons zijn vruchten zou mogen bereiden en ons werk ons de gewenste uitkomsten zou mogen verschaffen. God heeft Zelf gezegd dat we onze dagelijkse arbeid hebben te doen, ook onze kinderen als ze nog op school zitten en onze jongens en meisjes als ze zich op hun werkkring bevinden.

Maar wat de Heere ons vandaag te zeggen heeft is dat ons gewone dagelijkse werk ons zó kan bezig houden, dat we de Heere en Zijn Woord, en de zaken die de eeuwigheid betreffen geheel uit het oog verliezen. Dat er geen plaats voor God en Zijn dienst meer is. Ik vrees dat in het leven van velen daarvan de droevige vruchten maar al te zeer openbaar komen.

O, wat is ons leven vaak gejaagd en haastig. Wat staat het vaak in het teken van het vergaren van het goede van de aarde. Wat zitten we vol met plannen en met voornemens voor de toekomst. De een die zich een huis bouwt en de ander die het er zo voortreffelijk mogelijk wil doen uitzien. Een volgende die reisplannen maakt en weer een ander die ... Ach, vul het maar in, in uw leven.

Keer er eens een ogenblik mee in tot uzelf, met de vraag: Leeft dat wel eens in mijn leven, één ding? Heeft dat wel eens gewicht in mijn hart?

Het wordt u zo menigmaal toegeroepen, u wordt zo dikwijls gewaarschuwd. Is het ook een zaak waarmee u wel eens in het verborgene terechtkomt? Waarvan u de noodzaak meer dan alleen op belijdende wijze kent? *O God, ik kan niet sterven en ik kan zonder U niet leven.* Is de zaak van: Hoe komt mijn ziel tot God bekeerd? wel eens de zaak van het grootste gewicht in uw leven geworden? Zodat u ging uitroepen: *O Heere,*

bekeer mij.

Want wanneer dat waar is, mijn hoorders, wanneer dat de zaak geworden is, waar je ziel mee bezet geworden is, weet dan, dat zij, die met deze vragen bezet zijn, het gaan zoeken. 'Eén ding heb ik van den HEERE begeerd, dat zal ik zoeken.' Dat gaan we dan van de Heere begeren. Dan komt ons leven te staan in het teken van het roepen, van het klagen en van het vragen. Dan gaan we wandelen in de weg van Gods inzettingen. Dan wordt dat Woord en ook de prediking eruit u lief. Wat zult u dan de inzettingen des Heeren op een hoge prijs stellen, om in de prediking van het Woord het antwoord op al de vragen van uw ziel te zoeken. 'Eén ding heb ik van den HEERE begeerd.'

Kom mijn lieve hoorders, mogen we het vandaag eens op uw hart leggen en u aansporen om ermee tot God te vluchten en het voor Hem neer te leggen. Die ook uw nooddrift in heerlijkheid zou kunnen vervullen in Christus Jezus. Als u nu in de kerk zit, dan mocht de vraag eens tot ons komen: Ligt dat nu zo: *Eén ding heb ik van den HEERE begeerd?* Of is dat mij nog nooit echt nodig geworden? Stel ik het altijd maar uit, omdat ik de dood en de eeuwigheid zo ver stel?

Och, dat zou u eeuwig berouwen, als onverwacht de dood uw leven afsnijdt. Het zou u een eeuwig verwijt zijn, dat u vele dingen gezocht hebt en het ene nodige verwaarloosde. O, spreek uw eigen hart er op aan, en spreek elkaar er op aan.

Man, zeg eens tegen uw vrouw, dat ze soms veel te druk is met de dingen van haar huis en met haar huishouden. En roep ze het eens toe: *Vrouw, één ding is nodig!* Zijn we er nog wel eens mee bezig?

En vrouw, spreek er je man eens op aan, als hij geen tijd meer heeft om Gods Woord ter hand te nemen en Zijn Aangezicht te zoeken. Als de haast en de jacht van het leven ons van het een naar het ander doet vliegen en in de kring van het gezin nooit meer eens over God en over Zijn dienst gesproken kan worden.

Vrouw, zeg het dan eens tegen uw man: *'Eén ding is nodig.'*

Vaders, moeders, ziet u het leven van uw kinderen, weet u waar ze in hun leven mee bezig zijn? Roept u ze het wel eens toe: *Mijn kind, één ding is nodig, denk je er wel eens aan dat je sterven moet en straks God ontmoeten?*

Vaders en moeders, u hebt beloofd, dat u ze zou opvoeden in de vreze en in de vermaning des Heeren. Wanneer naar die eis des Heeren ook al uw omgaan met uw kinderen mag bezet zijn, dan zullen uw kinderen het telkens horen uit vaders en uit moeders mond en het ook zien in vaders en moeders leven. Want als je het alleen maar zegt en je kinderen zien het niet aan je, dan denken ze: Vader zegt het, moeder spreekt er over, maar we zien het niet. Dan gaat er natuurlijk weinig van uit. Woorden wekken, maar voorbeelden trekken.

Eén ding is nodig. Kom, keer er vanmorgen eens mee tot uzelf in.

En volk des Heeren, dat door Gods genade wel eens iets van dat ene nodige heeft mogen leren, wat moet het ons vaak beschamen dat we de Heere soms zo op Zijn plaats laten. Wat kunnen we soms ver van de Heere afdwalen. Wat kan het aardse ons veel bezet houden. Wat kunnen we soms vol zijn van de dingen van dit tijdelijke, met veel dienen.

'Gij bekommert en ontrust u over vele dingen! De Heere legge het nog eens op onze harten en verwekke die Geest van waarachtige godsvrucht, die ons gedurig met Maria aan Jezus' voeten doet zitten om Zijn Woord te horen. Amen.

NEEM DE WACHT DES HEEREN WAAR

Korte levensbeschrijving en een keuze uit hetgeen ds. Vergunst geschreven en gesproken heeft.

DEN HERTOOG B.V. - HOUTEN/UTRECHT - 1983

... 'De Heere is nabij' werd uitgesproken in de bidstond aan de vooravond van de Generale Synode in 1980.

Met de preek 'Mozes' ootmoedig smeekgebed' heeft hij op 7 januari 1981 in Rotterdam afscheid mogen nemen van zijn werk aan de Theologische School en van het zendingsdeputaatschap. Met de bede van Mozes mocht hij alle hem opgedragen taken in de kring van onze gemeenten in de handen des Heeren leggen.

Het boek wordt besloten met de ernstige, maar eveneens zo troostvolle meditatie ... *en hij stierf*.

Omdat Hij stierf, de Goede Herder, mogen wij geloven, dat toen hij stierf, voor onze vader de belofte uit het bevestigingsformulier bewaarheid werd: 'En als de overste Herder verschenen zal zijn, zo zult gij de onverwelkelijke kroon der heerlijkheid behalen'.

Toen het lichaam van mijn vader op zijn kamer in de pastorie te Kalamazoo stond opgebaard, trof het me boven zijn hoofd aan de muur een wandbordje te zien hangen, met daarop deze tekst: 'Non moriar sed vivam et enarabo opera Domini', hetgeen betekent: 'Ik zal niet sterven, maar leven; en ik zal de werken des Heeren vertellen'.

Hij stierf, maar hij leeft en maakt God eeuwig groot.

Moge hij ook nadat hij gestorven is, blijven spreken en ons de werken des Heeren vertellen.

H. Vergunst

8. De Heere is nabij

Bidstond voor de Generale Synode in 1980

Zingen: Psalm 123 : 1 en 2

Lezen: Filippenzen 4

Zingen: Psalm 145 : 4, 5 en 6

Zingen: Psalm 84 : 4 en 6

Het Schriftgedeelte waarvoor wij in deze avond - in dit bijzonder samenzijn - uw aandacht vragen, kunt u vinden in het u voorgelezen hoofdstuk Filippensen 4, daarvan het vijfde vers, het laatste gedeelte, deze woorden:

De Heere is nabij.

Wanneer wij vanavond dit gedeelte van de Schrift overdenken, bepaalt dat ons op een bijzondere wijze bij: *'De nabijheid des Heeren'*

Wij overdenken:

1. Wat de betekenis van deze nabijheid is;
2. het ontzag waartoe ons deze nabijheid brengt;
3. en de bijzondere bemoediging die in deze nabijheid te vinden is.

Dat alles overdenkende met het oog op de belangrijke vergaderingen die in deze week, aan de dag van morgen en overmorgen, hier aan deze plaats zullen gehouden worden. Immers, de Generale Synode van onze Gereformeerde Gemeenten mag door Gods goedertierenheid nog weer bijeenkomen. Opdat de zaken die aan deze Synode zullen worden voorgelegd, zullen worden behandeld met het oog op het welzijn van de gemeenten, kon het zijn ook tot verheerlijking van de Heere.

Wanneer we dan aan de vooravond van deze bijeenkomsten ons in het huis des Heeren met elkander vergaderen, dan is het om samen op te zien tot de Heere. Het mocht de Heere behagen om dat te doen in diezelfde ootmoedige gestalte als waarvan de dichter van Psalm 123 ons heeft gesproken: 'Ik hef tot U, Die in de hemel zit, mijn ogen op en bid; gelijk een knecht ziet op de hand zijns heren, om nooddrift te begeren'.

Want die dichter spreekt daarin van een diepe afhankelijkheid van de Heere, wetende dat hij zonder Zijn goddelijke hulp niets vermag. Welnu, als wij dan zo in dit uur vanavond bijeen zijn, moge ook het voorgestelde Schriftgedeelte ons tot bijzondere onderwijzing zijn.

De Heere is nabij. Het is een woord, een korte zin welke door de apostel aan het einde van de brief neergeschreven wordt, de brief die hij schreef aan de gemeente van Filippi. Een gemeente die hij hartelijk liefheeft, aan welke hij altijd gedenkt. Want hoe heeft de Heere zijn bediening in die stad tot roem van Zijn genade vruchtbaar gemaakt! Hij zal nooit de tijd vergeten en de omstandigheden welke hij in deze stad heeft doorgemaakt. Was het niet aan de oever van de rivier, dat God het woord van de apostel zegende, en het hart van een Lydia geopend werd? Was het niet in de gevangenis van die stad, dat hij de bijzondere nabijheid des Heeren heeft mogen ervaren?

Toen het geweld van hen die tegen God en tegen Zijn Gezalfde opstaan, zich ook tegen hem keerde, mocht hij in de Heere verblijd en verheugd zijn. Hoe heeft God hem verblijd in die stad en tot een rijke en eeuwige zegen gesteld. Daaraan denkt hij

als hij aan deze gemeente deze brief schrijft, waarin hij de gemeente ook dankt voor de blijken van liefde en hartelijke genegenheid welke hij uit haar midden ontvangen heeft.

En dan is zijn brief niet alleen een brief waarin hij dankzegt voor hetgeen hij aan liefde uit haar midden ontvangen mocht, maar waarin hij ook onderwijst. Waarin hij ook bestraft, waarschuwt en vermaant, waarin hij ook bemoedigt en opwekt, wetende dat de Heere Zijn werk voleinden zal. *Vertrouwende dat Hij, Die het goede werk in Filippi aangevangen heeft, dat ook voleindigen zal tot op de dag van Christus Jezus.*

Maar ook waarschuwend, waarschuwend voor de kwade arbeiders, die hij honden noemt. *Let op die kwade arbeiders. Let op de honden.* Want zo duidt hij hen aan vanwege het kwaad waarmee zij de gemeente des Heeren bedreigen. Let op de versnijding, wanneer er zijn die de besnijdenis die de Heere heeft ingesteld, in haar eigen aard niet kennen, maar daarvan iets gemaakt hebben waarmee zij het wezen van deze goddelijke instelling hebben teniet gedaan. Let op die kwade arbeiders. Hij wekt daar de gemeente op om te volharden in de leer, die hij door Gods genade ook in Filippi heeft mogen verkondigen. En meer, waarvan de apostel de kracht in zijn leven heeft mogen ervaren.

Want dan leze een ieder dat derde hoofdstuk, waarin hij spreekt over wie hij weleer geweest is. Hij wandelde toen als een farizeër, zoekende zijn eigen gerechtigheid, in de werken die hij betrachtte.

Maar het heeft God behaagd zijn ogen te openen en Hij deed hem alles wat gewin was, om Christus' wil schade achten. Ja, hij achtte het drek te zijn opdat hij Hem zou mogen gewinnen en in Hem gevonden worden. Niet meer hebbende zijn gerechtigheid, maar de gerechtigheid die uit God is door het geloof, van welke gerechtigheid de prediking van de apostel steeds vervuld geweest is. Immers, hij wenste niets anders te weten, dan Jezus Christus en Die gekruist. Daarom wekt hij ook de gemeente van Filippi in deze aan haar gezonden brief op, om in de leer welke in haar midden gepredikt was, door Gods genade te volhars den.

Dan is dat laatste hoofdstuk een hoofdstuk waarin hij met liefderijke vermaningen en met hartelijke bemoediging de gemeente aanspreekt. Daar vinden we een reeks van waarschuwingen. Sommigen noemt hij bij name, die hij vermaant om eensgezind te zijn in de leer. Maar voortgaande wekt hij ertoe op dat de gemeente zó zou leven, dat haar bescheidenheid alle mensen bekend zij. En zo voegt hij aan deze vermaning toe het woord dat we in het bijzonder overdenken willen: *De Heere is nabij.*

Wanneer we dat woord dus in deze reeks van bijzondere vermaningen hebben dienen we ons af te vragen wat de betekenis van deze woorden is, die hij zomaar midden in deze reeks van laatste woorden aan de gemeente van Filippi opneemt. *De Heere is nabij. Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend.*

Wel, wanneer we over deze nabijheid des Heeren spreken, kunnen we daar in de eerste plaats onder verstaan datgene waarop ook onze kanttekenaren bij dit Schriftwoord wijzen.

De Heere is aanwezig als die alomtegenwoordige God, Die uw wegen gadeslaat. Die uw woorden hoort. Die de overwegingen van uw hart kent. Die Heere, Die alles doorgrondt en voor Wie in de hemel en op de aarde niets verborgen is. De Heere is nabij.. Het is alsof Paulus zeggen wil: Bedenk dat de Heere overal bij is. Bij al hetgeen gij doet en bij al hetgeen gij laat. Bedenk dat Hij als die hemelse Getuige er acht op geeft hoe ge handelt, op welke wijze ge spreekt. Hij is de alomtegenwoordige, de alziende, de alles horende God. Dat is in de allereerste plaats de zin van deze woorden.

Bedenk het: *de Heere is nabij*. Het is alsof Hij zeggen wil: Ik ben erbij. Als de God Die ziet en Die toe ziet, Die ook rekenschap vraagt.

Dat geldt voor ieder mens, in al de omstandigheden van zijn leven: *de Heere is nabij*. Want ge kunt u nooit aan de alomtegenwoordigheid van de God van hemel en aarde onttrekken. En alles wat gij doet, en alles wat gij nalaat, wat ge spreekt en overweegt, doet ge als in de tegenwoordigheid Gods. Beseffen we dat? Overwegen we dat? Dat de Heere nabij is. Er staat elders in de Schrift: 'Laat dan uw woorden weinig zijn, want God is in de hemel en gij zijt op de aarde'.

De Heere is nabij. Dat geldt niet alleen voor u in uw persoonlijk leven, voor u in uw huiselijk bezig zijn, maar dat geldt ook wanneer we op een kerkelijke vergadering samengekomen zijn. De Heere is nabij. Hij ziet ons bezig zijn daar. Hij weegt al onze werken, ook onze kerkelijke werken, op de weegschaal van Zijn goddelijke gerechtigheid. De Heere is nabij.

En, zeker, dat woord 'De Heere is nabij' heeft niet alleen maar de betekenis dat Hij als de alomtegenwoordige nabij is. Als zodanig is de Heere nabij aan een ieder van ons, op alle plaatsen waar we ons bevinden kunnen. Nee, daar is ook sprake van een nabij zijn van de Heere, waarmee Hij niet een ieder en niet op alle plaatsen en onder alle omstandigheden nabij is. Daar is sprake in Gods Woord van een bijzonder nabij zijn des Heeren. We hebben ervan gezongen:

'Hij is nabij de ziel die tot Hem zucht.

Hij troost het hart dat schreiend tot Hem vlucht'.

En in Psalm 34, het 17e vers, lezen wij ongeveer hetzelfde. *De Heere is nabij de gebrokenen van hart en de verslagenen van geest*. Jesaja's profetieën prediken ons die God, Die woont in de hoogte en in het verhevene, maar ook bij die, die van een nederige geest is en verslagene van hart.

Als Paulus over de nabijheid des Heeren spreekt en wij die in het bijzonder ook van de Heere begeren, ook in onze beraadslagingen en overwegingen, dan denken we aan die nabijheid. Want in die nabijheid is niet maar alleen de goddelijke alwetendheid en alomtegenwoordigheid, maar daarin is die nabijheid, waarmee de Heere in gunst en in genadige ontferming nabij een volk is, dat Zijn nabijheid niet waardig is.

Want, gemeente, als het over die nabijheid van de Heere gaat, die ervaren wordt in de ware gemeenschap met God, dan bedenke een ieder, dat we van nature allen ver van God zijn; en God ver van ons is. Want het Woord spreekt van de scheiding. Het zijn uw zonden waardoor er een scheiding is tussen God en uw ziel. En het zijn uw ongerechtigheden dat Hij Zijn aangezicht voor u verbergt.

Door onze diepe val zijn we van God vervreemd geraakt en zijn wij die gemeenschap verloren, Die Hij ons eenmaal schonk, toen we als de beelddragers Gods uit Zijn handen zijn voortgekomen. We zijn vreemdelingen van God. We zijn ver van God van nature. Hebt ge in uw leven daar wel eens wetenschap van gekregen? Ook al is het dat we onder vele evangelievoorrechten leven mogen, als we op de erve van Gods kerk leven, onder de prediking van het Woord, onder de aanspraak, welke de Heere tot ons richt door de mond van Zijn knechten.

Al is het dat we betrokken zijn in de gebeden die in het midden van de gemeente opgezonden worden, en dat God vele en velerlei bemoeienissen met ons gemaakt heeft, zodat het ook van ons gezegd kan worden, zoals weleer van Israël, dat ons het Woord van God is toebetrouwd. Acht die voorrechten niet klein. Veronachtzaam ze niet. Maar bedenk toch dat zonder hartvernieuwende genade en waarachtige wedergeboorte, als een vrucht van het naderen Gods, wij van nature allen vreemdelingen van God zijn. Zonder God, zonder Christus. Vreemdelingen van het

burgerschap Israëls. Zonder God en zonder hoop in de wereld. Dat breiden wij vanavond nu niet verder uit. Maar wat een wonder, dat het de Heere behaagt om nog om te zien naar mensen, naar verloren mensen. Zoals Zijn Woord het ons zegt, dat Hij heeft gezocht degenen die Hem niet gezocht hebben.

Als de Schrift gaat spreken over de *nabijheid Gods*, wel, denk dan eens een ogenblik aan Asaf, die in Psalm 73 aan het einde ook spreken mag: het is mij goed om nabij God te zijn. Maar dan spreekt die Psalm tevens van het feit, hoever hij van de Heere afgeweken was. O, dan spreekt dat Woord: *het is mij goed nabij God te zijn*.

Dat is het wonder, want er staat eigenlijk: de nadering Gods is goed. En wat wil dat nu zeggen? Er is nooit meer sprake van een nabij de Heere zijn, als de Heere niet als de Eerste genadig en ontfermend tot een mens naderen wil. En dat heeft Hij gedaan. Naar Zijn eeuwig voornemen. Uit het gevallen mensengeslacht heeft Hij Zich een gemeente ten leven vergaderd, vervullend Zijn toezegging in de zending van Zijn eniggeboren Zoon, Die van de hemel is neergedaald om de gevallen mens nabij te komen. Om in de vreemdelingschap, waarin de gevallen mens zichzelf gebracht heeft, Zich te begeven opdat Hij ons de nabijheid des Heeren bereiden zou.

De Heere is nabij. Die nabijheid die de apostel in dit Schriftwoord beoogt en waarvan de Schrift op vele andere plaatsen gewag maakt, is een nabijheid die haar diepste grond vindt in Gods genadig welbehagen en deze wordt verwerkelijkt in de zending van Zijn eniggeboren Zoon.

Wat een wonder als de Heere dat in ons leven is uit gaan werken. Als we er achter komen vreemdelingen van God te zijn. Als de scheiding tussen God en onze ziel als een eeuwige werkelijkheid wordt ervaren. Als we bij de scheiding gebracht worden tot de erkenning, dat de Heere naar recht u voor eeuwig had kunnen wegdoen. Als we 'amen' leren zeggen op Zijn deel: ik moet voor eeuwig van God gescheiden zijn.

Wat een wonder als de Heere ons verklaren gaat hoe het kan, dat Hij nog nabij een verloren en schuldig zondaar zijn wil. Dat wordt verklaard op de kruisheuvel van Golgotha. Daar is er Eén van God verlaten in die uiterste verlating neergedaald, opdat in Zijn verlating en van-God-vervreemd-zijn de zalige grond zou gevonden worden van wat hier als een troostwoord door de apostel aan de gemeente van Filippi mag worden voorgesteld.

De Heere is nabij. Dat is die God Die een ellendig volk voor Zijn rekening neemt. Die de gebrokenen van hart en hen die het waardig zijn dat Hij hen voor eeuwig voorbij zou gaan, nabij wil komen. Hij is die God Die verslagenen van geest opzoekt om hen te vertroosten met de vertroosting van het eeuwig Evangelie.

Wat is dat een wonder, als ik daar in mijn leven bij aanvang, maar ook bij verdere voortgang iets van leren mag. De Heere is nabij. Nabij één die zo ver van Hem was afgeweken en die nooit meer tot Hem wederkeren kon.

De Heere is nabij. Want dan mogen wij vanavond, als we denken aan de komende vergadering, de rijke betekenis van dat woord ook in uw midden aanduiden met het oog op wat ons te wachten staat. Belangrijke en betekenisvolle vergadering. En hoe heeft nu de kerk het nodig, dat de Heere nabij is. Dat Hij nabij is als die God Die „zo genadig Zich ontfermen wil en tot een kerk nog komen wil. Wat zou het een voorrecht zijn als we daar samen waren als gebrokenen van hart, d.w.z. als onwaardigen, als rechtelozen. In de belijdenis van onze ontrouw, in de erkenning van ons verlaten van de Heere. Dat Hij ons zou willen nabij zijn.

Daar is nog een derde betekenis van dat woord: *De Heere is nabij*.

Een betekenis die we ook vanavond niet over het hoofd mogen zien. Daarbij denken we aan Zijn komen. Want het één hangt in dit gedeelte van de Schrift samen met het andere. De Heere is nabij, bedenk dat. Hij is nabij om te komen als een Rechter, voor Wiens aangezicht gij staan zult en aan Wie gij rekenschap zult geven van al uw doen en al uw laten. De Heere is nabij.

De dag des Heeren nadert. De donkere tijden waarin wij leven spreken daarvan. Want allerwegen horen we ook in het wereldgebeuren de voetstappen van de komende Koning, Die richten zal over de levenden en de doden. Zeker, Hij komt ook tot u en tot mij wanneer die dag aanbreekt waarop we geroepen worden om voor Zijn aangezicht te staan. De Heere is nabij. Wel, de betekenis van deze woorden hebben we nu ook in de overdenking van het geheel van dit gedeelte der Schrift waarin we ze aantreffen, in gedachtenis te houden. De apostel wil dat deze wetenschap ons een heilig ontzag inboezemt.

2. Want dan blikken we een ogenblik terug in het gedeelte van de Schrift. Dan staat er: *Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend*. En dan voegt hij er dadelijk aan toe: De Heere is nabij. Wat bedoelt de apostel met die woorden 'Uw bescheidenheid'?

Wel, het woord 'bescheiden' heeft voor ons een zeer bijzondere en bepaalde betekenis. Als wij over een bescheiden persoon spreken, dan bedoelen we iemand die niet veeleisend is, die in eenvoud en nederigheid zijn weg gaat in tegenstelling tot iemand die zich op zijn rechten wil beroepen en die zijn rechten op allerlei wijzen wil laten gelden.

Toch is dat niet alleen de betekenis van dit woord. Van dat woord 'Uw bescheidenheid' zeggen onze kanttekenaren: *Uw billijkheid in uw oordeel, uw welwillendheid in de omgang met elkander*. Want dan is in dat woord iets van de zachtmoedigheid, van de nederigheid. Billijk in uw oordeel. Voorzichtig in uw spreken. Nederig in uw wandel. Want de Heere is nabij. Bedenkt ge dat? In uw leven, in uw gedragingen? Opdat ge u niet als in Zijn tegenwoordigheid verheffe.

De Heere is nabij.

Wat is dit een woord van bijzondere betekenis, ook als we gereed staan om met elkander in een grote en belangrijke vergadering de belangen van de gemeente Gods te behartigen. Bedenke dan een iegelijk in zijn spreken en overleggen dat de Heere nabij is. Hij ziet op ons toe. Hij ziet toe op uw spreken. Moge de bescheidenheid u sieren, die de apostel in uw leven openbaar wil zien worden ook in het samen-zijn als Synode. Uw bescheidenheid. Zeker, billijk in uw oordeel.

Dan bedenken we dat we in die billijkheid van het oordeel, waartoe de apostel vermaant, altijd hebben te overwegen de getrouwheid aan de leer, zoals de Heere ons die overlevert. Nee, als de apostel tot zachtmoedigheid en tot ootmoedigheid vermaant, staan die christelijke deugden niet in tegenstelling tot de waarheidszin en liefde waartoe hij opwekt. We hebben het u uit die brief zo-even in gedachtenis gebracht. Want de apostel die zich met deze vermaning tot de gemeente van Filippi richt, weet even nadrukkelijk te zeggen: *let op de honden, let op de kwade arbeiders, let op de versnijding*.

Hoort ge, hoe de apostel ook als hij tot liefde, zachtmoedigheid, nederigheid vermaant, daarmee niet uit het oog verliest dat ge hebt acht te geven op al die gevaren, die de kerk des Heeren bedreigen, altijd bedreigen en bedreigd hebben. Maar in toenemende mate ook in de boze tijd waarin wij leven, ons bedreigen. Opdat ge in de betrachting van de waarheid, die de Heere aan Zijn kerk heeft toebetrouwd, de wezenlijke belangen van de gemeente Gods zult behartigen. Wat is dat nodig!

Maar ... die waarheid betrachten in liefde, in zachtmoedigheid, in de wetenschap dat

de Heere nabij is. Hij ziet onze overwegingen. Hij is Getuige van wat er in onze harten omgaat. Hij weegt onze oogmerken, zoals niemand die van ons kennen kan dan Hij alleen. Uw bescheidenheid vanwege het ontzag voor de hoge majesteit Gods kome dan in uw leven openbaar.

Als een mens door Gods genade in die nabijheid des Heeren, in die wetenschap van Zijn nabijheid leven mag, zou dat niet een stempel op hem druk. ken? Zou dat niet een heilig ontzag in u verwekken, zodat anderen het zien, zodat ze het aan uw spreken horen, zodat ze het aan uw gedrag waarnemen? Want wanneer dat ontzag in ons hart zijn mag, worden we bewaard voor de zelfverheffing, voor de hoogmoed, voor de zelfbedoeling. Want dat drukt tot nederigheid.

De Heere is nabij.

Wat zou het een gezegende vergadering zijn, als ons samenzijn mocht staan in het teken van deze wetenschap, dat de Heere nabij is. Want dan zal dit beslag op ons leggen, als we gedurig bedenken dat God ons ziet en dat Hij ons hoort en dat de Heere ons doorgrondt. Dan roept de apostel er ons toe dat uw bescheidenheid, laat die openbaar worden. Laat de wereld het dan zien, laat alle mensen het bemerken, hoe vanwege het hoge ontzag voor de tegenwoordigheid des Heeren, ons spreken en handelen en onze besluiten als gedragen zijn door Zijn tegenwoordigheid.

De Heere is nabij.

Ja, de apostel hangt als het ware aan dit woord allerlei vermaningen. Want hij ziet er mee terug. En wij mogen met dat woord terugzien, zoals we zeiden, naar datgene wat in deze tekst ook zelf staat: *Uw bescheidenheid zij alle mensen bekend*. En het is alsof hij deze woorden overwegende van het ene tot het andere komt.

Dan gaat hij verder: *Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeken, met dankzegging, bekend worden bij God.*

Hoort ge, de Heere is nabij. En dan wijst hij de plaats aan, waar ge met alle levenszorgen en alle moeiten verbergings zoeken zou: als onder de schaduw van Zijn hand. De Heere is nabij. Wat is het een wonder als we in ons leven iets kennen van die nabijheid des Heeren, welke wij zo-even hebben geschetst. Dan kennen zij zichzelf als een arm, behoeftig, verlegen, schuldig en verslagen volk, naar hetwelk Hij om wil zien en met hetwelk Hij bemoeienissen wil maken. De Heere zegt: *Weest dan in geen ding bezorgd.*

Wat kunnen er soms zorgen zijn. De Heere zegt u niet dat er geen zorgen zijn, of dat er geen zorgen zouden mogen zijn. Want ons leven is door velerlei zorgen ten aanzien van allerlei zaken menigmaal bezet. Ach, een ieder breide dat uit in zijn eigen leven. U weet wat al zorgen ons in ons persoonlijk leven en in ons huiselijk leven kunnen bezighouden, welke lasten soms op ons kunnen liggen. Wij zien allerlei ontwikkelingen ook in het leven van de wereld waarin we verkeren.

Er zijn ook zorgen in het kerkelijke leven. Want laten we dat toch voor elkander niet verhelen, gemeente.

Er zijn ook in het kerkelijke leven zoveel zorgen, zoveel zorgelijke ontwikkelingen. Afval van de God der waarheid. Het verlaten van die leer, waarin God op het allerhoogst verheerlijkt en de zondaar op het diepst vernederd wordt. Het soms afslijpen van de zo scherpe kanten van de goddelijke waarheid om daarmee bij het vlees in het gevele te komen.

Och, die zorgen. Wij mogen onze ogen daarvoor niet sluiten. Ook niet op een kerkelijke vergadering. Al mogen ze dan niet in de directe zin op de agenda van de vergadering vermeld staan.

Zouden wij ons oog sluiten, ook als we als breedste vergadering van de kerken samen

zijn, voor allerlei ontwikkelingen waarvan we van dag tot dag getuige zijn?

Zorgen. Zouden Gods knechten de zorgen van de gemeente niet met zich moeten dragen? Zouden de opzieners van de gemeente, die God onder ons gesteld heeft, niet moeten zijn als de apostel die dagelijks, zoals hij schrijft, door de zorgen van de gemeente overvallen wordt en ze dagelijks met zich draagt? Zorgelijke ontwikkelingen, als we soms dingen lezen, uitdrukkingen beluisteren, waarvan we ons afvragen: is dat nu nog in overeenstemming met hetgeen God ons in Zijn Woord heeft geopenbaard en wat Hij Zijn volk van oude tijden heeft geleerd? Zorgelijke ontwikkelingen, als we een stuk verwereldlijking, ook in het leven van de gemeenten zien binnendringen. Laten we onszelf niet verheffen.

Al weten we dat we door Gods goedertierenheid ook onder ons nog veel hebben dat de Heere ons genadiglijk heeft gelaten tot op deze dag.

We zouden wel blind moeten zijn of onze ogen toesluiten, als we niet ook de zuigkracht van de wereld in het leven van de gemeente waarnemen, in de persoonlijke levensopenbaring, in handel en wandel, in kleding, in getuigenis, in de dingen waaraan we gewoon zijn, ook in de kringen van onze gezinnen.

Zorgen. Zijn dat geen zorgen die we met ons dragen zouden? Zijn dat geen zorgen die op een vergadering, als waartoe we geroepen worden, op de plaats waar dat behoort aan de orde moeten komen?

Zorgen.

En toch ... Toch zegt de apostel: *Weest in geen ding bezorgd*. En dat mogen we ook in het verband van onze bijzondere overdenking zeggen. Niet dat de apostel zegt: ach, er is helemaal niets om bezorgd over te zijn. Dat zou wel van een schandelijke luchthartigheid getuigen, die schadelijk is voor Gods kerk. Nee, de apostel wijst ons de plaats aan, waarheen we met de zorgen vluchten mogen.

Want dan voegt hij aan deze vermaning, aan deze woorden toe: *De Heere is nabij*. O, daar is een plaats, waar ge uw zorgen kwijt mag. Waar ge ze moogt neerleggen. Ook met uw kerkzorgen, met de lasten van de gemeente, met de dingen waarover ge bekommerd zijt, moogt ge vluchten tot die God, Die nabij de gebrokenen van hart en de verslagenen van geest is.

Wat zou het nu een wonder zijn als er onder ons nog zulk een volk mocht leven, dat vanwege de zonden van de kerk en de afval van de gemeente, voor God belijden mocht het niet waardig te zijn dat de Heere ons nog zou gedenken, maar dat met het woord ons hier voorgehouden vlucht tot die God. Laat uw begeerte, ook de begeerte ten aanzien van het kerkelijk leven, ook de begeerte ten aanzien van de ontwikkeling van de gemeente, laat die met bidden bekend worden bij God.

Bidden. We hebben een bidstond vanavond. Zo'n bidstond zij ons niet maar tot een ledige gewoonte. Want zo'n bidstond wil er ons bij bepalen, hoe we in diepe afhankelijkheid van de Heere ook al ons kerkewerk, op de plaatsen waar God ons arbeiden doet, ook in onze bredere vergaderingen, voor Zijn aangezicht hebben neer te leggen. Om tot de Heere te vluchten. Biddend samen te zijn in de wetenschap: *de Heere is nabij*.

Hij wil nog met een schuldig volk te doen hebben. Hij wil ook met een schuldige kerk te doen hebben, wanneer die kerk waarlijk de schuld voor God belijdt, wanneer die kerk waarlijk het oordeel des Heeren billijkt. God wil met een schuldige kerk te doen hebben, wanneer in die kerk waarlijk in haar leven en in de levensopenbaring van haar leden - mannen, vrouwen, kinderen, ambtsdragers, leraars, ouderlingen, diakenen - iets van het zich schuldig kennen voor de Heere openbaar mocht komen.

Wat zou het een gelukkige vergadering zijn, als we ons niet alleen maar bezig zouden

houden met al die zaken die ongetwijfeld ook onze aandacht vragen, dingen die een zakelijke bespreking en bezinning vergen.

Maar dat de diepe ondergrond van ons samenzijn mocht bestaan in het gemeenschappelijk besef van het feit, dat we het niet waardig zijn dat de Heere ons nog gedenkt. Dat we als gebrokenen van hart en verslagenen van geest in het geheel van de vergadering mochten verkeren. Want dan is de Heere nabij. Dan wil Hij met zo'n kerk evenals met zo'n volk te doen hebben en Zich ermee inlaten. De Heere is dan nabij. Nabij de gebrokenen van hart. Opdat men al de zorgen de Heere bekend make.

Laat uw begeerte in alles met bidden, maar ook met smeking bekend worden bij God.

In dat woord 'smeking' ligt iets van nood, van het doorleven van de nood, want smeken doet ge als ge uit de diepte en uit de nood moogt opkomen om naar God toe uw hart uit te strekken. Laat dan uw begeerte in alles met bidden en smeken bekend worden bij God. Ook met dankzegging, ook met erkenning van hetgeen God nog genadig geeft. Hij trok nog niet door, we mogen weer een synodevergadering houden, het oordeel Gods is nog niet over de wereld voortgerold.

Gods gerichten hebben ons land, ons volk, onze kerken, de kerk van Nederland nog niet weggevaagd. We mogen nog door deze Godstrouw bijeenkomen om samen in verbondenheid en in eensgezindheid het heil van de gemeenten te zoeken. Laat dan, omdat de Heere nabij zo'n volk wil zijn, uw zorgen, uw begeerten bij de Heere bekend worden. Daar raakt u ze kwijt. Niet in achteloosheid, of in zorgeloosheid, nee, maar vluchtende met onze zorgen tot de troon van Gods genade.

Ja, er staat: 'laat uw begeerten in alles, door bidden en smeken, met dankzegging bekend worden bij God'.

Wij zouden in zulk een verband verwachten dat er staat: laat het aan de Heere bekend worden. Leg het de Heere voor. Nee, waar hij tevoren sprak over: de Heere is nabij, gaat hij nu ook van de kant van de gemeente van Filippi zeggen 'bij God'. Dat is, als die gemeente in de gemeenschap met de Heere leven mag. Als dat nabij-God-zijn zó mag worden beoefend, dat we al onze levenslasten aan Zijn gezegende voeten zouden kwijtraken.

Ach, zo vermaant de apostel ons: *de Heere is nabij*. Laat Zijn hoge tegenwoordigheid beslag op u leggen, opdat ge bescheiden zijt. Maar moge Zijn genadig neerzien u nu de vrijmoedigheid geven om met al de zorgen, ook de kerkzorgen, tot deze God de toevlucht te nemen en u aan Zijn voeten ter neder te leggen.

Een biddend volk, een biddende kerk! Gemeente, dat ontbreekt: dit biddend gemeenschapsleven in de kerk des Heeren in het algemeen, in het leven van Gods kinderen, maar ook in dat van Zijn knechten. We kunnen soms zo vol zijn van onze bezigheden; hier mee bezig, daar mee bezig. Dat moet er gedaan, en hier moet aandacht aan besteed, en deze zaken moeten zo nodig verricht en andere aangelegenheden mogen we niet voorbijgaan. We zullen er geen kwaad woord van zeggen, ook vanavond niet, wetende dat zoveel dingen ook in het midden van de gemeente verricht moeten worden.

Maar één zaak is het allerbelangrijkste: dat er nog een zuchtend en een biddend volk onder ons leeft. Want we kunnen vol van activiteiten zijn, vol met bezigheden voor de toekomst en vol van beraadslagingen. Maar als we die plaats niet meer weten, dat we leven bij God in de geborgenheid van mijn leven, en in de geborgenheid van het uwe. Als we die plaats ook in het kerkelijke leven niet vinden, om aan de troon van Gods genade met al de kerkzorgen te verkeren, met de zorgen van onze jeugd in deze boze tijd, en met al de zorgen die van allerlei kanten op ons af komen, wel, dan moet ge

hiervan zeker zijn, dat met al uw bezig zijn en met al de volhardende ijver waarmede gij u op de behartiging van allerlei zaken richt, ge toch niets uitricht.

Laat uw begeerten in alles door bidden en smeking, met dankzegging bekend worden bij God.

Dan komt er ook een stuk schuld voor de dag. Want het gebedsleven kwijnt zo. Het gebedsleven kwijnt! Ook in het leven van de kerk. Dat is merkbaar. Dat wordt merkbaar, ook in het leven van de gemeente in het geheel. Waar zijn de bidders? De zuchters? De klagers? De worstelaars aan de troon der genade, uit wier leven iets van het 'bij God' openbaar komt. Want kijk, lieve hoorders, als we iets daarvan beleven, ik en u, dan zullen anderen het zien, dan zullen anderen het horen, dan kunnen we er over praten, natuurlijk. Maar het beleven van dat 'bij God' ..

Mozes kwam van de berg af. En heel het volk zag het, dat hij bij de Heere geweest was. Want er lag een glans, een schittering op zijn aangezicht.

Mijn hoorders, dan zijn er toch wel onder ons geweest van wier leven iets uitstraalde. Laten we het eens zo met eerbied zeggen: van wie je merkte en bij wie je vernam dat ze bij de Heere geweest waren. Uit wier woorden het beluisterd werd, en uit wier gedrag het kon worden opgemerkt, en aan wier bedelend klagen, en biddend vragen het gehoord werd, dat ze wisten wat het betekent: de Heere is nabij. Van wie het gehoord werd dat ze nabij God geweest waren.

O, schenke de Heere dat aan de kerk. Dan gaat het goed met de kerk, als er bidders onder ons zijn, wát er dan ook allemaal niet is zoals het zijn moet. Laten we toch het meest ook in de kring van de gemeenten om die Geest bedelen, Die zo'n volk onder ons leven doet. Dat is het geheim van de gemeente.

Want, mijn hoorders, wanneer zulke zuchters onder ons ontbreken gaan, wanneer dat leven in de nabijheid Gods niet meer het beslag, ook op het geheel van de gemeente legt, en niet meer in het leven van de ambtsdragers openbaar komt, wees ervan verzekerd: dan zal het een snelle afloop als der wateren zijn. Ook met de kring van onze gemeenten. Dan zal de afval voortgaan, en zal de goddeloosheid zich vermenigvuldigen.

Och, geve de Heere ons daarvan eens een recht verootmoedigend besef, opdat het ook met de kring van onze gemeenten, de gemeenten die we liefhebben, niet ga als met zoveel andere kerkelijke gemeenschappen in ons land. Waarin ge deze afval zó ziet voortgaan, dat ge ze nauwelijks, nauwelijks meer kennen kunt als leden van de kerk waarin eenmaal de waarheid Gods heerschappij had.

En lieve hoorders, we dragen de zorgen helaas met ons als we alles aanzien en horen. Maar komt, daar is een vermaning. We gaan ermee beëindigen. *De Heere is nabij.* Bedenkt dat, opdat ook morgen de wetenschap van Zijn nabijheid in ons midden heerse en zulk ontzag in onze harten verwekke, dat ons spreken en overleggen daardoor gedragen moge zijn, De Heere is nabij, en Hij wil Zich nog inlaten, zoals de apostel het hier ook betuigt, met een schuldig volk om het nabij te zijn met Zijn hulp. Want Hij is nabij de gebrokenen van hart en de verslagenen van geest. Hij Die in de hoogte woont, wil ook wonen bij wie van een nederige geest is. Genadiglijk schenke het ons de Heere: de Heere is nabij.

Ja, we kijken ook naar de toekomst. Want dan staat dit woord van de apostel ook in het teken van de Maranatha-roep, waarvan de oude kerk gewag heeft gemaakt. De Heere is nabij. Ook als Rechter. Om te richten over uw leven en mijn leven. Om te richten over ambtsdragers, om te richten over de kerk. De Heere is nabij. We haasten ons naar Zijn toekomst.

Het zal de vraag zijn, als we dit woord in dat licht verstaan, wat Zijn komen voor ons betekent. Want als we vreemdelingen zijn van Hem en van Zijn genade, ook al hebben we in de kerk gewerkt, geleefd en veel arbeid verricht, wat dan? Wat, als we vreemdelingen zijn van die wetenschap, waarvan de Heidelberger ons spreekt als hij vraagt: Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden? Dan zegt hij: *Dat ik even Dezelfde Die Zich tevoren om mijnentwil voor het gericht van God gesteld heeft en al de vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit de hemel verwachte.*

Hoort u, daar ligt een troost in de wetenschap dat de Heere komt voor een volk dat Hem hier in de tijd ontmoet heeft. Voor een volk dat het geloofd heeft dat Hij om hunnentwil, van God verlaten geweest zijnde, al de vloek gedragen heeft. Dát volk, dat zal aanstonds in die komst des Heeren door Zijn verlossing voor eeuwig gezegend zijn. Maar al Zijne en mijne vijanden zal Hij in de eeuwige verdoemenis werpen.

De Heere is nabij.

Dan gaat de Heere ook richtend de kerk door, ook door de Synodes. Richtend door het leven van de gemeenten. Dan betreft Hij daarin allen en een iegelijk, ook de leraars, ook de ouderlingen, ook de diakenen, u en mij. De Heere is nabij. Dan staat ook dit woord in het teken van deze wetenschap dat de Heere komt, komen zal! En hoe zullen we die God ontmoeten?

Komt, we leggen dat woord ook vanavond aan uw hart, met de bede dat de Heere ons samen verwaardige, de wetenschap van Zijn nabijheid zó in ons om te dragen dat Hij ons tot een zachtmoedige nederigheid brengt. Tot de kennis van Zijn nabijheid in het verbroken zijn van ons hart en het verslagen zijn van onze geest, toen Hij Zich tot ons overboog. Maar Hij geve ook de verwachting waarmede Zijn kerk Hem eenmaal verwachten mag.

Welgelukzalig zal dan het volk zijn, dat biddende volk, dat bedelend volk, dat verwachtende volk. Dan gaat Paulus als met een laatste groet ook die gemeente daarvan verzekeren. Als hij zegt: *en dan, als Hij komt tot dat Zijn volk, dan zal de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, hun harten en zinnen bewaren in Christus Jezus.* Welnu, voor de komende dagen bidden we en wensen we elkander de nabijheid des Heeren toe. Amen.

Slotzang: Psalm 84 : 4 en 6

9. Mozes' ootmoedig smeekgebed

Uitgesproken 7 januari 1981 in Rotterdam bij het afscheid van de Theologische School en van het Zendingsdeputaatschap.

Zingen: Psalm 119 : 45 en 67

Lezen: Psalm 90

Zingen: Psalm 111: 2, 4 en 5

Zingen: Psalm 90 : 9

Geliefde gemeente,

Het stemt me tot blijdschap vanavond nog eens op deze kansel te mogen staan en in uw midden het Woord des Heeren te prediken. Het samenzijn van vanavond staat in het teken van het afsluiten van verschillende werkzaamheden, die ik in het geheel van de Gereformeerde Gemeenten in de voorbijgegangene jaren heb mogen verrichten. Het is op zeer nadrukkelijk verzoek geweest, zowel van het Curatorium van onze Theologische School, alsook van het Zendingsdeputaatschap onze gemeenten, dat ik zou voorgaan in een dienst waarin ook mee zou kunnen worden geleefd, nu ik eerlang ons land ga verlaten om het werk dat de Heere mij bevolen heeft te verrichten, elders in de wereld voort te zetten.

Het is met enige aarzeling dat ik aan dit verzoek heb willen voldoen, wetende hoe juist in een dienst als deze zo licht de aandacht kan worden afgetrokken van het Woord des Heeren, van Hem, Die immers alleen de eer toekomt. Want als we in Gods kerk werk hebben mogen verrichten is het alleen door Hem. En als de Heere ons daartoe lust, moed en kracht gegeven heeft, komt ook Hem alleen daarvan de eer toe. Daarom behoeft de Heere ons, onszelf te verheffen, om in mensen te eindigen. We weten dat de Heere Zet gezegd heeft: *Ik zal Mijn eer aan geen ander geven, noch Mijn lof aan de gesneden beelden.*

En laat die vermaning om met ootmoedigheid bekleed te zijn, omdat God de hovaardigen wederstaat, ook vanavond ons hart bezetten en mocht Hij in ons spreken Zich openbaren. Het betaamt ons om over ons anders te spreken dan over het wonderlijke werk dat de Heere Zelf zal wil werken, en om in het scheiden van elkander dat werk des Heeren aan te bevelen. Ja, dit mogen wij ook van God begeren. Zowel voor de gemeenten in haar geheel als ook voor ieder persoonlijk.

Daarom wilden we vanavond het gebed van Mozes, de man Gods, tot h onze maken, als wij uw aandacht vragen voor de woorden des Heeren, die vinden kunt in de 90e Psalm en daarvan de verzen 16 en 17, waar Woord aldus luidt:

Laat Uw werk aan Uwe knechten gezien worden en Uw heerlijkheid over hun kinderen. En de liefelijkheid des Heeren onzes God zij over ons; en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja het werk onzer handen, bevestig dat.

Gemeente, in deze woorden des Heeren vinden wij: *Mozes' ootmoedig smeekgebed.* Wanneer wij dat overdenken, dan letten wij erop hoe hij in dit gebed bidt:

1. Om de heerlijke voortgang van Gods werk in Zijn kerk;
2. Om het genadig deel hebben aan Gods werk in ons leven;
3. Om het goedertieren opgenomen zijn in Gods werk van het werk onzer handen.

1. OM DE HEERLIJKE VOORTGANG VAN GODS WERK IN ZIJN KERK.

Psalm 90 is een bekende Psalm. Hoe dikwijls wordt die niet gelezen als we afscheid moeten nemen van hen, die ons lief zijn, wanneer de dood de vensteren van ons huis is binnengekomen, in het klaaghuis. Dan wordt uit het Woord van God zo menigmaal de 90e psalm gehoord, omdat deze ons spreekt van de voorbijgang van het leven. Wij vliegen daarhenen. De dichter spreekt ervan, dat wij vergaan door Uw, dat is Gods toorn en door Uw grimmigheid worden wij verschrikt. Onze dagen gaan heen door Uw verbolgenheid. U kent de woorden van deze zo bekende Psalm. Hoe dikwijls wordt ook deze Psalm gelezen als we een jaar beëindigd hebben. Op oudejaarsavond wordt in vele gezinnen de 90e Psalm gelezen, omdat wij daarin op een indrukwekkende wijze worden bepaald bij het voorbijvliegen van onze jaren en van ons leven.

Toen Mozes deze Psalm, die blijkens het opschrift aan hem toegeschreven is, vervaardigde, stond hij voor het einde van zijn levenstaak in het midden van zijn volk. De meeste uitleggers der Schrift menen dat, toen Mozes van het volk van Israël scheiden ging, toen hij het achter moest gaan laten omdat God hem van zijn taak in het midden van het volk ging aflossen, hij deze Psalm als een gebed voor het volk, dat hem lief was, heeft uitgesproken. En nu zijn wij door Gods genade onder andere omstandigheden hier dan waarin Mozes zich bevond op het ogenblik dat hij deze woorden voor de Heere uitsprak, maar toch staat ook ons samenzijn in het teken van het afsluiten van het werk waartoe de Heere ons verwaardigde.

Als Mozes dan in deze Psalm spreekt van de voorbijgang van alle dingen, dan ziet hij met dat volk dat hij gediend heeft, terug. En met het eerste wat hij opmerkt begint hij de Psalm: 'Heere! Gij zijt ons geweest een Toevlucht van geslacht tot geslacht'. Als hij terugziet, merkt hij op dat de Heere in elk geslacht opnieuw betoond heeft een nooit beschamende toevlucht te zijn. Maar wanneer hij op het volk ziet, dan ziet hij dat voor het aangezicht Gods als een schuldig volk. Want het oordeel van de Heere wordt zichtbaar in het voorbijgaan van onze dagen. Wij vergaan door Uw toorn en door Uw grimmigheid worden wij verschrikt. Was er niet een oordeel Gods over dat volk van Israël, zodat het overgrote deel in de woestijn is omgekomen? En hij is er zich van bewust dat de Heere Zich daarin in gerechtigheid en in waarheid verheerlijkt.

Maar de man Gods eindigt daar niet. Nee, hij eindigt met een ootmoedig smeekgebed, dat hij op mag heffen tot voor het aangezicht van die trouwe Verbondsgod, die nooit beschamende Toevlucht. Want hij roept Hem aan als *de HEERE, de Gods des Verbonds*.

Het is opmerkelijk dat die naam HEERE als de aanduiding van de God des Verbonds, de Ik zal zijn Die Ik zijn zal, die onveranderlijke Rotssteen en Sterkte, pas in het laatste gedeelte van deze Psalm, in het gebed ter sprake komt.

Want in het eerste gedeelte spreekt hij niet van de God des Verbonds. Hij spreekt van de Heere, de Almachtige, de Algenoegzame, de Eeuwige Die van eeuwigheid tot eeuwigheid is.

In het laatste gedeelte krijgt Mozes als het ware uitzicht op het Verbond, dat God op de aarde geopenbaard heeft, op dat Verbond dat God nooit zal teniet doen. Daarvan heeft Hij gesproken: 'Wat uit Mijn lippen ging blijft vast en onverbroken'.

O, dan vindt hij vrijmoedigheid om met een schuldig volk tot die God, Die een toevlucht van geslacht tot geslacht geweest is, te vluchten en het voor de Heere neer te leggen. Dan vindt hij een pleitgrond in de heerlijke Verbondsnaam van die HEERE, Die Zijn volk zal gedachtig zijn om Zichzelfs wil. En als hij daarin vrijmoedigheid vinden mag, dan roept hij de Heere aan: 'Keer weder HEERE! En het berouwe U over

Uw knechten'. Dat is het volk van Israël, dat is dat schuldige volk. Dat is het volk, dat het waardig was dat de Heere het zou hebben weggedaan en Hij er in eeuwigheid geen bemoeienis meer mee hebben zou. Maar hij vindt vrijmoedigheid in de Naam, in die Naam van Hem, die Zich aan Zijn volk heeft willen bekendmaken als de Ik zal zijn die Ik zijn zal. Het is alsof hij bij de Naam van die getrouwe en onveranderlijke God dat schuldige volk mag neerleggen. Dan raakt hij het volk Israël kwijt bij de HEERE, bij de getrouwe God, Die gisteren en heden Dezelfde zal zijn en Die dwars door al onze onvolkomenheden en dwars door al onze afdwalingen heen, ook al is het dat wij ons Zijn gramschap hebben waardig gemaakt, toch Zijn Verbond gedenken zal. Daarom kan hij het vragen: 'Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, en Uw heerlijkheid over hun kinderen'.

Uw knechten. Als Mozes voor Gods knechten bidt, dan ziet hij het hele volk Israël voor zich, en niet alleen de dienaren des Woords, al mogen we ook aan hen denken. Mozes bidt dus om Gods werk in de kerk.

Welk werk? Wel, het werk dat die Verbondsgod, de Drieënige Verbonds. god, uit kracht van Zijn eeuwig welbehagen verheerlijken zal. Want als we over dat Godswerk spreken mogen, gemeente, dan bedoelen we dat eenzijdige, vrijmachtige, volheerlijke werk van de Drieënige God, Die naar Zijn eeuwig voornemen Zich verheerlijken zal in het zaligen van Zijn uitverkorenen. Die Zich een kerk bijeen zal vergaderen uit alle geslachten, talen, natiën en volken. *O, laat Uw werk, ook in het midden van dat volk van Israël, gezien worden,* zo vraagt hij. Dit betekent ook, dat het volk in het land Kanaän zal mogen worden ingebracht en dat het Godswerk in de heerlijke vervulling van Zijn toezeggingen zal mogen worden bevestigd tot de verheerlijking van Zijn Naam.

Het Godswerk, daar gaat het om in de kerk. Niet om mijn werk, niet om kerk werk, niet om het werk van de knechten en om al het werk dat door mensen gedaan mag en kan worden. Maar het gaat om het Godswerk. Dat werk, dat Hij naar Zijn raad verricht. Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al Mijn welbehagen doen. O, het heil, waarvan de gemeente Gods wetenschap verkrijgt, vloeit uit de fontein van het eeuwig welbehagen Gods. Dat is de bron, de oorzaak; daar is het begonnen, in de eeuwigheid, in de gedachten Gods. Zo vrij en eenzijdig. Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferme.

O, lieve hoorders, laat de wetenschap daarvan, ook in het midden van de gemeente, ons dat eenzijdige, uit het welbehagen Gods voortvloeiende werk des Heeren doen begeren.

Dat Godswerk, dat uit de fontein van Zijn welbehagen voortvloeit, wordt zichtbaar op de aarde in de komst van de Zone Gods, dat is Zijn Knecht, Die Hij geroepen heeft, Die al Zijn welbehagen doen zal, de Gezegende Zijns Vaders. Zo kort geleden zijn we bepaald bij Zijn komst in de wereld. Die arm geworden is om Zijn volk rijk te maken. Die vernederd is, Die zo hoog troonde en Die zo laag daalde, Die al de heerlijkheid van Zijn goddelijke luister heeft willen verbergen achter een ontlusterde menselijke natuur om zo de Borg des Verbonds te zijn en het recht Gods te verheerlijken. Op grond van recht en gerechtigheid is Hij gekomen om Sion te verlossen en wederkerenden met gerechtigheid te bekleden.

En dan is er die lieve Geest, Die dat heerlijke Godswerk in de harten van verloren, schuldige, vijandige, afkerige zondaren en zondaressen tot uitvoering brengen zal. Daar wil de Heere mensen voor gebruiken, Zijn dienstknechten voor gebruiken, de prediking voor gebruiken. Allerlei middelen waarover Hij zo vrijelijk beschikt zal de Heere daartoe aanwenden.

Mozes vraagt: *Heere, laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, aan Uw volk.* Laat dat Godswerk gezien worden, ook in het midden van onze gemeenten.

Lieve hoorders, daar gaat het om, niet om ons werk, niet om onze eer, of om al hetgeen wij verrichten of verrichten zouden. Niet om onze uitbouw of opbloei, maar om het Godswerk. Laat Uw werk aan Uw volk gezien worden.

Dat is het grootste, als dat lieve Godswerk in de waarachtige bekering van verloren zondaren mag openbaar worden. Als in de bediening van het Woord, in de prediking van Wet en Evangelie die goddelijke krachten in de harten van dode zondaren worden bedeed, zodat ze uit de dood worden opgewekt en de Heere in het werk van wedergeboorte verheerlijkt wordt.

Laat Uw werk gezien worden. Laten wij het horen, hier, daar, in Sion geboren. Een jongen of een meisje, een man of vrouw, waarin God Zich verheerlijkt. Laat Uw werk toch gezien worden, ook zo dat het als Uw werk gezien wordt. Het gaat niet om ons werk, ook niet in het godsdienstige. Al dat werken, waarmee mensen denken God te kunnen behagen, maar waar de glans van de heerlijkheid van Gods vrije genade niet in zichtbaar wordt, kan voor God niet bestaan.

Heere, laat Uw werk gezien worden.

Wel, dat moest ons aller gebed zijn. Gebed voor elkaar. Gebed met elkaar. Als Mozes het volk verlaat, dan beveelt hij het aan die HEERE, Die naar Zijn welbehagen voort zal gaan te werken. En hij vraagt de Heere: 'Laat dat nog eens zichtbaar worden. Laat het in de toekomst zichtbaar worden. Laat Uw werk in mensenharten, in de geslachten zichtbaar worden. Dat werk dat op de verheerlijking van de Drieënige God zal uitlopen. Uw werk lope uit op Uw heerlijkheid.'

En Uw heerlijkheid worde geopenbaard over onze kinderen.

Over de kinderen van ons volk, de kinderen van onze gemeenten. 'Laat, Heere, de geslachten, die opgroeien en aankomen met Uw werken bekend zijn. O, laat ze er nog wetenschap van verkrijgen, wat het betekent als God een mens bekeert. Laat ze er geestelijke ondervinding van hebben, Heere, wat het zeggen wil als Gij een mens uit de dood roept en uit de goddeloosheid wekt en met Uw zaligmakende genade begiftigt. Heere, laat dat werk in onze kinderen, in de kinderen van onze gemeenten, in de opgroeiende geslachten zichtbaar worden. Bij de aanvang, waarbij de waarachtige omkeer, gepaard met die onberouwelijke keuze en een hartelijke droefheid naar God, zichtbaar wordt. Ja, laat Uw werk ook in de voortgang van de bediening van Uw Geest zichtbaar worden. Niet alleen in het bekeren, in het omkeren, maar ook in het zo leiden dat Uw kinderen mogen wassen in de kennis en in de genade van de Heere Jezus Christus. Dat ze zichzelf als verlorenen kennen mogen en het leven zouden vinden in die Naam onder de hemel, die uit het Woord door de Geest in hun harten geopenbaard wordt. Die Naam kunnen wij niet zelf aangrijpen, noch kunnen we onszelf tot Hem haasten, maar daartoe is nodig die goddelijke verlichting, waardoor die Naam in onze harten geopenbaard wordt. Dat is Uw werk, Uw werk alleen.'

Paulus wist ervan, toen het God behaagde Zich zo in hem te openbaren. Weten wij ervan? Lieve hoorders, weten wij ervan? Is het ooit onder de prediking geschied of onder het lezen, dat het krachtig in uw hart kwam en het leven buiten u in u geopenbaard werd? Toen u het niet meer in u zelf kon, toen u de dood in uw werk, in al uw gerechtigheden, in al uw pogingen zag. Toen het werkverbond u niets anders meer opleverde dan dit getuigenis: 'Vervloekt is de mens die niet blijft in hetgeen geschreven is in het boek der Wet om dat te doen'. Toen u bij die boom waarnaar u

gegrepen had, die engel Gods gezien hebt met een uitgetogen zwaard om de weg naar de boom des levens te bewaren.

Maar wat een wonder, want de weg naar die levensboom was in die Ander geopenbaard, in Christus verklaard.

Daartoe gebruike de Heere Zijn prediking. Mogen Gods knechten vervuld zijn met de lust om Hem uit te dragen, om Hem aan te prijzen, om tot Hem te nodigen, om alles wat buiten Hem is als ongenoegzaam voor de Heere af te wijzen en de Gezegende des Vaders in het midden van het volk uit te dragen, Paulus, op Hem ziende heeft alles schade geacht. Ja, zo zegt hij, ik acht het ook drek te zijn, wat buiten U is, en dat om de uitnemendheid van de kennis van Christus.

Wij moeten in Christus zijn. Want die in Christus is, die is een nieuw schepsel. En nu brengt God de zondaar wel in Christus, Die hem wederbaart, van Adam afsnijdt en Christus inplant, maar daar is een goddelijke bediening in het hart voor nodig, om het ook in het leven uit te werken. In Christus een nieuw schepsel. Opdat wij tot de verheerlijking van die enige en Drie-enig God gebracht worden.

Heere, laat Uw werk op de verheerlijking van de Naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes uitlopen.

Hoort u, hoe die man, Mozes, daar ligt te bedelen voor de kerk? Hij is een voorbidder. Dat is hij meer geweest. Hij kan het niet laten: 'Heere, denk aan dat volk!'

En lieve hoorders, ook in deze dagen hebben we die woorden van de man Gods wel eens tot de onze te maken, als we de gemeente die we liefhebben, die we door Gods genade hebben mogen dienen, met lust en met liefde en met gebreken, met vele gebreken, maar nochtans met lust en met liefde, aan de Heere bevelen: 'Heere, laat Uw werk in de gemeenten gezien worden'. Hier en waar ook in de wereld. Op de zendingsvelden, in Afrika, in Azië, en waar Uw lieve Woord ook gebracht wordt. Zegen daartoe ook al het werk dat in de gemeenten verricht wordt. Laat Uw werk gezien worden. Laat Uw heerlijkheid er bekend worden, opdat dat getuigenis nog van ons uit mag gaan.

Er woont nog een volk, dat van dat werk Gods weet. Daar gaat het toch om. Wij kunnen soms zo ontzaglijk veel dingen hebben waar we mee bezig zijn. IJveren voor dit en ijveren voor dat. En wij gaan er geen kwaad van zeggen, want er moeten ook zoveel dingen gebeuren. Soms echter bekruipt je toch de vraag wel eens, ook in het geheel van de gemeenten, hoe staat het met de kennis van dat lieve Godswerk? Gaat er nog een geur vanuit, gemeente?

Zoals bij die oude vromen, die wij vroeger gekend hebben, als kind opgegroeid zijnde aan de voeten van Gods volk, die spraken over de werken Gods in hun leven, wat beslag op je legde. Wat verwekte dat een eerbied in onze kinderharten en wat bracht ons dat tot jaloersheid. Horen onze kinderen dat nog wel eens, horen onze kinderen nog wel eens spreken over wat God gedaan heeft, waar Gods kinderen gevonden zijn en waar de Heere ze vandaan gehaald en gebracht heeft? Horen ze nog wel eens van dat Godswerk en de heerlijke volvoering ervan in mensenharten?

Och, dat we samen van deze God, tot Wie Mozes vluchten mocht, gaan begeren voor de kerk in Nederland, niet alleen voor onze gemeenten, maar voor heel de kerk, de zo verscheurde kerk, die zo verbrokkelde gemeente Gods in ons land, waar zoveel twisten en tweedrachten zich openbaren en zoveel onheiligs is. *Heere, doe Sion wel en bouw de muren van Jeruzalem op en laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden.*

Dan dragen we al de geslachten, de jonge geslachten aan de Gods des Verbonds op, pleitende op Zijn toezeggingen. Want Hij zegt: *Ik ben de Heere, de God van*

Abraham, en dat ben Ik van kind tot kind, tot aan het einde der tijden.

Maar Mozes gaat verder: 'En de liefelijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons'.
Daarin vraagt de man Gods

2. OM HET GENADIG DEEL HEBBEN AAN HET GODSWERK IN ONS LEVEN

Hij vraagt: 'Heere, gedenk aan Uw volk, aan Uw knechten, aan hun kinderen, aan de geslachten.'

En de liefelijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons. Dan vraagt hij of hij ook zelf daarin delen mag.

De liefelijkheid, dat is een apart woord. Het komt maar enkele malen in de Schrift voor. De vertaling ervan is niet geheel zeker. Sommige overzettingen, getrouwe overzettingen in andere talen, spreken van de schoonheid des Heeren, zoals we lezen van de Koning in Zijn schoonheid. En in Psalm 45 lezen we: 'Want Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen.' Die liefelijkheid, uit kracht van de schoonheid van de Koning, Die in Zijn schoonheid mag gezien worden, zij over ons. Wat bedoelt Mozes daar nu mee?

In de eerste plaats zouden we kunnen zeggen dat hij vraagt of de heerlijkheid van de genade Gods, Zijn vriendelijke ontferming, Zijn zoete goedertierenheid over hem zij. Over ons zij, over u en over mij. Maar hij spreekt niet alleen van de genade, hij bedoelt meer. En dan tasten we met dat Schriftwoord dieper.

Dan vraagt hij: 'Heere, laat die zó over ons zijn, dat de schoonheid van Uw genade van ons leven afstraalt en uit mijn leven blijkt. Dat de liefelijkheid van Uw dienst, de beminnelijkheid van Uw genade, de begeerlijkheid van Uw ontferming uit ons leven blijke.'

Dat die over ons zij als een licht, dat niet alleen ons beschijnt, maar ook als een licht dat van ons en mijn leven afstraalt, opdat ons leven er iets van laat zien, wat die genade betekent. Mijn leven, uw leven.

De liefelijkheid des Heeren zij over ons.

O, dat we de kracht van die rechtvaardigende genade kennen. Ja, het is een wonder als God ons een goddeloze deed worden in de weg der ontdekking en ons het wonder der genade deed verstaan, zoals de Heidelberger ervan spreekt: Tegen al de geboden Gods gezondigd, niet één gehouden. Maar, uit enkele genade, zonder enige van mijn verdiensten wordt de gerechtigheid van Christus ons toegerekend.

O, als Hij ons daarmee bekleedt, die mantel ons omhangt, dan is de liefelijkheid des Heeren over ons. Dan is het kleed van Christus het kleed dat de kerk draagt. Dat kleed spreekt van Zijn vrije ontferming. Maar Hij Die dat kleed der gerechtigheid bereidt, is niet alleen gegeven tot gerechtigheid, maar ook tot heiligmaking. En nu zult ge deze bede van de man Gods ook in dat licht moeten verstaan.

'Heere, laat zo de liefelijkheid des Heeren over ons zijn, dat ik wandel in waarheid, in oprechtheid, in de vreze des Heeren, opdat het beminnelijke en begeerlijke van de genade Gods van mijn leven afstrale.'

En wat is dat een nodige bede. O, dat Gods kerk mocht zijn als afstraalt in Davids Psalm:

*Gelijk een duif, door 't zilverwit,
En 't goud, dat op haar veed'ren zit,
Bij 't licht der zonnestralen
Ver boven and're voog'len pronkt,
Zult gij, door 't Godd'lijk oog belonkt,
Weer met uw schoonheid pralen.*

Dat is die liefelijkheid bezingen. Dat is die schoonheid van de genade. Mozes heeft iets van die schone genade van zijn kindsheid af geopenbaard, want dat kindeke was schoon. De ouders hebben gezien, dat het een kind wal waar de gunst van God op zijn zou. De liefelijkheid des Heeren was over hem. Daar straalt een schoonheid van af, opdat de schoonheid van de Koning de schoonheid van dat volk gaat worden. De liefelijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons.

O, lieve hoorders, wat zou het een wonder zijn als dat voor mijn leven zo mocht zijn, en voor uw leven en voor het leven van Gods knechten. Dat ze in een wandel in godzaligheid, in godsvrucht, in heiligmaking, in ootmoed, in vreze des Heeren de liefelijkheid des Heeren zouden openbaren. Woorden wekken, u kent dat oude spreekwoord wel, maar voorbeelden trekken. Is het niet waar? Er zullen er hier niet velen zijn, die dat niet zouden willen bevestigen. Ik denk soms aan oude eenvoudige vromen, op wie zo'n schoonheid lag, van wie zulk een bijzondere liefelijkheid uitging. Dat is geen zoetsappigheid. Als we dat woord liefelijkheid hier lezen, dan moeten we daar niet aan denken. Het is de liefde Gods, die dat volk liefelijk maakt, niet alleen in de ogen des Heeren, maar ook in de openbaring van hun leven. Wat zou het een zegen zijn, als we die liefelijkheid over ons uitgestort zouden krijgen. Over uw leven, over mijn leven. De liefelijkheid van de God des Verbonds, in de verheerlijking van Zijn trouw.

Maar dan gaat deze man Gods nog voort en vraagt tenslotte: 'En bevestig Gij het werk onzer handen.' Dan bidt hij

3. OM HET GOEDERTIEREN OPGENOMEN ZIJN IN GODS WERK VAN HET WERK ONZER HANDEN

Dat werk onzer handen.

Zeker, dan mogen we denken aan geheel de levenswandel en de prediking die daar vanuit gaat, van een ieder van degenen die God geroepen heeft. Maar we mogen ook denken aan Zijn knechten, Zijn dienaren.

Het werk onzer handen.

Hij bedoelt hier niet in de eerste plaats allerlei dagelijks werk mee, dat we in de wereld te verrichten hebben als onze levensopdracht. Nee, hij heeft het over het werk dat betrekking heeft op het werk des Heeren, dat uit het werk van de Heere opkomt, dat in het werk van de Heere schuilt, dat op het werk Gods rust en dat het werk Gods doorgeeft. Het werk onzer handen. Mogen we daarbij vanavond dan ook eens denken aan al het werk dat in de kerk gebeurt en gebeuren mag. Het werk van Zijn knechten, die tot de bediening van het Woord geroepen zijn. Het werk van de ouderlingen en van de diakenen. Het werk dat in de gemeente Gods, ook op de zendingsvelden verricht mag worden. Het werk op onze Theologische School. Zoveel werk, dat betrekking heeft op de voortgang van het werk Gods.

Het werk onzer handen. Nee, dat werk onzer handen staat niet naast het werk van de Heere. Zal het werk onzer handen gezegend werk zijn, dan moeten we in het werk van de Heere opgenomen zijn. Dan moet het werk onzer handen het werk zijn, dat de Heere door ons werkt, waarbij we als instrumenten in Zijn heilige dienst gebruikt worden.

Dat is het werk onzer handen waar Mozes over spreekt. Hij heeft ook in het midden van het volk Israël gestaan als een profeet. Want Gods Woord spreekt van hem als een profeet uit het midden van uw broederen. Hij heeft over het volk geregeerd als een koning, koning Jeschurun. En hij was ook degene, die soms in het heiligdom priesterlijk werk verrichtte, als hij in mocht gaan om te staan voor Gods aangezicht en met de Heere sprak over het volk en tot het volk sprak over de Heere.

Het werk onzer handen, ach, dat heeft in zichzelf geen kracht. Dat kan het alleen maar hebben, als God het in Zijn hand neemt, het gebruiken wil, zegenen wil.

Daar is Mozes zo afhankelijk van. Daar valt zijn hart helemaal bovenop. Hij herhaalt het, tweemaal zegt hij het: *Bevestig Gij het werk onzer handen*. Dat wil zeggen: 'Laat het mogen dienen, Heere, tot dat grote doel, namelijk dat Uw werk aan Uw knechten gezien worde en Uw heerlijkheid over Uw kinderen.' O, God bevestig zo het werk onzer handen.

Want dan eindigt het natuurlijk nooit in het werk van Mozes of in het werk van Gods knechten of in het werk van de ouderlingen of opzieners of in het werk van wie ook, die in de gemeente Gods enige dienst verrichten mag. Maar dan zal het werk des Heeren tot heerlijkheid des Heeren dienen.

Bevestig Gij het werk onzer handen.

Wat moest het de bede van Gods knechten zijn: Heere, mag mijn werk in Uw werk begrepen zijn. Want als het dat niet is, dan heeft het geen waarde. Als het dat niet is, dan wordt aanstonds alles verbrand, dan blijkt het kaf te zijn en zal het als de stoppelen teniet gedaan worden. Als het in dat Godswerk niet begrepen is, als God het niet in Zijn hand genomen heeft, als niet uit die hand Gods ons deze kracht en deze mogendheid des Heeren toevloeit, dan zal het alles tevergeefs zijn. Want Hij heeft het toch gezegd, en dat geldt voor een ieder, die leeft in geestelijke werkzaamheden, maar in het bijzonder ook voor Gods knechten: Zonder Mij kunt gij niets doen. Dan kunt ge geen dienaar van het Woord zijn, dan kunt ge geen ouderling zijn, geen diaken, geen docent, geen zendeling en geen zendingsdeputaat zijn.

O, lieve hoorder, wat zal er veel van ons werk verbrand worden, omdat we dat in eigen krachten en in eigen mogendheden verrichten, waar wij wel allerlei geweld hebben ontketend, maar waarbij we het niet van de Heere hebben laten afhangen en ons werk niet als uit Zijn werk zagen opkomen. O, wat zal veel van ons werk niet kunnen bestaan voor Gods aangezicht. Daarmee zijn we de gemeente Gods niet nuttig en de kerk des Heeren niet tot zegen geweest, omdat we het zo met onszelf gedaan hebben.

Wat is het nodig dat Gods knechten het gebed van die oude knecht Mozes overdenken. 'Bevestig Gij dat werk, het werk onzer handen dat U ons opdraagt. Laten we dat in diepe afhankelijkheid van U en biddende om Uw werk in ons, mogen verrichten. Wat zou dat een voorrecht zijn. Och, dat we zo mochten leven, ook als kerk, als gemeente, dat we voor Gods knechten mochten bidden. Heere, bevestig Gij het werk hunner handen. Laat ze uit Uw werk leven. Laat Uw werk door hen vertolkt worden. Laat uit hun monden gehoord worden, wie God is, en wie Hij zijn wil en wie Hij eeuwig zijn zal, zoals Mozes het zegt: Gij zijt ons een toevlucht geweest van geslacht tot geslacht.'

'O God, laten Uw knechten van recht en van waarheid prediken. Van goedertierenheid en van ontferming. Laten ze Uw werk prediken en uit dat werk des Heeren op mogen komen in hun arbeid. Want dan, dán zal de Heere het werk bevestigen. In al de verschillende taken, waartoe God ook roepen mag, is het zo nodig dat we uit Gods werk opkomen, opdat we Gods werk zouden mogen werken. Dan werkt de Heere door ons. Dan is ons werk in het werk van de Heere begrepen. En dan zal het Gode verheerlijkend zijn.'

Maar dan is niet het instrument dat de Heere gebruikte, datgene waarin we eindigen, maar dan eindigen we in Hem, Die het instrument in Zijn handen heeft. Die dat instrument aanwendt tot Zijn dienst en gebruikt tot de verheerlijking van Zijn Naam en tot de opbouw van Zijn kerk.

Bevestig Gij het werk onzer handen. Dan legt Mozes het werk in de handen van de Heere. En dan smeekt hij om de zegen des Heeren. Dat willen ook wij vanavond doen. Voor het werk van al Gods knechten. Ook voor de velen die vanavond met ons zijn, die we danken voor hun liefde en meeleven en voor hun verbondenheid daarin tot uitdrukking gebracht. We bevelen hen met hun werk in het werk van de Heere aan.

O, lieve broeders, dat Gods werk door u gezien moge worden. En dat zo het werk uwer handen bevestigd worde. Dan deelt u in de vreugde, dan straalt de liefelijkheid van de Heere van u en van uw bediening, van uw leven, van uw woorden en van uw wandel af.

Dan zal God de eer ontvangen, die Hij alleen waardig is. Want dan begeert Mozes niets anders dan dat het alles eindige in die God, Die waardig is alle eer, lof en dankzegging te ontvangen. Dan zoekt hij de kerk, het volk dat hij liefheeft, bij de Heere kwijt te raken en in Gods handen te bevelen, en bedelt hij om de glans van de genade over zijn leven, als hij vraagt: 'Heere, laat mijn werk in U niet ijdel zijn, maar mogen dienen tot de verheerlijking van die Naam Gods Die waardig is alle eer te ontvangen.'

Laat dat werk in uw leven zijn. Wees er om verlegen. Want zeker, het is een eenzijdig werk. Als Gods knechten dat werk u aan mogen prijzen, of u wijzen op de fontein van de genade, ook aan onze kinderen, jongens en meisjes, en dat lieve Godswerk u aanbevelen, vraag dan maar of God in u en jou beginnen wil en of God het voortzetten wil. Daar moogt ge om vragen, daar moet ge om vragen. Zoek dat werk Gods op die plaatsen, welke de werkplaatsen van de Heilige Geest zijn, waar Zijn Woord door Zijn knechten mag worden verkondigd.

Zoek het daar, jeugd! Opdat het Godswerk in uw leven tot roem van Gods genade verheerlijkt worde. Begeer het. Hij wil er om gevraagd zijn. Hoe eenzijdig dat werk Gods ook is en eeuwig zijn zal, toch zegt Zijn Woord: *Hij wil er van den huize Jacobs om gebeden zijn.* Dat Hij het wil doen, vergeet dat niet! Vouw je handen, buig je knieën, zet je onder de prediking neer.

En laten Gods knechten rijk van God spreken. Hoe meer dat de liefelijkheid des Heeren van hun leven afstraalt en die geur van Gods genade ook door hun bediening wordt waargenomen, hoe meer dat tot jaloersheid verwekken zal en tot zegen in de gemeente zijn zal. O, geve de Heere dat.

'Laat Uw werk gezien worden. Ook in uw harten, in uw leven en in het leven van uw gezinnen.

Laat het gezien worden, o God, in het leven van Uw kinderen. Dat ze opwassen in de kennis en in de genade van de Heere Jezus. Dat ze in hun leven de Drieënige God zouden mogen kennen: de Vader, als in het aangezicht van de Heere Jezus Christus verzoend; de Zoon Die gezegd heeft: Ik voor u daar gij anders de eeuwige toorn Gods moest onderworpen zijn; de Heilige Geest, de Trooster, Die bij ze blijven zal tot in der eeuwigheid.'

Daartoe zegene God Zijn werk, opdat zo door de heerlijke bediening des Heeren Zijn kerk op de aarde zou worden uitgebreid en Hij Zijn volk met de zegeningen van Zijn Verbond zou zegenen en de volmaking der heiligen zou mogen worden gediend, zoals Hij beloofd heeft dat het gedaan zal worden.

De pleitgrond van Mozes is in de getrouwe Naam van Hem Die nooit verandert en Die Zijn Verbond bevestigt en Wie hij het daarom mag smeken: *Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, en Uw heerlijkheid over hun kinderen. En de liefelijkheid des*

HEEREN, onzes Gods, zij over ons; en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat. Amen.

Zingen: Psalm 90:9

Afscheid Ds. A. Vergunst wegens vertrek naar Amerika

Saambinder 22 januari 1981

Op 7 januari nam Ds. A. Vergunst in een kerkdienst die door het Curatorium van de Theologische school en de Zendingsdeputaten belegd was in de kerk van Rotterdam-Centrum afscheid van de Gemeenten in Nederland in verband met zijn op handen zijnd vertrek naar Noord-Amerika.

Velen maakten van de gelegenheid gebruik om deze afscheidsdienst bij te wonen, zodat lang voor de aanvang het kerkgebouw 'ouderwets' vol was, wat als tekenend mag worden beschouwd voor de plaats, die Ds. Vergunst in onze Gemeenten heeft ingenomen. Een groot aantal predikanten was aanwezig. Verder afgevaardigden van de S.G.P., de Scholenbond en o.a. de Geref. Zendingbond. Deze laatste instantie werd vertegenwoordigd door Ds. E. F. Vergunst, de broer van onze Ds. Vergunst.

Bij de aanvang van de dienst liet Ds. Vergunst zingen Psalm 119 de verzen 45 en 67, waarna Psalm 90 werd voorgelezen.

Na een woord van welkom, waarin Ds. Vergunst de hoop uitsprak, dat de mens niet in het midden zou staan op deze avond gaf hij als tekst voor deze dienst op de verzen 16 en 17 uit de negentigste Psalm.

Mozes ootmoedige smeekbede, en als volgt verdeeld:

1. om de heerlijke voortgang van Gods werk in de kerk.
2. het in ons leven genadig deelhebben aan Gods werk.
3. het goedertieren opgenomen zijn van het werk onzer handen in Gods werk.

Mozes maakte de Psalm bij het afsluiten van zijn levenstaak. Wij zijn hier onder andere omstandigheden. Als Mozes spreekt van het voorbijgaan van alle dingen, dan begint hij te zeggen, dat de Heere hem een toevlucht is geweest. Hij ziet het volk voor Gods aangezicht als een schuldig volk. Was er over dit volk geen oordeel uitgesproken? Hij roept God aan als de Heere.

Pas in het laatst komt de God des Verbonds ter sprake. Dan vindt hij vrijmoedigheid om met dat volk tot die Heere, die Verbondsgod te vluchten. Ds. Vergunst wees er in zijn predicatie op, dat het gaat om het werk van de Verbondsgod. Dat volheerlijke werk van het zaligen van Zijn uitverkorenen.

Dat werk, dat voortkomt uit het welbehagen Gods. Dat zichtbaar werd in de komst van Zijn Zoon in de wereld. Mozes bidt vervolgens om het deelhebben aan dit werk Gods voor zichzelf. Hij vraagt of de liefelijkheid van de Heere over ons mag zijn, opdat de beminnelijkheid van de genade Gods uit ons leven zal stralen. Tenslotte vraagt Mozes of de Heere het werk onzer handen in Zijn werk wil opnemen. Hier mogen wij denken aan al het werk dat in de kerk, op de Zendingvelden, de Theologische school wordt verricht. Zal het werk onzer handen gezegend zijn, dan zal het in het werk Gods moeten zijn opgenomen.

In zichzelf heeft het werk onzer handen geen kracht, alleen als God het in Zijn handen

neemt heeft het kracht. God bevestigte zo het werk. Wat is het nodig, dat Gods knechten dat gebed van Mozes mogen bidden. Mozes begeert niets anders, dan dat God de eer moge ontvangen. Het Godswerk is een eenzijdig werk, maar de Heere wil er om gebeden zijn. Ds. Vergunst verzoekt nog te zingen Psalm 90 : 9.

Hierna spreekt Ds. Vergunst woorden van afscheid tot de kerkenraad van Rotterdam-Centrum. Hij dankt de aanwezigen, die in zo groten getale zijn opgekomen. Hieruit spreekt liefde en toegenegenheid.

De Heere leidt onze wegen, ook voor ons. Het was donker, maar de Heere heeft gesproken "Ik zal U niet begeven "of verlaten". Dat geeft moed om voort te gaan.

Dank wordt gebracht aan de Curatoren, de Zendingsdeputaten, Ds. de Gier als mededocent, de studenten en de nieuw benoemde docenten en aan allen waarmee hij naocht samenwerken.

Dank wordt gebracht aan de afgevaardigden van de S.G.P. en de Geref. Zendingsbond.

Ds. Vergunst wordt tenslotte nog toegesproken door Ds. A. F. Honkoop namens de Curatoren, door Ds. P. Blok namens de Zendingsdeputaten en door Ds. K. de Gier namens docenten, studenten en het bestuur van de Scholenbond.

Ds. de Gier verzocht de aanwezigen om Ds. Vergunst nog toe te zingen het vierde vers van Psalm 121.

10. Troostvolle meditatie

... en hij stierf Genesis 5:5b

Gods Woord openend bij Genesis 5, lezen wij een gedeelte van het boek van Adams geslacht. Een geslachtsregister. Door velen geacht als een droge opsomming van namen en getallen, waarin geen stichting én onderwijs gelegen schijnt. Toch zijn deze geslachtsregisters niet zonder zin. Ook heeft de Heilige Geest die ons niet doen beschreven worden, opdat wij die alleen maar zouden overslaan en in onze waanwijsheid ze als overbodig in het Woord Gods beschouwen. Door nauwkeurig onderzoek zullen wij gewaarworden, dat ook deze lijsten met een heilig oogmerk geschreven zijn en tot onze lering en ons onderwijs dienen.

Het geslachtsregister van Genesis 5 wordt genoemd het boek van Adams geslacht. Nauwkeurig wordt dit bijgehouden, zoals wij lezen. Het vangt aan met de vermelding aangaande de oorsprong van de mens. 'Ten dage als God de mens schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods'. Hierin lezen wij dat de mens een schepsel is met een bijzondere afkomst. Hij was de beeldrager Gods en als zodanig een afspiegeling van de mededeelbare deugden Gods. De dood kon niet over hem heersen en zijn bestemming was de heerlijkheid van het eeuwige leven, waar hij God zou prijzen, loven en verheerlijken en eeuwig met Hem zijn.

Wat een donkere schaduw valt echter over deze lijst van het menselijk geslacht, want nu lezen wij hier achter schier elke naam: *... en hij stierf*. Nee, dit sterven is geen resultaat van de wijze, waarop de mens geschapen is; dit sterven is geen gevolg van een macht, die hem aangreep en waardoor de mens tegen zijn wil en zonder zijn instemming aan de dood zou onderworpen zijn, maar dit sterven is alleen het gevolg van de zonden. Daarom moet de mens sterven, omdat het oordeel Gods vervuld worden zal, dat de Heere op de zonde bedreigd had: 'Ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven'

En telkenmale, wanneer achter de naam van een mens, die tot het leven geschapen werd, geschreven wordt: *... en hij stierf*, openbaart zich voor ons de kracht van de zonde en de omvang van het kwaad, dat eenmaal bedreven werd. Deze doodsmacht, ons hierin getekend, is doorgegaan tot alle mensen. Niemand zal zich van het graf redden. Het komt ook achter ónze naam. Vroeg of laat. God alleen weet het, want bij Hem is het getal van onze jaren, maanden en dagen, dat wij niet overgaan zullen. Wij zien het bevestigd in liet leven.

Wij horen ervan. Soms schrikken wij op, wanneer wij horen van een plotseling en aangrijpend sterven; wanneer de dood zich in al zijn verschrikking werpt op iemand, die ons dierbaar was; wanneer de majesteit van de dood zijn schaduw werpt over de kring onzer verwanten, geliefden of bekenden.

Maar hoe kort zijn meestal de indrukken, die ervan uitgaan. Wij keren weder tot ons leven en het is slechts een vage herinnering meer, die in ons gedachteleven achterblijft. En toch is er geen werkelijkheid, waarmee wij meer rekening dienden te houden, dan met deze ontzagwekkende, dat achter onze naam ook eenmaal geschreven zal worden: *en hij stierf*.

Onze naam staat reeds in het boek van Adams geslacht. De namen van de werken die wij verrichten, worden door de Alwetende daarin nauwkeurig bijgehouden en het wachten is slechts op het ogenblik, dat door de hand Gods daarin geschreven wordt: *... en hij stierf*. Dan is dit leven voorbij. Dan is er geen herstel meer mogelijk. Waar dan de boom valt, daar blijft hij ook liggen.

En toch is het: ... en hij stierf, niet het voorbijgaan van alles. Ware dat zo, het leven ware troosteloos en onzegbaar onbetekenend. Dan ware het beter niet te leven. Dan make de dood een eind aan al ons lijden, aan al onze kommer, aan al ons verdriet, opdat wij in de vergetelheid ter neder dalen, waar de rust des grafs ons doe rusten van al de moeiten van het leven.

Nee, lezer, het is niet voorbij.

Alles is niet afgelopen, wanneer de dood de draad van dit leven afsnijdt. Dan is slechts voorbij de veelbetekenende voorbereiding voor de ontzaggenlijke eeuwigheid. Het ... en hij stierf, doet niet het bestaan der ziel ophouden. Dat bestaan gaat aan de andere zijde der eeuwigheid voort en daarom is juist de betekenis dezer woorden zo machtig groot.

Want naar Gods Woord weten wij dat er een eeuwig onderscheid is tussen het sterven van de één en de ander. Niet zozeer, wat betreft de wijze waarop dit aardse leven afloopt, als wel wat de aard der eeuwigheid betreft, die wij ingaan. Gewis, er is een onderscheid in de wijze van sterven. Altijd is het hard te moeten scheiden van onze dierbaren. Maar hoe verkwikkend kan het zijn voor menig een, wanneer men staande aan de stervenssponde van onze geliefden, nog een middel mag zijn om de smart te lenigen. Hoe vertroostend ook voor degene, die in de weg van alle vlees gaat, wanneer hij zich in die ure van de zijnen omringd ziet. Zoals wij lezen in Gods Woord van Jacob, dat de Heere tot hem zeide: *En Jozef zal de hand op uw ogen leggen.*

Hoe bitter smartelijk, wanneer de dood onze dierbaren door een ongeluk of op een andere droeve wijze aan ons ontruikt. Hoe zwaar moet het vallen, wanneer wij de handen der bloeddorstigen uitgestrekt zien naar onze geliefden en wanneer hun schendende hand het leven van onze beminden doodt. En toch, hoe bitter dit alles, hoe groot het onderscheid, het is niet te vergelijken met het onderscheid tussen het sterven, hoe dan ook, van hem, die God dient én die Hem niet dient, want dat is een eeuwig onderscheid.

Wanneer wij dit boek van Adams geslacht lezen, dan lezen wij over het sterven van Abel, en wij weten, dat zijn sterven een gelukzalig sterven geweest is, al viel hij onder moordenaarshanden. Abel stierf onder de handen van de moordenaar, maar ging in de rust, die er overblijft voor het volk van God.

Kaïn is niet door moordenaarshanden gevallen, maar zijn deel is eeuwig met degenen, die voor eeuwig vervloekt zijn. Daarom juist heeft ons leven zo'n grote zin en betekenis. Het is gericht op de eeuwigheid, en hoe dan ook, straks gaan wij die eeuwigheid in: ... *en hij stierf.*

Toch staan deze woorden ook met gouden letters in het boek der Waarheid. Want er is er Eén, Die in het boek van Adams geslacht staat opgetekend, Die wel vóór de zonden stierf, maar niet dóór Zijn zonden. De eniggeboren Zoon Gods. Dat achter Zijn Naam geschreven staat: ... en Hij stierf, is het grootste wonder. Dat is een wonder van Gods wijsheid, liefde en trouw.

Dat sterven ontsluit een zalige eeuwigheid voor het volk van God. Dat sterven wordt de grond van hun hoop en verwachting. Het is de fontein van het leven: ... en Hij stierf. En dat voor een volk, dat de eeuwige dood waardig is en dat zich hier ook waardig leert keuren.

Wanneer Zijn volk zich hier die eeuwige verwerping waardig acht en geen levensrechten meer voor God heeft, wordt in dat sterven van Christus een levensgrond voor hun ziel ontsloten. Een zaak van de hoogste verwondering en van innerlijke blijdschap. Dat maakt voor dat volk het sterven licht, wanneer de doodsschaduwen over de tent van hun leven vallen.

Wanneer de ogen des geloofs dan iets zien mogen van het: ... en Hij stierf. Dan zal hun hoop ook rusten in die volmaakte en genoegzame gerechtigheid, die door het sterven van Christus aan het licht gebracht is. En de persoonlijke, bevindelijke kennis van de kracht van dat sterven bepaalt het eeuwige onderscheid van het sterven van de mens. Zonder de kennis van dat sterven zal ons sterven altijd vreselijk zijn.

O, gedenkt dat, jeugd, die dit leest.

Jongens en meisjes, zoekt toch uw Schepper in de dagen van uw jeugd. Het leven met zijn vele en ernstige roepstemmen bepaalt er ons gedurig bij. Achter uw naam wordt het ook aanstonds neergeschreven.

Zoekt de Heere, zoals Hij gezegd heeft, terwijl Hij te vinden is en roept Hem aan terwijl Hij nabij is, want welhaast staat het achter ons aller naam: ... en hij stierf, ... en zij stierf. En wat zal dan uw eeuwige toekomst wezen? Vreselijk zal het zijn te vallen in de handen van de levende God. Wat zal het echter een eeuwige verlossing zijn voor dat volk van God. Hier is het leven moeitevol en vol van druk en kommer, maar de dag komt, dat God achter de naam van Zijn volk ook schrijft: ... en hij stierf. En dan zal het voor dat volk een eeuwige verlossing zijn, om dan met al Gods gunstgenoten God eeuwig te verheerlijken.

In welke weg dit leven naar Gods raad een eind nemen zal, uw sterven, volk des Heeren, zal slechts een doorgang zijn tot het eeuwige leven. Uw sterven zal betekenen het einde van alle moeite, bekommring, verdriet en zorg. En de eeuwige vreugde zal dan uw deel zijn met allen, die de verschijning van onze Heere Jezus Christus hebben liefgehad.

Gewis, vóór het schip de veilige haven der eeuwigheid zal binnenvaren, kunnen nog zware stormen woeden, kan de ondergang van het schip van uw leven u zeker schijnen. Maar in al die stormen is Hij geweest, Die voor Zijn kerk dood en wereld en duivel overwon, en Die de Zijnen in de rust inbrengt.

Dat onze gedachten maar veel met die ure bezig zijn, waarop achter onze naam geschreven zal worden: ... *en hij stierf*.

En dat het dan God behage om door Zijn Geest in alle strijd en aanvechting ons op te leiden tot de troost die gevonden wordt voor al Gods volk in het: ... *en Hij stierf*.

D. DIVERSEN

11. NA VIJFTIEN JAAR 1953-1968

door ds. A. Vergunst, Rotterdam

Saambinder 24 april 1969

Eén dezer dagen kreeg ik een boekje onder de ogen, getiteld: "**Na vijftien jaar**", waarin een beschouwing gegeven werd over de gebeurtenissen, die in 1953 tot de betreurd breuk in onze gemeenten hebben geleid.¹

Het boekje bevatte een aantal artikelen, die in "De Wachter Sions" gepubliceerd geweest zijn. Uitvoerig wordt ingegaan op hetgeen toen verkeerd geschied is. En inderdaad, dat moeten we toch eerlijk uit durven spreken, is toen alles niet gegaan zoals het naar de orde van de kerk had moeten geschieden. Van beide zijden niet. Het weglopen van een Synode-vergadering is niet hetgeen wat een afgevaardigde naar zulk een vergadering behoort te doen; maar ook dat wil ik gaarne bezien als een handeling, die onder de indruk van een gebeuren, dat verbittering verwekte, plaats greep.

En zo zijn allerlei redacties in schorsingen en dergelijke wel verklaarbaar, maar daarom nog niet gerechtvaardigd. Misschien ware beter geweest om te doen wat op een Synode van de Afgescheidenen in gelijksoortige omstandigheden geschiedde: *de vergadering schorsen en rustig zich bezinnen op wat er te doen stond*.

Maar wordt Gods kerk er mee gediend om nu altijd weer de verwijten over wederzijdse onjuiste handelingen ter tafel te brengen? Of moet dat slechts dienen om de breuk te verdiepen en de tegenstellingen te verbreden? Moesten we niet veeleer zoeken naar hetgeen tot de vrede dient?

Er is een feitelijke situatie in het heden, waarin weinig verandering kan gebracht, naar het schijnt. Maar laten we niet de tegenstellingen zo uitmeten, alsof er toch, ondanks alles, niet veel meer is, dat ons verbindt, dan wat ons scheidt!

Er zijn kerkrechtelijke twisten; er zijn leerstellige onderscheidingen. Omtrent de laatste meen ik toch, dat er meer misverstanden omtrent elkanders bedoelingen dan fundamentele verschillen zijn.

Hoe kunnen we anders beiden ons telkens op de Dogmatiek van Ds. Kersten beroepen en op allerlei schrijvers, die bij beiden min of meer geliefd zijn? Het is dan ook juist daarom, dat bij ons de lust tot felle bestrijding ontbreekt, omdat we ons te nauw aan hen, die we onze broeders blijven noemen, verbonden weten, dan dat we juist tegen hen zo fel zouden willen uitvallen.

Daarom betreuren we zulke handelingen, schriftelijke of mondelinge uitlatingen, waarin een onverholen afkeer jegens elkander wordt uitgesproken. En is er dan bij ons niet iets te vinden en aan te wijzen, waarop terecht kan gewezen worden, als zijnde uiting van verval?

Wie, die de geest van de tijd onderkent, zou durven zeggen, dat de werking ervan aan eigen kring voorbij gaat? Gewis zijn er zo hier en daar wel dingen, die ons met ernst onze verantwoordelijkheid moeten doen beseffen, dat de Heere roept om de wacht op Sions muren te betrekken. Maar zulke dingen moogt ge het geheel niet aanwrijven.

En dat is het wat soms zo verdriet. Men dicht ons zaken toe, die onjuist zijn, men geeft soms van de leer van het aanbod van Gods genade eerst een voorstelling, die de onze

¹ De schrijver is de heer L.M.P. Scholten

niet is, en dan spreekt men daarover als zou dit door onze gemeenten voorgestaan worden. En als dan in allerlei geschrijf die bittere toon spreekt, dan doet dit ons leed, meer dan we zeggen kunnen. Dan ontvalt de lust om hierop in te gaan, omdat we geen hout op dit vuur willen werpen.

Zo treft me nu in dit boekje ook weer de poging om een zaak, die met dit alles niets, maar dan ook niets uitstaande heeft, daarbij te betrekken.

Op de Generale Synode 1968 was een voorstel om tot de instelling van een deputaatschap van vertegenwoordiging te komen. De achtergrond van dit voorstel waren de moeilijkheden, die in de tijd van de rellen omtrent de polio-inenting in Elspeet, zich voordeden. Er was niet een bepaald adres, waarheen men zich wenden kon en waar men de inlichtingen verkrijgen zou, die men behoefde. Nu, daarom alleen stelde de Generale Synode het in en benoemde het moderamen als zodanig.

De schrijver ziet in de instelling van dit Deputaatschap ook een bewijs van een Synodo-cratistische instelling van de huidige Gereformeerde Gemeenten.

Dit is nonsens zonder meer. Dit Deputaatschap heeft geen enkele bevoegdheid dan de door de Synode gegevene en fungeert niet als een soort permanent bestuur; het heeft nauwelijks een taak.

Zo zou er meer zijn aan te wijzen. Maar de verschijning van dit boekje maakt duidelijk, dat na vijftien jaar de breuk, die geslagen werd, nog immer voortduurt; dat er helaas weinig uitzicht is op een verzoening en een heling van de geslagen wonden; dat terwijl de nood der tijden zo duidelijk spreekt, de broeders van hetzelfde huisgezin elkaar bitter bejegenen. Helaas; *maar toch zal eenmaal Efraïm Juda niet meer benijden en Juda Efraïm niet benauwen*. O, kome die tijd haastig.

25 jaar later, 1978

Niet minder groot was de droefheid van ds. Vergunst bij de verschijning van het boek *Uit ons uitgegaan*, in 1978, dus 25 jaar na de kerkscheuring. De titel is ontleend uit 1 Johannes 2 vers 18 en 19... *Zo zijn er ook vele antichristen geworden; waaruit wij kennen dat het de laatste ure is. Zij zijn uit ons uitgegaan, maar ze waren uit ons niet*, enzovoort.

Dominee F. Mallan schrijft onder meer in het voorwoord:

"Als wij deze woorden nu toepassen op hen van wie we gescheiden werden, vellen we daarmee dan maar een onbarmhartig oordeel over de staat des harten van al degenen die niet bij ons gebleven zijn?

Och, het is de Heere bekend dat het ons hart met grote droefheid heeft vervuld, als er ook zijn geweest van wie we geloven dat zij wel uit ons waren, maar die toch van ons zijn uitgegaan. Bij een gebeurtenis als in 1953 is er ook altijd nog weer zoveel menselijks in het spel. Om bepaalde personen bleef men soms waar men was, terwijl zich de gevallen ook voordelen van zeer te ijveren voor de waarheid die door ons werd voorgestaan, maar slechts met een Jehu's ijver. Ook na de scheuring zijn er uit ons uitgegaan, die uit ons niet waren. Er zijn er ook als een hond tot hun uitbraaksel zijn teruggekeerd." Enz.

Broeders die in 1953 op grove en onkerkrechtelijk wijze afgesneden werden van de Gemeenten rekenden zich als de zuivere voortzetting van de aloude Gereformeerde Gemeenten. Mensen die er bleven werden beschouwd als *van ons uitgaan*.

De veronderstelling *dat het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten in 1953 antichristisch geworden was*, heeft velen diep getroffen. Dominee Vergunst erkende:

dat het bij ons ook niet goed gaat, maar bij jullie ook niet. Deze publicatie verontrustte ook vele anderen, die het ongenoegen van God hierop zagen rusten.

Degenen die tegen deze onheuse beschuldiging waarschuwden met diepe smart in hun ziel en ernstig gebed tot de Koning van Zijn kerk, - dat wij met schulderkenning terug moeten keren tot een levende God en bepaalde zonden tegen vroegere broeders belijden, - werden beschuldigd dat ze geen echte liefde tot de waarheid in hun kerkverband, de GGINed. hadden En het gevolg was, dat ze met smaad en uitsluiting behandeld werden.

Er waren knechten en kinderen van God in de 2 kerkverbanden die meenden dat hierdoor een ban in die gemeenten gekomen was en dat deze alleen weggenomen kon worden door een openlijke schulderkenning. Dat neemt ook het vooroordeel weg wat bij de generatie leeft die dit hebben meegemaakt.

In 1980, 2 jaar na deze publicatie vond de scheuring plaats in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. 3 van de 7 scribenten gingen over naar de Gemeenten buiten Verband. Bij hen voegden zich nog 2 predikanten. Van allen leeft thans alleen nog de heer L.M.P. Scholten.

Als we de maatstaf moeten hanteren die de scribenten volgens hun titel beschreven, 'dan zijn de vertrokkenen en/of geschorste predikanten met hun gemeenten de zuivere voortzetting en die achterbleven in het kerkverband *antichristen*; hoewel er begenadigde mensen onder kunnen zijn.'

Wie zou niet met diepe smart wenen over deze gang van zaken, onder het mom van de zuivere waarheid? Laten we wenen over de breuke Sions, tot geen kracht meer in ons is. En als we aan Gods kant mogen vallen en Hem gerechtigheid mogen toeschrijven, dan wordt de hoop geboren op het Sions Gods wat Boven is. Waar de Heere Alles en in allen zijn zal.

12. Hulpverlening onder behoeftige Joden door Deputaatschap voor de zending van de Gereformeerde Gemeenten²

Ds. Vergunst heeft enorm veel werk verricht in het belang van het zendingswerk op verschillende fronten. Minder bekend is zijn belangstelling voor Zending onder de Joden.

In 1976 kreeg een Joodse zendeling, rev. M. Radcliff bekendheid in ons land. Dit kwam van twee kanten.

Ten eerste via de MBumazending en vervolgens via Het *Blythswood Tractaatgenootschap* van de Free Presbyterian Church. Deze deed in februari 1976 via het R.D. een poging om gelden te verzamelen voor verspreiding van traktaatjes in Schotland. Dit resulteerde in de volgende bekendmaking in het Reformatorisch Dagblad 5-6-1976:

Blythswood Tractaatgenootschap schenkt auto aan Jodenzending

Het Schotse Blythswood Tractaatgenootschap, dat ook in ons land enige bekendheid heeft gekregen, heeft mede dank zij giften uit diverse Reformatorische kerken in Nederland een auto kunnen schenken aan ds. Moshè Radcliff in Glasgow. Ds. Radcliff, een bekeerde Jood, is als predikant van de Vrije Presbyteriaanse Kerk van Schotland leider van de Gereformeerde zending onder de Joden van Glasgow en omgeving.

De contacten van beide predikanten met ons land zijn voor het eerst gelegd in december van het vorig jaar, o.m. met **drs. A. Vergunst** te Veen en drs. M. Burggraaf van de Guido de Bres-scholengemeenschap te Rotterdam.

Het interkerkelijke tractaatgenootschap bestaat dit jaar tien jaar en verspreidt niet alleen Bijbels en evangelische lectuur in Schotland, maar in vele talen naar landen over de gehele wereld.

Giften voor dit tractaatgenootschap kunnen worden gestort op postrekening 824970 van de Ned. Middenstandsbank te Apeldoorn, met vermelding: bestemd voor Blythswood Tract Society.

De schenking van een auto aan ds. Radcliff bracht voornoemde inwoner uit Middelburg op het idee om **Ds. Vergunst** te vragen de financiële en geestelijke hulp onder het Joodse volk ter hand te nemen. Uit een persoonlijk gesprek met ds. Vergunst was het hem duidelijk, dat deze zijn meelijden deelde, dat zoveel Joodse mensen onbekend waren met het Evangelie.

Ds. Vergunst antwoordde hem eerst en daarna schreef het Zendingsbureau een brief.

Veen, 16 Juli 1976

Geachte Heer Westerbeke,

Vriendelijk dank vóór Uw schrijven. 'k Zal Uw brief op het Deputaatschap voor de Zending ter sprake brengen. Dat is op het ogenblik het enige. Wellicht zal dit

² Zie ook: MESSIASBELIJDENDE JODEN IN NEDERLAND, EUROPA EN ISRAËL. 18 korte levensschetsen van Joden die de Messias hadden aangenomen, onder wie diverse missionairs waarvan hun zendingswerk beschreven wordt. Samengesteld door Willem Westerbeke. STICHTING DE GIHONBRON. MIDDELBURG 2009

Deputaatschap deze zaak als vraag aan de Generale Synode van 1977 voorleggen.
 Met zeer hartelijke groeten,
 Uw, A Vergunst

**BUREAU VOOR DE ZENDING DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN
 in Nederland en Noord-Amerika**

Rotterdam, 17 september 1976

... Uw schrijven van 21 juni j.1., gericht aan Ds. Vergunst te Veen, is onderwerp van bespreking geweest op de Deputatenvergadering van onze Zending.

Deputaten staan sympathiek tegenover uw voorstel doch helaas is het ons niet mogelijk een actie te voeren voor Bijbelverspreiding onder de Joden. Wel zullen wij in het e.v. nummer van ons Zendingsblad "Paulus" een artikel opnemen waarin een en ander door ons wordt aanbevolen en medegedeeld wordt dat binnenkomende giften door ons gaarne zullen worden doorgezonden. Misschien wilt u ons bij gelegenheid nog even mededelen op welke wijze wij deze gelden kunnen overmaken, zodat zij op de juiste plaats terecht komen.

Wij wensen u des Heeren zegen toe op de werkzaamheden die te dezen opzichte door u worden verricht en verblijven,

Met vriendelijke groeten,

Zendingsbureau der Ger. Gemeenten,

W. de Jonge.

Gereformeerde Gemeenten en Jodenzending

De Gereformeerde Gemeenten zouden zich dringend met zending onder de Joden bezig moeten houden, zo menen zendingsdeputaten dezer kerkgemeenschap. Omdat zij zelf geen kans zien die arbeid ter hand te nemen, steunen zij nu de Schotse arbeid van de Vrije Presbyteriaanse Kerk. In het zendingsblad "Paulus" bericht ds. A. Vergunst hierover. De door hem bedoelde predikant is de christen-jood ds. H. Moshè Radcliff te Glasgow. Deputaat ds. Vergunst:

"Ook het Deputaatschap is overtuigd van de noodzakelijkheid dat onder de Joden ook de verkondiging van de prediking van de gekomene Christus plaats grijpt. In het bijzonder ook in de tijd waarin wij leven, waarin aan Israël en het Joodse volk in zijn geheel zowel bijzondere aandacht besteed wordt, zal niet over het hoofd mogen worden gezien dat de beste dienst die aan dit volk kan worden bewezen, de verkondiging van het Evangelie van Gods vrije en rijke genade is, waarin de vervulling van al de beloften die God aan het oude Israël deed, heeft plaatsgegrepen.

Voor de zending onder de Joden bestaat dan ook in onze kringen bijzondere belangstelling. Toch meent het Deputaatschap deze zeer bijzondere arbeid niet ter hand te kunnen nemen. Het Deputaatschap wil echter wijzen op de mogelijkheid om deze zending daadwerkelijk te steunen. Vanuit de Vrije Presbyteriaanse Kerk in Schotland is een predikant, zelf van Joodse afkomst werkzaam onder de Joden in Schotland, in het bijzonder in de omgeving van Glasgow.

Indien er onder de lezers zijn die voor deze zending een bijzonder offer willen brengen, wil het Deputaatschap gaarne deze gelden in ontvangst nemen en zal het voor de overmaking naar Schotland zorg dragen".

Bovenstaand verslag opgenomen in het Reformatorisch Dagblad, 16 oktober 1976.

DIACONALE HULPVERLENING ONDER DE JODEN

Toen ds. Vergunst al meer dan 10 jaar de strijdende kerk had mogen verwisselen met de eeuwige heerlijkheid, kreeg de hulpverlening / zending onder de Joden in Israël pas gestalte.

In 1992 stelde *de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten* een commissie in die moest onderzoeken hoe werk onder het Joodse volk vanuit de gemeenten gestalte zou kunnen krijgen.

Een *Deputaatschap voor Israël* kreeg in 1995 gestalte met drie hoofdpunten als doelstelling:

- *Evangelieverkondiging en diaconale hulpverlening onder de Joodse volk zowel in Israël als daarbuiten.*
- *Voortgaande bezinning op de plaats van het volk Israël in het licht van de Heilige Schrift en op onze kerkelijke opdracht ten aanzien van het volk.*
- *Het wekken van liefde voor Israël in onze gemeenten en het bestrijden van antisemitisme.*

Vanaf 2003 wordt in Israël een post bemand in Nazareth-Illit, door Maarten en Maritha Dekker. Er bestaat ook een goede samenwerking met Arabische Christenen. In Oekraïne werkt Iz. Van Rijssel onder een aantal Joodse mensen die meestal in armoedig toestand verkeren.

Het diaconale werk krijgt onder andere gestalte in een gaarkeuken te Oekraïne en hulp aan ziekenhuizen in Israël. Ook wordt gewaardeerde hulp verleend aan ouderen in Tel Aviv en slachtoffers van de terreuraanslagen in Sderot.

13. Een vaste koers

Drs. A. Vergunst

predikant van de Netherlands Reformed Congregation te Kalamazoo (USA),
overleden op 21 november 1981

Dikwijls is het schip als een symbool van de christelijke gemeente gebruikt. In de oude christelijke kerk gebruikte men dit symbool veelvuldig. Afbeeldingen in de catacomben en op sarcofagen leren ons dat. Het beeld is hoogstwaarschijnlijk ontleend aan Lucas 5 : 3; ook heeft de gedachte aan de ark het gebruik van dit beeld bevorderd. In overeenstemming met dit in de oudheid aangetroffen en ook later (o.a. in de hervormingstijd) nagevolgde voorbeeld vergelijken wij ook onze gemeenten met een schip, of laten we liever het woord "scheepje" gebruiken. Dit "scheepje" dan is op weg naar de haven. Die haven is de toekomst des Heeren; en in het bijzonder de "Stad Gods".

Een oud spreekwoord zegt: *omnis comparatio claudicat*, d.w.z. elk beeld gaat mank. Daarom moeten we ons bij het bezigen van beeldspraak wel bewust zijn van het gevaar, dat dit in zich bergen kan; vooral als we de beeldspraak te ver zouden willen doorvoeren. Met de nodige beperkingen die wij ons dan ook opleggen, menen we toch dat een niet ongepast gebruik van dit beeld ons gelegenheid biedt om enkele belangrijke zaken aan de orde te stellen, die in een laatste hoofdstuk van een boek, zoals dat nu voorligt, niet ontbreken mogen. In de allereerste plaats moeten we regelmatig het bestek opmaken.

Het bestek opmaken

Wie enigermate met de gebruiken op zeeschepen bekend is, weet dat dit behoort tot de dagelijks terugkerende bezigheden. Om ongeveer twaalf uur wordt dit bestek opgemaakt. Dan gaat men nauwkeurig de plaats bepalen waar een schip zich op zee bevindt. Tegenwoordig maakt men gebruik van de middelen die de technologische ontwikkeling heeft aangereikt. Met behulp van radiosignalen kan men de plaats, waar men is, vaststellen; vroeger maakte men gebruik van de hemellichamen. Aan de hand van de stand van de zon en ook van andere hemellichamen maakte men het astronomisch bestek op. Uit de geschiedenis van Paulus' schipbreuk kunnen we duidelijk vaststellen, dat het feit, dat "noch zon noch gesternten verschenen in vele dagen" (Hand. 27 : 20) de opvarenden in grote verlegenheid gebracht heeft ten aanzien van de plaats, waar men zich bevond. Wanneer dat het geval is met een schip kan dit voor schip en schepelingen het allergrootste gevaar betekenen. Om dit bestek op te maken is men wel afhankelijk van het waarnemen van "zon en gesternten", de hemellichamen.

Waar vaart nu het "scheepje" onzer gemeenten? In de voorafgaande hoofdstukken is het een en ander aan het scheepsjournaal ontleend. In dat journaal is bijgehouden, wat het "scheepje" overkomen is. We vergelijken de geschiedenis met dit "scheepsjournaal". Nu kan met behulp van het scheepsjournaal een "gegist bestek" opgemaakt worden. Aan de hand van de berekening van de afgelegde weg door middel van het nagaan van koers, snelheid en tijd komt men tot een bepaalde plaatsbepaling. Toch moet dit "gegist bestek" verbeterd worden door het "astronomisch bestek"; bij het laatste speelt de plaatsbepaling aan de hand van de waarneming van de zon zulk een voorname rol.

Waarom is dit bestek opmaken zo belangrijk? Dat zal toch wel duidelijk zijn.

Wanneer men niet weet, waar men zich bevindt, kan ook de juiste koers, die in de richting van de begeerde haven voert, niet vastgesteld worden. Het zou kunnen zijn, dat uit het opgemaakt bestek blijkt, dat men uit de koers, die eerder vastgesteld was, geraakt is. Men kan "de gestuurde koers" toch als een gevolg van de werking van wind en water niet geheel gevolgd hebben en zo geheel en al van de rechte koers zijn afgeweken.

Bij deze werkzaamheden zal men zich gedurig bewust moeten zijn, dat men op weg is naar een haven, die het einddoel van de reis is.

In dit scheepsjournaal is vastgelegd wat het "scheepje van de kerk" in vijfenzeventig jaar is overkomen.

Niet alles is in dit journaal vastgelegd. Er is echter één journaal waarin alle gebeurtenissen (die het scheepje van de gemeenten heeft meegemaakt) nauwkeurig zijn geregistreerd.

Als de Kerk in haar geheel de veilige Haven heeft bereikt zal dit journaal openbaar gemaakt worden. "En ik zag de doden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend, en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de doden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken" (Openb. 20:12).

De gewenste haven

Waarheen moet het schip der kerk varen? Wat is de begeerde haven? Wanneer over de kerk gesproken wordt, onderscheiden we: strijdende en triomferende kerk. De kerk, de gemeente Gods, komt tot haar bestemming, wanneer zij van strijdende, triomferende wordt. Dat geldt van elke afzonderlijke gelovige. Die begeerde haven is "het nieuwe Jeruzalem", waar alle gelovigen "zullen komen tot de enigheid des geloofs en der kennis van de Zoon van God, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte der volheid van Christus"; daar zullen zij "niet meer kinderen zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met alle wind der leer " (Ef. 4 : 13 en 14). Daar bereikt ook de gemeente, de kerk, haar uiteindelijke doel.

Nu is het scheepje van de gemeente nog op weg. En op deze weg bedreigen haar allerlei gevaren. Soms zijn er zandbanken of gevaarlijke klippen, waarop het schip in stukken kan slaan. Er kunnen verborgen stromingen zijn, die het schip van de koers aftrekken; ook kunnen winden, stormwinden waaien, die het geheel en al uit de koers slaan en de bestemming uit het oog doen verliezen.

De Bijbel zelf spreekt over "alle wind der leer" (Ef. 4 : 14). Dwaalleer is een groot gevaar. De wind kan uit allerlei richtingen waaien.

Er is een dwaalleer, die een grenzeloze oppervlakkigheid bewerkt, welke veelal met een voortschrijdende verwereldlijking gepaard gaat.

Vanuit een tegenovergestelde richting kan een dwaalleer als een wind waaien, die een beklemmende verharding veroorzaakt, die zich veelal paart aan een verstarring in het krampachtig zich hechten aan uitgeholde vormen. Zulke winden kunnen het scheepje geheel uit de koers slaan, met al de gevolgen, die dat hebben kan.

Een krachtige wind veroorzaakt soms een verborgen stroming. Dat laatste is dan nog gevaarlijker. Men kan het gevaar van de wind onderkennen en er maatregelen tegen nemen. De verborgen onderstroom voert intussen het schip naar zeer gevaarlijke wateren. Daar kunnen zandbanken liggen, die het schip vast doen lopen; of verborgen klippen, die op het aller-onverwachtst het schip openscheuren.

Soms zijn er zandbanken of gevaarlijke klippen, waarop het schip kan stuk slaan.

Gedurig zal het scheepje van de kerk zich bewust moeten zijn dat ze op weg is naar de haven, het einddoel van de reis.

De "oppervlakkige" prediking

Wanneer we aan een veroppervlakkigende prediking denken, weten we dat er in de geschiedenis vaak de kerk vele voorbeelden zijn van een zeer geleidelijke afwijking van de Schriftuurlijke waarheid. Meestal sluipt een valse leer zeer geleidelijk in. Nooit ging de kerk van de ene dag op de andere overstag. Aanvankelijk worden afwijkingen vaak nog onder de dekmantel van rechtzinnigheid verborgen.

Als we vandaag kennis nemen van de preken van Arminius en van allerlei uitspraken van voornamelijk medestanders van hem, zouden we verbaasd zijn over de "rechtzinnige" klanken. 'k Vermoed dat velen er nauwelijks iets onrechtzinnigs in onderkennen zouden. Een kleine "koersafwijking" kan ons echter op de duur ver van onze oorspronkelijke bestemming afvoeren. In die oppervlakkige beschouwingen worden de scherpe kanten van Gods waarheid afgevlind. De eenzijdige bediening van Gods Geest in het werk des geloofs en der bekering wordt verdoezeld; ook wordt de absoluteheid van de doodstaat van de natuurlijke mens verzwegen; het werk van de wet wordt met het werk van genade vermengd. Het uiteindelijke gevolg van deze afwijking kan leiden tot een zodanige vervorming van de reine leer des Heeren, dat de met zoveel ernst aanvankelijk voorgestane en beleden waarheid Gods nauwelijks meer herkend wordt. Wie de kerk der reformatie in ons land beschouwt, zal dit toch moeten bevestigen. Hoeveel kerken uit de reformatie voortgekomen zijn zelfs op het aloude gereformeerde belijden niet meer aanspreekbaar.

De verwereldlijking

Met zulk een afwijking in de leer paart zich veelal een ontsporing in het leven. Leer en leven zijn immers nauw verbonden. Wie het met Gods waarheid niet meer ernstig neemt in de leer, zal ook Gods gebod voor het leven niet meer zwaar laten wegen. Hoeveel kerken uit de reformatie voortgekomen, zijn niet meer aanspreekbaar op het gereformeerde belijden?

De verwereldlijking grijpt om zich heen. Die verwereldlijking is in feite niets anders dan een veronachtzaming van de toekomst des Heeren. Calvijn heeft in het derde boek van zijn zo bekende "Institutie" hoofdstuk IX geschreven "Over de overdenking van het toekomstige leven". In dit hoofdstuk waarschuwt de Geneefse reformator ons zo dringend deze overdenking niet te veronachtzamen. Waar deze ontbreekt, "verwereldlijkt" het leven; en waar deze christelijke overdenking gevonden wordt, heeft het leven een andere gerichtheid.

"Want", zo schrijft hij, "we moeten deze opvatting hebben, dat ons gemoed nooit met ernst opgericht wordt tot het verlangen naar het eeuwige leven en tot de overdenking daarvan, tenzij het tevoren vervuld is van verachting voor het tegenwoordige leven".

Wellicht willen sommigen deze uitspraak aangrijpen om de "calvinistische levensverachting" uit Calvijns eigen werk aan te wijzen. Vergis u niet. In hetzelfde hoofdstuk schrijft hij in paragraaf 3 het volgende:

"Evenwel, de gelovigen moeten zich gewennen aan zulk een verachting van dit leven, dat die geen haat tegen dat leven wekt en geen ondankbaarheid jegens God. Immers dit leven, ook al is het vervuld van talloze ellenden, wordt toch terecht gerekend tot de niet te versmaden zegeningen Gods. Daarom indien wij daarin niet Gods weldaad erkennen, staan wij reeds schuldig aan een niet geringe ondankbaarheid jegens God zelf".

Maat houden

De Bijbelse waardering van het leven behoedt ons voor het opgaan in het aardse aan

de ene zijde, maar ook voor de versmading van Gods zegeningen aan de andere zijde. Wij mogen dan ook hoofdstuk X van de "Institutie" in dit verband ter overweging aanbevelen: "Hoe men het tegenwoordige leven en zijn hulpmiddelen gebruiken moet". Daarin geeft Calvijn ons deze raad, die ik nog gaarne doorgeef:

"Door zulke onderwijzingen leert de Schrift ons tevens uitnemend, wat het rechte gebruik is der aardse goederen: een zaak, die bij het inrichten van ons leven geenszins veronachtzaamd mag worden. Want als we moeten leven, moeten we ook de noodzakelijke hulpmiddelen des levens gebruiken. En wij kunnen ook die dingen niet vermijden, die meer het genot dan de noodzakelijkheid schijnen te dienen. Wij moeten dus maat houden, opdat wij ze met een zuiver geweten, hetzij tot noodzaak, hetzij tot genieting gebruiken. Die maat schrijft God ons in Zijn Woord voor, wanneer Hij leert, dat het tegenwoordige leven voor de Zijnen een zekere reis is, waardoor zij trekken naar het hemelse Koninkrijk".

Calvijn wijst de raad af, van hen die ons aanbevelen de goederen van de aarde slechts te gebruiken, voor zover de noodzaak het eist; elk gebruik uit hoofde van genieting wordt dan veroordeeld. Daarvan zegt Calvijn: "Zeker een vrome raad: maar zij waren rijkelijk streng. Want (en dat is zeer gevaarlijk) zij hebben de consciënties gebonden met enger banden, dan waarmee God ze bindt". Anderzijds waarschuwt hij tegen die onmatigheid en losbandigheid, waarvan velen blijk geven, die van geen enkele maatstelling weten willen en alles aan ieders geweten willen overlaten. Men moet het wettelijke gebruik van het aardse goed afmeten naar de regels, die de Schrift geeft.

Het tegenwoordige leven is voor Gods Kerk een zekere reis, waardoor ze trekt naar het hemelse Koninkrijk.

In een tijd, waarin het verwaarlozen van het "toekomstige" leven zo duidelijk zich laat gelden in het zich volledig richten op "het hier en het nu", breekt de algemene verwereldlijking zich baan. Die gaat ook ons niet voorbij. Juist daarom is het zo nodig te bedenken, dat deze "verwereldlijking" niet bestreden wordt, door het "binden van de gewetens" met "engere banden" dan Gods Woord doet. Dan vervalt de kerk in een krampachtig wetticisme. Neen! dat moet evenzeer afgewezen worden. De prediking moet in grote ernst naar het "toekomstige" wijzen; wanneer het "eeuwige leven" overdacht wordt, krijgt het aardse leven een totaal andere zin.

Geen vrijblijvende prediking

De prediking moet een krachtige en indringende oproep tot bekering zijn, waarmee elke hoorder van Gods Woord aangesproken moet worden.

Geen prediking zal ernstiger tot bekering vermanen, dan de prediking, waarin de volheid van genade in Christus gepredikt wordt.

Zoals we reeds opmerkten, is er ook het gevaar van een valse leer, die soms hogelijk geprezen wordt als bij uitstek rechtzinnig maar waarin de ernst van de roeping Gods wordt aangetast. Het scheepje der gemeenten, kan ook op zo'n klip stuk slaan. Hoe indringend spreken onze Dordtse vaders over de prediking van het Evangelie, waarin op grond van de genoegzaamheid van het werk van Christus "alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid" de belofte van het Evangelie "moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof". (Dordtse Leerr. -II.5).

We kunnen er niet genoeg de nadruk op leggen, dat de prediking nooit zo'n vrijblijvendheid in de hand mag werken, dat de schuld van de zich verhardende zondaar niet met grote ernst wordt aangewezen. De Dordtse vaders hebben niet geschuwd deze duidelijk te stellen: "Doch dat velen, door het Evangelie geroepen zijnde, zich niet bekeren, noch in Christus geloven, maar in ongeloof vergaan, zulks geschiedt

niet door gebrek of ongenoegzaamheid van de offerande van Christus, aan het kruis geofferd, maar door eigen schuld!" Hoe rijk stelt ons de Heere Zelf de volheid van het heil in Christus voor; hoe betuigt Hij niet Zelf, dat geen voorwendsel voor onbekeerlijkheid is overgebleven nu Hij, Christus, gekomen is (Joh. 15 :22). Geen prediking zal ernstiger tot bekering vermanen, dan de prediking, waarin de volheid van de genade in Christus overtuigd gepredikt wordt. Dat zal ook een vertroostende prediking zijn, omdat de reuk van Christus het volk des Heeren uitermate verblijden zal.

Het is nodig om steeds in gedachten te houden de waarschuwing, waarmee de Dordtse Synode in het besluit op de leerregels zich richt tot "alle mede-dienaars in het Evangelie van Christus".

We halen deze waarschuwing aan: "Ten laatste vermaant deze synode alle mede-dienaars in het Evangelie van Christus, dat zij zich in het verhandelen van deze leer, beide in scholen en kerken, godvruchtiglijk en godsdienstig gedragen; dezelve zowel met de tong als met de pen tot Gods eer, heiligheid des levens en vertroosting der verslagen gemoederen richten; dat zij met de Schrift naar de regelmaat des geloofs niet alleen gevoelen, maar ook spreken; en eindelijk van al zulke wijzen van spreken zich onthouden, die de palen van de rechte zin der Heilige Schrift, ons voorgesteld, te buiten gaan, en die de dartele Sophisten rechtvaardige oorzaak geven mochten, om de leer der Gereformeerde Kerken te beschimpen of ook te lasteren".

Een prediking, waarin de oproep tot geloof en bekering aan de gemeente ontbreekt, gaat voorbij aan de Heilige Schrift. Er zal zeker in de verkondiging van het werk des Geestes duidelijk gewezen moeten en mogen worden op de aard van Gods werken in de uitverkoren zondaar; maar de prediking mag niet in deze beschrijving van Gods werk opgaan. De prediking mag niemand met rust laten. Deze moet ook een krachtige en indringende oproep tot bekering zijn, waarmee elke hoorder van het Woord Gods aangesproken moet worden.

We moeten om het ene kwaad (de oppervlakkige prediking) te vlieden, niet in het andere vervallen (een vrijblijvende prediking). Dan laten we mensen zichzelf in hun onbekeerlijkheid verharderen. Zulk een verharding komt ook voor rekening van hen, die deze in de hand werken.

Ontstellend is het, *wanneer mensen zich met een schijnbaar gerechtvaardigd beroep op bepaalde waarheden hun onbekeerlijkheid verontschuldigen en God tot de oorzaak van hun verderf willen maken*. Nooit mag de prediking zulk een levenshouding voeden.

Krampachtig wetticisme

Vaak gaat zulk een levenshouding gepaard met een wetticisme, waarin men krampachtig zich aan uitgeholde gewoonten hecht. Uit de geschiedenis van de oude christelijke kerk weten we, dat de kerk altijd aan zulke gevaren heeft bloot gestaan. Er zijn oude joods- christelijke sekten geweest, die zich angstvallig vastklemden aan overgeleverde vormen, maar die de reine Evangelieleer hadden ingeruild voor joods wetticisme. Indien zij ook dat laatste zouden losgelaten hebben, zouden ze in het heidendom vervallen zijn. Als nu slechts zulk een joodse wettische geest ons van de "wereld" onderscheidt, is ook de "verwereldlijking" vlakbij, al denken we er ver vanaf te zijn. Alleen het leven uit de genade, maakt de dienst des Heeren een liefdedienst en doet ons van hart zeggen: "U zoekt mijn hart, mijn oog blijft op U staren".

Op de zon afgesteld worden

Om nu deze gevaren te ontgaan, moet ook het scheepje van de kerk dagelijks het

bestek opmaken. En dat kan alleen wanneer op de Zon het bestek wordt opgemaakt. Als wij bij het bezigen van dit beeld over de Zon spreken, dan bedoelen we: "De Zon der gerechtigheid". Christus is de Zon! Alleen wanneer Hij de hoogste plaats inneemt, kan de plaats van de kerk als op Hem gericht, worden vastgesteld.

Dat geldt van het leven van de afzonderlijke mens, alsook van de gemeente. De grote vraag, die voor het vaststellen van onze juiste plaats moet beantwoord worden, is: "Wat dunkt U van de Christus" (Matt. 22 : 42). Is Hij het middelpunt van de leer? Het brandpunt van het leven? Alleen wanneer dat met ernst wordt onderzocht, dagelijks wordt overwogen, zullen we bewaard kunnen worden voor het afwijken van de rechte koers, die op Hem moet worden afgesteld en op Zijn Woord, waarin ons de heerlijkheid Gods in het aangezicht van de Heere Jezus Christus geopenbaard wordt.

Waken en bidden

Dat "bestek opmaken" bij dag (de zon), en soms bij nacht (de Noordster!) kan alleen wakend en biddend geschieden. Opdat we volharden mogen in de leer der apostelen, welke een leer is, die "naar de godzaligheid" is (1 Tim. 6:3).

Het is de vermaning, waarmee de Heere Jezus Zijn kerk aanspreekt: "Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de geest is wel gewillig, maar het vlees is zwak" (Matth. 26 : 41).

Tot dat waken behoort een nauwgezet onderzoek van de Heilige Schrift. Hoe dichters we bij het Woord mogen leven, hoe dichters bij de Heere. En dat onderzoek van de Schrift moet "biddend" geschieden.

De Heere moge de gemeenten in de grote verzoeking,, die nu over de wereld gaat, de genade van dit wakend bidden en dit biddend waken geven, opdat we met het scheepje van de gemeenten niet van de rechte koers zouden afdwalen.

Hij doe ons bij dag op de Zon achtgeven; bij nacht de Noordster als het vaste punt aan het hemelfirmament niet uit het oog verliezen, opdat we volharden mogen in de leer der apostelen, welke een leer is, die "naar de godzaligheid" is (1 Tim. 6 : 3).

De Heere behoede onze gemeenten en geve ons uit genade:

goede wacht (1 Cor. 16 : 13)

en

een behouden vaart (1 Tim. 4 : 16).

14. NAAR DE REGEL VAN DE SCHRIFT³

"De ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie"

De artikelen van wijlen Ds. A. Vergunst, die de lezer in dit derde hoofdstuk aantreft, hebben als thema meegekregen: 'Naar de regel van de Schrift'.

Het artikel werd nimmer eerder gepubliceerd. Het gaat over 'De aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie'.

Vergunst heeft met de titel van dit artikel geciteerd uit de zesde uitspraak van de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 over het thema *verkiezing en Verbond*. In dit artikel vinden wij een overzicht van de hand van de schrijver op de situatie, die ontstaan is na de scheuring van ons kerkverband in 1953. Ds. Vergunst hier een illustratie van hetgeen in onze gemeenten altijd geleerd is over de aanbieding van Christus in het Evangelie aan de hoorders van het Woord Gods. De uitspraken van 1931 dienen daarbij als zijn uitgangspunt. Het artikel mist een afrondend slot.

M.

In het jaar 1953 heeft een droevige scheuring het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten in twee delen doen uiteenvallen. Helaas! Niemand zal zich over zo'n gebeurtenis willen verheugen. In de uitermate donkere tijden die wij nu beleven, zou eerder een bijeenvergaderen van die delen van Gods kerk gewenst zijn, die verspreid en verstrooid over ons land, gezamenlijk willen leren en leven naar Gods Woord en de oude gereformeerde belijdenis.

Alhoewel een ernstige poging om weer met elkaar in gesprek te geraken in 1965 op voorstel van de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten ondernomen werd, is deze poging niet met de gewenste uitslag bekroond. Door de jaren heen schijnt de tegenstelling dieper en de verwijdering groter geworden te zijn.

Nauwelijks is een gedachtewisseling mogelijk. De diverse 'schermutselingen' in de kerkelijke bladen ontaarden dikwijls in felle verwijten en scherpe beschuldigingen. Een diep geworteld wantrouwen jegens elkander tekent de verhouding tussen de beide kerkelijke groeperingen, die reeds zo lang geleden nog verenigd waren.

Opmerkelijk is echter, dat beide kerkelijke groeperingen zich blijven verbonden weten aan de mannen, die in het verleden voor deze kerken van zo grote betekenis geweest zijn. Hun schriftelijke nalatenschap geniet bij beide een hoge waardering. Alhoewel een reeds lang gescheiden leven vanzelfsprekend een ontwikkeling van een min of meer 'eigen' identiteit bevordert, is de verbondenheid van voorheen nog duidelijk aanwijsbaar in de leer, het leven en de kerkregering.

Een ernstige bezinning op wat nu eigenlijk het grote verschil tussen de beide groepen is, is wel gewenst. Want daaraan heeft het ongetwijfeld de jaren door ontbroken. Temeer ben ik daarvan overtuigd, nu ik mij diepgaand heb beziggehouden met de diverse publicaties, die in de voorbijgegangene jaren verschenen en waarin gepoogd wordt het 'leerstellige' onderscheid aan te tonen. Dit onderscheid wordt dan voornamelijk aangetroffen in de verschillende opvattingen, die men heeft over de aanbieding van Christus in het Evangelie aan de hoorders van het Woord Gods.

Wellicht zal men vragen of het aan die bezinning dan inderdaad ontbroken heeft. Er is toch reeds veel, heel veel over geschreven!

Zeer zeker. Maar op zijn minst mag de vraag gesteld worden of in de aan deze zaak

³ *Neem de wacht des Heeren waar*. Drs. A. Vergunst. Houten/Utrecht 1983

gewijde geschriften een eerlijk beeld is getekend van de opvattingen, die daarover in de kring van onze gemeenten bestaan en vanouds bestaan hebben.

Daarom pogen we in de eerste plaats deze opvattingen uiteen te zetten en vervolgens aan deze uiteenzetting de beschuldiging te toetsen, die bij herhaling met felheid aan ons adres gemaakt wordt.

"DE GENERALE SYNODE VAN 1931 tegen de oppervlakkigheid van onze tijd, die het wezen des Verbonds in de vorm doet opgaan."

Het lijkt ons noodzakelijk in de formulering van het omstreden leerstuk ons nadrukkelijk te houden aan de bewoordingen, die de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 gebruikte, toen er over het Genadeverbond een aantal uitspraken gedaan zijn, die voor onze Gereformeerde Gemeenten kerkelijk gezag hebben.

Leeruitspraken

Welke waren die uitspraken? We lezen die in de Handelingen van deze Synode, waarin vermeld wordt, dat op 21 mei 1931 het navolgende behandeld werd:

'De Particuliere Synode van het Noorden wenst aan het oordeel der Generale Synode te onderwerpen de volgende uitspraken, waartoe zij kwam op haar vergadering van 21 februari 1929:

1. Dat geen wezenlijk onderscheid is te stellen tussen het Verbond der verlossing (van eeuwigheid) en het Verbond der genade.

2. Dat de Heilige Schrift slechts twee Verbonden kent en niet drie, nl. het Verbond der werken en het Verbond der genade.

3. Dat Christus is de tweede Adam, van Wie de eerste Adam als hoofd van het Werkverbond, een voorbeeld was (Rom. 5:14) en dat Rom. 5:12-19 zeer duidelijk handelt van de twee Verbondshoofden.

4. Dat wel het Genadeverbond van eeuwigheid met de uitverkorenen in Christus is opgericht, maar de openbaring van het Genadeverbond in de tijd eerst volgt op de verbreking van het Werkverbond. (Door deze openbaring is te verstaan de oprichting van het Verbond met de uitverkorenen, die in de tijd der minne in het Verbond worden ingelijfd).

5. Dat wel het Genadeverbond een uitwendige openbaringsvorm heeft, die onder Oud en Nieuw Verbond wisselt, en velen omvat die verworpen zijn, maar dat alleen de uitverkorenen in het Verbond der genade wezenlijk begrepen zijn.

6. Dat de verantwoordelijkheid van de mens wortelt in de schepping, krachtens welke schepping God van de gevallen mens Zijn beeld terug vordert.

Die verantwoordelijkheid wordt te groter door de bemoeienissen die God met de mens maakt, als duidelijk blijkt o.a. uit Lukas 10:13-15.

Een brede en aangename bespreking had over deze zes punten plaats. Gewezen werd op het gevaar van remonstrantisme. De strijd over het Genadeverbond is van oude datum. Arminius, professor te Leiden, is begonnen de drie Verbonden te leren, louter met het doel de algemene verzoeningsleer ingang te doen vinden in de kerk. Dat is de wortel. Daartegen hebben zich alle rechtzinnige leraars verzet, en nooit anders geleerd dan dat het Verbond der genade in zijn wezen alleen de uitverkorenen aangaat, al was het dat sommige dier leraars enig onderscheid zagen tussen Verbond der verlossing en Verbond der genade.

Dat onderscheid raakte nooit het wezen des Verbonds. En die aloude beproefde leer

des Verbonds moet gehandhaafd. De kerk heeft te waken.⁴

Met algemene stemmen verenigt de Synode zich met het zestal uitspraken, en spreekt uit:

a. dat het Verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing ter zaligheid; dat het wezen des Verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit gelden kan het natuurlijk zaad. Dat aard en wezen van het Verbond der verlossing en Verbond der genade één zijn en niet twee. In wezen is het één Verbond.

b. dat de Heilige Schrift slechts spreekt van twee Verbonden in betrekking tot des mensen eeuwige staat, nl. het Verbond der werken en het Verbond der genade.

c. dat wat het wezen des Verbonds betreft, de Heilige Schrift alleen spreekt van twee Hoofden: Adam hoofd van het Verbond der werken; Christus Hoofd van het Verbond der genade, volgens Rom. 5:12-19, 1 Kor. 15:22, enz.

d. dat een verbond in zijn wezen twee partijen kent; dat gelijk God met Adam als het vertegenwoordigend hoofd van al zijn zaad, het Verbond der werken heeft opgericht, also met Christus als het vertegenwoordigend Hoofd van al de Zijnen, het Verbond der genade is opgericht, terwijl het (subjectief) wordt opgericht met al de uitverkorenen, als zij door wedergeboorte en geloof, in de tijd in dat Verbond worden ingelijfd.

e. dat het Verbond der genade van God een bediening heeft ontvangen, een openbaringsvorm, die wisselde en die meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods. Deze laatsten echter alleen, zijn wezenlijk in het Verbond begrepen.

f. dat de verantwoordelijkheid van elk mens wortelt in de schepping. Geschapen naar Gods beeld, eist God van de gevallen mens Zijn beeld terug. En die verantwoordelijkheid is groter, naarmate God bemoeienissen met hen maakt. In het bijzonder wordt die verantwoordelijkheid groter door de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie, als blijkt uit vele plaatsen, als Ezech. 33:11; 2 Kor. 5:20; Matth. 23:37; Lukas 10:13-15; Joh. 3:36; Joh. 5:40; Openb. 22:17, enz.'

Aanranding van de Belijdenisgeschriften?

De Gereformeerde Gemeenten zijn van verschillende zijden ervan beticht door deze uitspraken zich te hebben vergrepen aan het 'gereformeerde erfgoed', dat in de Drie Formulieren van Enigheid ons is nagelaten. Het zou volstrekt ongeoorloofd zijn om één van de formulieren, waarin het gereformeerde belijden is verwoord, aan te tasten. Indien dit het geval zou zijn, zouden we de verontwaardiging delen. Wij wijzen echter zulke beschuldigingen ten enenmale af. In geen enkele van deze leerstellige uitspraken is enig stuk van het gereformeerd belijden, zoals dat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels aan te treffen is, weersproken. Integendeel, met deze uitspraken hebben onze Gereformeerde Gemeenten zich voor de handhaving van dit oude gereformeerde belijden met grote ernst ingezet.. Op de Generale Synode van 1931 werd gesproken over de noodzakelijkheid om te waken 'tegen de oppervlakkigheid van onze tijd, die het wezen des Verbonds in de vorm doet opgaan.'

Onderkende reeds de Generale Synode van 1931 dat gevaar, hoeveel te meer moeten

⁴ De moeilijkheden die zich in Gouda hebben voorgedaan in 1976 en 1977 en waarover de Generale Synode van 1977 uitspraak deed, bevestigen dat. In dit verband spreekt ook duidelijk dat E. Hofman de uitspraken van de Generale Synode van 1931 ter discussie stelt in zijn brochure *De invloed van het systeem en de systeemdwang in de Gereformeerde Gemeenten*, Gouda, 1978.

we er nu voor op onze hoede zijn, nu een vloedgolf van 'praktisch remonstrantisme' de kerk van gereformeerd belijden overspoelt. Er wordt geijverd voor 'verbondsmatig' spreken en preken, waarbij veelal eenzijdige nadruk op de eis des geloofs gelegd wordt. De onmacht van de natuurlijke mens om te kunnen geloven wordt in de Heilige Schrift even nadrukkelijk geleerd als de schuld van het ongeloof. Wie echter deze onmacht in prediking en zielszorg verdoezelt, loopt het gevaar over geloof te spreken als een mogelijkheid, die de natuurlijke mens nog gelaten is.

Al wordt nog wel van het geloof als een gave van Gods genade gesproken, in de praktijk valt de nadruk op de 'gelovende mens' en wordt aan de eenzijdigheid van Gods genade geweld gedaan.

Daarom hebben de uitspraken van de Generale Synode van 1931 niets van hun actuele betekenis verloren.'

Verkiezing en Verbond

In deze uitspraken wordt allereerst gewezen op de nauwe samenhang van Gods verkiezing van eeuwigheid en het wezen van het Verbond der genade.

De eeuwige verkiezing is wel genoemd het 'cor ecclesiae', het hart van de kerk. Uit de fontein van deze soevereine verkiezende liefde Gods komt alle heil voor de gemeente Gods voort.

Over deze verkiezing belijdt de kerk in de Dordtse Leerregels:

'Deze verkiezing is een onveranderlijk voornemen Gods, door hetwelk Hij voor de grondlegging der wereld een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger zijnde dan anderen, maar in gemene ellende met anderen liggende, uit het gehele menselijke geslacht, van de eerste rechtheid door hun eigen schuld vervallen in de zonde en het verderf, naar het vrije welbehagen Zijns willens, tot de zaligheid louter uit genade, uitverkoren heeft in Christus, denwelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een fundament der zaligheid gesteld heeft.

En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten, hen aan Hem te geven, en krachtiglijk tot Zijn gemeenschap door Zijn Woord en Geest te roepen en te trekken, of, met het ware geloof in Hem te begiftigen, te rechtvaardigen, te heiligen, en in de gemeenschap Zijns Zoons krachtiglijk bewaard zijnde, ten laatste te verheerlijken, tot bewijzing van Zijn barmhartigheid, en tot prijs van de rijkdommen Zijner heerlijke genade ... ' (hfdst. 1, art. 7).

Ook in het hier beledene komt de nauwe samenhang tussen Gods verkiezing en het wezen van het Verbond der genade tot uiting. We wijzen dan nadrukkelijk op deze woorden: 'En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven ... '

In deze zinsnede spreekt de Dordtse Synode uit, dat God besloten heeft de uitverkorenen te geven aan de Zoon. Daarvan spreekt de Schrift immers zelf in Joh. 17:6: 'Zij waren de Uwe, en Gij hebt ze Mij gegeven.'

De uitverkorenen zijn aan de Zoon gegeven in de eeuwigheid in de Raad des Vredes, dat ook het Verbond der verlossing genoemd wordt of Verbond der genade van eeuwigheid; en deze uitverkorenen worden in de tijd aan Christus gegeven, wanneer zij persoonlijk in het Verbond der genade worden ingelijfd. En hoe de Vader de uitverkorenen met Christus verenigt, belijden dezelfde Dordtse Leerregels in het vervolg van het reeds aangehaalde artikel, waarin over de roeping door Woord en Geest, het ware geloof, de rechtvaardigmaking, heiliging, bewaring en verheerlijking gesproken wordt.

De Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten heeft zich in 1931 daarbij nadrukkelijk aangesloten, toen zij over de oprichting van het Verbond der genade met Christus als het vertegenwoordigend Hoofd van al de Zijnen zich uitsprak en over de oprichting van dat Verbond met al de uitverkorenen door wedergeboorte en geloof.

Gods eeuwige verkiezing zal verwerkelijkt worden door het Verbond dat met Christus van eeuwigheid is opgericht en in de tijd met de uitverkorenen.

Zeer uitvoerig komt dit Verbond ter sprake in het werk van Thomas Boston, getiteld *Een beschouwing van het Verbond der Genade*. In Hoofddeel II van dat boek schrijft Boston over het maken van het Verbond der genade en over Christus als het vertegenwoordigend Hoofd van de uitverkorenen. Deze godgeleerde, die van onverdacht gereformeerd belijden is, heeft in dit werk zijn overeenstemming met de opvattingen, die bij de uitnemendste gereformeerde godgeleerden in Schotland aangehangen werden, duidelijk geopenbaard.

Ebenezer en Ralph Erskine en James Fisher gaven een verklaring uit van de door de Synode van Westminster (1643-1649) uitgegeven *Kleine Catechismus*. De opdracht tot het opstellen en uitgeven van deze verklaring was gegeven op de 'Associate Burgher Synod', de Synode van de z.g. Secession'- kerk, de kerk, waartoe de Erskines, Boston en vele anderen behoorden.

Het eerste deel verscheen in 1753, onder de titel *The Assembly's shorter Catechism explained by way of questions and answers*.

Het tweede deel, onder verantwoordelijkheid van James Fischer, verscheen in 1760. (Zie voor de Nederlandse vertaling van dit werk *De kennis der Zaligheid of De Kleine Katechismus van Westminster in vragen en antwoorden toegelicht* door E. Erskine, R. Erskine, J. Fisher, 2 delen, vertaald door J.H. den Boer, met een voorwoord van Drs. P.H. van Harten, Oostburg/Groede, z.j.)

In 1948 heeft Ds. G.H. Kersten het gedeelte, dat over het Verbond der genade handelde, uitgegeven.

Uit deze uitgave halen wij een gedeelte aan (blz. 11-13), waaruit de gedachten over het Verbond der genade duidelijk blijken, zoals die bij deze Schotse godgeleerden leefden.

vr. 17 Hoe wordt dat Verbond genoemd?

antw. Een Verbond der genade.

vr. 18 Waarom genoemd een Verbond der genade?

antw. Omdat het een Verbond van eeuwig leven en zaligheid voor zondaren is, om aan hen geschonken te worden in een weg van vrije genade en barmhartigheid, Jer. 31:33, 34.

vr. 19 Zijn niet hemel en aarde beide betrokken in dit Verbond?

antw. Ja, want het is een Verbond des vredes tussen hen, Jes. 54:9, 10.

vr. 20 Wie is de verbondmakende partij aan 's hemels zijde?

antw. Het is God Zelf, Degene Die het Verbond voorstelt en Die de beledigde partij is, Ps. 89:4.

vr. 21 Is het God in Zijn wezen aangemerkt, of in de Persoon des Vaders, Die de verbondmakende partij aan 's hemels zijde is?

antw. De verbondmakende partij aan 's hemels zijde is God, in Zijn wezen aangemerkt, in de Persoon des Vaders.

vr. 22 Wie is de verbondmakende partij aan 's mensen zijde?

antw. Christus, de uitverkorene Gods, zoals Hij genoemd wordt in Lukas 23:35.

vr. 23 Waarin bestaat het maken van dit Verbond?

antw. In de wederzijdse overeenkomst tussen God en Zijn uitverkorenen.

vr. 24 Wanneer was dit Verbond gemaakt?

antw. Van alle eeuwigheid, of eer de wereld begon, Titus 1:2.

vr. 25 Met Wie was het Verbond gemaakt?

antw. Met Christus, als de tweede (of laatste) Adam, en in Hem met al de uitverkorenen als Zijn zaad, Gal. 3:16.

vr. 26 Waarom wordt Christus genoemd de laatste Adam, 1 Kor. 15:45?

antw. Omdat, gelijk de eerste Adam het verbondshoofd was van al zijn natuurlijke nakomelingen in het Verbond der werken, Christus alzo laatste Adam, omdat Hij het Verbondshoofd is van zijn geestelijk zaad in het Verbond der genade: het laatste Verbond dat ooit in verband met de eeuwige zaligheid des mensen gemaakt zal worden.

vr. 27 Hoe was het Verbond der genade met Christus als de tweede of laatste Adam gemaakt?

antw. De Vader stelde voor, dat een overblijfsel van het verloren mensengeslacht de leden van Christus' lichaam zouden zijn, en gaf ze tot dat einde aan Hem; en Christus, staande als de tweede Adam, nam die gift aan, Joh. 17:6; daarbenevens stelde de Vader Hem, als de laatste Adam, het Verbond der genade voor in zijn volle strekking, voorwaarden en beloften ervan, waaraan Hij (de tweede Adam) Zijn toestemming gaf; en zo werd tussen hen het Verbond der rijke genade gesloten, Zach. 6:13: 'De raad des vredes zal tussen die Beiden wezen.'

Hoe moeten we ons het Verbond der genade voorstellen in zaken, orde en wezen?

Ofschoon het Verbond der genade, ten opzichte van volgorde en openbaring in de wereld het tweede Verbond was, toch was het in wezen het eerste, omdat het daadwerkelijk was gemaakt met Christus van eeuwigheid, Titus 1:2.

Hoe bewijst ge uit de Schrift, dat er zulk een Verbond met Christus gemaakt was?

Uit Jesaja 42:6: 'Ik zal u geven tot een Verbond des volks, en uit Hebr. 8:6, waar Christus genoemd wordt 'de Middelaar eens beteren Verbonds', en uit Hebr. 13:20, waar we lezen van 'het bloed des eeuwigen testaments'.

Wat was het oude gebruik in het maken van verbonden?

Het was om een dier in tweeën te delen en tussen de delen door te gaan, Jer. 34:18.

Wat duidt dit gebruik aan, toegepast op het maken van een Verbond met Zijn uitverkorenen door God?

Het sluit in zich, dat het 'een Verbond met een offerande' was, Ps. 50:5.

Wat was de offerande in dit Verbond?

Het was Christus Zelf, de verbondmakende partij aan 's mensen zijde, Hebr. 9:26.

Wat was het zwaard, dat deze offerande verdeelde?

Het was de goddelijke gerechtigheid, Zach. 13:7.

Hoe moet Christus, de verbondmakende partij aan 's mensen zijde, in dit Verbond beschouwd worden?

Hij moet beschouwd worden als het Hoofd en de Vertegenwoordiger van Zijn geestelijk zaad, Jes. 59:21.

Formele bezwaren

De uitspraken van de Generale Synode van 1931 zijn van verschillende zijden bekritiseerd. Door sommigen op formele gronden.' De Gereformeerde Gemeenten zouden het recht niet hebben uitspraken als deze te doen; binnen het geheel van wat men de Gereformeerde Gezindte noemt, zou daartoe overleg met anderen moeten gevoerd zijn. Deze formele bezwaren wijzen we vanzelfsprekend af. De Generale Synode heeft het recht en de plicht als breedste kerkelijke vergadering van de

Gereformeerde Gemeenten uitspraken te doen, die de handhaving van de aangenomen gereformeerde belijdenis zullen dienen; en met geen ander doel zijn deze uitspraken gedaan. Zij beoogden geen aanvulling van onze belijdenis, veel minder een correctie, maar slechts de nadrukkelijke handhaving van wat naar de belijdenis van de gereformeerde kerken, zowel in Nederland, als in Engeland en Schotland, vanouds is geleerd over het Verbond der genade. Het aangehaalde uit de verklaring van de Westminsterse Geloofsbelijdenis van de bekende Schotse godgeleerden maakt ons duidelijk dat een gelijksoortige officiële uitleg van de Geloofsbelijdenis, op gezag en in opdracht van een Generale Synode in het verleden, niet ongebruikelijk was. De Gereformeerde Gemeenten beoogden met deze gezaghebbende uitspraken niet anders dan de handhaving van het oude gereformeerde belijden.

Materiële bezwaren

Maar afgezien van formele bezwaren, zijn er ook materiële bezwaren tegen deze uitspraken gemaakt. Door deze uitspraken zou de prediking van het Evangelie van Gods genade aan de gemeente worden aangetast. Er zou slechts een Evangelieprediking voor de 'uitverkorenen' overblijven, omdat de beloften van het Verbond immers in Christus voor de door Hem vertegenwoordigden, de uitverkorenen, bestemd zijn. Hoewel dit laatste, namelijk dat de beloften van het Verbond slechts aan Christus gedaan zijn en in Hem aan de uitverkorenen, ongetwijfeld waar is, bestrijden we met nadruk het eerste. Het is juist om deze beschuldiging te ontzenuwen, dat we zo uitvoerig de opvattingen van de gebroeders Erskine e.a. hebben weergegeven. Van deze predikers is de evangelische warmte, die hun prediking doorgloeide, onomstreden.

Nu is het opmerkelijk, dat sommigen tegelijkertijd de Verbondsopvattingen van de Gereformeerde Gemeenten afwijzen, omdat ze de bediening van het Evangelie Gods zouden hinderen en anderzijds de genoemde prediking van de Schotse Seceders uit de 18e eeuw hogelijk prijzen, die dezelfde opvattingen over het Verbond der genade met nadruk uitdroegen, als welke ten aanzien van de Gereformeerde Gemeenten worden afgewezen.

Deze tegenstrijdigheid bij hen die deze bezwaren maken, verraadt hoe weinig men zich op de oorsprong van de verbondsopvattingen van de Gereformeerde Gemeenten werkelijk bezon. Indien men dat zou gedaan hebben, zou de sterke invloed van de Schotse theologie hierop onmiskenbaar hebben moeten blijken. Een invloed, die ook in andere delen van de gereformeerde geloofsleer aanwijsbaar is. In ons land heeft Dr. A. Comrie niet weinig bijgedragen om deze reeds aanwezige invloed krachtig te versterken.

Een hoofdbezwaar tegen de beleden opvattingen van de Gereformeerde Gemeenten is, dat in deze opvattingen geen ruimte zou zijn voor de ernstige prediking van het Evangelie en dat daardoor de verantwoordelijkheid van de Evangelie-hoorder zou teniet gedaan zijn.

De bediening van het Verbond

Is dit bezwaar gegrond? De uitspraken van de Synode van 1931 logenstraffen de gedane beschuldiging. We moeten toch deze uitspraken in haar geheel nemen. En tot deze uitspraken behoren ook deze:

e. dat het Verbond der genade van God een bediening heeft ontvangen, een openbaringsvorm, die wisselde en die meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods. Deze laatsten echter alleen, zijn wezenlijk in het Verbond begrepen.

f. dat de verantwoordelijkheid van elk mens wortelt in de schepping. Geschapen naar Gods beeld, eist God van de gevallen mens Zijn beeld terug. En die verantwoordelijkheid is groter, naarmate God bemoeienissen met hem maakt. In het bijzonder wordt die verantwoordelijkheid groter door de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie, als blijkt uit de vele plaatsen, als Ezech. 33:11; 2 Kor. 5:20; Matth. 23:37; Lukas 10:13-15; Joh. 3:36; Joh. 5:40; Openb. 22:17, enz.

In de eerste plaats belijdt de Synode in deze twee laatste conclusies, dat de bediening van het Verbond der genade meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods.

Het is goed zich af te vragen, wat wij onder de bediening van het Verbond der genade verstaan.

Onder *de bediening van het Verbond* verstaan we de openbaring en bekendmaking van het Verbond, welke op velerlei wijze onder het Oude en Nieuwe Testament sedert de val in het paradijs heeft plaatsgegrepen. Deze openbaring is het werk van Christus Zelf aan Wie de gehele bediening van het Verbond is opgedragen, als een loon op Zijn arbeid. In die bediening nu zijn meerderen begrepen, dan de uitverkorenen alleen. De prediking van het Evangelie moet zich naar Gods Woord uitstrekken tot alle volkeren en mensen. Jezus Zelf draagt Zijn apostelen op: 'Gaaf heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen. Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden', Markus 16:15, 16.

De Heere beveelt hier in de gehele wereld uit te gaan. Tot elk volk moet de Evangelieprediking komen. En alvorens Christus wederkomt op de wolken zullen ook alle volken dit Evangelie Gods vernomen hebben. Zo lezen we in Markus 13:10: 'En het Evangelie moet eerst gepredikt worden onder al de volken'.

Deze bediening van het Verbond der genade in de prediking van het Evangelie omvat dan ook veel meer mensen dan alleen de uitverkorenen.

Deze Evangelie-prediking moet en mag tot zondaren van het menselijk geslacht gebracht worden.

Toen Ds. G.H. Kersten het boekje uitgaf, waaruit we reeds uitvoerig het een en ander hebben aangehaald, heeft hij zelf bepaalde gedeelten met grote nadruk onder de aandacht willen brengen, omdat hij deze cursief liet drukken. Laten we dit eerder genoemde boekje ook in dit verband eens opslaan. Dan lezen we op blz. 22 het volgende:

Wat verstaat gij door de bediening van het Verbond?

Het gehele beheer ervan, waardoor het krachtdadig kan gemaakt worden tot het doel, waartoe het was opgericht, Psalm 89:29.

Wie zijn de voorwerpen van deze bediening?

Zondaren uit het mensdom, zonder enige beperking, of het geslacht van Adam zonder uitzondering, Joh. 3:14,15.

Hoe bedient Hij het Verbond aan zondaren uit het mensdom, zonder enige beperking?

In het algemene aanbod van het Evangelie, hetwelk is een 'verkondiging van grote blijdschap die al den volke wezen zal', Lukas 2:10, en waarin allen, zonder onderscheid, verklaard worden welkom te zijn, Spr. 8:24, Mark. 16:15.

Dit nu is hetgeen door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 beleden werd in de vijfde conclusie in het besluit dat ten aanzien van het Genadeverbond genomen is.

In de bediening van het Verbond der genade komt dus **een algemeen aanbod van het Evangelie**, zoals ook door Ds. G.H. Kersten zo nadrukkelijk onder onze aandacht wordt gebracht.

Zij, die dit woord 'algemeen' verwerken in en slechts willen weten van een Evangelie-aanbod aan bepaalde zondaren, zijn in duidelijke tegenspraak met het door onze Synode reeds in 1931 beledene. Dit woord 'algemeen' moet men niet in verband brengen met 'verzoening', zoals maar al te dikwijls gebeurt.

Naar de Schrift geloven wij, dat Christus voor de uitverkorenen en voor hen alleen Zijn bloed heeft gestort. We verwerpen met afschuw de leer van de algemene verzoening, die met de Heilige Schrift zo duidelijk in strijd is en door de kerk nadrukkelijk is afgewezen, vooral in de Dordtse Leerregels. Maar het is een geheel andere zaak, wanneer we spreken over het algemene aanbod van het Evangelie.

Dan immers is er sprake van de bediening van Gods Genadeverbond. Die bediening omvat veel meer mensen, dan in het wezen van het Verbond begrepen zijn. Die Evangelie-bediening moet tot de gehele wereld uitgaan; al is deze nog niet tot de gehele wereld gekomen, toch is het Gods bevel om deze tot de gehele wereld te doen komen en daarom spreken we van het algemene aanbod van het Evangelie.

De Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten heeft het zo ook beleden. Zij, die nu van een algemeen aanbod niet willen weten, keren zich dan ook tegen hetgeen met zoveel ernst beleden werd in het verleden.

De verantwoordelijkheid van de hoorder van het Evangelie In de laatste conclusie wordt deze verantwoordelijkheid zeer nadrukkelijk beleden: ... 'dat de verantwoordelijkheid van elk mens wortelt in de schepping. Geschapen naar Gods beeld, eist God van de gevallen mens Zijn beeld terug .

We kunnen in deze conclusie het beledene in de Heidelbergse Catechismus terugvinden. In Zondag 4 vinden we in vraag en antwoord 9: 'Doet dan God de mens niet onrecht, dat Hij in Zijn Wet van hem eist, wat hij niet doen kan?

Neen Hij; want God heeft de mens also geschapen dat hij dat kon doen; maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd'.

Van elk mens blijft God in Zijn heilige Wet gehoorzaamheid eisen. Onze onmacht, die door moedwillige ongehoorzaamheid is ontstaan, ontslaat ons niet van de plicht der gehoorzaamheid. God schiep ons zó, dat wij konden volbrengen, wat Hij van ons vroeg. Hij eist volstrekt rechtmatig en blijft ons aanspreken op het feit, dat Hij ons goed en naar Zijn evenbeeld geschapen heeft. De mens zal zich voor God moeten verantwoorden vanwege de zonde. Onze ellende is niet een lot waarin we delen, maar is de schuld, die wij mensen op ons geladen hebben. Met grote ernst zal steeds op deze schuld, die we met het gehele geslacht van Adam gemeenschappelijk hebben, moeten worden gewezen. De rechte prediking zal deze ellende steeds als schuld aanwijzen; wie door genade deze verantwoordelijkheid aanvaarden mag, beoefent deze dan ook in de hartelijke belijdenis van deze schuld.

Grotere verantwoordelijkheid

De Generale Synode betuigde bovendien, dat voor elk 'de verantwoordelijkheid groter is naarmate God bemoeienissen met hem maakt.'

God maakt op allerlei wijze bemoeienissen met mensen. In een zeer algemene zin door de goedertierenheid en lankmoedigheid, die God aan mensen bewijst in het bestel van Zijn voorzienig onderhouden en regeren, dat over allen gaat. Ook die bemoeienissen roepen tot erkenning van Hem, Die ons deze bewijst. Zij maken onze verantwoordelijkheid groter.

Maar de Generale Synode van 1931 legde heel sterke nadruk op de verantwoordelijkheid in het licht van de Evangelie-bediening.

We lezen: 'In het bijzonder wordt die verantwoordelijkheid groter door de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie.'

Hier wordt gesproken van 'de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden ... ' aan hen, die onder de bediening van het Verbond der genade leven. Hun verantwoordelijkheid, in de schepping wortelend, wordt 'in het bijzonder groter' genoemd.

In deze Evangelie-bediening wordt Christus aangeboden, zo verklaart de Generale Synode.

Wat betekent dat?

Daaronder verstaan wij, dat in de prediking van het Evangelie van Gods vrije genade Jezus Christus verkondigd wordt als de door God aangestelde en gevolmachtigde Zaligmaker, in Wie alles te verkrijgen is wat tot de zaligheid onmisbaar is. In deze prediking wordt aan een ieder tot wie deze komt in Gods Naam bekend gemaakt, dat in Christus een vergeving van zonden te verkrijgen is voor de grootste van de zondaren. Niemand die het Woord van het Evangelie Gods hoort, wordt in de prediking van Gods genade buitengesloten.

Een krachtig voorbeeld van zulk een prediking vinden we in Handelingen 13, waarin ons Paulus' prediking te Antiochië wordt verhaald. Deze loopt uit op deze boodschap: 'Zo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door Dezen u vergeving der zonden verkondigd wordt; en dat van alles, waarvan gij niet kondet gerechtvaardigd worden door de Wet van Mozes, door Dezen een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt' (Hand. 13:38, 39). In deze prediking kwam 'het woord dezer zaligheid' (vers 26) tot de Joden in Antiochië. Aan deze prediking is een ernstige waarschuwing verbonden, die Paulus ontleende aan de woorden van de profeet Habakuk (Habakuk 1:15). Maar de Joden verwierpen het woord der zaligheid en keurden zichzelf in hun ongeloof en vijandschap het eeuwige leven onwaardig. Zo lezen we in vers 46: ... doch nademaal gij hetzelfde verstoot, en uzelfen des eeuwigen levens niet waardig oordeelt, ziet, wij keren ons tot de heidenen.'

En heidenen mogen geloven. Uit eigen wil of kracht?

Geenszins. Het geloof, dat niet aller is, is een gift van vrije genade. De oorzaak van het geloof der heidenen is Gods verkiezende genade: 'en er geloofden zovelen, als er geordineerd waren tot het eeuwige leven' (vers 48).

In dit hoofdstuk verwijt de Heere de Joden hun ongeloof en verharding, waardoor zij het woord der zaligheid verstoten: het ongeloof is eigen schuld. Maar tevens verheerlijkt de Schrift de verkiezende ontferming uit kracht waarvan heidenen geloven.

In de prediking van het Woord des Evangelies komt het Woord der zaligheid met een bevel van bekering en geloof tot allen, die het Woord horen. Het niet-geloven doet de mens des te schuldiger voor God staan. Zo zal het Evangelie ook God in Zijn gerechtigheid verheerlijken in het oordeel, dat zich voltrekken zal over hen, die het verwerpen.

Een Schriftuurlijke leer

De Generale Synode van 1931 heeft deze verantwoordelijkheid terdege op grond van de Heilige Schrift beleden. Naar verschillende Schriftgedeelten wordt in deze conclusie verwezen. We willen deze nagaan.

Eerste tekst. Ezechiël 33:11: 'Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls.'

Dit woord spreekt van Gods lust in de bekering van de goddelozen. Calvijn heeft deze tekst in de verklaring van de profetieën van Ezechiël niet meer kunnen behandelen. Midden in het werk ter verklaring van Ezechiël is hij ziek geworden. Tot de voltooiing van zijn verklaring kwam het niet meer, want de dood nam hem weg. Slechts de eerste twintig hoofdstukken kwamen aan de orde.

Gelukkig ook hoofdstuk 18. Het 23e vers daarvan stemt met de bovenaangehaalde verzen overeen. Daar lezen we: 'Zou Ik enigszins lust hebben aan de dood des goddelozen? spreekt de Heere HEERE. Is het niet, als hij zich bekeert van zijn wegen, dat hij leve?'

We zullen de verklaring van **Calvijn** bij deze tekst in haar geheel overnemen: 'God bevestigt hetzelfde met andere woorden, dat Hij begeert, dat zij, die de dood tegengingen, op de weg des levens komen. Daarom wordt nu het Evangelie gepredikt en werd dit alle eeuwen door betuigd. Ook de heidenen die de Wet en de profeten niet hadden, hadden hiervan toch enig instinct. Ze werden steeds gedreven door een verborgen begeerte om vergeving te zoeken, omdat hun dit ingeschapen was, dat God behagen heeft in allen, die Hem zoeken. In de Wet en profeten werd dat klaarder betuigd, en in het Evangelie nodigt God vriendelijk tot vergeving. En dat is die ware kennis des heils, die barmhartigheid te omhelzen, die in Christus ons wordt aangeboden. Maar dan wil God de dood des zondaars ook niet. Hij is niet alleen bereid te ontvangen, maar nodigt ook met luider stem verlorenen.'

In het vervolg wijst Calvijn duidelijk op het onderscheid tussen Gods verborgen en geopenbaarde wil.

In het licht van die geopenbaarde wil verstaan we dan dit Schriftwoord als een ernstige roepstem Gods tot bekering, waarin een ieder, die deze hoort, alle voorwendsels voor hun onbekeerlijkheid ontnomen wordt.

Een tweede belangrijke tekst is 2 Korinthe 5:20: 'Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus' wege: Laat u met God verzoenen'.

Naar dit gedeelte wordt in het formulier om de dienaren des goddelijken Woords te bevestigen gewezen, als bevattende 'een zuivere beschrijving van het ambt eens dienaars van het Evangelie'.

De **derde tekst** luidt, Mattheüs 23:37: 'Jeruzalem, Jeruzalem, gij, die de profeten doodt, en stenigt, die tot u gezonden zijn: hoe menigmaal heb Ik uw kinderen willen bijeenvergaderen, gelijkerwijs een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugelen; en gijlieden hebt niet gewild.'

De Heere Jezus verwijt in deze tekst aan Israël de verschrikkelijke zonde van het ongeloof, waardoor het Gods oordeel over zich ingeroepen heeft.

Het **vierde Schriftgedeelte** dat aangehaald wordt is Lukas 10:13-13: 'Wee u, Chorazin, wee u, Beth-saida, want zo in Tyrus en Sidon de krachten geschied waren, die in u geschied zijn, zij zouden eertijds, in zak en as zittende, zich bekeerd hebben.

Doch het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in het oordeel, dan ulieden. En gij, Kapernaüm, die tot de hemel toe verhoogd zijt, gij zult tot de hel toe nedergestoten worden.'

Wie zal de ernst van de Evangelie-voorrechten durven tegenspreken, die deze woorden van Christus overdenkt. Het heidendom, dat nimmer de woorden des Heeren hoorde, zal in de dag des gerichts niet veroordeeld worden omdat het het Evangelie versmaadde; maar zij, die dat kwaad bedreven, zullen een zwaarder gericht onderworpen zijn.

De **volgende gedeelten**, waarnaar de Generale Synode verwijst zijn uit het Evangelie van Johannes, hoofdstuk 3:36: 'Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.'

Hoofdstuk 5:40: 'En gij wilt tot Mij niet komen, opdat gij het leven moogt hebben.'

De Schrift spreekt hier zo duidelijk van een zonde, die juist in het licht van het Evangelie bedreven wordt. Geen andere zonde wordt hier bedoeld, dan de zonde van de verwerping van het Woord van Gods genade, waarin de weg ten leven ons gewezen is.

De **laatste** tekst die genoemd werd is Openbaring 22:17: ... en die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet.'

De Generale Synode achtte ook dit Schriftwoord een bewijsgrond voor de Schriftuurlijkheid van de leer van 'de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie.'

De Heere maakt bemoeienissen met gevallen mensen. Uit de aangehaalde woorden uit de Schrift spreekt dat onmiskenbaar. Op grond van deze meerdere bemoeienissen stelt God de mens te meer verantwoordelijk.

De Heere nodigt en dringt tot bekering; Hij roept tot zaligheid; Hij wijst de zeer overvloedige fontein van genade aan; Hij verzekert er ons van dat Hij lust heeft in het behouden van verloren zondaren.

NAAR DE GEREFORMEERDE BELIJDENIS

Overeenkomstig dit uit de Schrift aangehaalde is het ook steeds beleden in onze gereformeerde belijdenis. In het bijzonder komt dit uit in de Dordtse Leerregels.

Dit belijdenisgeschrift, het jongste in de reeks van die, die 'de Drie Formulieren van Enigheid' vormen, is opgesteld op de grote Synode van Dordrecht, in 1618-1619 gehouden. Deze Nationale Synode is van grote betekenis in de geschiedenis van de Gereformeerde Kerk.

Uit heel Europa waren uitnemende godgeleerden naar deze vergadering gezonden; alle kerken in de Nederlandse provinciën zonden hun afgevaardigden. Vermaarde professoren in de godgeleerdheid droegen het hunne bij. De aanleiding tot het bijeenkomen was de dwaalleer, die door Arminius en zijn aanhangers in de kerk verbreid werd. De Arminianen of Remonstranten, zoals zij later aangeduid werden, hadden hun dwalende opvattingen samengevat in een vijftal hoofdstukken. Op de grote kerkvergadering zijn deze uitvoerig besproken. Het gemeenschappelijk gevoelen van de Nationale Synode is neergelegd in de bekende Leerregels of Canones van Dordrecht.

Het ging er de Dordtse Synode om, de oorzaak van het zalig worden van de zondaar geheel en alleen toe te schrijven aan Gods vrijmachtige en almachtige genade. Geen menselijke waardigheid of geschiktheid, geen menselijke verdienste, waarin ook gezocht, kon enige grond verschaffen voor het genadig aanzien van de totaal verloren, onmachtige en vijandige zondaar. De Dordtse Leerregels vertolken voor de gemeente de roem in de vrijmacht en almacht van Gods soevereine genade.

Toch hebben de Dordtse vaders er zich voor gehoed de oorzaak van het eeuwig verderf aan God toe te schrijven. 'Aangezien alle mensen', zo beginnen in hoofdstuk 1, art. 1 de befaamde leerregels, 'in Adam gezondigd hebben, en des vloeks en eeuwigen doods zijn schuldig geworden, zo zou God niemand ongelijk hebben gedaan, indien Hij het ganse menselijke geslacht in de zonde en vervloeking had willen laten en om de zonde verdoemen ...'

In het bijzonder wordt de schuld aangewezen van hen, die onder de prediking van het Evangelie verloren gaan. 'De oorzaak of schuld van dat ongeloof, gelijk ook van alle andere zonden, is geenszins in God, maar in de mens' (hoofdstuk 1, art. 5).

Niet omdat het offer van Christus zou ongenoegzaam zijn om te behouden; neen, van dat offer belijdt de Synode:

'Deze dood des Zoons Gods is de enige en volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonden; van oneindige kracht en waardigheid, overvloedig-lijk genoegzaam tot verzoening van de zonden der ganse wereld' (hoofdstuk 2, art. 3).

Op grond van deze algenoegzaamheid van het offer van Christus kan de prediking van het Evangelie zich zo wijd uitstrekken als beleden wordt in het vijfde artikel: 'Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de Gekruisigde gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof.'

'Zonder onderscheid', zo leren ons de Dordtse vaders, moet de belofte van het Evangelie gepredikt worden. Wij mogen geen onderscheid maken tussen volken en mensen. Al maakt God in Zijn eeuwige vrijmacht Zelf wel onderscheid, zodat Hij 'sommigen in de tijd met het geloof begiftigt, sommigen niet begiftigt (hfd) I art. 6) wij zullen naar het eigen bevel des Heeren, naar Gods geopenbaarde wil, het Evangelie hebben te verkondigen zonder tussen volken en mensen enig onderscheid te maken.

De inhoud van dat Evangelie is niet: Christus is persoonlijk voor u gestorven!

Dat zou een leugen zijn; want Christus is alleen voor de uitverkorenen gestorven. In het Evangelie echter maakt God de uitnemende weg van zaligheid bekend en roept Hij een ieder, tot wie het Woord komt, om in de weg van bekering tot de geopende fontein te komen. Zo deze roeping Gods geen ernstige en waarachtige zou zijn, hoe zou de versmading ervan als schuld kunnen worden aangerekend?

Met nadruk spreekt de Heere ons daarvan in Hebréeën 2:3: 'Hoe zullen wij ontvliesen, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?'

Op vele andere plaatsen roept God het oordeel toe aan hen, die het Evangelie Zijns Zoons verworpen hebben.

Deze verkondiging van het Evangelie noemen wij ook **het aanbod of de aanbieding van het Evangelie**. Als in dit verband het woord algemeen gebruikt wordt, heeft dit geen andere betekenis, dan wat in de hier aangehaalde paragraaf van de Dordtse Leerregels beleden wordt: zonder onderscheid.

Het nogal eens gemaakte verwijt, dat het algemene aanbod zo ongeveer hetzelfde zou zijn als de algemene verzoening is ten enenmale ongegrond. Om misvattingen te voorkomen kan het gebruik ervan beter vermeden worden, maar waar zowel door Comrie als door de Schotse godgeleerden dit woord 'algemeen' gebruikt wordt, is van een samenkoppeling van 'algemeen aanbod' en 'algemene verzoening' bij deze onverdacht gereformeerde godgeleerden geen sprake.

Het 'verderfelijk venijn van de Pelagiaanse dwalingen' zit niet in deze aanbieding van het Evangelie, maar in de opvatting, die de Remonstranten huldigden, dat de vrije wil

zich bij de genade voegt, die 'zonder onderscheid aangeboden wordt, en dat het niet hangt aan die bijzondere gave der barmhartigheid, die krachtiglijk in hen werkt, opdat zij zichzelf die genade boven anderen zouden toeëigenen' (hoofdstuk 2, Verwerping der dwalingen, art. 6).

Tegenover het remonstrants verwijt, dat de roeping door het Evangelie niet waarachtig en welgemeend zou zijn van Gods zijde, hebben onze gereformeerde vaders met kracht beleden, dat de roeping door het Evangelie ernstig is.

Laten we in hoofdstuk 3 en 4 van de aangehaalde Leerregels het achtste artikel lezen: 'Doch zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstiglijk geroepen ... '

De Gereformeerde Kerk heeft de **uitwendige en inwendige roeping** terdege onderscheiden. Allen die het Evangelie horen, worden uitwendig geroepen. Gods roeping is ernstig. De Heere is niet geveinsd in deze roeping. Al geeft God naar Zijn welbehagen de genade des geloofs en der bekering alleen aan de uitverkorenen, die Hij immers door de Heilige Geest krachtig en onwederstandelijk inwendig roept, toch is de uitwendige daarom niet onwaarachtig of niet welgemeend.

God zoekt ook daarin de verheerlijking van Zijn Naam. Ds. G.H. Kersten schreef reeds daarover: 'Er is een uitwendige en een inwendige roeping. De uitwendige komt tot allen, die het Woord horen. Zij roept tot bekering, zij nodigt tot de zaligheid; zij biedt verloren zondaren Christus aan. God Zelf nodigt daardoor de zondaar en Hij zendt Zijn knechten, die met heilige ernst en getrouwheid, alsof God door hen bade, bidden van Christus' wege: Laat u met God verzoenen (2 Kor. 5:20). De uitwendige roeping is niet licht te achten. Zij is Gods boodschap aan ons. Dat zij geen vrucht draagt tot zaligheid, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in God, Die door het Evangelie roept, en zelfs die Hij roept verscheidene gaven mededeelt; maar in degenen, die geroepen zijn. Leest eens aandachtig de artikelen 9 en 10 van hoofdstuk 3 en 4 van de Vijf artikelen tegen de Remonstranten.

Het zal eigen schuld zijn, zo het Woord niet tot onze bekering dient. En toch is uitwendige roeping niet zaligmakend. Zal het geloof door het Woord gewrocht worden, dan moet de Heilige Geest dat Woord vruchtbaar stellen. Hoe kan de Heere dan welgemeend de zaligheid aanbieden, zelfs aan verworpenen van wie Hij in Zijn eeuwige raad bepaalde, dat zij de zaligheid niet verkrijgen zullen?

Dat kan, omdat Gods eer boven onze zaligheid staat. De Heere zoekt Zijn eer, ook door de prediking van het Woord. Hij zal verheerlijkt worden in degenen, die verloren gaan, zowel als in degenen, die behouden worden. Zo zegt Paulus in beiden een goede reuke Christi te zijn. Dezen wel een reuk des doods ten dode, maar genen een reuk des levens ten leven (2 Kor. 2:15 en 16).

Welnu, de Heere beoogt de verheerlijking Zijner deugden in de aanbieding aan allen, tot wie Hij Zijn Woord zendt en die Hij nodigt en roept. Zijn aanbieding is waarachtig en zij zal voeren tot de verheerlijking Zijner gerechtigheid, zowel als van Zijn barmhartigheid. Want niemand zal God de schuld kunnen geven, als hij onder het Woord verloren gaat; dat is alleen vrucht van de hardheid en verharding zijns harten."

Zeer duidelijk sluit dit aan bij het beledene in de Dordtse Leerregels, hoofdstuk 3 en 4, art. 9: 'Dat er velen door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in de Christus, door het Evangelie aangeboden zijnde, noch in God, die door het Evangelie roept en zelfs ook die Hij roept, onderscheidene gaven mededeelt ... '

Uit deze gedeelten van onze Dordtse Leerregels blijkt zeer duidelijk, dat onze Dordtse vaders, zelfs in hun zware strijd tegen het pelagiaans venijn, zich niet hebben laten

afbrengen van de ernst en de welmenendheid van Gods roeping in het Evangelie, van wat wij met hen noemen 'de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie'.

G.H. Kersten, Korte lessen over Kort Begrip, Rotterdam, 1940, blz. 112, 113.

DE OPVATTINGEN VAN GEREFORMEERDE GODGELEERDEN

Een reeks van geschriften zijn ons nagelaten van vele uitnemende godgeleerden, die onverdacht gereformeerd waren, waarin in overeenstemming met het beledene in onze Dordtse Leerregels geschreven wordt over de ernstige aanbieding van Christus. Zonder vrees om voor remonstrants te worden aangezien hebben velen van hen op vele plaatsen in hun geschriften de aanbieding van Gods genade aan alle hoorders van het Woord Gods genoemd. Slechts enkelen willen we hier aanhalen ter bevestiging van het geschrevene.

W. à Brakel

Met name wil ik dan de onder ons zo bekende en geachte W. à Brakel noemen. In de eerste plaats halen we uit het uitnemend werk De Redelijke Godsdienst het gedeelte aan dat in het hoofdstuk 'Van de Roeping' over deze zaak geschreven wordt:

'XII. Nu komt in bedenking: Of God ook roept allen, die onder de bediening des Evangelies zijn, en niet zalig worden, dan of God alleen de uitverkorenen roept?

Ik antwoord: God roept allen en een ieder, die onder de bediening des Evangelies leven. Dit dient wel opgemerkt, opdat men vrijmoedigheid hebbe om Christus aan te nemen, 't welk men niet doen zou, indien 't Evangelie niet aangeboden werd, en opdat men erkenne de rechtvaardigheid Gods in 't straffen van degenen die op zo groot een zaligheid geen acht geven, en het Evangelie niet gehoorzaam zijn. Opdat een iegelijk van deze zaak overtuigd worde, zo merkt:

1. Vergelijkt u met de wilde Indianen, die noch Christus, noch zaligheid kennen. Ziet gij niet dat God aan u wat anders doet, dan aan hen? Zoudt gij met hun staat wel willen wisselen? Waarom niet? Is 't niet omdat hier meerder hoop is om zalig te worden als daar? Zal niet de verdoemenis dergenen, die onder de bediening geleefd hebben, en onbekeerd gebleven zijn, zwaarder zijn dan der woeste heidenen? En waarom toch, indien de zaligheid hun niet was aangeboden geweest? Waaruit dan blijkt, dat zij allen geroepen worden, die het Evangelie horen.

2. Een ieder, die onder de bediening is, hoort de stem van de leraar, lerende, vermanende en bestraffende, zo geschiedt het aan hem, die het hoort; en de leraar is een dienaar van Christus en uitdeler der verborgenheid Gods, 1 Kor. 4:1. Gezant van Christus' wege, 2 Kor. 5:20. *Zodat die hen hoort, die hoort Christus, en die hen verwerpt, die verwerpt Hem*, Luk. 10:16. Hierbij, gij hoort de eigene woorden Gods in de Schrift vervat; dewijl dan een ieder de stem der leraren en der woorden Gods in zijn oren hoort klinken, zo worden al die zaken tot hem gesproken, en hij wordt door het Evangelie geroepen.

3. De Schrift zegt duidelijk dat velen, die verloren gaan, geroepen waren: Matth. 20:16: . . *Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren*. Luk. 14:16.18: hij noodde er velen. *Hij zond zijnen dienstknecht uit om te zeggen: Komt, want alle dingen zijn nu gereed, en zij begonnen allen zich eendrachtelijk te verontschuldigen*. Matth. 22:3: *En zond zijn dienstknechten uit om de genoden ter bruiloft te roepen; en zij wilden niet komen*.

Was de gast zonder bruiloftskleed niet genodigd? Ja hij toch, dat was zijn misdaad niet dat hij kwam, maar dat hij niet recht kwam, zonder bruiloftskleed. Zo is het klaar dat een iegelijk die onder de bediening is, tot Christus geroepen en genodigd wordt.

4. Daar is een algemene uitroep tot allen, zonder enige bepaling. Die dorst heeft, die geen geld heeft, die wil: Jes. 55:1,2; Joh. 7:37; Openb. 22:17. Die niet wil, die geen dorst heeft, die late het; 't komt uit hem en 't zal op hem aankomen, hij was genodigd, hij hoorde die algemene stem.

5. Velen verstoten het Evangelie, dies was het hun aangeboden, want dat niet aangeboden wordt, kan men niet verstoten: Hand. 13:46 ... Het was nodig dat eerst u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal gij hetzelfde verstoot, enz. Velen zijn het Evangelie ongehoorzaam, 2 Thess. 1:8. En zijn de Zoon ongehoorzaam, Joh. 3:36. Dies werd hun Christus aangeboden, en hun werd gelast in Christus te geloven.

6. De vermaning tot bekering en geloof worden bij elkander gevoegd: dat de vermaning tot bekering een ieder raakt, zal niemand in twijfel trekken, zo zal hij ook erkennen moeten dat de vermaning tot geloof een ieder raakt, want zij staan in gelijken graad. Markus 1:15 ... bekeert u en gelooft het Evangelie.

7. Ongeloof is een schrikkelijke zonde, ja zulk een zonde, dat hij God als een leugenaar acht: 1 Joh. 5:10 ... die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, dewijl hij niet geloofd heeft de getuigenis, die God getuigd heeft van Zijn Zoon. Joh. 16:8, 9: En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van zonde ... omdat zij in Mij niet geloven. Indien Christus de ongelovig blijvende niet aangeboden werd, zo ging het hem niet aan, hij had er niet mee te doen, 't was hem geen zonde, dat hij niet geloofde; maar nu het hem een zonde is, dat is een klaar blijk dat het hem aangeboden was.

8. Dewijl de ongelovigen zich een schrikkelijk oordeel te verwachten hebben, zo wordt het hun voorzeker aangeboden, en voorzeker zij waren geroepen: Ziet dit: 2 Thess. 1:8: Met vlammend vuur wraak doende over degenen ... die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. Joh. 15:22: *Indien Ik niet gekomen ware, en tot hen gesproken had, zij hadden geen zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hun zonde.*

Indien allen, die onder de bediening des Evangelies zijn, niet geroepen waren en Christus hun niet aangeboden werd, hoe kunnen zij dan daarom gestraft worden, en hoe kan dan hun verdoemenis zwaarder zijn? Maar dewijl zij om het Evangelie niet te gehoorzamen gestraft, en zwaarder dan anderen gestraft worden, zo was het hun aangeboden."

W. á Brakel, De Redelijke Godsdienst, 1, blz. 719, 720.

Alhoewel ook in het nu aangehaalde de opvatting van deze zo bekende godgeleerde overduidelijk blijkt, gaat hij op gelijke wijze in op dit onderwerp in zijn "Hallelujah ofte Lof des Heeren." W. à Brakel, Hallelujah, ofte Lof des HEEREN over het Genaden-Verbondt, Sneek, z.j.

Min of meer herhaalt à Brakel het reeds aangehaalde uit zijn grote werk De Redelijke Godsdienst, uit welke herhaling wel kan blijken van hoeveel betekenis hij de uiteenzetting over de roeping of aanbieding van Christus achtte.

A. Comrie

Een andere bekende en onverdachte godgeleerde, die de gereformeerde waarheid met grote ijver en kracht heeft mogen verdedigen is Dr. Alexander Comrie.

De werken van deze uitnemende godgeleerde zijn het lezen en overdenken ten volle waard. We behoeven deze dienstknecht Gods niet van pelagiaanse opvattingen te verdenken. Integendeel, met grote bekwaamheid en ijver heeft hij zich verzet tegen het in de kerk der Hervorming meer en meer veldwinnende pelagianisme. Hij

onderkende de grote gevaren, die de kerk des Heeren in zijn tijd bedreigden.

In zijn stichtelijke geschriften onderscheidt hij het ware, zaligmakende geloof nadrukkelijk van het nabij-komende tijdgeloof; zeer ernstig gaat hij, vooral in de verklaring van de zeven Zondagen van de Heidelbergse Catechismus, in op de noodzakelijkheid van het uit de Wet des Heeren overtuigd worden van onze ellendigheid, opdat ook een fundament in ons gelegd wordt.'

A. Comrie, Stellige en practikale verklaring van den Heidelbergischen Catechismus, Rotterdam, 1938, blz. 37.

Op bijzondere wijze heeft hij in de verklaring van Zondag 7 ons de aard van het zaligmakende geloof beschreven.

Samen met zijn ambtgenoot uit Koudekerk, Nicolaas Holtius, heeft hij tegen de geest van zijn tijd geijverd en de gereformeerde leer op bekwame wijze verdedigd. Ongetwijfeld mag A. Comrie gerekend worden tot de grote gereformeerde godgeleerden. De invloed, die hij op de leer zoals die in de Gereformeerde Gemeenten wordt beleden, heeft uitgeoefend is bijzonder groot. Vooral ook doordat Ds. G.H. Kersten zich zijn leerling achtte. Naar zijn eigen zeggen had deze namelijk 'Comrie vermalen'. (M. Golverdingen, Ds. G.H. Kersten, facetten van zijn leven en werk, blz. 177, noot 28.)

Ook over de aanbidding van Christus heeft Comrie zich op verschillende plaatsen in zijn geschriften uitgelaten.

Vanuit Schotland afkomstig heeft Comrie een hartgrondige afkeer meegekregen van de neo-nomiaanse dwalingen, die de Schotse kerk zo diep beroerd hebben.

In diverse uitlatingen geeft Comrie blijk van zijn innerlijke overeenstemming met mannen als Thomas Boston, Ebenezer en Ralph Erskine, die in hun tijd gestreden hebben tegen een opvatting, waarin Wet en Evangelie op zodanige wijze worden vermengd, dat het Evangelie tot een nieuwe wet wordt, op de volbrenging waarvan het eeuwige leven zou worden verkregen. (Vandaar de naam neo-nomianen (neo is nieuw, nomos is wet))

Ten diepste wordt een nieuw pelagianisme daarin voorgestaan. In deze strijd heeft Thomas Boston vooraan mogen staan. Met instemming haalt Comrie bij herhaling Th. Boston en andere Schotse godgeleerden aan. In de vele geschriften, die van de hand van Comrie verschenen, hetzij als zijn eigen geschriften, hetzij als vertalingen van in het Engels geschreven verschenen werken van anderen, komt ook de aanbidding van het Evangelie ter sprake.

Op geen andere wijze als in de reeds aangehaalde geschriften schrijft ook Comrie hierover.

We verwijzen in het bijzonder naar zijn uiteenzettingen over de Heidelbergse Catechismus, waarin hij bij de behandeling van Zondag 7 zeer nadrukkelijk de remonstrantse opvattingen over een algemene verzoening verwerpt, maar in datzelfde verband de valse beschuldiging verwerpt, die de Remonstranten richten aan hen, die hun gevoelens verwerpen.

Zo lezen we: 'Ten derde: Zij (de Remonstranten, A.V.) zeggen: Indien Christus niet voor allen gestorven is, dat het prediken alsdan maar dienen zou om de mensen te bedriegen, dewijl wij allen tot Christus genodigd worden; maar indien nu Christus voor allen niet gestorven is, al kwamen zij dan tot Hem, zo zouden zij echter niet geholpen worden.

Maar, mijn geliefden, dit staat vast:

ten eerste, die waarlijk tot Christus komt, zal geenszins uitgeworpen worden;
ten andere, dat niemand zal komen tenzij God de Vader hem trekt; en

ten derde, in de prediking van het Evangelie prediken wij Christus en Dien gekruist, om aan Gods gerechtigheid te voldoen. Wij bieden Hem de zondaren aan als een volkomen Zaligmaker en wij tonen, dat er een vast verband is tussen het geloven in Christus en het zalig worden door Christus. En zekerlijk, hiertoe zijn wij door de Wet Gods verplicht, daar te geloven en zich te bekeren betamelijke, nuttige plichten zijn.

Ten vierde zeggen zij, dat in de geloofsdaad een ieder verplicht is te geloven dat Christus voor hem gestorven is. Maar wij zeggen dat dit vals is: wij worden alleen maar verplicht te geloven dat Christus en Die gekruist, in het Evangelie aangeboden en geschonken is, opdat wij in Hem geloven zouden. En dus ziet gij dat Jezus geschonken is vóór en niet na ons geloofsontvangen (cursivering Ds. G.H. Kersten) van Hem, gelijk enigen denken. Hij is de mijne in het aanbod, eer Hij de mijne is door de omhelzing en het ontvangen en aannemen van Hem'."

In verband met de beschrijving van het wezen des geloofs komt Comrie nog nader hierop terug.

'De algemene aanbidding (gelijk de algemene roeping) of het schenken van Christus wordt allen, waar het Evangelie verkondigd wordt, gedaan, opdat zij zich daarvan bedienen zouden en de gave Gods aannemen en het zegel zetten op Gods getuigenis, dat Hij waarachtig is: ofschoon nu dit een recht geeft om de weldaad, die God aanbiedt of schenkt, voor zich in het bijzonder te omhelzen en het oordeel verzwaart als wij het niet doen, zo zijn wij nochtans zo zorgeloos, goddeloos, blind en ongevoelig, dat wij dit verwaarlozen en niet de minste acht daarop geven, noch geven kunnen; vermits wij zo geheel dood in de zonden zijn, dat wij geen besef hebben, noch van onze rampzaligheid, waarin wij gedompeld zijn, noch van de zaligheid, die ons om niet geschonken of aangeboden wordt.

Ondertussen, de Heilige Geest, als het Hem behaagt, werkt also dat Hij dat aanbod, hetwelk in het algemeen gedaan wordt, door deszelfs onmiddellijke krachtadige en onwederstandelijke werking zo doet indringen in onze harten, met goddelijke overtuiging, dat wij overtuigd worden, dat datgene wat God in het algemeen aanbiedt aan anderen, dat Hij dat alles om niet ons voor onszelfen in het bijzonder aanbiedt en schenkt'.

Duidelijk schrijft Comrie hier, dat de natuurlijke mens op Gods aanbidding geen acht geeft; het is er bij Comrie verre van om aan de 'vrije wil des mensen' over te laten of deze al dan niet dit goddelijk aanbod zal omhelzen. Maar het feit van onze zorgeloosheid en vijandschap doet Gods Woord niet teniet. Echter zal door een bijzondere werking van de Heilige Geest, een 'onmiddellijke krachtadige en onwederstandelijke werking', Gods Woord in onze zielen moeten ingedrongen worden.

Neen, bij de handhaving van de waarheid van de goddelijke aanbidding, handhaaft hij even nadrukkelijk het werk des Geestes in de persoonlijke geloofsomhelzing van het Evangelie. Immers voegt hij er aan toe:

'En dus kunt gij zien dat de onmiddellijke indringing van het onwederstandelijke licht en de kracht des Heiligen Geestes in onze harten het is waardoor datgene, wat in het algemeen lag, bijzonder voor ons gemaakt wordt en dat niets in ons ons aanmoedigt de belofte ons in het bijzonder toe te passen, maar dat al ons recht en vrijmoedigheid gegrond is buiten ons op het aanbod hetwelk de Heilige Geest, als Gods stem, in het bijzonder tot ons in onze ziel zo insprekt, niet door onmiddellijke openbaring, maar door Zijn onmiddellijke stem of kracht bij en in het Evangelie, waardoor Hij dat Woord zo doet indringen, dat wij begrijpen en overtuigd worden dat God ons al die

weldaden schenkt'."

In dit gedeelte onderscheidt Comrie duidelijk die 'algemene' aanbieding, die met de uitwendige roeping verbonden is, van de 'bijzondere' aanbieding, die in de krachtadige bediening van de Heilige Geest aan de uit de Wet overtuigde ziel betuigd wordt, maar het laatste sluit het eerste niet uit.

Om niet al te uitvoerig te worden beperk ik mij tot een bijzondere aantekening van Comrie in het door hem vertaalde boek van Thomas Sheppard over de gelijkenis der tien maagden.

Sheppard schrijft:

'§ II b. Merk op dat Hij u ten huwelijk vraagt; niet één ziel, die dit leest, of de Heere Jezus doet een huwelijksaanzoek bij u, opdat gij u nu met Hem zoudt verloven; Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben. Hem niet aangenomen. Wat het verborgen oogmerk van Christus ook moge wezen, daarop geef ik thans geen acht'."

Th. Sheppard, *De gelijkenis der tien maagden*, verklaard en toegepast, Utrecht, z.j., blz. 76.

Bij dit gedeelte maakt Comrie deze aantekening:

'Namelijk in de aanbieding van het Evangelie, want ofschoon de uitverkorenen alleen zalig worden, wordt het aanbod van genade echter aan allen gedaan, die het Woord horen. Het ware te wensen, dat men in elke leerrede dit aanbod hoorde; mogelijk zouden de predikatiën van meer kracht zijn voor arme overtuigde zielen. Hoezeer is het te beklagen, dat het slechts nu en dan gedaan wordt; dat het voorwaardelijk geschiedt, en met plichten en vereisten zozeer bezwachteld is, zodat in plaats dat de arme zondaars op de roepende stem zouden komen, zoals zij zijn, zij zolang moeten staan, totdat zij deze en gene vereiste dingen vinden. O, hoe troebel zijn dikwijls de wateren van het heiligdom! Hoe weinigen zijn er die de banen verhogen en tot een arm ellendig volk roepen: neemt van de wateren des levens om niet'.

Laten we er goede nota van nemen, dat niemand minder dan de door ons zo hoog geachte Comrie er zijn teleurstelling over uitspreekt, dat het aanbod 'slechts nu en dan gedaan wordt'; dat het 'voorwaardelijk geschiedt'. Hoe zouden we ook in onze tijd deze klacht wel de onze willen maken: 'O, hoe troebel zijn dikwijls de wateren van het heiligdom'.

J.J. Brahé

Behalve uit verschillende van Comrie's geschriften zouden we een lange reeks van onze meest uitnemende gereformeerde godgeleerden uit hun geschriften aan het woord kunnen laten. We moeten ons beperken. Wij willen nu een ander uitvoerig aan het woord laten komen. Zijn naam is Jan Jacob Brahé.

Wijlen Ds. G.H. Kersten gaf in 1937 opnieuw zijn *Aanmerkingen over de Vijf Walcherse Artikelen* uit. Uit het voorwoord dat Ds. Kersten daarin schreef haal ik het volgende aan: 'Jan Jacob Brahé werd 13 november 1726 te Delft geboren. In 1750 werd hij door zijn oom, Nicolaas Holtius, tot predikant van Watergang bevestigd.

Reeds in 1752 vertrok Brahé naar Vlissingen, waar hij tot 1775 arbeidde, in welk jaar hij door een beroerte werd getroffen; 5 juli 1776 stierf hij.

Brahé was een man van ongemeene bekwaamheid en beziel met een groten ijver voor de rechtzinnige leer. Hij was in 1768 stichter van het Zeeuwsch genootschap van Wetenschappen.

Reeds Jacobus Leydekker had geklaagd dat degenen, die 'het Colossusbeeld van den vrijen wil en den verwaanden Dagon van eigen kracht hadden neergestort van hun zetel', tot een 'klein hoopske' waren geworden en het was in de dagen van Brahé er

niet beter op geworden. De kennis der rechtzinnige leer was zeer gering en de lust om deze te verdedigen ontbrak veelal. Sinds jaren joeg men den vrede na ten koste van de Waarheid.

De Staatsgezinde partij weerde na den dood van Willem II de strenge Voetiaansche predikanten, zoveel immer mogelijk, uit de steden. De gevolgen bleven niet uit. Het verval werd van jaar tot jaar groter. Zover was het gekomen, dat de voornaamste professoren de leer van het Werkverbond en van de onmiddellijke toerekening van Adams zonde loochenden.

In die dagen traden Holtius en Comrie als onvermoeide kampioenen voor de Waarheid op. Aan hun zijde stond Brahé; onder zijn zeer lezenswaardige geschriften, waarvan we hier ook nog een verklaring van Psalm 89 noemen, behoort zeker ook de *Aanmerkingen over de Vijf Walcherse Artikelen*, die maar al te weinig bekend zijn, doch thans weder ter perse worden gelegd, en die, naar wij hopen, in ruime mate zullen worden verspreid'.

Onzerzijds behoeven we Brahé niet verder in te leiden. Ds. G.H. Kersten rekent hem onder hen, die 'de onvermoeide kampioenen voor de Waarheid' zijn.

Onder zijn zeer 'lezenswaardige geschriften' rekent Ds. Kersten de verklaring van **Psalm 89**. Dit uitnemende werk van Brahé: *Ethans onderwyzinge in den negenentachtigsten Psalm, geopend en verklaard*, is in 1980 opnieuw uitgegeven door Den Hertog bv te Utrecht.

Dit boek nemen we ter hand als we verschillende van onze gereformeerde vaders aan het woord willen laten.

In het verband van ons onderwerp is de voorrede die Brahé voor dit werk schreef, van grote betekenis."

In deze voorrede prijst hij 'de leer van Christus en het Verbond, dat God met Hem en alle uitverkorenen in Hem als het Hoofd opgericht heeft' aan, als een van de 'allerheerlijkste waarheden', die ons in het Woord Gods geopenbaard zijn.'

Brahé doet zich kennen als een man, die de opvatting huldigt, dat het Verbond der genade met Christus 'als bestelde Immanuël, Borg, Middelaar en Verbondshoofd Zijner uitverkorenen' gemaakt is, Die in dat Verbond 'als Plaatsvervanger van alle de Zijnen, die aan Hem gegeven en in Hem verkoren zijn,' optreedt. In de uiteenzetting van dit Verbond der genade leert hij met grote nadruk, dat het door 'God, in de Persoon des Vaders, is opgericht met den Christus, als representerende de personen aller Zijner uitverkorenen als hun Tweede Adam en Verbondshoofd, in dat eeuwig verdrag, door God den Vader met Hem aangegaan ten behoeve van alle de Zijnen, die verbondsgewijze in Hem vervangen waren, even als in 't werkverbond de eerste Adam de plaats verving van alle zijne natuurlijke nakomelingen'." Deze Christus volbracht voor al de uitverkorenen de eis of voorwaarde van ene volmaakte lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid en verwierf zo het recht om hen tot het dadelijk bezit van de Verbondsweldaden te nodigen en door de Heilige Geest krachtdadig over te brengen 'zonder dat er van hun kant enige eigentlijke voorwaarde geëist wordt, om op grond derzelve tot het genot dier goederen te geraken'.'

Vervolgens wijst hij met beslistheid de gevoelens van hen af, 'die zo vast zijn aan het voorwaardelijke van 's mensen plichten en daden en de grondvesting van het recht tot de beloften op dezelve ('t zij met uitdrukkelijke woorden of ten minste in de zaak zelve) dat men nauwelijks weet, hoe deze hunne begrippen nog vereffend kunnen worden met de vrije genade-leer, de leer onzer verlossing en zaliging om niet, enkel op de onmiddellijke toegerekende gerechtigheid van Christus, de uitsluiting van alle

hoegenaamde werken, en meer diergelijke zaken'."

Wel weet Brahé, dat ook onder de rechtzinnigen enige opvattingen over het Verbond der genade zijn aan te treffen, die met de door hem voorgestane niet overeenkomen; bij deze door Brahé afgewezen opvattingen is ook die, die het onderscheid tussen de Raad des vredes en het Verbond der genade zo sterk benadrukken, dat daarin twee Verbonden onderscheiden worden, nl. het ene met Christus en het andere met de uitverkorenen. Dat laatste wordt dan met de personen der uitverkorenen in de tijd der minne opgericht, op voorwaarden van geloof en bekering.

Dat dit verschil onder rechtzinnigen bestaat en bestaan heeft werd ook door Ds. G.H. Kersten in zijn Dogmatiek gesteld. Er was echter geen verschil over de vraag of het Verbond der genade met de uitverkorenen opgericht werd.

In Brahé's uiteenzetting blijkt hoe mild hij oordeelt over hen, die enigszins anders in deze zaak gevoelen, omdat zij 'in de grond rechtzinnig blijven' willen.

We halen aan: 'Men stemt wederzijds toe, het vrijmachtig en bijzonder besluit der eeuwige verkiezing in den Borge. Men erkent ook wederzijds een Verbond, tussen God in de Persoon des Vaders met de Christus opgericht, en daarin vindt men wederzijds de ware enige en onwankelbare gronden van alles, wat in de toeëigening der door Christus verworvene heilsgoederen aan de personen der uitverkorenen begrepen is. Ook erkent men wederzijds, dat geloof en bekering zowel als alle andere geestelijke gaven en hoedanigheden, in de uitverkorenen door de krachtadige werking van Gods Geest, enkel om de verdiensten van de Borg gewrocht worden. En dus erkent men dit geloof en deze bekering voor gene uit onszelve voortkomende en voorafgaande voorwaarden, op welker vervulling min of meer ons recht tot de verbondsgoederen steunen zoude.'

Op deze wijze doet Brahé recht aan degene met wie hij echter ten aanzien van Gods Verbond van genade verschilt. Toch verdedigt hij zijn opvattingen, dat het Verbond der verlossing en het Genadeverbond in wezen één zijn; Brahé beroept zich in deze op Th. Boston en A. Comrie, die hij aanhaalt."

Ook de getuigenissen van de Heilige Schrift, waarop dit gevoelen gegrond wordt, neemt Brahé grotendeels van deze godgeleerden over. In deze uiteenzettingen van Brahé vinden we reeds zeer uitvoerig, wat de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 over het Verbond der genade uitsprak.

Brahé weet, dat men van een waarheid misbruik maken kan; maar dat misbruik komt van 's mensen eigen onverstand en boosheid voort, en zet geen brandmerk op de leere zelve'.

"Ik stem toe, dat het *misbruik* van een waarheid van beide zijden grote schade doen kan, door de schuld van de misbruikers; en dat men niet kan loochenen dat een dwaalgeest of zorgeloze zondaar zowel vergif kan zuigen uit dit betoogde stuk, als een werkheilig en hoogmoedig schepsel dit kan doen uit het tegengestelde gevoelen. Dit komt van de mensen hun eigen onverstand en boosheid voort, en zet geen brandmerk op de leer zelf."

Uitvoerig licht Brahé toe hoe het moet verstaan worden, dat in de prediking van het Woord enige voorwaarden genoemd worden en wat het doel van 'de voorwaardelijke voorstelling' is.

Vanwege het feit, dat in de gedachtewisseling over de aanbieding van Christus zo dikwijls de woorden 'voorwaardelijk' en 'onvoorwaardelijk' gebruikt worden, laten we

ook ten aanzien van deze woorden Brahé zelf aan het woord:⁵

"Waartoe dient dan de *voorwaardelijke voorstelling* van zulke plichtsbetrachtingen aan de mens? Tot veel gebruik zeker!

VOOREERST, omdat *geloof* en *bekering* altijd noodwendige plichtsbetrachtingen zijn, die God altijd onveranderlijk van de mens vordert, en die ook voorzeker in Gods bondgenoten moeten en zullen plaats hebben. Dit blijkt te klaarder, omdat onder de verworven verbondsgoederen ook inzonderheid is de *Heilige Geest*, de uitverkorenen deze gave en dit nieuw levensbeginsel mededelende. En men moet aanmerken dat die wijze van voorstelling eigenlijk uit de wet ontleend is, waar men die onveranderlijke plichten voorgeschreven vindt; dus de *wet* hier mede aan het Evangelie dienstbaar is, om zulken, aan welke de vrije genadebeloften worden voorgesteld, tevens tot hun plicht te brengen. Gelijk toch al de voorschrijving van *plicht* zijn grond heeft in de *zedelijke wet*; en het *Evangelie*, eigenlijk gesproken, geen *plichten*, maar enkele *beloften* begrijpt. Hoewel in de *bediening van het Evangelie* de *wet* altijd zijn dienstbaar gebruik behoudt. Waarom het *ongeloof* als een *ongehoorzaamheid aan de Zoon* voorkomt, Joh. 3:36, en PAULUS zo wel spreekt van de WET DES GELOOFS als van de *wet der werken*, Rom. 3:27. Niet alsof het *Evangelie* eigenlijk een *nieuwe wet* zou zijn, of de *dadens* van het *geloof* dezelfde rang en kracht in het *genadeverbond* hebben zouden, als de volmaakte *dadens* van de *wet* in het *werkverbond*. Maar omdat het *geloof*, op zichzelf beschouwd, een *plicht* is en blijft, aan de oefening waarvan God de mens houdt, als Hij hem in het *Evangelie* de belofte van gerechtigheid en zaligheid uit genade in CHRISTUS laat voorhouden. 17 En dit geloof dan wederom dient, niet om een *voorwaarde* van onze *gerechtigheid* te zijn, maar om tot een middel te verstrekken, om CHRISTUS' *gerechtigheid*, ons om niet beloofd en geschonken, te omhelzen en *aan te nemen*. Niet opdat ze dan eerst bij God op onze *rekening* gesteld zou worden, maar opdat wij tot *kennis* en *troostrijk genot* van die *toegerekende gerechtigheid* geraken mochten, en door de overweging van Gods grote liefde in *Christus* jegens ons zouden bewogen worden, om met ware verootmoediging afstand van zonden te doen, en met een hartelijke vreugde in God door Christus aangedaan, lust en liefde krijgen zouden om naar Gods wil in alle goede werken te leven. Welke plichten van *geloof* en *bekering* ook daarom met rede op het allersterkst worden aangebonden, omdat er *Gods eer* mee gemoeid is, of wij Zijn *genade*, ons in het *Evangelie* geschonken, *in waarheid bekennen en verheerlijken*, dan of wij Hem door het *ongeloof tot een leugenaar maken*, en Zijn *goedheid* door *onbekeerlijkheid* onteren; zover, dat aan het *ongeloof* de *eeuwige verdoemenis* met recht bedreigd wordt, Joh. :36, en de *onbekeerden sterven* zullen en *vergaan*, Luk. 13:3, 5, enz.

TEN ANDERE dient deze *voorwaardelijke voorstelling* om de mens van alle eigen voorwaarden af te trekken, en alleen tot CHRISTUS te wijzen, om in Zijn voldoening onze levensvoorwaarden te zoeken en te vinden. Want als deze plichten van ons worden afgevorderd als *onze dadens*, leren wij daardoor ons *onvermogen* om iets uit onszelf te kunnen doen, en worden zo tot CHRISTUS gedreven, om bij Hem gerechtigheid en genade van de *Heilige Geest* te zoeken, op gronden van Zijn eeuwige borgvoldoening en Goddelijke macht, door welke Hij deze en alle andere genaden niet alleen verworven heeft, maar ook toeëigent aan de Zijnen. En als wij tevens bepaald worden bij het *geloof*, leren wij daardoor temeer, dat er geen eigenlijke voorwaarden

⁵ De citaten van Brahé worden in deze digitale versie regelrecht overgenomen uit Brahé's boek, te beginnen op blz. 14, gepubliceerd op de site De Evangelist. www.theologienet.nl

van onze zijde moeten opgebracht worden ten leven, maar ons vertrouwen en toevlucht alleen in de gerechtigheid van CHRISTUS zijn moet. Zo min nu als men het een *eigenlijke voorwaarde* noemen kan, dat bij voorbeeld een geneesheer zijn patiënt overreed om zich voor niets door hem te laten genezen, zo min is het hier een *eigenlijke voorwaarde*, als ons in Gods en Christus' Naam gepredikt wordt: *laat u met God verzoenen*, 2 Kor. 5:20.

TEN DERDE, uit dat plichtvermanend en voorwaardelijke voorstel volgt alleen dat er een onafscheidbaar *verband* is tussen de *aanneming* van de *beloften* en de *genieting* van het *beloofde*; zodat niemand zich vleien kan met het genot van de beloofde rechtvaardigheid en zaligheid in Gods *verbond*, die niet tevens de Goddelijke waarheid hulde doet door *geloof* en *bekering*. En zo vordert God met rede de *ομολογια* (homologia), de *belijdenis* en *toestemming* in Zijn *verbond*; moettende wij zowel ons welgevallen in Gods verbond hebben en betonen, als God betuigt, een welgevallen te hebben in ons Zijn verbondsgenade te beloven en te schenken. Maar de *grond* van dit gevolg ligt niet in de *voorwaardelijkheid* van ons *geloof*, maar in de *trouw* en *waarheid* van de Goddelijke *Belover*. En God doet ons de beloofde zaken toekomen, niet *omdat wij ze geloofd hebben*, maar *omdat Hij ze ons beloofd heeft*, en ons niet tevergeefs verplicht heeft op Zijn Woord gelovig staat te maken, omdat Hij te wijs, te machtig, te heilig en te getrouw is, om ooit de verwachting die Hij ons gegeven heeft, en die wij ter goeder trouw op Zijn Woord gesteld hebben, teleur te stellen. *Abraham geloofde God, EN HIJ REKENDE HET HEM [als] GERECHTIGHEID*, Gen. 5:6. Wat toch? Niet de *daad* van *Abrahams geloof*, maar *datgene*, waarvan Hij *Abraham* de *belofte* gedaan had, en dat Hij hem verplicht had gelovig op de Goddelijke toezegging te wachten. *David* bad: *gedenk DES WOORDS tot Uw knecht gesproken, op hetwelk GIJ MIJ HEBT DOEN HOPEN*, Ps. 119:49. *Paulus* zegt daarom niet louter, *ik weet dat ik geloofd heb*, maar *ik weet WIEN IK GELOOFD HEB*, 2 Tim. 1:12. Wil men om deze redenen het *geloof* en de *bekering* noemen een *conditio sine qua non*, een *voorwaarde* of *vereiste*, zonder de aanwezigheid waarvan de dadelijke genieting van de verdere verbondsgoederen *niet* geschiedt? Men zal zo in een gezonde zin kunnen spreken, mits dat men blijft binnen de behoorlijke bepalingen. Want, als men dit *zonder bepalingen* neerstelt, zou men op gelijke wijze tot die *voorwaarden* kunnen brengen alle verdere christendeugden en plichten die in de heiligmaking begrepen zijn, en ze zo tezamen onder de rang van *conditiones sine qua non* kunnen brengen, op die grond: *zonder heiligmaking zal niemand de Heere zien*, Hebr. 13. Terwijl het echter zeker is, dat de *heiligmaking* in de *grond* een grote *weldaad* van het 18 *genadeverbond* zelf is, en tegelijk in zijn blijken een *kenmerk*, waar Gods *bondgenoten* mee onderscheiden worden van alle andere mensen. Ook zal men bepalingen moeten maken, die genoegzaam zijn, om de kracht van een *eigenlijke voorwaardelijkheid* van het *dadelijk geloof* en de *bekering* af te houden, of men zal geen raad weten hoe het met de *uitverkoren kinderen* gaat, die voor de jaren van onderscheid sterven, en evenwel zalig worden, *mitsdien zo zowel als de volwassenen in het verbond Gods begrepen zijn*, enz. Zoals onze Heidelbergse *Catechismus* zeer wel aanmerkt, zondag 27. " Tot zover Brahé.

In de gedachtewisseling over de genadebediening is al zo dikwijls over 'voorwaardelijk' en 'onvoorwaardelijk' getwist. Dikwijls op een wijze, waarbij men de gevoelens van de anderen geen recht liet wedervaren.

Wanneer wij aan het 'onvoorwaardelijke' vast willen houden, is dat omdat alle voorwaarden van het Verbond der genade door Christus volbracht zijn; niet omdat we

zouden geloven, dat geloof en bekering niet noodzakelijk zijn om in het dadelijke bezit van verbondsgoederen te brengen.

Anderzijds zou ons het milde begrip van een Brahé bepaald niet ontsieren, wanneer we zouden willen toestemmen, dat geloof en bekering zo 'in een gezonde zin' voorwaarden kunnen genoemd worden, 'mits men blijve binnen de behoorlijke bepalingen.'

Wat zou er al veel gewonnen zijn, als we elkaars gevoelens eerlijk zouden weergeven en niet een onjuist beeld ervan zouden tekenen, zoals helaas dikwijls gebeurt.

Het reeds zo uitvoerig geciteerde voorwoord geeft ons echter nog meer. Brahé verdedigt de leer van het Verbond der genade tegenover hen, die de onware beschuldiging uitspreken, dat de uitverkorenen als zijnde in het Verbond der genade in Christus ook als zodanig geboren worden, zodat ze als 'toegebrachte Bondgenoten' zouden moeten aangemerkt worden.

Daar tegenover houdt hij met nadruk vast de noodzakelijkheid van 'een ware en eigenlijke staatsverandering'.

Hoe dat geschiedt wordt door Brahé als volgt beschreven:

"Wat doet nu de *Heilige Geest*? Stelt Die hun zo maar direct voor, dat ze gerust moeten zijn, omdat ze reeds van eeuwigheid in Christus Gods gelukkige bondgenoten waren? Neen zeker! Stelt Hij hun dan integendeel voor dat ze in CHRISTUS van alle eeuwigheid in *Gods verbond* betrekkelijkerwijze *niet* begrepen zijn? Dit kan immers ook niet zijn, want hoe zou de Heilige Geest hen dan tot de dadelijke gemeenschap aan dit verbond kunnen overbrengen? Omdat dit alleen het voorrecht is van degenen, van wie de *Borg* en het *Verbondshoofd* Christus is. En dit zou evenveel zijn alsof de *Heilige Geest* hun verkondigen zou, dat ze *niet uitverkoren* waren *in Christus*, *niet aan Hem gegeven*, *niet door Hem aangenomen*, *niet door Hem gerantsoeneerd*, *niet door Hem geroepen*, enz. Welke dingen wel door de *duivel* en het *ongeloof* aan overtuigde zielen kunnen wijs gemaakt worden, maar niet door de *Geest der waarheid*. Wat dan? De *Heilige Geest* maakt hun de *waarheid* bekend, maar bij *trappen*. En is het wel een wonder dat Hij, met de hoogste wijsheid en tot de Godebetamelijkste oogmerken, eerst aan hen ontdekt de jammerlijke STAAT, waarin ze zich bevinden, en, zonder nog verder te ontdekken de *gedachten des vredes* van *God in Christus* jegens hen, door de overtuiging van zijn rampzaligheid in aard en gevolgen tot diepe vernedering, schaamte, droefheid, angstvallig uitzien naar het middel tot verlossing, te bereiden tot de rechte vatbaarheid voor volgende ontdekking van Gods genade in Christus jegens hen, op zo'n wijze en in zo'n manier, als het met Zijn wijsheid, vrijmacht en andere deugden overeenkomt, dat ik niet behoef uit te breiden. En zo is dit zomin een strijdige als een lichtvaardige weg." Einde Brahé.

Het moge ons zo duidelijk zijn dat de Schriftuurlijke leer der Verbonden, door Brahé zo klaar uiteengezet, in genen dele een aantasting van de noodzakelijkheid van een staatsverwisseling inhoudt. Integendeel! De volle nadruk zal juist in de prediking op dit zo nodige werk des Heiligen Geestes gelegd kunnen worden.

Een ander bezwaar, dat Brahé weerlegt is, dat 'door zulke opvattingen de mens te lijdelijk wordt gemaakt.'

Het blijkt dus een oud bezwaar te zijn. Hoe dikwijls hebben we deze beschuldiging tegen de door ons voorgestane, naar onze mening voluit Bijbelse leer, al moeten aanhoren.

Daarom is het nuttig Brahé's verweer aan te horen:32

"Laat men ook niet zeggen dat door zulke opvattingen de mens te *lijdelijk* wordt gemaakt. Want als men door *lijdelijk* te zijn verstaat, dat wij zonder ons toedoen enkel uit genade in CHRISTUS moeten gerechtvaardigd en gezaligd worden, weet ik niet hoe enige hervormde zo'n *lijdelijkheid* zou kunnen tegenspreken. Maar als men door *lijdelijk* verstaat een staat van volstrekte onwerkzaamheid, dan zal het hierboven gemelde dienen kunnen om die verdenking ten enenmale weg te nemen. Want toch! Diezelfde, Die voor Zijn volk een eeuwig heil uitwerkte, werkt ook door Zijn *Heilige Geest in Zijn volk*, en op hun redelijke vermogens, die nooit in een staat van onwerkzaamheid kunnen blijven. Want die *Heilige Geest* is een *Geest des levens, levendmakend dat dood was*, en als *eerste Oorzaak* die werkzaamheden opwekkende, die *onze werkzaamheden* waarlijk zijn en blijven, voorzover wij *tweede oorzaken* zijn. Die dit wilde loochenen, zou inderdaad geheel onberedeneerd te werk gaan, en van dwaasheid niet kunnen verontschuldigd worden. Laat elk van de verlost en levendiggemachten spreken, of dit niet zo is, en of zijn weg niet zeer verschilt van een dode ongevoeligheid en werkeloosheid, vleselijke gerustheid en ijdel opdringen van genade, zonder eens nauwkeurig te bezien langs welke weg men tot de kennis en het genot daarvan gekomen is. Ondertussen zal het vast blijven gaan dat kennelijke bewijzen van verkregen aandeel aan het goed van het eeuwige verbond zeer onderscheiden zijn van *eigenlijke voorwaarden*, die altijd zulke zijn, waarop ons *recht* tot de verbondsbeloften en goederen moet gegrond zijn."

Heeft dit alles nu te maken met de leer van de ernstige aanbidding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie?

Ongetwijfeld. Wanneer we immers met die aanbidding ons bezighouden en verschillende van onze gereformeerde vaders aan het woord laten, dan is het goed om het gehele kader van gereformeerde leerstukken, waarin deze aanbidding een plaats heeft, daarbij te betrekken.

Maar al te dikwijls wordt het verwijt gemaakt aan ons adres, dat deze leer, zoals door ons voorgestaan, een aantasting van het belijden van 's mensen totale verlorenheid zou betekenen of in strijd zou zijn met de leer van de particuliere verzoening, zodat de weg naar de algemene verzoeningsleer zou geopend worden; of een loochening van het eenzijdige werk des Heiligen Geestes zou inhouden, welke de uitverkoren zondaar uit de staat van de geestelijke dood tot die van een waarachtig geestelijk leven brengt; zulke verwijten zijn van alle grond ontbloot. Deze leer opent tot niet één van deze dwalingen de weg.

O, zeker, er kan misbruik van dit leerstuk gemaakt worden; maar van welk leerstuk is in de loop der eeuwen geen misbruik gemaakt? Indien het misbruik ons zou moeten doen zwijgen over Schriftuurlijke waarheden, zouden we eerlang van geen enkel punt van ons Bijbels belijden meer gewag kunnen maken.

Tot de bezwaren die velen inbrachten tegen de verbondsleer, zoals deze in overeenstemming met de Heilige Schrift en in het spoor van het oude gereformeerde belijden, door de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 werd verwoord, behoort ook deze, dat men in het licht van deze opvattingen de waarachtige Evangelieprediking aantast. In toenemende mate horen we deze ongegronde aanklacht. We beweren niet dat in het midden van onze gemeenten en overal, waar het Woord Gods gepredikt wordt, deze prediking aan de volheid van de Bijbelse openbaring recht laat wedervaren. We zouden niet durven.

We weten maar al te goed, dat ook wij altijd weer gereformeerd moeten worden. Maar de beschuldiging dat de aanvaarde leer een aantasting van het Evangelie inhoudt, is een valse beschuldiging.

De vraag mag gesteld of van de gebroeders Erskine en Thomas Boston datzelfde gold?

Wij durven met vrijmoedigheid beweren dat de verbondsleer der Gereformeerde Gemeenten van de hunne niet verschilt. Taste bij deze mannen dan die leer het Evangelie aan? Zelden heeft men in de kerk der Reformatie rijkere evangelische prediking aangetroffen dan bij die hier genoemde mannen.

De beschuldiging is niet nieuw. Ook op deze gaat Brahé uitvoerig in. Vanwege de grote betekenis van zijn weerlegging halen we ook deze in zijn geheel aan, opdat men ons niet van een selectief aanhalen of van een uit het verband rukken van bepaalde uitdrukkingen beschuldigen kan.

"Nog eens, wij prediken algemeen een CHRISTUS aan allen die ons horen, niet omdat die *allen* hoofd voor hoofd waarlijk door Hem zijn aangenomen, maar opdat er plaats voor het *geloof* blijft, en niemand zou denken dat hij in de aanbidding zou zijn uitgesloten; dat in de ene losheid en in de andere vertwijfeling zou baren. Daarbij, wij prediken een CHRISTUS bij Wie *alles gereed* is, en Die eenvoudig laat nodigen, *komt tot de bruiloft*. Niet om de mens daardoor zorgeloos te maken, maar om hem tot een dadelijk en vrijmoedig *komen* en *eten* aan te zetten; om hem van alle eigen werken en geschiktheden af te trekken; om hem te doen zien dat de voorwaarden van Gods verbond niet in onszelf maar in de Borg te vinden zijn, en daar gezocht moeten worden; en om de hoogmoedige natuur zijn EIGEN IK, en het benauwde geweten zijn IK DURF NIET te benemen. Verder: wij prediken een CHRISTUS, teneinde men in Hem *geloven* zou en Hem *aannemen*. Niet opdat iemand het *geloven* tot een *grond* van zijn *recht* op Christus' goederen zou maken; maar omdat ieder *verplicht* is, Gods gehele getuigenis in geloof aan te nemen, en omdat God een *verband* tussen het *geloof* en het *genot* van de *zaligheid* gelegd heeft. En zo zeggen wij in het algemeen: *die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem*, Joh. 3:36. Ook prediken wij een CHRISTUS, tot alles, en dus *tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en volkomen verlossing*, teneinde *vooreerst* niemand deze dingen van elkaar scheiden zou, en bijvoorbeeld wel *rechtvaardigmaking en verlossing* bij Christus, maar *bekering en heiligmaking* buiten Hem zoeken; *en ten andere*, teneinde niemand verkeerde rekening maken zou, en zich tot troost in Christus op valse gronden of langs verkeerde wegen toeëigenen.

Eindelijk, wij prediken CHRISTUS zowel aan *verworpelingen* als *uitverkorenen*, om verschillende redenen. Neem eens, omdat onze last meebrengt *het Evangelie aan alle creaturen te prediken*; omdat wij ook in Gods verborgen raad niet hebben ingezien, noch volmacht gekregen hebben om CHRISTUS aan de mensen eerst aan te bieden, als zij nu naar onze zin diep genoeg vernederd zijn, of wij enige waarschijnlijkheden ontdekken dat ze onder het zegel van de verkiezing liggen. Wij stellen eenvoudig de weg voor, om op Gods aanbidding en bevel in Zijn verbond, in de Middelaar van het verbond, de tweede Adam, in te treden; en er door een levendig geloof de voordelen van te trekken. Die deze welmenende aanbiedingen verwerpt, heeft het voor zijn rekening. Daar tegenover staat de heilrijke vrucht daarvan, in allen die door Gods genade tot het geloof in Christus gebracht worden, in welken ook van achteren blijkt, dat zij in dat *verbond* van God met Christus waarlijk begrepen waren. En deze manier van prediken strijdt zomin tegen de waarheid van Gods eeuwig verbond in Christus, als de leer van de bijzondere verkiezing de algemene plichtsprediking wegneemt. Ja, het is veeleer de wijze ordinantie van de Heere Jezus, om alle verontschuldigungen aan de verworpelingen te benemen; en om tevens alle uitverkorenen, die voor het gehoor

van het Woord vatbaar zijn, op een redelijke, overredende en door de Heilige Geest krachtige wijze tot de gemeenschap aan dit verbond te brengen, en daarin te besturen, te vertroosten en te bewaren. En als wij hierin eenvoudig Jezus' bevel, en het voorbeeld van Hem en Zijn apostelen volgen, dunkt mij dat wij het best aan onze plicht voldoen, de genadeleer het best staven, en volgens het ambt van evangeliedienaren, geen *wettische predikers van het geloof* zijn, maar echter *predikers van de wet des geloofs* blijven.

34 a.w., blz. XXXIII-XXXIV.

15. GODEFRIDUS CORNELISZ. UDEMANS EN ZIJN COOP-MANS-IACHT

DRS. A. VERGUNST, Veen (N.Br.)

Zijn omvangrijke publicistische arbeid

Naar het oordeel van C. R. Boxer ¹ is Godefridus Cornelisz. Udemans een uitzonderlijk predikant geweest. Deze vooraanstaande Zeeuwse predikant koesterde immers niet 'een diep ingeworteld vooroordeel tegen de economische kant van het leven'. Dit laatste treft Boxer bij de meeste calvinistische predikanten uit de zeventiende eeuw aan. Hij wijt dit aan het feit dat zij merendeels afkomstig waren uit de lagere middenstand en uit de arbeidersstand. Aangezien zij door deze afkomst geen bijzondere relaties met regenten en grote kooplieden onderhielden gaven zij geen blikken van bijzondere ingenomenheid met het werk van de kooplieden, zo zij al niet vijandig stonden tegenover 'de regentenpolitiek, die de handel boven al het andere stelde, en het verlangen van de kooplieden, ten koste van alles nieuwe en winstgevendende markten te veroveren'. En toch is het werk van de kooplieden van grote betekenis geweest voor de plaats en de invloed, die onze natie in de wereld van de zeventiende eeuw verwierf. Met bijzondere ijver is deze afwijzende houding bestreden door Udemans. Het door hem in 1638 uitgegeven 't Geestelijck Roer van 't Coopmansschip² legt daar duidelijk getuigenis van af.

Dit werk omvatte niet minder dan 740 bladzijden en werd opgedragen aan 'de HEEREN Gedeputeerde Bewindt-hebbers, ter vergaderinge van de seventhiene, ende negenthene, representerende beijde de Generale Geoctroijeerde Compagnien in dele Vereenighde Nederlanden van Oost ende West-Indien'. De Zierikzeese predikant gewaagt in dit boek van zijn opmerkelijke voorkeur voor 'de Zee-vaert (daer den Koop-handel aen vast is)'. Hij grondt deze voorkeur in het feit, dat de zeevaart 'een treffelijck middel is, om Gods kercke te verbreijden, ende de blinde menschen te brengen tot de kennisse Christi

De uiteenzettingen over de opvattingen, die over de koophandel van ouds af al gehuldigd zijn; over het geoorloofd zijn van het 'ampt van een coopman'; over het nut en de betekenis van zijn werk; over de wijze, waarop het behoort verricht te worden, bieden een theologische fundering voor het

¹ R. Boxer, Zeevarend Nederland en zijn wereldrijk 1600-1800, blz. 169-170.

² G. C. Udemans, 't Geestelyck Roer van 't Coopmansschip, Dat is: Trouw bericht, hoe dat een Coopman, en Coopvaerder, hem selven dragen moet in syne handelinghe / in Pays, ende in Oorloge, voor God, ende de Menschen, te Water ende te Lande, insonderheydt onder de Heydenen in Oost ende West-Indien: ter eeren Gods, stichtinge syner Gemeynten, ende saligheyt syner zielen: mitsgaders tot het tijtlick welvaren van het Vaderlandt, ende syne Familie, Dordrecht, 1638, 1640, 1655.

³ A.w., Dedicatie 3.

koopmansbedrijf, waarop de 'ethiek voor de koopman en de koopvaarder' ⁴ rust, zoals toch dit werk van Udemans mag gekarakteriseerd worden.

Toch is dit boek niet het enige, dat de schrijver aan dit onderwerp wijdde, zoals wij nader zullen zien. Udemans heeft een lange reeks van boeken het licht doen zien, waarin hij zeer uiteenlopende onderwerpen op zeer practische wijze heeft behandeld. Zijn werken staan alle in het teken van het grote doel, dat hij met de mannen van de Nadere Reformatie zo krachtig nastreeft: de bevordering van de 'practijk der godzaligheid', de beoefening van de theologie als 'doctrina Deo vivendi', zoals G.

Amesius de theologie immers definieerde 5.

Zo ijvert hij voor de zuivere leer tegenover de Doopsgezinde dwalingen, die uitvoerig worden bestreden in een werk, waarom Knipscheer hem 'vooral bekend' acht⁶, omdat de bestrijding van Doopsgezinden zo grondig in dit lijvig werk geschiedt⁷. Reeds eerder, in 1610, had hij in een verslag van een in 1609 in Zierikzee gehouden dispuut met Doopsgezinden dezen krachtig bestreden 8. In 1627 neemt Udemans nogmaals de pen tegen hen op⁹. Udemans beveelt de verborgen omgang met God aan in een teder Godzalig leven door een handleiding in dagelijke oefeningen van godzaligheid aan te reiken en door een uiteenzetting van de onderscheidene 'trappen van dit geestelijke leven' te schrijven".¹⁰

Een samenvattende beschrijving van geloof, hoop en liefde aan de hand van een toelichting op het Apostolicum, het Onze Vader en de Dekaloog biedt hij ons in zijn Tractijcke', welk werk hij schreef om 'alle oprechte Christenen te brengen tot de tracht der Godtsalicheijt, ende tot een levendich ondersoeck van hare conscientien aan de rechte proeven ende merckteecken van het geloove, hope en liefde, opdat sij mochten versekert zijn dat Christus in haer is, ende dat sij gheene verworpingen en zijn, tot welck ondersoeck, dat den Apostel alle Christenen seer ernstigh vermaent, 2 Cor. 13 vers 5,12.

4 A. Vergunst, Godefridus Cornelisz. Udemans en zijn 't Geestelijck Roer van 't Coopmans-Schip, blz. 18.

5 G. Amesius, Medulla Theologica, 1648, p. i.

6 F. S. Knipscheer, in: Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek - deel X, blz. 1065-1066.

7 G. C. Udemans, Noodighe Verbetering, d.i. schriftmatige aenmerckinghen op seker boecxken van Frans de Knuyt, Zierikzee, 1620 (herdrukt 1646).

8 Idem, Corte notulen, Zierikzee, 1610.

9 Idem, Vrede Jeruzalems, Dordrecht, 1627.

10 Idem, Christelycke bedenckingen, die een geloovige ziele dagelycx behoort te betrachten, gestelt op elcke dagh van de week, Dordrecht, 1608 (Achtste druk 1650).

Idem, De Leeder van Jacob, dat is: Korte ende Naecte Afbeeldinghe van den rechten wegh na den Hamel, in sekere trappen onderscheyden, Dordrecht, 1628 (zesde Druk 1650). 12 Idem, Practycke, Dat is wercklycke oefieninge van de Christelijcke hooft-deuchden, gheloove, hope ende liefde, Dordrecht, 1612.

Onder het pseudoniem Irenaeus Foimenander mengt hij zich ook in de twisten omtrent het al of niet geoorloofd zijn van het dragen van lang haar door mannen. Alhoewel een verklaard tegenstander van deze wereldse mode, zoals al blijkt uit de titel van zijn werk Absaloms haijr, zocht hij, zoals het gebruikte pseudoniem te zien geeft, als 'man des vredes' en als 'herder van de gemeente'

de rust te dienen 13; in deze zaak vergeefs, want nieuwe strijd volgde 14.

Onder zijn geschriften treft men ook een werk, waarin hij de grote betekenis van het ambt van dienaar des Woords beschrijft, en waarin de vereisten voor dat ambt worden aangegeven. Ook hierin valt de nadruk op de 'practycke van de theologie' en de bevordering van godzaligheid 15.

De leer van de laatste dingen komt in een boek van 750 bladzijden aan de orde, waarin Mattheüs 25 wordt uitgelegd en tot ernstige heiliging van het leven wordt vermaand als de meest geëigende voorbereiding op het laatste oordeel 16.

Udemans onderricht de gemeente hoe en waarom het Heilig Avondmaal moet gebruikt worden en reikt daartoe twee eenvoudige geschriften als handleiding aan; van avondmaalsmijding is hij wars en tot het recht gebruik ervan wekt

hij op 17.

Een waardevol werk wordt geleverd op uitlegkundig terrein: een verklaring van het Hooglied, welk 'commentaar niet alleen aan de kennis der waarheid, maar ook aan de praktijk der godzaligheid dienstbaar gemaakt is', zoals N. A. de Gaay Fortman in de voorrede bij een heruitgave in 1894 opmerkt. In dezelfde voorrede maakt deze ook melding van een boek van Udemans uit 1612 *Be-trachtinge van de gerusticheyt des ghemoets* (van Anselmus)¹⁸. Ook maakte Udemans zich verdienstelijk door vertaalarbeid¹⁶.

13 Irenaeus Poimenander (pseudoniem voor G. C. Udemans), *Absaloms hayr*, Dordrecht, 1643.

14 G. D. J. Schotel, *De openbare Eredienst der Nederlandse Hervormde Kerk in de 16e, 17e en 18e eeuw*, Haarlem, 1870, blz. 313-317.

15 G. C. Udemans, *Hemels-Belegh, dat is Geestelycke maniere van oorlogen, om den Hemel in te nemen met sulcken gheweldt, dat Gode aangenaem is*, Dordrecht, 1633.

16 Idem, *De Laetste Basuyn, Dat is Getrouwe waerschouwinghe onses Heeren Jesu Christi, aengaende des Menschen Uysterste, beschreven door den H. Apostel ende Euangelist Mattheum, Capitt. XXV verklaert, ende tot ontnuchteringe van onse Eeuwe toegepast*, Dordrecht, 1635 (Tweede Druk 1635).

17 Idem, *De noodzakelijkheyt des H. Avondmaels en Belijdenisse des Geloofs, voor die haer tot des HEEREN Heylig Avontmael willen begeven. Verschillende stukken door mij geraadpleegd: een uitgave uit 1663, gedrukt te Utrecht en een uitgave uit 1711, gedrukt te Rotterdam*.

18 Idem, *Corte ende duydelycke verclaringe over het Hooge-liedt Salomo, Zierikzee*, 1616. Ook in 1643 opnieuw door Udemans zelf nog uitgegeven; in 1665 in Amsterdam herdrukt bij Johannes van Ravesteyn. In 1866 verscheen een heruitgave in Doesborgh met een voorrede van J. J. A. Ploos van Amstel; in 1894 in Schiedam met een voorrede van N. A. de Gaay Fortman.

19 Idem, i. Vertaling van Een schoon tractaet van de uitnemenheyt van een Christenmensch door Pierre de la Place en diens zoon Elie de la Place, Delft, 1611. 2. Vertaling van Een clare wtlegginghe van den Apocalypsis, door J. Taffin, Middelburg, 1611.

Een nieuwjaarspreek over 2 Corinthe 5 : 7 is de enige in druk gegeven 'gewone' predicatie van hem".

En dan tenslotte noemen we drie werken, waarin hij zich zeer uitvoerig met zeevaart en koophandel bezighoudt. Reeds noemden we 't Geestelijck Roer van 't Coopmans Schip, dat in 1638 verscheen. Daarnaast verschenen twee boeken, welke ook direkt met hetzelfde onderwerp zich bezighielden. Het eerste verscheen in 1617 en is getiteld: *Geestelick Compas, dat is Nut en nootwendigh bericht voor alle Zeevarende ende reisende luijden, om te ontgaen de steenklippen en de zant-platen der sonde ende des toorns Gods / en te verkrijgen eenen saligen gewenschten segen over hare neeringe*. Bij de derde druk, die in 1637 verschijnt wordt dan gevoegd een nieu *Tractaet van den Coop-handel, ende de Coop-vaert*. Dit nieu tractaet is dan getiteld: *Coop-mans-lacht, Brenghende goede tijding uyt het lant Canaan, voor alle vrome Koop-luyden om te verkrijgen ende te behouden eenen gewenschten segen over hare negotie*. Bij de uitgever, die de meeste van Udemans werken publiceerde, 'Francoijs Boels, Boeckverkooper / woonende bij 't Stadt-huys in De witte gekroonde Duyf tot Dordrecht' verscheen ook dit boek.

Als we op de omvang van Udemans publicistische arbeid letten, moeten we verbaasd zijn over de ijver en de werkkraft van deze 'Bedienaar des H. Euangelij tot Ziericxzee'. Udemans bracht zijn tijd niet slechts op zijn studeerkamer door. Hij had

ook een zeer werkzaam aandeel in het kerkelijk leven van zijn tijd. Zo nam hij in de strijd tegen de Arminianen deel aan de beraadslagingen, die in Amsterdam van 26 juli tot 3 augustus 1616 gehouden zijn, waarheen hij met zijn Middelburgse collega Hermanns Faukelius was afgevaardigd namens de kerk van Zeeland. Van hetgeen er in deze vergadering was behandeld deden Faukelius en Udemans op 11 augustus 1616 verslag in een vergadering van de Staten van Zeeland 21. Borsius deelt ons mede, dat Udemans tot aan die bijeenkomst 'alleen in Zeeland bekend geweest was als een ijverig behartiger der kerkelijke aangelegenheden'. Nu hij echter meer openlijk optrad ging er alom een grote roem van hem uit. Het is dan ook daarom, dat hij door Prins Maurits in 1617 werd verzocht om voor enige tijd de gemeente te 's-Gravenhage te dienen, wat hij met Antonius Walaeus en Jacobus Trigland mocht doen. De Zeeuwse Synode, van 9 tot 13 oktober 1618 gehouden, dient hij als assessor; tevens werd hij op die vergadering als afgevaardigde gekozen naar de grote synode in Dordrecht. Aan de werkzaamheden van deze synode nam hij op zulk een wijze deel dat hij met onderscheidene opdrachten werd belast uit kracht van het vertrouwen, dat hij op de synode verwierf 22. Op de synode van Zeeland, in Goes bijeen in februari 1620, rapporteert Udemans over zijn werk op de Dordtse Synode.

20 Idem, Een salich nieuwe jaer, dat altijd duert . . ., Zierikzee, 1640.

21 J. Borsius, in Archief voor Nederlandsche Kerkgeschiedenis, Deel III, blz. 208, 227.

22 H. H. Kuyper, De Post-Acta, blz. 523.

Na de val van 's-Hertogenbosch dient hij o.a. met Voetius de kerk van 's-Hertogenbosch; eerst in 1630 (20 april-14 november), later nog van 17 juli 1631- 21 maart 1632. Hij beijvert zich in die tijd ook voor de organisatie van de Gereformeerde Kerk in het gebied, dat onder het bestuur van de Generale Staten gekomen was. Zo heeft hij zich beijverd een predikant voor Eindhoven te benoemen 23.

Ook heeft de kerk van Utrecht geprofiteerd van Udemans gaven, toen hij haar enige tijd heeft gediend om de binnen deze gemeente gerezen moeilijkheden te helpen oplossen 24.

In de vergadering van de Staten-Generaal verschijnt hij op 10 juli 1643 met vier collega's om namens de Zeeuwse predikanten en met adhesie van de Staten van Zeeland te verzoeken, dat bededagen worden uitgeschreven voor de handhaving van de waarheid Gods in Engeland en Ierland; dit in verband met de onderdrukking, die onder het bewind van Karel I steeds meer dreigde het deel van de rechtzinnige belijders te worden, indien in de strijd tussen Koning en Parlement aldaar de Roomsgezinden met Karel zouden overwinnen 25.

Tenslotte vermelden we de Grote Vergadering in 1648 in 's-Hertogenbosch gehouden; nu de vrede van Munster het gebied van de Republiek vaste grenzen verzekerde en de Meierij van Den Bosch tot het gebied van de Republiek onbedreigd behoorde moest gepoogd worden de Reformatie aldaar door te voeren. Van deze vergadering bekleedde Udemans het pratsidium. Het was het laatste werk, waarmee deze predikant zich had beziggehouden in zijn onverdroten ijver voor de kerk der Reformatie in ons land. In een brief van Martinus Bruynvisch van 23 maart 1649 aan de Theologische fakulteit te Utrecht staat het volgende: Terw. godtsalige, hoochgeleerde Heeren, Mijnheeren, Sonder twijfel is u e.e. niet onbekent de droevige doot van mijnen eerw. oom mr. Udemans p.m., dewelcke den 2 Januarii thuijs gecomen lijnde van dat sware werck der reformatie in de Meijerie van S'hertogenbosch den 20 daernae seer godt-salichlijck inden Heere is ontslapen tot groote schade niet alleen van Godts kercke int

gemeen, als wel sonderlinge van onse kercke int bijzonder, die hij over de 45 jaren seer getrouwelijck heeft geweijsdet 26.

En bij al dat bezig zijn in het kerkelijk leven vond hij dan nog tijd om boeken te schrijven over zeer uiteenlopende onderwerpen die hij aan de orde stelde. In de behandeling daarvan was hij uitermate grondig en uitvoerig. Ook hierin wist hij zich steeds 'dienaer des H. Euangelii'. En hoe uiteenlopend de onderwerpen ook zijn, toch is er een eenheid in al deze

23 A. de Smit, *Nederlandse Historiën*, 3 (1969), blz. 261.

24 P. J. Meertens, 'G. C. Udemans'. *Ned. Archief voor Kerkgeschiedenis*, NS XXVIII-2, blz. 67.

25 M. Th. Uit den Bogaard, *De Gereformeerden en Oranje tijdens het eerste stadhouderloze tijdperk*, Groningen/Djakarta, 1955, blz. 56.

26 J. A. Cramer, *De Theologische Faculteit te Utrecht ten tijde van Voetius*, Utrecht, 1932, blz. 323-325.

werken, omdat de 'scopus' ervan het 'Deo vivere' in ware 'praxis pietatis' is. Het gehele leven behoort aan God toe. Stoeffler schrijft: 'in Udemans we note the rise of another stream. It became known later as 'precisianism' because it conceived of the practice of piety as consisting mainly in the keeping of God's law revealed in Scripture'.²⁷

De beweging van de Nadere Reformatie, welke in Udemans één van haar eerste vertegenwoordigers vindt heeft deze door Voetius als 'precisitas' aangeduide nauwgezetheid voor het gehele leven als eis van Gods wet in het leven van de gemeente gepredikt. Geen enkel terrein van het leven mag aan het gezag van Gods Woord worden onttrokken. Of het nu gaat over het 'verborgen leven' van de enkeling beoefend in 'christelijke bedenkingen', Of over de gewenste haardracht, zoals die bij een christelijk leven geacht wordt te behoren, Of over de taak van de christelijke overheden, aan wie Gods eis wordt voorgehouden, Of over het bedrijf van de eenvoudige vissers van Zierikzee, Of over de wereldomspannende koopvaart, waaraan de 'heren zeventien' en de 'heren negentien' als bewindhebbers van de machtige handelscompagnieën hun krachten wijdden, Udemans betreft hen allen zonder onderscheid in zijn werk als dienaar van het Woord Gods. Leer en leven behoren één te zijn.

Daarom paart zich aan de ijver voor de zuivere leer een krachtige strijd tegen de volkszonden. Hierin is de Nadere Reformatie naar het oordeel van S. van der Linde 'legitiem - calvijs, mits ze niet de kijk op het geheel loslaat'.²⁸

Die kijk op het geheel heeft Udemans niet verloren. Er is bij hem een treffende harmonie tussen het tijdelijke en het eeuwige, welke hem de eenheid van het leven doet vasthouden: geen 'horizontalistisch' opgaan in het 'hier en nu', in de geschapenheid, waardoor de 'meditatie futurx vita;' zou worden veronachtzaamd; ook geen dweepzieke afwending van het aardse leven, welke slechts oog voor het 'vertikale' meent te hebben.

Udemans vertolkt in zijn geschriften op een zuivere wijze de idealen, die in de Nadere Reformatie gekoesterd zijn. Idealen welke Goeters samenvat wanneer hij schrijft: 'Diese Idee der Kirche (namelijk dat zij een gemeenschap van heiligen behoort te zijn, waarin Gods wil en ordening bepalend zijn, V.) ist denn auch deutlich massgebend bei allen, welche in Erkenntnis der Zeitverhältnisse die praktische, kirchliche Arbeit ernsthaft in Angriff genommen haben. Klar und klarer wird die Aufgabe erfasst. Wie weit ist doch bisher die Kirche noch von ihrem Ideal entfernt. Wie wenig ist Gottes

Wille ordnendes Prinzip dieses ganzen bunten Lebens! Die Vermehrung weltlicher Interessen und die Differenzierung der Individualitäten bedroht die Kirche in ihrem elementarsten Lebensformen. Es gilt, dem Volke die Religion, die christliche Sitte und die kirchliche Autorität zu retten. — Damit ist die Richtung für die religiös-sittliche Gegenwirkung des Calvinismus bezeichnet: Er wird auf Belebung des individuellen religiösen Grundverhältnisses hinarbeiten und die daraus fließenden ethischen Konsequenzen betonen.²⁹

In deze beschrijving van de Nadere Reformatie wordt ook het werk van Udemans treffend getypeerd. In al zijn werken wordt ook op het voortbrengen van de vruchten van het geloof zeer sterk aangedrongen; het accent valt dus op 'die daraus fließende ethischen Konsequenzen' die het gehele leven van enkeling en gemeenschap moeten richten op de verheerlijking Gods.

Ook in de geschriften, welke zich met zeevaart en koophandel bezighouden komt dit duidelijk tot uiting. Met één van deze geschriften houden we ons nu uitvoerig bezig.

COOP-MANS-IACHT

De uitgave vindt plaats in 1637. Opmerkelijk is dat de drie geschriften over zeevaart en koophandel zo dicht op elkaar voor het eerst of opnieuw verschijnen. Wel is de eerste uitgave van Geestelijk Compas uit het jaar 1617, maar 'Den derden Druck / verbetert ende seer vermeerderd bij den Autheur: insonderheijt niet alleen met marginale Annotatien / maer met een nieu Tractaet van den Coop-handel, ende Coop-vaert. Item de vaert op Oost- ende West-Indien' verschijnt in 1637 en dus gelijktijdig met het Coop-Mans-lacht. Het zeer omvangrijke 't Geestelijk Roer wordt een jaar later in 1638 uitgegeven. Toen het Coop-Mans-lacht bijna klaar was, was Udemans met 't Geestelijk Roer bezig, want hij verwijst zelf op verschillende plaatsen in zijn Coop-mans-lacht naar het te verschijnen 't Geestelijk Roer. Interessant is de eigenhandig door Udemans aan Voetius geschreven brief van 19 september 1637, waarin hij schrijft over de Utrechtse kerkorde van 1619 en waarin met betrekking tot ons onderwerp het volgende te lezen valt: '... Mijne Coopmansjacht is bijna voldrukt. Ick sal u.e. een exemplar senden door Godts genade, maer het roer vant coopmansschip sal noch wat aenlopen, want dat is veel groter . . .'.³⁰

De vraag dringt zich op, welke reden Udemans kan gehad hebben om zijn Coop-Mans-lacht afzonderlijk uit te geven, zo kort voor een omvangrijk werk als 't Geestelijk Roer gereed zou komen, terwijl vele onderwerpen over de zeevaart en koophandel daarin toch grondig zouden worden behandeld. In zijn voorreden op dit Coop-Mans-lacht legt Udemans zelf ook verantwoording af van de verschijning van dit boek. Hij schrijft over de 'occasie van dit tractaet' het volgende: 'Ende overmits het ampt van ghetrouwe Predikanten is. Ten I. de menschen te wijzen op de rechten wegh na den Hemel. Jerem. 6:16. Mat. :12. Ten 2. aen te wijzen de rechte middelen / om den toorne Gods van het lant te keeren / om de bresse te stoppen / en om de vensteren van den hemel open te doen / op dat wij van daer mogen krijgen de volheijt van den segen des Heeren Mala. 3 vers 10 soo hadden wij op occasie / dat ons geestelick Compas, nu voor

27 E. E. Stoeffler, *The rise of Evangelical Pietism*, Leiden, 1971, p. 125.

29 W. Goeters, *Die Vorbereitung des Pietismus*, Leipzig, 1911, S. 6.

28 S. van der Linde, in: *Zicht op Calvijn*, Amsterdam, 1965; blz. 206.

30 J. A. Cramer, a.w., blz. 118.

de derdemaal onder de perse quam / onse concepté van de zee-vaert (genaemt 't geestelijck Roer van 't Koopmasschip) daer geerne willen bij-voegen: maer dewijle

dat tractaet onder de hant soo ghegroeyt is / dat het niet bequamelick hier bij en konde gevoeght worden: soo senden wij dese Jacht voor uyt als een Barque d'advij's, niet alleen voor den leser daer van te verwittigen / maer oock om een Inleijdinge te maken tot datgene / dat door Gods genade haest volgen sal / daer van den Koop-handel int gemeyn / ende van de vaert op Oost ende West-Indie in 't bijzonder / wijt ende breed ghehandelt wort / soo uyt Godes H. Woort, als oock uyt andere geleerde Scribenten / ende Historien / soo vele als wij tot dese materie dienstigh ende noodigh hebben konnen vinden / naer ons kleyn vermogen. Dewijle dan / dat ander tractaet onderwege is / soo hoort doch met een aendachtigh / oprecht / ende vierigh herte / naer het gesont ende heylsaem advijs, dat dese Jacht brenght uyt het lant Canaan: wij en twijffelen niet / soo dat gevoigt wort / of het sal vele helpen tot veylinge van de Zee, tot stijvinge van onse vrije zee-vaert / ende voor al ter eeren Gods / stichtinge van sijne kercke / ende bestendigh welvaren van ons lieve Vaderlant' ...31.

Udemans duidt dit tractaat aan als een 'barque d'advij's', waardoor een kleiner oorlogsvaartuig werd bedoeld, dat toegevoegd was aan de grotere schepen om berichten of lastgevingen over te brengen; ook dienden deze kleine snelvarende schepen om dicht onder de kust te varen teneinde verkenningen te doen.

Nu, die verkenningen gaven wel het een en ander te kennen. De Jonge verhaalt het volgende: 'De Duinkerke schepen, met hoeveel zorg ook bewaakt, liepen bij storm en donkere nachten in zee, en sleepten vele onzer weerloze koopvaarders en visschers, gelijk in vroegere jaren, mede. Geweldige verliezen werden daardoor aan de ingezetenen dezer gewesten toegebracht, van welker hoegrootheid men zich eenigermate een denkbeeld zal kunnen vormen uit de omstandigheid, dat tusschen de jaren 1631 en 1637 door de Duinkerkers, van Maassluis alleen, meer dan tweehonderd vischschepen genomen werden, welker waarde op ruim één miljoen guldens geschat werd. Een gekerm rees op uit alle zeeplaatsen over het gemis van vaders, echtgenoten en zonen, die in de gevangenissen van Duinkerken zuchtten, terwijl de kustbewoners in diepe armoede gedompeld waren'.³² In toenemende mate was er ontevredenheid over de slapheid en zorgeloosheid van de mannen, die met de leiding van de vloot belast waren, zodat zelfs bekwame kapiteins de zeedienst gingen verlaten. De klachten van de kustbewoners over de dagelijkse verliezen namen zo toe, dat men bij het doen achterblijven van maatregelen vreesde, dat het gemor in oproer zou omslaan.³³ Reeds eerder was tegen de vlootvoogd, die nu met de leiding belast was, in Zeeland zulk verzet gerezen, dat hij door het volk in Vlissingen gehoond en in Veere met stenen geworpen werd. De Jonge schrijft:

31 G. C. Udemans, *Coop-Mans-lacht*, A 4, 5.

32 J. C. de Jonge, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen*, Haarlem, 1858, Deel 1, blz. 261-262.

33 A.w., blz. 267.

'Een algemene verslagenheid greep de gemoederen der kustbewoners en der ingezetenen van de aan zee gelegen plaatsen aan, en een hevig gemor ontstond onder alle standen tegen de hogere en lagere bevelhebbers van de zeemagt, die openlijk beschuldigd werden door lauwheid, traagheid en gebrek aan moed de oorzaak van de rampen te zijn, welke het vaderland onophoudelijk troffen'.³⁴

Alhoewel in 1635 een verbond met Frankrijk was tot stand gekomen, dat zich in het bijzonder tegen de Habsburgse macht keren zou, bracht het verbond niet het verwachte resultaat. Bovendien knaagde het geldgebrek aan onze weerbaarheid. Een veldtocht van een Frans-Nederlands leger liep zonder vrucht af.³⁵

In deze bijzondere omstandigheden schrijft Udemans zijn Coop-Mans-lacht en laat dit nu gelijk met de derde druk van zijn Geestelick Compas verschijnen. In zijn Coop-Mans-lacht biedt hij als prediker van Gods Woord het leijsaem advijs uyt het land Canan', ten aanzien van welk 'advijs' Udemans niet twijfelt, dat bij het volgen ervan de zo zeer gewenste veiligheid ter zee, de vrije zeevaart, maar vooral de eer Gods, de opbouw van Gods kerk en het welvaren van het vaderland zal bevorderd worden. Bij nadere kennismaking met de inhoud van dit boek verdient de voorrede allereerst aandacht. De opdracht is sprekend, namelijk: 'Aen alle trouwe Patriotten, met namen alle vrome Koop-luyden in de Vereenighde Nederlanden.' 36

De zaak van het vaderland, aan het welvaren waarvan de kooplieden zulk een belangrijke bijdrage kunnen leveren, zal grote aandacht krijgen. Een ieder is verplicht om het welvaren van het land te bevorderen, zoals hij uit Gods Woord aantoot: in het bijzonder wanneer we bevoorrecht waren om te wonen in een land, waar Gods heiligdom geplant is 'met des suijsveren Gods-dienst'.

Udemans acht het een zaak van 'Godzaligheid' zich voor het welvaren van het land in te zetten. Er was onder de druk van de omstandigheden, zoals die hierboven reeds vermeld zijn, moedeloosheid onder het volk. Daarop wijst ongetwijfeld: 'Wie is daer oock, die maer een voncke en heeft van ware Godsaligheijt, ja van politijcke couragie, eerbaerheijt, ende vromigheijt, die niet en gevoelt, dat hij in conscientie verbonden is, als een trouw Patriot, om te soecken het wel-varen van dit lieve lant ...'.37

Nu, dat welvaren van ons land hangt af van twee zaken, naar Udemans' oordeel: '(naent de gunste van den Hemel, dat is den vrede met God, die bestaet in de maintainue van de ware Religie, ende Iustitie, ende onse eenigheijt onder malkand'ren) hanght aen het welvaren van de zee: soo behoorden alle oprechte liefhebbers van ons Vaderlant, elck naer de mate van sijn beroepinge, daer op ernstigh te studeré / om de zee-vaert te vorderen / te stijven / ende te beschermen / tegen alle schadelijcke zee-roovers / met namen / de Spaengaerden, Portugijsen, ende Duynkerckers, die onze vrije

34 A.w., blz. 236.

35 G. Groen van Prinsterer, Handboek der Geschiedenis van het Vaderland, 4e druk, blz. 238.

36 G. C. Udemans, Coop-Mans-lacht, 1637, voorrede A 2.

37 A.w., A 3.

negotie ter zee / nu eenige jaren herrewaerts soo seer bekommert ende onveijl ghemaect hebben / dat de klachten daer van niet dan te vele openbaer worden . . '.38

Udemans houdt daarom een pleidooi, dat niet alleen 'onse christelicke overig- heden, ende mannen van Oorloghe, die te water beroepen zijn, hierin wel het meeste kunnen / ende behooren te doen ...' maar ook dat 'elck een moet daer toe contribueren dat hij kan, ten eijnde dat wij onsen ouden handel, ende wijt- beroemde macht ter Zee moghen behouden / tot wel-varen van ons landt / ende schrick van onse vyanden / daertoe ons God almachtigh noch middelé genoegh verleent heeft. Want dien stockregel gaet vast: de zee behouden, ist lant behouden: de zee verloren ist lant verloren.' En in de marginale annotatie staat dan: 'Imperator maris, term dominus' 38 Het naast de voorrede (welke afzonderlijk gepagineerd is) 183 bladzijden omvattend boek is een voorbeeld van Udemans 'aktuele prediking', waarin hij zich indringend met de noden van zijn. tijd inlaat; noden, waarmee hij in de vissersplaats Zierikzee dagelijks zal zijn geconfronteerd. Als havenplaats was Zierikzee in betekenis meer en meer afgenomen en had het zich van de grote schade, die het na het langdurig Spaanse

beleg (1575-1576) had ondergaan, niet hersteld. De visserij was echter opgebloeid, maar onderging, zoals overal elders, grote schade door de onveiligheid ter zee. Hoezeer ook Udemans op deze situatie ingaat, toch is zijn geschrift niet aan te merken als 'een politiek' geschrift: Udemans weet zich prediker van Gods Woord en richt zich daarmee tot de overheden", die hij op hun taak wijst, tot de kooplieden", die hij tot 'couragie' opwekt, tot de 'patriotten', aan wie in deze zaak de dankbaarheid en ernstige waarneminghe van de zee' bevolen wordt.⁴¹

Met het Woord Gods staat Udemans midden in zijn tijd, waardoor zijn prediking niet een 'tijdloze', maar een zeer sterk 'tijdgebonden' prediking is. Wellicht is in het laatste de oorzaak van het feit, dat Udemans wat in de vergetelheid raakte en een mindere bekendheid behield, dan bijv. een Willem Teellinck, die met hem in Zeeland een krachtig pleitbezorger van de Nadere Reformatie is.

De Gaay Fortman schrijft in de voorrede over Udemans deze opmerking: 'Zijn naam is in de Gereformeerde kerk van ons Nederland langzamerhand verbleekt. Het is noodig, dat hij herleve, opdat wij met de goede gave Gods in hem bekend worden.'⁴²

Udemans behandelt nu zijn onderwerp op de volgende wijze: hij gaat uit van Deuteronomium 33:18 en 19: 'Ende tot Zebulon sprack hij: Zebulon verheught u uwes uijttoghs: ende Issaschar verheught u uwer hutten: sij sullen de volckeren op den bergh roepen ende aldaer offeren offer der gherechtigheyt:

38 A.w., A 4.

39 A.w., blz. 68, 118, 167.

40 A.w., blz. 121, 182.

41 A.w., blz. 133, 138vv.

42 G. C. Udemans, Korte en duidelijke verklaring van het Hooglied van Salomo met een voorrede van N. A. de Gaay Fortman, Schiedam, 1894, blz. 7.

want sij sullen de veelheydt der zee suyghen, ende versoncken schatten in der Zande'. De uitleg van dit schriftwoord biedt Udemans een uitnemend uitgangspunt voor de zaken, die hij onder de aandacht brengen wil. Hij biedt ons het rechte fundament van geestelicken ende lichamelicken segghen, die alle verstandighe ende vrome koop-luyden wenschen over haer negotie, die nu eenige jaré herrewaerts, soo vele bekommelingen ende perijckelen ter zee heeft uytgestaen in onze lieve Vaderlandt'.⁴³

De prediking over deze tekst valt uiteen in twee delen, n.l. die over de zegen over Zebulon en die over de zegen over Issaschar. Over die van Zebulon zal hij 'breeder en overvloediger' schrijven dan over die van Issaschar, en dat in verband met het bijzondere doel van Udemans, n.l. de zaak van de koophandel en de zeevaart te bepleiten. Ook Mozes spreekt daarover immers in de zegen over Zebulon: 'De eerste stamme wenscht hij geluck over hare neringe ter zee, ende wijst aen de middelen, die sij moeten ghebruycken om den seggen des Heeren te verkrijghen ende te behouden / te weten / wanneer sy offeren het offer der gerechticheyt, ende dat sy andere volckeren soecken te brengen tot den waren Godsdienst, ende de ghemeynte des Heeren: dan belooft hy haer / datse sullen suyghen de veelheydt der zee, ende de verborgen schatten inden zande'.⁴³

Bij de behandeling van deze zegen over Zebulon verdeelt hij zijn stof over drie punten:

1. Een vermaning tot blijdschap.
2. Het fundament van die vermaning.
3. De zegen, die daarop rust.

Udemans gaat zeer uitvoerig en breedspakig te werk. Maar de inhoud van de vermaning vat hij met enkele woorden samen: 'Zebulon verheugt U Uwes uyt-tochts, dat is / schept een goede moet / ende verblijdt U over den seggen, die ghy door Gods Genade over Uwen Koophandel ende zee-vaert hebt te verwachten'.⁴⁴

De vreugde waartoe vermaand wordt is niet 'een wereldsche vreuchde, ende vleeschelicke dertelheyt, daer toe de mensché door den bant / met namen de rijcke luyden soo genegé zijn, dat men die niet en behoeft daer toe te vermané, en als met eené blaesbale op te wecke ...'⁴⁵; maar 'een eerlicke ende goddelicke vreuchde, daer den H. Propheet de Koop-luyden toe vermaent / te weten / datse niet teghenstaende alle bekommelingen / perijckelen ende verliesen / die op de Koop-manschap ende zee-vaert loopen / haer herte evenwel in den Heere moeten gerust stellen . ..'⁴⁶

Wij vinden hier een zeer positieve waardering van het koopmanschap als 'een beroepinghe in de vreese Gods', zelfs in een tijd, waarin grote tegenslagen daarin ondervonden worden. Udemans acht de verheuging dus te bestaan in een waarnemen van ons werk, i.c. het werk van koopman en zeevaarder, als een opdracht Gods. Daarom mag men ook bij tegenslagen, die niet laten varen: '...

43 G. C. Udemans, *Coop-Mans-lacht*, blz. 5, 6.

44 A.w., blz. 16.

45 A.w., blz. 17.

46 A.w., blz. 18.

dat is, en weest niet te vele bekommert met uwe equipagie, als ghij uwe schepe ter zee stiert, maer doet uwe beroepinghe in de vreese Gods: hoopt op den Heere / en doet het goede / blijft in den lande / ende gheneert u redelick• ' 47 Ook Udemans wil 'vrome Koopluyden eenen moet inspreken / ten eijnde dat se niet soudén sitten met de handen in den schoot / of hare arme ziele te vele bekommeren / wanneer daer komt een quaet gheruchte / jae een swaer verlies / ende een harde plage ...'.¹⁷

Wat nu het 'fundament' van de vermaning of 'gheluckwenschinge' betreft, deze bestaat daarin, dat de koophandel en zeevaart instrumenten zijn 'om andere menschen te bekeeren / ende daer beneven / omdat se sullen offeren offer der gerechtighejdt 'maer veel eer sult ghy des te beter occasie hebben / om wat goets te doen aen Gods kercke met de bekeeringhe van verscheijden volckeren: ghy sult oock des te beter occasie hebben om uwe vierighejdt te betoonen / ende als ghy van den Heere met rijcke retouren gesegent zijt / om uwe danckofferen den Heere op te offeren, in de gerechtighejdt'.⁴⁸

Hierin treffen we, zoals ook in andere verhandelingen van Udemans over de koophandel de 'theologische fundering' ervan aan. Voor Udemans stond godsvrucht boven winzucht. Voor hem is 'godsvrucht' een rechtvaardiging van de koophandel. Juist door zich op deze wijze tot de kooplieden te richten betoont Udemans zich de pleitbezorger, ook in het economisch leven van 'praxis pietatis'. Er viel ook veel te doen op dit terrein. Want winzucht was veelal drijfveer van een handel, die soms zo onbeschaamd bedreven werd, dat een Amsterdamse koopman mededeelde door de hel te varen, al zouden de zeilen van zijn schepen er bij verbranden, als er slechts voordeel in steken zou.⁴⁹ Vondel dichtte: *'Ter liefde van 't Gewin, daar 't al om draaft en reist en vliet en vaart en woelt.*

Uitvoerig zet Udemans uiteen dat godsvrucht het diepste motief voor de koophandel moet zijn, omdat zo de kerk Gods uitgebreid mag worden. Uitgebreid door 'dat die

van Zebulon de volckeren tot den bergh zouden roepen', waardoor te kennen gegeven wordt 'datse met goede vermaningé, met vierige gebeden, ende goede exempelen, by dese volckeré sullen aenhoudé om haer te brengè tot de kennisse van den eenigen waren God .'.50

En daarop zal zeker 'den tijtelicken segen' volgen: 'De veelheijt of den overvloet' van de zee en 'die verborgene schatten in den zande. Met welcke woordé dat te kennen gegevè wordt / dat de Zee is als een heymelick thresor, daer God almachtigh een groote menighte van syne tijtelicke segeningen in besloten heeft / die van de menschen met wijsheyt en verstant, arbeyt ende neerstigheyt, ongemack ende perijckelen, moeten daer uyt gehaelt worden: ...'.51

Bij het woord 'suygen' moet gedacht worden aan de zee als een moeder, aan wier borsten het kind gevoed wordt; aan dit beeld ontleent Udemans allerlei les- sen, waarbij zijn vindingrijk vergelijken wel erg ver gaat. Hij besluit zijn De- schouwingen over de zegen over Zebulon met deze konklusie: 'om dan de verklaringe van den segen van Zebulon te besluyten / soo sien wij / dat den tijtlicken seghen niet en sal ontbreken / als wij maer wacker en zijn / met het huys des Heeren te bouwen / ende dat wij den Heere soecké op te offeren offeranden der gherechtigheyt'.52

Sprekend voor het doel van zijn betoog is deze zinsnede: 'dat den seghen veel krachtiger is / als den geestelicken seghen wort geleght als een fundament, ende het rechte middel, om den tijtlicken segen te bekomen ...'.52

In het tweede deel van zijn 'predicatie' behandelt Udemans de zegen over Issaschar. De verklaring is kort en bondig: Issaschar houde zich tevreden in 'uwe lant-neringe, daer toe dat ghy van den Heere beroepen zijt ...'.53 In dit verband keert Udemans zich tegen de 'politijcke kettertje', die door de opvattingen van Cicero zou gevoed zijn, die over 'koopmanschap en zee-vaert soo verachtelick spreeckt in vergelijckinghe teghen de lant-bouwerije, evenals of de lant-bouwerije, ick en weet niet wat edeldom en genereusheijt soude in haer hebben bové de Koopmanschap'.54

Na de uitleg van dit Schriftwoord volgen acht 'Leeringen', waarin een aantal beschouwingen in het kader van deze predicatie worden gesteld, waarin het aktuele van dit boek in 1637 zo duidelijk blijkt en waaruit we kunnen zien hoe deze prediker zijn prediking geheel in het raam van zijn tijd plaatste. We lichten uit het geheel van deze 'leringen' een aantal zaken uit, die we karakteristiek voor Udemans als 'Nadere Reformator' achten en waaruit zijn intense betrokkenheid bij het 'tijdgebeuren' blijkt; we volgen de 'leringen' op de voet, zoals Udemans die als de 'applicatie' op zijn 'preek' aan de lezers voorhield.

I. Leere: 'Alle vrome koop-luyden, maer insonderheyt die over andere ghestelt zijn, moeten met haer volck, ende hare nakomelingen beweeght zijn, ende de selve segenen voor hare doot.' 55

Naar het voorbeeld van Mozes, zo betoogt Udemans, moeten ouders zorg dragen voor hun kinderen; zij moeten aan hen een zegen achterlaten. De zorgeloosheid van ouders wordt in deze bestraft. Maar veel uitgebreider gaat hij dan in op de 'zorgeloosheid van de Regenten', vooral van die regenten, die in weeldezucht leven en de belangen van het volk veronachtzamen; '... Soo zijnder oock sommige in het ampt der overigheyt gestelt (de vrome niet te nae gesproken) die niet anders en besorgen / dan haer selven / wat honorabel, wat profitabel, wat geneugelick ende ghemakelick is naer den vleesche / ende ondertusschen en

- 48 A.w., blz. 20.
 49 C. R. Boxer, a.w., blz. 168.
 50 G. C. Udemans, a.w., blz. 29.
 51 A.w., blz. 45.
 52 A.w., blz. 54, 55.
 53 A.w., blz. 57.
 54 A.w., blz. 58, 59
 55 A.w., blz. 62.

becommenen sy haer niet eens met de schade Iosephs ...'.⁵⁶ Udemans hekelt hun weeldezucht en weerlegt alle uitvluchten, die gemaakt worden om zich aan de getrouwe uitoefening van het ambt te onttrekken.⁵⁷

Met een zevental 'consideratiën' worden de 'vrome regenten' opgewekt, waarbij op reformatie wordt aangedrongen en op handhaving van 'de fundamentele wetten van de republiek'. Ongetwijfeld veroordeelt Udemans hier de tolerantie ten aanzien van de Roomse religie, waartegen de Regenten niet alleen niet streng genoeg optraden, maar die bij gevoerde onderhandelingen onder anderen bij de overgave van Roermond en Maastricht geduld werd. Tevens wekt Udemans de herders van de kerk op om in getrouwe ambtsvervulling te volharden.⁵⁸

II. Leere: 'God de Heere deijlt sijne gave uyt naer zijn welbehagen'.⁵⁹

Hierin wordt Gods vrijmacht in het zegenen beleden. Deze brengt tot onderwerping en moet ons behoeden voor nijd, naijver en murmuring. Juist omdat de zegen van God afkomstig is moet deze ernstig gezocht worden. Daarom worden acht middelen aangewezen om de zegen te verkrijgen."

III. Leere: 'Elck-een moet te vreden zijn met syne beroepinge'.⁶¹

Met grote nadruk leert Udemans, dat we in elk beroep een opdracht Gods vervullen. 'Dat willen wy in tegenwoordigheyt alleen daer toe seggen / dat alle ampten lasten zijn, en dat sulcke de alder-salighste zijn / daer inne dat wy God onsen Schepper / ende sijne gemeynte best dienen kunnen / of sy hooge of lage zijn'.⁶²

Onder de druk van de gevaren aan de zeevaart verbonden verlieten velen de dienst op schepen en was men nauwelijks in staat om de schepen te bemannen; dit werd tevens veroorzaakt door de grote nalatigheid van de onderhouding van het zeewezen, vooral door de landprovinciën.⁶³ Tegen dit kwaad keert zich Udemans wanneer hij de nalatige, zorgeloze overheden bestraft, terwijl hij tegelijk een ieder voorhoudt: 'Soo en moet oock niemant daer over murmureren / dat hy tot een ampt beroepen is / dat wat min luysters heeft / ende meer ongemacx naer de werelt ...'.⁶⁴

Ook het gewone, eenvoudige beroep moet in de vreze Gods uitgeoefend worden 'so en konnē ons geen baren te hooge gaen / wat moeyte en arbeydt, wat swarigheden ende perijckelen dat ons over komen ...'.⁶⁵ Er was grote zorg onder het volk omdat het bootsvolk 'niet slechts

- 56 A.w., blz. 68.
 57 A.w., blz. 72-77.
 58 A.w., blz. 80.
 59 A.w., blz. 85. 60 A.w., blz. 89.
 61 A.w., blz. 92.
 62 A.w., blz. 95, 96.
 63 J. C. de Jonge, a.w., blz. 241-242.
 64 G. C. Udemans, a.w., blz. 99.
 65 A.w., blz. 100.

enkele maanden, maar jaren onbetaald bleef. 63

Tegen die achtergrond is het verloop onder het scheepsvolk wel verstaanbaar; Udemans vermaant om op de Heere te vertrouwen", maar hekelt tegelijkertijd de nalatige overheden, die

zoveel sociaal onrecht laten bestaan,⁶⁷ en somt dit kwaad op onder de zonden, die oorzaak van de tegenslagen zijn.

Toch is de zaak niet zo eenvoudig. Mag men nimmer van aards beroep veranderen? Waaruit weten we of we in de werkring, waarin we verkeren van God geroepen zijn? Voor het laatste wijst Udemans enige tekenen aan (... opvoedinge, ... inwendige roeringe en genegentheyt des herten, ... gaven ende bequamheyt ...)68.

Het eerste durft hij niet te ontkennen, maar alleen om grote redenen 'Wij en mogen dan ons beroep niet lichtelick veranderen / maer om groote redenen, als wy tot een ander ampt nutter en bequamer geoordeelt wordē / alsoo dat wy de kercke, de politie, of oock onse familie (soo het de noot vereijst) daer in beteren dienst konnen doen: ...'.66

III Leere: 'Elck moet vrymoedigh ende wel ghetroost zijn in syne beroepinghe.' 70

De situatie vereiste, dat op de materie dieper ingegaan werd. Het wijst ons aan, dat het volk onder nood gebogen ging en vertwijfelde. Daarom gaat Udemans er zeer uitvoerig op in en stelt aan de hand van de Heilige Schrift en andere voorbeelden voor, dat 'sonder couragie, ende vrymoedigheyt geen treffelick werck, dat gemeijnelick swaer is / en kan ghedaen worden'.71

Hij voert verschillende redenen aan en houdt vele bijbelse en historische voorbeelden voor, waaruit blijken moet, dat velen hun werk onder veel bezwaren hebben verricht maar 'begaeft met de geest der vrymoedigheyt en een ghetroost herte' 72 op de Heere alleen steunden. En alhoewel dus Udemans krachtig oproept om te blijven in onze beroeping, vermaant hij ook in dit verband de overheden. Hij spreekt van 'eenen commerlicken tijt, gelyck wij nu belevē niet alleē in onse Nederlanden, maer oock door geheel Europa'.73

De overheid houdt hij voor: 'soo moet oock een Christelicke Overigheyt als dan met David den koningh seggē / ende metter daet bewijzen: het landt beeft, ende alle die daer in wonen, doch ick houde syne kalomnen vaste, Psalm 75.4- de kalomné van onsen staet zijn / de ware religie, ende de justitie: God te vertrouwen, ende onsen erf - vyant gheduerigh te mis-trouwen; maintainue ende

66 A.w., blz. 102.

67 J. C. de Jonge, a.w., blz. 157, 160.

68 G. C. Udemans, a.w., blz. 103.

69 A.w., blz. 104. 70 A.w., blz. 105.

71 A.w., blz. 105, 106.

72 A.w., blz. 113. 73 A.w., blz. 118.

bevestinge van de vryheyt en privilegien des vaderlants, daer onse salighe voorouders goet en bloet voor op-gesteld hebben: een vaste order in de politie, in de militie, in de finantie• een wackere ooge op des vyants aenslagen / ende eē dappere handt om hem tegen te staen / daer hy meest wil door-brekē / dat is nu ter Zee: maer voor al / datse van herten besorgen / dat wy vrede mogen behouden met God, door het weren van alle stoute roepende sonden

En dan spreekt hij 'vrome predicanten', 'vrome soldaten', 'vrome kooplieden, zee-

luyden, landt-luyden, ambachts-luyden etc.' aan om 'elck harē handel' te drijven met 'eē H. couragie ende vrymoedigheyt / én niet licht ertsagen / of den moet verloren geven / al ist datse somtijts komē in groote ongemackē ende perijckelen / ja datse sommige harde slagen krijgen te water ende te lande ...'.⁷⁵ Vervolgens wijst hij aan het grote verschil tussen 'christelicke vrymoedigheyt' en 'wereltsche stoutigheyt'.⁷⁸

V. Leere: 'De zee, is als een overvloedige schatkamer daer allerley tijtlicken segē in verborgen is'.⁷⁷

Een lang pleidooi treffen we onder deze leere' aan om ons het voortreffelijke van de koophandel en zeevaart voor te stellen. Niet ten onrechte noemt Beins Udemans 'der wahre Apostel der Gesellschaften'.⁷⁸ De zegen, door de ligging aan de zee, is van de Heere. 'Laet ons oock toesien / dat wij dit goede lant niet en besmetten met onse stoute sonden / op dat wy daervan niet en wordē uytgespogē ...'.⁷³

Een oproep om 'de iustitie naer den regel van Gods H. Woord / ende de goede wetten mach gehant-haef worden / opdat het boos mach van ons gedaen worden / ...', vooral ten aanzien van 'moetwillige doot-slayers'.⁸⁰

Maar dan haalt Udemans zeer breed uit over de verwaarlozing van deze zegen, want ook 'de tydelicke gaven' mogen niet vergeten worden. Hier spaart hij dan de verantwoordelijke overheden niet: 'Het is dan seer te beklagen / dat wy desen schoonen / treffelicken ende onwaerdeerlicken segē van de Zee, door onse onachtsaemheyt ende slappigheyt / soo schandelick verwaerloosen / ende laten verloren gaen / even als of wy in eenen harden slaep-sucht, ende by na eene lethargie geraeckt warē / ...'.⁸¹ Een ieder wordt opgeroepen dat men 'daer toe contribuere dat hy can / naer de mate van sijne beroepinge / met wijsheyt, verstant, couragie, tijtlicke middelen, die ons de Heere in overvloed verleent heeft / 81, maar de nadruk valt dan op: 'ende voor-al met een goede vaste order ter Zee, daer inne onse herweerae unnSielleKe vven IIGUGII, cituc vrome Officieren te water, (naest God) wel het meeste konnen / én behoren te doen- 81

74 A.w., blz. 119.

75 A.w., blz. 121.

76 A.w., blz. 123-129.

77 A.w., blz. 129.

78 Ernst Beins, 'Die Wirtschaftsethik der Calvinische Kirche in den Niederlande', Ned. Archief voor Kerkgesch., XXIV, blz. 141.

79 G. C. Udemans, a.w., blz. 134.

80 A.w., blz. 134. 81 A.w., blz. 136.

Udemans zegt 'de ware Christelicke Religie / ende den suyveren Godsdienst / is als de ziele van onsen staet / 82 maar 'De Vrije Zeevaart is als de zenuvve van onsen staet ...'.⁸²

Is het nu wel het werk van de Dienaar des Woords zich zo intensief met de vragen met betrekking tot de vrije zeevaart bezig te houden? Over de zaak van de religie behoeft geen twijfel te zijn; wat de zeevaart betreft verantwoordt Udemans zich aldus: 'Van de vrye zeevaart zijn wy geperst in onse conscientie / een weynich daer toe te seggē / naer de mate van onse beroepinge / de welcke mede brengt / dat wy de trompette moeten blasen / ende het volck des Heeren waerschouwen / als getrouwe wachters, wanneer wy sien / dat de Heere in synen toorne het sweert over het lant wil brengen ...'.⁸²

Er volgen niet minder dan twaalf 'consideratien, dienende tot opweckinge, om de vrye zeevaart in eeren te houden, ende voor te staen'. Ter zee is onze strijd begonnen, ter zee moet zij worden beëindigd; onze handel is met de zee verbonden. In dit ongetwijfeld belangwekkend betoog, dat met de politieke toestand nauw verband houdt, stelt Udemans de nalatigen (in casu de overheden) verantwoordelijk voor de droeve situatie, waarin de zeevaart is geraakt en pleit hij voor het nemen van maatregelen, die 'de veylinghe der Zee' kunnen dienen. De Jonge bericht ons, dat niet alleen velen de dienst op de vloot verlieten, maar sommigen ook naar de vijand overliepen.⁸³ Ook Udemans wijst daarop ⁸⁴ en voert een vurig pleidooi om de middelen tot herstel aan te wenden. Hij rekent daaronder zowel 'geestelicke als tijtlicke middelen'.⁸⁵

VI. Leere: 'Daer en zijn geen beter middelen, om de negotie ende de vrije zeevaart onder ons te doen bloeyen, dan als wy van herten besorgen de voorderinghe van het koninghrijcke Gods, ende syn gerechtigheyt.' ⁸⁶

Hier vindt ge de Nadere Reformator bij uitstek: de middelen tot herstel worden aangewezen ⁸⁷, welke in Gods Woord te vinden zijn en waaraan God Zelf zegen verbindt.⁸⁸

Met ernst maant Udemans tot boete in een tijd van bijzondere nood ⁸⁹; de volkszonden worden gepredikt als de oorzaken van de tegenspoeden en hij vermaant tot een zeer ernstige wederkeer tot God. Hij hekelt het ver-

82 A.w., blz. 137.

83 J. C. de Jonge, a.w., blz. 242.

84 G. C. Udemans, a.w., blz. 144.

85 A.w., blz. 146.

86 A.w., blz. 146.

87 A.w., blz. 147-148.

88 A.w., blz. 148-149-152.

89 A.w., blz. 153.

90 A.w., blz. 154-161.

bond met Frankrijk, wel niet met name, maar toch onmiskkenbaar⁹¹, en stelt de meest geëigende middelen tot behoudenis voor: het huis des Heeren bouwen ⁹² en een 'wackere iustitie'.⁹³ Zowel de overheid als de predikanten moeten hierin hun roeping verstaan, maar ook de burgers, inzonderheid de kooplieden.⁹⁴

VII. Leere: 'Om den segghen uyt de Zee te krijgen, soo moeten wy daer aen suygen, gelijck eë soogh-kint aë de mamme van sijn voester'.⁹⁵

In een omschrijving van niet minder dan acht plichten spoort Udemans aan tot een zich bezig houden met zeevaart, omdat daarin de belangen van het land het best gediend worden; een uiteenzetting over de betekenis van de 'vrye zee-vaert' waarover Hugo de Groot in 1614 geschreven heeft, moet dienen om des te krachtiger aan te sporen 'om de zee te veylen'.⁹⁶

VIII. Leere: 'Het ampt van de koop-luyden is een eerlick en goddelick ampt, want sy kunnen veel goets doen aen Gods Kercke, en het Vaderland'.⁹⁷

Met deze laatste leering' besluit Udemans zijn uiteenzettingen. Een korte, maar

duidelijke verklaring, waarin hij het 'ampe van de kooplieden prijst.

Het Coop-Mans-lacht was ongetwijfeld een 'aktueer boek in het jaar 1637. Udemans heeft zich ermee gericht tot het ontevreden en moedeloze volk, dat hij in Zierikzee ontmoette. Hij heeft de nood gepeild; hij vermaant het volk tot godsvrucht. Hierin was hij prediker en zielszorger. Maar hij was ook een boeteprediker.

De Vrijer schrijft over Smytegelt: 'De Teellincks een eeuw vroeger, Smytegelt en zijn geestverwanten preekten in Middelburg niet tijdloos. De noden, de zonden, de zorgen in volksgemeenschap, in regering en in internationale problemen, brachten zij op den kansel. In de beproevingen van hun tijd tastten zij het gericht God's. De kerk moest het klaar beseffen.' 98 Hierin is Smytegelt ook voorgegaan door de 'bedienaar van het H. Euangelij tot Ziericzee', die in de 17e eeuw niet minder krachtig en indringend Gods Woord predikte en in het kader van die prediking het tijdgebeuren plaatste.

Zo strekke hij tot een voorbeeld. Udemans besluit zijn geschrift met een veelzeggend citaat uit Sallustius: *Pulchrum est bene facere reipublicx, etiam bene dicere haud absurdum est*. En inderdaad: *'bene dicere haud absurdum est'*.

91 A.w., blz. 161-1 62.

92 A.w., blz. 163.

93 A.w., blz. 164.

94 A.w., blz. 167-169.

95 A.w., blz. 171.

96 A.w., blz. 177.

97 A.w., blz. 182.

98 M. J. A. de Vrijer, Ds. Bern. Smytegelt en zijn 'gekrookte riet', Amsterdam, 1947, blz. 81.

16. In Memoriam Ds. A. Vergunst 1926 - 1981

Saambinder 3 december 1981

In memoriam - ter herinnering aan - ter nagedachtenis van iemand schrijven. Hoe onwezenlijk is dit nu als het gaat over Ds. Arie Vergunst. Onwezenlijk betekent letterlijk: in werkelijkheid niet bestaande. En toch is het werkelijkheid en waarheid, de Heere heeft onze geliefde broeder ingehaald en thuisgebracht in de hemel, om daar eeuwig te rusten van de arbeid: Schrijf, zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen. (Openb. 14 : 13).

Dit geldt ook van Ds. Vergunst met al zijn activiteiten, zijn begaafdheden, zijn gedrevenheid om bezig te zijn in de dingen van Gods Koninkrijk, ook Ds. Vergunst met zijn feilen en falen waarover hij soms zo hartinnemend kon spreken, zodat de rimpels in de persoonlijke verhouding weer geheel glad gestreken werden.

In memoriam, het moet nog geheel ingeleefd worden. We zien hem nog staan op de preekstoel in het kerkgebouw Rotterdam-Centrum toen hij afscheid preekte, bediend door de Heilige Geest. In de Saambinder van 29 jan. j.l. schreef hij in "Een afscheid": "Nu ik mag terugzien op een leven in dienst van de gemeenten in ons land zoveel jaren en in zo goede gezondheid past ons ootmoedige dank jegens Hem, Die ons daartoe riep en bekrachtigde. Een nieuwe taak roept mij, de Heere geve moed en kracht.

Ik heb op woensdag 7 jan. in Rotterdam van het werk aan de Theologische School en van de zendingsdeputaten afscheid mogen nemen. De bede van Mozes uit Psalm 90 gaf mij rijkelijk stof tot overdenking: "Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden en Uw heerlijkheid over hun kinderen. En de liefelijkheid des Heeren onzes Gods zij over ons: en bevestig Gij het werk onzer handen over ons, ja, het werk onzer handen, bevestig dat".

Met deze bede van Mozes leg ik alle mij opgedragen taken in de kring onzer gemeenten in de handen des Heeren."

Ds. Vergunst. –

We zien hem nog bedrijvig rondlopen toen wij in een kleine kring op Schiphol waren om afscheid van hem te nemen, groetend toen hij met zijn vrouw en kinderen door de douane ging, vol energie en vol plannen om ook in Amerika zijn nieuwe taak te mogen beginnen. Want toen eenmaal de beslissing gevallen was en voor hem de weg des hemels duidelijk was, verlangde hij ernaar om zijn arbeid in Amerika te mogen aanvangen nl. om ook daar studenten op te leiden tot de dienst van Woord en sacramenten, om de gemeente van Kalamazoo te dienen met de andere gemeenten in de States en in Canada. Hij heeft daar zijn werk mogen doen, maar korter dan hij zelf en wij allen dachten. Wat zullen wij zeggen? De vragen kunnen zich vermenigvuldigen. Maar de Heere heeft gezegd: *Het is genoeg, komt nu in waar de troon van God en van het Lam is en Zijn dienstknechten Hem zullen dienen; waar geen nacht zal zijn, waar geen kaars noch licht der zon van node is, want de Heere God verlicht hen, en zij zullen als koningen heersen in alle eeuwigheid* (Openb. 22:3-5).

Het deel van een getrouwe dienstknecht heeft Ds. Vergunst nu mogen ontvangen, omdat al zijn zonden, persoonlijke en ambtszonden, vergeven en gereinigd zijn in het verse en levende bloed van het Lam. Voor hem is sterven eeuwig erven geworden. Hoe diep smartelijk zijn gemis onder ons dan ook wordt gevoeld, in het bijzonder

denken wij daarbij aan zijn vrouw en kinderen, zullen wij hem deze eeuwige rust en vrede dan misgunnen? Laat ons gebed tot de Koning van de kerk vermenigvuldigd worden opdat Hij andere mannen zal geven die de dienst in Zijn Koninkrijk mogen voortzetten, mannen met genade van hoofd en hart.

In 1926 werd Ds. Vergunst in Leiden geboren in een gezin waar genade en godsvrucht gevonden werden. Hoe dankbaar was hij steeds voor alles wat hij in zijn ouderlijke woning heeft mogen ontvangen. Maar de Schriftuurlijke-bevindelijke waarheid werd in zijn hart geheiligd onder de prediking van Ds. L. Rijkse, toen predikant in de Gereformeerde Gemeente Leiden. De kracht der genade kreeg heerschappij in zijn hart en leven, en de Heere riep hem ook tot de bediening van Woord en sacramenten. Het werd zijn leven het lied van de Koning te zingen met een tong als een pen eens vaardigen schrijvers. De liefde en de schoonheid van de Koning, maar ook zoals Hij zich verheerlijkt door Zijn bedieningen in de harten van Zijn kinderen. De Erskine's hebben een grote stempel gezet op zijn prediking. Hoe bewogen was hij steeds met onbekeerde hoorders, die hij als met tranen wilde bewegen om van koning te veranderen.

Op 20-jarige leeftijd werd hij toegelaten tot de Theologische School te Rotterdam om onderwijs van Ds. G. H. Kersten en Dr. C. Steenblok te ontvangen.

Aankankelijk zou hij uitgezonden worden als legerpredikant naar Indonesië om de jongens van de Gereformeerde Gemeenten, die daar waren, bij te staan en te dienen, maar toen dit om verschillende redenen niet kon doorgaan, werd, hij in 1950 door Ds. L. Rijkse bevestigd in de i Geref Gemeente van Zeist. In 1954 vertrok; hij naar Corsica (U.S.A.), maar hij keerde weer; terug naar Holland in 1957, toen hij het beroep aannam naar Rotterdam-Centrum. Deze grote gemeente heeft hij 15 jaar gediend.

In deze periode kwam hij tot zijn grote arbeidskracht in de Gereformeerde Gemeenten en daarbuiten. Vanaf zijn jeugd was hij bij het jeugdwerk van onze gemeenten betrokken en steeds 'heeft hij zich daarvoor ook gegeven als er een beroep op hem werd gedaan. Hij schreef in Daniël, maar ook in de Saambinder, waarvan hij niet alleen een hooggewaardeerde medewerker werd, maar ook veel publiceerde. Alles wat bij de Gereformeerde Gemeenten behoorde had zijn aandacht en belangstelling, en daarvoor wilde hij zich inzetten met al zijn gaven en grote werkkraft. In vele deputaatschappen kreeg hij zitting, maar vooral als zendingsdeputaat verzette hij als secretaris zeer veel werk. Hij zei het wel eens: 'De mensen behoeven mij niet te prijzen, maar ze moesten eens weten hoeveel tijd ik daarvoor moet vrijmaken.'

Ook als deputaat deed hij visitatiebezoeken in de zendingsgebieden. Bij dit alles preekte hij nog in de week en deed zijn pastorale arbeid in de grote stadsgemeente van Rotterdam. En te midden van al zijn bedrijvigheid en gedrevenheid voor de kring der gemeenten die hem lief waren was hij ook bezig in de kring van het onderwijs. Vele jaren was hij bestuurslid en een korte tijd voorzitter van de Vereniging voor Geref. Onderwijs; was hij voorzitter van de Scholengemeenschap Guido de Brés in Rotterdam, verder hoofdbestuurslid van de Staatkundig Geref. Partij en voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Reformatorische Publicatie.

En of dit alles nog niet genoeg was, in deze Rotterdamse tijd deed hij examen oude talen en ging hij theologie studeren aan de Universiteit te Utrecht en legde in vrij korte tijd zijn doctoraal examen af.

Inmiddels was hij in 1968 benoemd als docent aan de Theologische School te Rotterdam en gaf hij les in de vakken Oude Testament, kerkgeschiedenis en bijzonder in de geschiedenis van de Nadere Reformatie, zijn hoofdvak voor het doctoraal

examen en zijn grote liefde.

Zo werden wij op bijzondere wijze bij elkaar gebracht. Aanvankelijk, wat onze persoonlijke verhouding betreft, nog in het stadium van verkenning. Vanwege een leeftijdsverschil van ruim 10 jaar, grote karakterverschillen, beide met een andere kerkelijke achtergrond als afkomst, deed ons dit ons zeer voorzichtig beginnen, maar we leerden elkaar kennen, waarderen en liefhebben, en zo ontstond een band die steeds nauwer werd. We konden elkaar "de waarheid zeggen", wilden door elkaar gecorrigeerd worden en van elkaar ook leren, maar elkaar ook helpen waar dit nodig was. Zo zal ik aan mijn vriend en mededocent blijven denken als een goede tijd waarin we samen mochten dienstbaar zijn voor de opleiding van de studenten. Het één zijn in de liefde voor de leer der Reformatie en de Nadere Reformatie gaf een zeer nauwe band.

Ds. Arie Vergunst was een wereld op zichzelf.

Wat reeds geschreven is over de onstuimigheid van Ds. Vergunst is juist. Maar wat kon Ds. Vergunst ook bij tijden eerlijk en klein zijn voor God en mensen. Door zijn gesproken en geschreven preken had hij een plaats in de harten van Gods kinderen en bij de eenvoudigen in den lande. En op de Generale Synode werd hij vijfmaal tot praeses gekozen (1962, 1968, 1971, 1974, 1977) en voorzal zijn slotwoorden die hij dan sprak maakten indruk en getuigden van dankbaarheid aan de Heere en van zijn grote liefde voor onze gemeenten.

Hij had het talent ontvangen om zaken die vastgelopen waren, weer op gang te brengen; en de ene keer ging dat meer elegant dan de andere. Zeer snel kon hij formuleren, ook over zaken die niet zo gemakkelijk waren. Als anderen er nog over dachten, stond het voor hem reeds op papier. In de laatste jaren van zijn verblijf in de gemeente van Veen (1972-1981) kwam in de persoonlijke gesprekken steeds meer naar voren zijn betrokkenheid op de Amerikaanse gemeenten. Lang tevoren zei hij het eens: Ik ben bang daarheen nog eens terug te moeten, om daar nog arbeid te moeten doen.

Maar toen wij vorig jaar samen op de Generale Synode in Grand Rapids waren, en het Curatorium voor de opleiding van de predikanten hem verzocht naar Amerika te komen om de opleiding op zich te nemen, wilde hij dat ik bij dit gesprek aanwezig zou zijn, als getuige dat hij zelf deze zaak niet had opgeworpen. Door het beroep dat hij daarna van de gemeente Kalamazoo ontving, zag hij zijn nieuwe taak bevestigd. Wij willen nu als Gereformeerde Gemeenten in dankbaarheid gedenken wat de Heere in Ds. Vergunst vele jaren ons heeft gegeven. Vele taken die hij heeft waargenomen zijn nu weer door anderen overgenomen. Ook al neemt de Heere Zijn dienstknechten weg, de Koning blijft Die beloofd heeft: *Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.* (Matth. 28 : 20).

Dit geldt ook voor de gemeente van Kalamazoo die een korte tijd Ds. Vergunst mocht bezitten. In het bijzonder geldt dit ook wat betreft de opleiding der studenten in Amerika. De Heere moge ook daar Zijn hulp en bij stand schenken en Zijn wonderdaden heerlijk maken.

De Heere moge Zelf mevrouw Vergunst en de kinderen sterken en vertroosten in dit zeer smartelijk verlies. Moge hen de troost en kracht gegeven worden van de getrouwe Zaligmaker Jezus Christus, waarover hun man en vader zoveel jaren heeft mogen preken, en waaruit hij zelf zo menigmaal in donkere dagen en in moeilijke tijden zijn troost en sterkte heeft mogen ontvangen.

Ds. de Gier

17. Verslag van de begrafenis van Ds. A. Vergunst

Saambinder 3 december 1981

Het was zaterdag 28 november 1981 een dag van diepe rouw en droefheid. Immers, op deze dag werd het stoffelijk overschot van Ds. A. Vergunst aan de schoot der aarde toebetrouwd. Kort voor de operatie in Kalamazoo was door hem de wens te kennen gegeven dat hij, zo het de Heere zou behagen hem van zijn aardse post af te lossen, op de Rotterdamse begraafplaats Oud-Kralingen ter aarde moest worden besteld.

Reeds ver voor de aanvangstijd van de rouwdienst in de Boezemsingelkerk te Rotterdam hadden velen hun plaatsen in dit gebouw ingenomen. Tevens waren de Elimkerk (Capelle a/d IJssel) en de Sionkerk (Rotterdam-Alexanderpolder) geopend waar de diensten konden worden gevolgd, die ook voor aangeslotenen op de kerktelefoon in Rotterdam-Zuid en IJsselmonde te beluisteren waren.

De rouwdienst in de kerk

Het was een aangrijpend en ontroerend ogenblik toen tijdens het spelen van Psalm 43 (*Dan ga ik op tot Gods altaren*) de bedroefde familie Vergunst het kerkgebouw binnenkwam en plaats nam voor de kansel, waarop de ontslapene gedurende vijftien jaren het Woord des Heeren mocht verkondigen.

Nadat Ds. A.F. Honkoop van Rotterdam- Centrum de kansel had beklommen verzocht deze de aanwezigen te zingen Psalm 103 de verzen 8, 7 en 9, waarna 1 Korinthe 1 : 1-12 werd gelezen, gevolgd door gebed.

Het heeft me getroffen, zo zei de predikant, dat op de rouwcirculaire in de eerste plaats gesproken werd van 's Heeren dienstknecht, en pas daarna van een innig geliefde man en vader. Eerst de dienst van God, pas daarna de familiebetrekking. Nu is hij door God thuisgehaald.

Op één ding willen we wijzen, zo vervolgde Ds. Honkoop, het was wel uw man en vader, maar een Ander had de eigendomsrechten. God kon zeggen: 't was Mijn kind. Mijn bruid. En nu heeft het God behaagd om hem op te nemen, de grote Hemelbruidegom leidde Zijn bruid binnen. U mocht door Gods genade worden verwaardigd, zo hield spreker de bedroefden voor, om dit te aanvaarden, om te mogen zeggen: als U Uw kind thuis komt te halen, met Uw bruid ter bruiloft wilt gaan, mogen wij dan daartegen opstaan? Hij is ingegaan in de vreugde zijns Heeren om die Koning eeuwig groot te maken.

Na deze woorden werd de tekst genomen uit 1 Kor. 2 : 9 en 10a, en boven deze woorden werd geplaatst: "De door God bereide zaligheid". Achtereenvolgens werd stilgestaan bij

1. door Gods liefde bereid
2. door Gods Geest geopenbaard
3. door Gods kerk verkregen.

1. Paulus, aldus spreker, heeft er de nadruk op gelegd dat de zaligheid van Gods kerk niet door mensen is uitgedacht, geen vrucht van menselijk weten, maar door God Zelf, Die er de eer van zal ontvangen. En God heeft de zaligheid niet alleen uitgedacht, maar ook bereid, uit de enige oorzaak: het vrije en soevereine welbehagen. Bereid, niet voor mensen die het verdiend hadden. Door God alleen is de zaligheid bereid van voor de grondlegging der Wereld in de Raad des Vredes. Jezus heeft voor Zijn kerk

een eeuwige verlossing teweeggebracht in Zijn werk, gehoorzaamheid en offer. Toen Hij aan het kruis uitriep "Het is volbracht" was alles voltooid, een uitgewerkte en volkomen zaligheid, waar niets van de mens bij is. Die zaligheid is bereid voor die Hem liefhebben en dat geldt niet van een natuurlijk en onherboren mens. Immers, wij zijn van nature niet alleen aan de dood onderworpen, maar uit het paradijs brachten wij ook de onverzoenlijke haat tegen God en Christus mee. Toch is er een volk dat de Heere mag liefhebben met een oprechte liefde. Johannes verklaart deze liefde als hij schrijft: Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. God trekt Zijn volk uit werelddienst, vroomheid en eigengerechtigheid. Deze liefde verbreekt alle tegenstand en noopt tot wederliefde. Met David mag gezegd worden "Heere mijn sterkte, ik zal U hartelijk liefhebben".

2. Maar in de tweede plaats, zo vervolgde ds. Honkoop, openbaart God iets van deze liefde. Groot is het werk des Geestes in het hart van de zondaar, dat ontdekt, ontbloot en overreedt van eigen verdiensten en eigengerechtigheid, want die wordt tot een wegwerpelijk kleet gemaakt. Gods eis, dat aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede, doet voor God invallen, erkennen dat God rechtvaardig is. Maar, die Geest ontdekt niet alleen aan de diepte der ellende, ook verheerlijkt Hij Christus in een verbroken en verslagen zondaarshart, en de eeuwige zaligheid wordt Gods volk geopenbaard.

3. Door het waarachtige geloof leert Gods kerk de Zaligmaker kennen. Het oog, dat dit eenmaal gezien heeft, kan de schoonheid van Jezus niet uitspreken. *Beminlijk Vorst, Uw schoonheid hoog te loven.* Dat volk gaat hem zien in Zijn gepastheid, dat Hij de Middelaar en Voorspreker is en als een Held, bij Wien hulp besteld is in Zijn bekwaamheid. Ook zien zij Hem in Zijn gerechtigheid, vlekkeloze heiligheid en volheid. Geen oog heeft gezien, geen oor gehoord wat, God door Woord en Geest tot Zijn gunstgenoten gaat spreken. Want Hij spreekt van vrede, verzoening en zaligheid, ook al zijn de zonden als scharlaken en karmozijn. Hij laat het licht schijnen over Zijn heerlijk verlossingswerk, vrede in het bloed des kruises, in de rechtvaardigmaking van al de zonden van Zijn volk. Toch is dat alles slechts een beginsel der eeuwige vreugde, want God heeft Zijn volk meer bereid dan een verblijf in dit land der vreemdelingschappen. O zeker, er zijn hier ogenblikken dat Gods gunst ervaren mag worden, dat in een vergelegen land mag worden geblikt, en dat kan hunkeringen geven naar hetgeen God heeft beloofd. Op Zijn tijd en wijze zullen die voorsmaken volle werkelijkheid worden. Dan wordt die zaligheid ook door Gods kerk verkregen. Dan is er geen strijd meer, geen verdriet, ook geen zorg over de gemeenten, maar een eeuwige verlossing. Dan is er geen heimwee meer als van een hert uit Psalm 42, maar wordt de kerk eeuwig gedrenkt uit de fontein des heils. Wij zijn onbekwaam om te zeggen wat in beginsel gesmaakt wordt en wat de overledene nu in volle blijdschap mag ervaren. *Let op de vrome en ziet op de oprechte, want het einde van die man zal vrede zijn.* Eens wordt de druk in een eeuwig geluk verwisseld, zo besloot Ds. Honkoop zijn predicatie.

Na het zingen van Psalm 62 : 5 kreeg **Ds. A.M. den Boer** van Sioux Center het woord die sprak namens de Amerikaanse en Canadese gemeenten.

Het is, zo zei spreker, zeer moeilijk om de gevoelens onder woorden te brengen. Op dit ogenblik is het in Amerika nacht - zo donker waren ook onze gevoelens in de afgelopen weken. Wat gaat de toekomst ons brengen? Slechts een korte tijd vertoefde Ds. Vergunst aan de andere zijde van de oceaan. Bij zijn intrede te Kalamazoo spraken wij een enkel woord, aldus Ds. den Boer, en nu doen wij dat opnieuw, maar thans met vele raadselen in ons hart. O, we zeggen zo gemakkelijk: *heilig zijn o God, uw wegen*, maar het is zo moeilijk om onder God te buigen. We

wensen u toe, zo hield de predikant van Sioux-Center de bedroefde familie en vrienden voor, dat u op die plaats moge komen waar gezegd mag worden: *de Heere is recht in al Zijn weg en werk*. 'Het leven was mij Christus, het sterven gewin', mocht de overledene door genade Paulus nazeggen. Van nature is dat niet zo, is men vreemdeling bij God. Maar in zijn leven is een tijd gekomen dat hij de gemeenschap met God mocht proeven en smaken, en dat leven gaat vruchten geven.

Nee, we zijn niet bijeen om de mens te verheerlijken, maar we mogen ook niet ontkennen hoe aan Ds. Vergunst vervuld werd: het leven is mij Christus, het sterven gewin. We hebben kunnen zien hoe door Gods genade het leven van uw man Christus was, zo voegde spreker mevrouw Vergunst toe. O, hoe werd in het bijzonder tijdens zijn intrede die Borg voorgesteld in Zijn beminnelijkheid en gepastheid voor een zondig volk. Sterven gewin omdat er een Golgótha was. Vaak is het door de duisternis niet te zien, maar voor de kerk des Heeren wordt het waar dat eens de strijd mag worden beëindigd. Door Gods genade zullen we moeten leren kennen dat de dood in ons heerst maar dat voor ellendigen in zichzelf het leven buiten de mens bereid is. Dan is er bemoediging, ook in het droevigste en donkerste van het leven. Dat u, mevrouw Vergunst en kinderen, hierin zou mogen delen en dat ervaren mag worden dat Hij de onveranderlijke God des Verbonds is, zo besloot ds. den Boer zijn toespraak.

Vervolgens werd door Ds. K. de Gier uit "s- Gravenhage-Centrum het woord gevoerd namens de Nederlandse gemeenten. Het was op 7 januari 1981, dat in de avonddienst dit kerkgebouw ook gevuld was. Velen die nu hier met ons zijn zullen ook toen in dit kerkgebouw geweest zijn. Ds. Vergunst nam toen afscheid van alle gemeenten, er was een einde gekomen aan alle arbeid die hij in Nederland heeft mogen verrichten, omdat de Heere hem losgemaakt had. Hij nam met vrijmoedigheid afscheid, omdat hij wist dat voor hem een andere taak was weggelegd.

Hoewel hij jong is weggenomen heeft hij toch 28 jaar de gemeenten in Woord en Sacrament mogen dienen in Zeist, Rotterdam-Centrum en Veen. De Gereformeerde Gemeenten waren hem lief - hij schaamde zich niet dat regelmatig te schrijven en te zeggen. Hij diende de gemeenten dag en nacht, en soms liep hij weleens zo hard dat hij wel eens vaart moest minderen. Maar, geen roem in broeder Vergunst, want hij wist dat zijn vele gaven en talenten genade waren. Hij wist ook van zijn gebrek en tekortkomingen, maar wist zich door de liefde tot Christus en Zijn kerk gedreven. Alles wat de Gereformeerde Gemeenten deed had zijn aandacht, daaraan wilde hij meedoen, zowel in het werk der zending, jeugd, barmhartigheid alsook op de Theologische School. Hij heeft zijn krachten verteerd. Overal, ook buiten de gemeenten, keek hij rond en hij gaf zich aan onderwijs, pers en maatschappelijk leven zoveel als hij kon ter ere Gods. Alles was hem uit genade door de Heere gegeven.

Nu geldt dat hij de goede strijd gestreden heeft, de loop geëindigd. In Openbaring 15 zag Johannes een grote schare aan de glazen zee, *zingende en spelende op citers en daar hoorde Johannes dat zij het gezang van Mozes en het Lam zongen*. Hier wordt het Oude Testament met het Nieuwe Testament verbonden, belofte met vervulling, schaduw en beeld met werkelijkheid. Zoals Mozes achter de Rode zee het lied van de verlossing zong, zingt ook Gods kerk het lied van de eeuwige vrede en volkomenheid. Ds. Vergunst zag zijn opdracht: het verbreiden van Gods Naam, hier onvolkomen, in de hemel eeuwig volmaakt.

Aan de tekst van het lied van Mozes en het Lam zijn vele zaken: één zaak merken we op: Mozes zong dat een weg van bevrijding was gebaad waar geen weg was.

De vijanden waren voor eeuwig kwijt en de raadsels voor eeuwig opgelost voor al het

volk Israel: vóór de zee loopt het pad vast, de bergen belemmeren, maar achter de Rode zee is het gezang.

Raadsels blijven, ook voor de eeuwigheid, maar straks in de hemel worden deze opgelost. Dominee Vergunst zingt nu eeuwig het lied van Mozes en het Lam. Moge de Heere ons dat eeuwig doen leren zingen. Nooit kan dat lied volmaakt in de hemel gezongen worden als niet in beginsel op aarde is geleerd.

*"Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen,
men loov" Hem vroeg en spa,
de wereld hoor' en volg' mijn zangen
met Amen, Amen na"*

aldus ds. de Gier.

Daarna kreeg **Ds. A.B. van der Heiden** van Enkhuizen het woord, die als huisvriend het volgende sprak: het is een droeve ure, waarin een zeer geachte dienaar Gods, een lieve man en vader een dierbare vaderlijke vriend door de Heere van ons genomen is. Vele gebeden zijn opgezonden, of het de Heere behagen mocht hem te sparen, maar het is zoals reeds gezegd werd: de Heere heeft de eigendomsrechten. Eén bad aan de rechterhand des Vaders: *Vader, Ik wil dat die bij Mij zijn die Gij Mij gegeven hebt*. En dat gebed is verhoord. Ds. Vergunst mag zich nu eindeloos verlustigen in zijn God.

In de laatste brief die wij van hem ontvingen, zo zei ds. van der Heiden, schreef onze vriend: "hoe het zal gaan, weet ik niet. Ik heb hoop op God, Hij zal overal voor zorgen en Hij zal ons niet beschamen".

Waar kunnen we nu beter op wijzen dan op die hoop die niet beschaamt? Er mag gewezen worden op de grote voorrechten van Gods volk, en Petrus wekt op om die God te verheerlijken: Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, tot een onverderfelijke en onverwelkelijke erfenis die in de hemelen bewaard is.

Van ds. Vergunst gold ook: dood in de zonden en misdaden, maar ook: wedergeboren tot een levende hoop, gegrond in het feit dat die dierbare Christus van de doden is opgestaan. Eeuwig mag onze broeder in dat Testament delen: *Ik geef hen het eeuwige leven, en zij zullen niet verloren gaan in de eeuwigheid*. Soms mocht zijn ziel met zalige en hemelse verwachting vervuld zijn - nu mag hij eeuwig zalig daarin delen als een korenaar uit de volle oogst.

Adam heeft de erfenis in het vooruitzicht gekregen, maar door zijn zonden verdorven. Onze broeder heeft het aan deze zijde van het graf nooit verder kunnen brengen als een arme zondaar, maar de eeuwige erfenis zal de duivel en de zonde nooit meer bevleken, en die werd hem geschonken. Hier kunnen wij soms over dood en graf heen zien, omdat Jezus door Zijn opstanding een eeuwige erfenis heeft verkregen. We kennen er op aarde maar weinig van, zien als door een spiegel in een duistere rede, maar het zal een eeuwige verlustiging zijn om dat wonder uit te wonderen van de verkiezende liefde des Vaders, de verlossende liefde des Zoons door de toepassingen des Heiligen Geestes. Daar is het vreemdelingschap vergeten en is Gods volk voor eeuwig thuis in dat Vaderland.

Mevrouw Vergunst, eens stond een vrouw aan de voet van het kruis toen er een zwaard door haar ziel ging. En Jezus zag de smart van Zijn moeder. Als een zwaard door uw ziel gaat in deze wegen zou de Heere ook u te hulp kunnen komen. Ook Jezus betrouwde Zijn moeder toe aan de zorgen van de discipelen. Mensen kunnen niet vertroosten, maar God moge alles met u en de uwen welmaken.

Tenslotte werd het woord gevoerd door de broer van de overledene. Ds. E.

F. Vergunst van Slikkerveer. U zult het verstaan, zo sprak deze, dat het mij niet licht valt op deze kansel, waarop mijn geliefde broeder zoveel jaren heeft gestaan, een Woord te zijner nagedachtenis te spreken. Toch wil ik dat doen, in aansluiting op een afscheidswoord uit Handelingen 20:24, welk woord onze broeder 31 jaar geleden in Zeist voorlegde bij zijn ambtsaanvaarding.

Dat leek toen hooggegrepen - ook nu om met dit verheven woord van de apostel het levenswerk en ambtswerk van mijn broeder aan te duiden. Het leven is waardevol en kostbaar dit beseffen we nu. Als wij dit woord vanuit de mens lezen, dus verkeerd lezen, dan kan men Paulus van eigenwaan en zelfingenomenheid betichten: "Ik", staat er verschillende malen in. Dit hele hoofdstuk lezende lijkt deze indruk versterkt te worden. Doch, het tegendeel is waar. Het is een woord vol verbazing, verwondering en ootmoed. Gods dienaren hebben ervoor te waken en er tegen te strijden dat het in Gods koninkrijk zou gaan om de mens. Paulus was het begonnen om de eer van Christus. Let op wat hij van de Heere ontvangen had - daar ligt het kernpunt van de tekst en zó heeft mijn broeder dit woord van Paulus in stille verwondering ontvouwd, toen hem het ambtskleed werd omgehangen. Nu willen we dit ook spreken nu Christus hem het ambtskleed heeft afgenomen. Achter Paulus' woord gaat het geheim van Gods verkiezing en welbehagen schuil en de verwondering daarover is Paulus nooit te boven gekomen. Toen het God behaagde Zijn Zoon in hem te openbaren is Christus zijn leven geworden. Dit kan alleen de kracht zijn van de waarachtige dienst des Woords. De blijdschap in Gods dienst overtreft alle mogelijke zwaarte in die dienst.

De loopbaan is zwaar, veelal vol tranen en verdrukking. Tóch, deze dienst was hem een bron van inspiratie en van kracht om zijn loop te volbrengen en de voetstappen van zijn Meester te drukken. Het grondwoord diakonia staat hier voor "dienst", tekent een mógen dienen in navolging van Hem Die kwam om te dienen en Zijn leven te geven tot een rantsoen voor velen.

In dit evangelie wordt het geheim van Gods welbehagen getoond om zondaren zalig te maken. Hieruit spreekt de Geest, hiervan te spreken is de grootste waardigheid van de dienst die de Heere Zijn knechten oplegt: *getuigen en betuigen*. Hier zit de drang achter om de liefde Gods mede te delen. Betuigen is de eedzwering Gods dat Hij geen lust heeft in de dood van zondaren.

In dit betuigen van het evangelie Gods betuigt de apostel tevens dat hij rein is van het bloed van allen. Nu onze overleden broeder zijn loop heeft volbracht achten wij het niet te hoog zijn dienst te stellen in het licht van deze tekst. Het verlangen van Paulus, om zijn dienst te stellen tot eer van God, de liefdesdrang van zijn hart, was het volbrengen van zijn loopbaan. Beproevingen in eigen leven waren voor zijn dienst evejizeer karakteristiek als voor Paulus" dienst: de kracht van genade werd in Gods zwakheid volbracht, overal waar God hem riep.

Wij zullen ons niet in onze overleden broeder beroemen, maar we roemen in Hem, Die wandelt tussen de zeven gouden kandelaren en Die de zeven sterren in Zijn rechterhand houdt. Wij zullen hem missen hij mist ons niet meer. Zijn dienst op aarde is volbracht en zal niet ijdel zijn in God. Zijn vrouw, gezin, kerk en gemeente, die hij zo hartstochtelijk liefhad, zullen hem missen, maar hij mist hen niet, want hij is daar waar het heimwee van de liefde voor eeuwig is gestild. Zoals Simeon zong:

*"Zo laat Gij Heer", Uw knecht,
naar 't woord hem toegezegd,
thans henengaan in vrede".*

Met het zingen van dit vers uit de Lofzang van Simeon werd de droeve plechtigheid in de kerk besloten en werden enkele mededelingen gedaan ten aanzien van de zware

gang naar de begraafplaats, waarna eerst de familie Vergunst, daarna de genodigden en de verdere belangstellenden het kerkgebouw verlieten.

Op de begraafplaats

Rond één uur verliet onder klokgelui de familie Vergunst het kerkgebouw, gevolgd door de vele genodigden, waaronder we bijna alle predikanten van ons kerkverband aantreffen, maar ook afgevaardigingen uit classes en PS, Hoofdbestuur der SGP en Kamerfractie, onderwijs, alsmede twee Schotse predikanten die namens het Blythswood Tract Society aanwezig waren.

Naar ons werd medegedeeld bestond de stoet uit 29 volgauto's en werd door politiebegeleiding voorafgegaan. Deze indrukwekkende rouwstoet bracht ons de preek in herinnering die Hellenbroek over W. A. Brakel hield: "algemene rouwklachte in de straten van Rotterdam". De stad, waar de geliefde overledene zoveel voetstappen had liggen, was er getuige van dat een Koningskind een koninklijke begrafenis ontving.

Op de aangegeven tijd kwam de stoet aan op de begraafplaats waar enkele duizenden zich hadden verzameld. Meer dan 30 autobussen waren ingezet om de vele vrienden in de gelegenheid te stellen mede de laatste eer te bewijzen. De klok op de begraafplaats, die in het verleden talloze malen luidde als begrafenissen plaatsvonden waarbij Ds. Vergunst leiding mocht hebben, luidde nu om zijn begrafenis aan te kondigen.

In de kapel, waarin familie en genodigden plaatsnamen, voerde als eerste spreker ouderling **G. Moerdijk** uit Kalamazoo het woord namens de thans herderloze gemeente. De heer Moerdijk, wiens Engelse toespraak door Ds. E.F. Vergunst werd vertaald, sprak als volgt:

Het is met bezwaarde harten en met diepe droefheid dat wij vandaag zijn samengekomen. Uw onvergetelijke man en vader, onze innig geliefde herder en leraar is gestorven. Met vreugde en dankbaarheid jegens de Heere ontvingen wij hem uit 's Heeren hand, en nu is zijn leven zo spoedig afgesneden. Met veel verdriet hebben wij de laatste weken van zijn leven meegemaakt, met als gevolg de dood. Moge het ons gegeven worden om de apostel na te zeggen: *o diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods. Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren gekend, of wie is Zijn raadsman geweest?* Hebreeën 11:4 bepaalt ons erbij dat hij nog spreekt nadat hij gestorven is. Ds. Vergunst heeft vele malen onder ons gesproken, en wat sprak hij? Hij had niet voorgenomen iets te weten onder ons dan Jezus Christus en Dien gekruisigd. Dat was de grondslag van zijn prediking. Hij hield ons het Woord van God, de weg der zaligheid voor. En nu is zijn boodschap niet weggefallen, al is hij niet meer bij ons, want het Woord dat hij ons mocht voorhouden blijft tot in der eeuwigheid. En hoewel zijn stem nu niet meer gehoord wordt, we geloven dat hij spreekt nadat hij gestorven is. Moge wij vertroost zijn in de wetenschap, dat hij zich nu verheugt voor Gods troon. Mevrouw Vergunst ontving met haar man en gezin een plaats in het midden der gemeente en in onze harten. Die plaats blijft. Bovenal moge hetgeen hij gesproken heeft, ingang gevonden hebben in onze harten opdat dat vervolgd worde, want hij spreekt nadat hij gestorven is, aldus de heer Moerdijk.

Tenslotte sprak **Ds. E.F. Vergunst**:

Als wij hier samen zijn mogen we zeggen: *Hij is ons voorgegaan*. Een ieder versta deze uitdrukking: niet op onze tijd, maar op Gods tijd is hij van ons gegaan, de mate zijner dagen is vervuld. Daarom zijn wij zeer bedroefd, ziende op de leegte. Zouden wij niet wenen? Het gezin, dat hij zo hartelijk liefhad, had een voorname plaats in zijn

hart. Er is een lege plaats in zijn gezin, in onze familie, in de kerk.

Wij hadden het ons anders gedacht, hijzelf wellicht ook. Gezien de plaats in de kerk had hij nog veel kunnen doen, maar ziet, hij ging ons voor. Zijn plotseling verscheiden dringe het gebed in ons hart "Gedenk o Heer" hoe zwak ik ben, hoe kort van duur". Dat is een vraag van ootmoed, ontdekking en verslagenheid. Op deze vraag klimt de dichter omhoog en ziet op Hem, Die het onvergankelijke leven schenkt, Die in nood en dood uitkomst geeft. Daarin openbaart zich de kracht van het geloof, dat zich sterkt in de Heere zijn God, in allerlei omstandigheden des levens.

Hij is ons voorgedaan, niet alleen in de weg van alle vlees, als door Gods trouw is hij ons voorgedaan op de weg van geloof en vreze Gods, dwars door de strijd heen. Geboren uit Godvrezende ouders, opgevoed in een gezin waarvan gold: *men hoort der vromen tent weergalmen*.

Het heeft God behaagd op jonge leeftijd Zijn Zoon in hem te openbaren. Het leven was hem Christus geworden en hij jaagde ernaar om Hem te gewinnen, naar de prijs van Gods roeping. Vandaar mag in stille dank worden gezegd dat hij ook in dit opzicht ons is voorgedaan, opdat wij zijn voetstappen zullen drukken. Hoe heeft hij in zijn gezin geleefd onder de zegenende handen van Christus.

Geve God, dat dit tot eeuwige zegen is geweest. Hij is ons voorgedaan in de weg van alle vlees, ook in de weg van de Man van smarten.

Wij zijn wel bedroefd, maar niet als degenen die geen hoop hebben. We zullen hem in deze wetenschap in het graf nastaren. Allen die deze genade deelachtig zijn geworden mogen tot eikaars bemoediging zeggen: hij is ons ver vooruitgegaan, verder dan Amerika van Nederland.

Wij staren hem na, maar hij ziet niet meer om, want hij is aangekomen in het land van eeuwige rust en wordt begraven op de oude dodenakker naar zijn wens, omdat hij aldaar vele van Gods kinderen heeft begraven.

Wij mogen ten dele vertroost zijn dat hem de kroon der rechtvaardigheid gegeven is - zijn loop is geëindigd en het einddoel bereikt. Wat was het geheim van zijn strijd? Hij is voorgedaan naar de Bron waaruit hij sterkte en kracht mocht putten. Gods kerk mag weten in leven en in sterven: *Gij hebt mijn ziel beveiligd voor den dood*.

Jezus is de Zijnen voorgedaan en Hij baande een weg waar geen andere weg was dan de weg van de dood. Hij is in de aarde gelegd, maar op die weg trok Hij de Zijnen mee, uit de diepte van de dood, maar ook bij Zijn opstanding en glorieuze hemelvaart. Hij trekt nog in het leven van zondaren: doden zullen horen de stem van de Zoon van God. Al gaat de weg van de kerk door veel verdrukkingen, al komt een aantal vragen op, ook in het sterven van Ds. Vergunst, *Hij* is voorgedaan en gaat ook mee. Ds. Vergunst was een navolger van Hem, Die voorging en trok.

Het graf was voor hem geen onbekende plaats, want de dood, de oude mens lag achter hem. In zijn graf hebben de voetstappen van de Meester gestaan en in deze slaapstede mag onze geliefde dode rusten en slapen tot een glorieus ontwaken.

Na nog enkele persoonlijke woorden tot mevrouw Vergunst, de kinderen en familie te hebben gesproken vervolgde Ds. Vergunst: Gaat Hij u voor mag ik als het ware deze vraag uit zijn naam herhalen? Mensen en dienaren ontvallen Jezus blijft. Hem bezittend heb ik in leven en sterven aan deze Jezus genoeg. Zalig zij die heimwee hebben, want die komen thuis, om dan *te zingen in God verblijd. Zijn majesteit, ten top gestegen*. Toen vader begraven werd liet moeder dit vers zingen. Toen moeder stierf liet mijn broer dit zingen en nu, staande bij zijn lichaam zingen wij het eveneens.

Met het zingen van Psalm 138:4 werd de plechtigheid in de kapel besloten en

verliet Ds. E.F. Vergunst het spreekgestoelte waarop de overledene zo dikwijls had gestaan, woorden ter bemoediging sprekend aan rouwende families.

Het was onder de orgelklanken van Psalter 398 dat de kist werd opgenomen en de kapel werd uitgedragen naar het graf.

Het was een ontroerend ogenblik te zien, hoe de kist behoedzaam met touwen in het graf werd neergelaten om te rusten tot de jongste dag.

Aan de geopende groeve sprak Ds. E.F. Vergunst nog enkele woorden tot de bedroefden en wees de omstanders erop dat dit graf ontgrendeld is door Hem Die de dood heeft overwonnen.

Nadat door hem enkele verzen uit 1 Thessalonicensen waren gelezen (de verzen 13-18) kreeg de oudste zoon van de overledene, de heer H. Vergunst het woord om in gevoelvolle woorden de welgemeende dank uit te spreken tot de sprekers, afgevaardigden, belangstellenden alsmede aan het adres van politie en de begrafenisonderneming.

Helaas was hetgeen aan het graf werd gesproken niet voor een ieder verstaanbaar door het uitvallen van de geluidsversterkingsapparatuur. Met enkele persoonlijke en hartelijke woorden tot zijn moeder, broers en zusters werd de droeve plechtigheid beëindigd. Een innig geliefde man en vader, broer en zwager, herder en leraar en docent, maar ook een lieve onvergetelijke vriend ging van ons heen.

We lazen een grafschrift dezer dagen:

*Een wachter in Gods huis,
die vol van ijver blaakte
voor 's Heeren volk en zaak,
die eigen glorie laakte
een sieraad in Gods kerk;
een vreemdeling op aard
een, die men zelden vindt,
en overal vermaard.
Die ónder kruis en druk
gelovig zich gedraagde
een, die verloochend was,
ja ook zichzelf mishaagde.
Een dierbaar instrument,
tot steun voor land en kerk
die zich met lijf en ziel
aan God gaf en Zijn werk.
Een oprecht Israëliet;
een worstelaar,
een vader die zeer geoefend was,
een moedelozen rader.
Betreurt met mij aan 't graf
't verlies van dezen held;*

dat we toch ook op de ontslapen vriend van toepassing mogen achten.

In "The Banner of Truth", het maandblad voor onze Amerikaanse gemeenten, lazen we de laatste woorden van de overledene: "Zoekt, en gij zult vinden, klopt en u zal opengedaan worden; want een ieder die vraagt ontvangt, en die klopt, zal opengedaan worden. Hierin vinden we een aansporing tot gebed".

Moge deze woorden tot troost en bemoediging strekken.

A.

J. Mastenbroek

18. Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds

Ds. A. Moerkerken

Saambinder 20 februari 1986

Een korte terugblik

De vragen waarover wij ons nu willen buigen zijn niet nieuw. Ten bewijze hiervan noemen wij drie gebeurtenissen uit het verleden. Meer dan honderd jaar geleden, in het jaar 1863, vergaderde in Amsterdam de Synode van de Gereformeerde Kerk in Nederland. Men verwarre dit kerkgenootschap niet met de Gereformeerde Kerken uit onze tijd, want die bestonden destijds nog niet. Nee, daar in Amsterdam vergaderden de zgn. "Kruisgemeenten", de *Gereformeerde Gemeenten onder het kruis*. Men had die naam gekozen vanwege de vervolging, die men van overheidszijde te wachten had, omdat men zich beschouwde als de voortzetting van de aloude kerk der hervorming in Nederland en omdat men weigerde van de naam Gereformeerd afstand te doen.

Tijdens de synodevergadering van donderdag 22 oktober 1863 viel een tweetal belangrijke besluiten. In de eerste plaats besloot de synode voortaan niet meer de toevoeging "onder het kruis" te vermelden bij de naam van haar kerkgenootschap. Men wilde voortaan slechts "Gereformeerde Kerk in Nederland" heten. In de tweede plaats besloot de vergadering, "dat de geschiedenis onzer gemeentelijke wording, en van ons voortdurend bestaan door den druk aan het belangstellend publiek zal worden blootgelegd, opdat onze tegenwoordige toestand, strekking, doel en middelen des te gemakkelijker zullen worden gekend." Het is duidelijk: de synode wil, dat er een boekje zal worden geschreven waarin het kerkelijk standpunt der Kruisgemeenten uiteengezet zal worden.

Welnu, dit boekje is verschenen. Zes jaar later, in 1869, verscheen van de hand van de bekende Zutfense "kruisdominee" N.J. Engelberts een werkje, getiteld: "De Gereformeerde Kerk in Nederland, haar recht verdedigd en haar standpunt uiteengezet." In dit boekje behandelt Ds. Engelberts onder meer de visie van de Kruisgemeenten op de Hervormde Kerk, door hem "het reglementaire genootschap" genoemd. Voor ons is echter vooral interessant dat deel van zijn boek, waarin hij de mening van de Kruisgemeenten vertolkt over de "Christelijk Afscheidenen." We willen graag bij onze lezers bekend veronderstellen, dat er na de Afscheiding van 1834 reeds spoedig een scheuring ontstond onder de Afscheidenen: enerzijds ontstond de groep der Christelijk Afscheidenen, anderzijds die der Gereformeerde

Kerk onder het kruis.

Ds. Engelberts noemt nu vier bezwaren, die onder de Kruisgemeenten leefden ten aanzien van de Afscheidenen. Men had bezwaar tegen de vrijheid, die door de Afscheidenen bij de overheid was aangevraagd teneinde aan de moeite der vervolging te ontkomen; bezwaar had men tegen het feit, dat de Afscheidenen aanvankelijk de naam Gereformeerd hadden prijsgegeven; men verweet de Afscheidenen, in 1837 een nieuwe kerkorde te hebben ingevoerd met verwerping van de D.K.O., al was men daar later van teruggekomen. Tenslotte - en daar gaat het ons nu om - brengt Ds. Engelberts zijn bezwaren tegen de leer der Afscheidenen onder woorden. Een van zijn bezwaren luidt, dat men binnen de kring van de

Christelijk Afscheidene Gereformeerde Kerk de "welmenende aanbieding der genade aan alle mensen" leert. Daaronder verstaat men dan de "welmenende aanbieding van de genade Gods in Christus, aan allen die onder het Evangelie leven, ten einde zij allen, alleen op grond van die aanbieding, die aan hen als zondaars geschiedt, dat heil door een levendig geloof zouden aannemen en in bezit erlangen" (blz.90). Ds. Engelberts verzet zich heftig tegen deze leer en acht haar niet in overeenstemming met Gods Woord en niet gereformeerd.

Later hopen wij op deze kwestie nog wel terug te komen; wij willen haar hier slechts noemen.

Bijna twintig jaar voordat Ds. Engelberts zijn boekje schreef, deed zich in de Kruisgemeente van Rotterdam een conflict voor, dat ook te maken had met het onderwerp waarover het nu gaat.

De plaatselijke predikant, Ds. C. v.d. Oever, werd er in 1851 door enkele leden van zijn gemeente van beschuldigd, niet aan alle mensen hoofd voor hoofd de Christus welmenend aan te bieden (vgl. Dr. F.L. Bos, Kruisdominees, blz.104). Ds. van den Oever beschuldigde zijn aanklagers van remonstrantisme.

Een der bezwaarden gaf een boekje uit, getiteld: "Het evangelie niet in strijd met de leer der verkiezing, of iets over het welmenend aanbod der genade." De afloop van deze zaak was, dat de bezwaarden in 1852 met de ban van de gemeente werden afgesneden.

Opmerkelijk is overigens, dat de Algemene Vergadering der Kruisgemeenten in 1852 te Zwartsluis uitsprak, dat de bezwaarden niet gecensureerd zijn om hun gevoelens, maar omdat zij de leraar beschuldigden anti-gereformeerd te preken en hem niet erkenden als gezant van Christus en dit overal verbreidden, teneinde de eenvoudigen af te trekken en de gemeente te verwoesten door twist en verdeeldheid (vgl. de Notulen, art. 21).

Als derde bewijs voor onze uitspraak, dat de problemen waarover wij schrijven niet nieuw zijn, diene het volgende: ongeveer een eeuw na de zojuist vermelde gebeurtenissen sprak de Generale Synode van onze Gereformeerde Gemeenten in 1950 uit, dat zij de opvatting verwierp, geuit in een door een der predikanten geschreven brochure, *dat de beloften gelijk staan met de aanbieding van het Evangelie* (vgl. de Handelingen, art. 7).⁶

Hiermede noemden wij zo maar drie gebeurtenissen en uitspraken uit de historie van de Gereformeerde Gemeenten in de negentiende en in de twintigste eeuw. Deze voorvallen tonen aan, dat "onderons" in de loop van vele jaren veel gesproken, getwist en gebotst is over de vragen rond de beloften van het Genadeverbond en de aanbieding der zaligheid.

Niet alleen onderons! Dr. E. Smilde schreef in 1946 zijn boek "Een eeuw van strijd over verbond en doop", waarin hij vooral de strijd belichtte die in de Gereformeerde Kerken, voortgekomen uit de Doleantie van 1886 en in 1892 samengesmolten met de inmiddels verenigde Afscheidenen en Kruisgemeenten, is gevoerd. En nog altijd is de verwarring groot.

Wij noemen slechts enkele vragen.

- Moeten Gods beloften aan allen worden gepredikt?
- Zijn de beloften hetzelfde als het aanbod van genade?
- Wat gebeurt er als er een kind wordt gedoopt?

⁶ Ds. R. Kok te Veenendaal

- Wat wil het woord "welmenend" zeggen? Wat is pleiten op een belofte; wie mogen dat doen?
- Wat betekent het "onvoorwaardelijk" of "voorwaardelijk" aanbod van genade? Enzovoorts, enzovoorts.

Graag willen we benadrukken, dat het niet de bedoeling is, oud strijdvuur op te doen laaien of oude wonden open te rijten. Het is slechts de bedoeling enige duidelijkheid te verschaffen. Want één ding staat vast: er behoeft over deze zaken geen onduidelijkheid te bestaan! Mits wij ons slechts houden aan Gods Woord, aan de belijdenisgeschriften en aan de uitspraken van onze meerdere vergaderingen.

Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds (2)

Saambinder 27 februari 1986

Wat bedoelen wij?

Veel van de verwarring en onzekerheid die vaak verbonden zijn aan het onderwerp waarover wij schrijven, is te verklaren uit het feit dat menigeen niet helder voor ogen wat men onder woorden als aanbod, belofte enz. verstaan moet. Vóór alles zal het daarom nodig zijn, dat wij duidelijkheid verkrijgen over de betekenis van deze uitdrukkingen.

Wij vragen daarom eerst: wat moeten wij verstaan onder *de beloften des verbonds*? Vanzelfsprekend bedoelen wij nu met het verbond niet het verbond der werken. Weliswaar kende ook dit verbond een belofte (het eeuwige leven na volkomen gehoorzaamheid), maar de mogelijkheid dit leven te verkrijgen door de werken der wet is voor de gevallen mens afgesneden: "Want indien de erfenis uit de wet is, zo is zij niet meer uit de beloftenis" (Galaten 3: 18).

Nee, onder de beloften des verbonds verstaan wij de beloften van het Genadeverbond. Dit verbond wordt naar zijn verschillende openbaringsvormen wel kortweg genoemd "de verbonden der belofte" (Efeze 2: 12). Dit Genadeverbond is weliswaar in de tijd (terstond na de val) geopenbaard, maar het is gesloten in de eeuwigheid. Daarom spraken de oude godgeleerden wel over het verbond der genade van eeuwigheid, over de raad des vredes of over het verbond der verlossing. Tussen het verbond der verlossing en het verbond der genade is slechts dit onderscheid, dat het verbond der verlossing het onzichtbare eeuwige fundament is van het in de tijd openbaarkomende verbond der genade. Beide zijn echter in wezen één verbond, betreffen ook dezelfde personen! Wie een wezenlijk onderscheid gaat maken tussen beide, door het verbond der verlossing tot de uitverkorenen te beperken en in het verbond der genade alle gedoopten opgenomen te achten, vervalt tot de drie-verbondenleer, met alle schadelijke gevolgen die deze in prediking en pastoraat met zich mede blijkt te brengen.

Ik acht het niet nodig, deze door onze Gemeenten vanouds aanvaarde gedachten over de leer der verbonden uit Gods Woord te onderbouwen. Dat is meermalen gedaan, bijvoorbeeld door Thomas Boston in zijn "Beschouwing van het Verbond der Genade", door Alexander Comrie in zijn Catechismusverklaring en door ds. G.H. Kersten, onder andere in diens Gereformeerde Dogmatiek.

Het gaat ons immers nu om de vraag, wat te verstaan is onder *de beloften van dit Genadeverbond*.

Slaan wij ter beantwoording van deze vraag Bostons boek over het verbond

der genade op. Boston legt er alle nadruk op, dat het Genadeverbond gemaakt is enerzijds door God, de Onderhandelaar aan de kant des hemels, met Christus als de tweede Adam anderzijds als Onderhandelaar aan de zijde van de mens. Boston beklemtoont, dat Christus hierbij Hoofd en Plaatsbekleder was van Zijn geestelijk zaad, dat wil zeggen de uitverkorenen Gods (uitg. 1931, blz. 58). Voortdurend stelt Boston in het eerste hoofdstuk van zijn boek de twee verbonden tegenover elkaar. Zoals Adam in het werkverbond zijn ganse natuurlijke zaad vertegenwoordigde, zo "representerende" Christus als de tweede Adam Zijn geestelijk zaad. Hij citeert in dit verband nogal eens Paulus' woorden uit Galaten 3: 16: "Nu zo zijn de beloftenissen tot Abraham en zijn zaad gesproken. Hij zegt niet: En den zaden, als van velen; maar als van één: En uw zaden; hetwelk is Christus."

Twee gedeelten

Over de beloften des verbonds spreekt Boston vooral in het derde hoofddeel van zijn boek, waarin hij de delen van het Genadeverbond behandelt.

Het verbond heeft volgens onze Schotse theoloog in de eerste plaats een *voorwaardelijk* gedeelte. De voorwaarde van het verbond was, dat Christus in de gestalte van een dienstknecht alle gerechtigheid zou vervullen, die Zijn geestelijk zaad aan God schuldig was (blz. 116). Het is belangrijk erop te letten dat Boston niet spreekt over voorwaarden, die de méns zou hebben te vervullen in het Genadeverbond. De voorwaarden zijn door Christus vervuld, door Hem alleen en voor Zijn geestelijk zaad alleen!

In de tweede plaats heeft, aldus Boston, het verbond een *belovend* gedeelte. Hij acht de beloften die uit dit gedeelte des verbonds voortvloeien, van het allergrootste gewicht. Waarom? Ik citeer (blz. 148): "De gelukzaligheid en vertroosting van al de uitverkorenen in de tijd en in de eeuwigheid steunen op de beloften van het verbond. Wat weerhoudt de onbekeerde uitverkoren personen van in die staat te sterven, en dus ter helle te varen, dan de belofte van het verbond? Wat maakt, dat de genade hen overvalt, als zij die vlieden, dan de belofte? Wat bewaart de genade in hen, gelijk een vonk vuur in een oceaan, die niet uitgeblust is, dan de belofte? En wat is hun verzekering en vertroosting in de ure des doods, dan dezelve belofte?"

Wat ons treft in deze woorden is de onwankelbare trouw die de belofte des verbonds voor Boston heeft. Eer zullen bergen wijken of heuvelen wankelen, dan dat de Heere Zijn belofte niet vervullen zou. Tevens treft ons de beslistheid waarmee Boston de beloften toekent aan de uitverkorenen. Er kan geen enkele twijfel bestaan over de vraag, aan wie de Heere volgens Boston bij het maken van het verbond de beloften gedaan heeft: aan Christus en in Hem aan Zijn geestelijk zaad, Zijn uitverkoren Kerk. Vele tientallen bladzijden lang legt Boston in zijn boek dit fundament.

Het lijkt mij nodig, daar nadrukkelijk op te wijzen, temeer, daar men heden ten dage Boston nogal eens eenzijdig citeert uit het vierde hoofddeel van zijn boek, waar hij spreekt over de *besturing of bediening van het verbond*. Daar gewaagt hij van de zgn. "gelegateerden van Christus' Testament" en zegt dan, dat deze gelegateerden niet de uitverkorenen zijn, maar de zondaren van het menselijk geslacht, onbepaald (blz. 246). In die uitspraak wil men dan lezen, dat God de verbondsbeloften volgens Boston niet slechts aan de uitverkorenen zou hebben vermaakt. Hier is echter sprake van een ernstig misverstand. Aanstands hopen wij nog wel te zien, wie Boston onder deze "gelegateerden" verstaat. Nu zij reeds opgemerkt, dat het verband tussen verkiezing en verbond als een gouden draad door Bostons boek heenloopt.

Niemand beroepe zich toch eenzijdig op onze oude theologen: men lette op het gehéél van hun betoog en op het door hen gelegde fundament.

Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds (3)

6 maart 1986

Wat de inhoud van de verbondsbeloften betreft, onderscheidt Boston in een uitvoerige passage van zijn boek (blz. 149-217) enerzijds beloften, die door God aan Christus alleen werden gedaan. Zo bijvoorbeeld de belofte van 's Heeren bijstand in Zijn werk (Psalm 89: 21), van Zijn opstanding uit de doden (Psalm 16: 10) en de belofte dat God Hem na Zijn volbrachte werk heerlijk belonen zou (de "vreugde, die Hem voorgesteld was." Hebreëen 12: 12). Anderzijds behoren volgens Boston tot de verbondsbeloften die, welke door God gedaan zijn aan Christus' geestelijk zaad. Zijn verkorenen, die in Hem begrepen zijn omdat Hij het Hoofd van het verbond is. Boston noemt elk van de beloften kostelijker dan het goud van Ophir (blz. 161). Volgens hem kunnen alle verbondsbeloften, Gods Kerk gedaan, herleid worden tot deze éne: de belofte des eeuwigen levens. Dit is volkomen Schriftuurlijk (denk slechts aan Titus 1: 2 en 1 Johannes 2: 25); dit was ook eenmaal de belofte van het werkverbond!

Om nu enige ordening aan te brengen in de talloze beloften des verbonds, onderscheidt Boston ze in drie tijdperken, waarop ze betrekking hebben: eerst het tijdperk dat aan de geloofsvereniging van Gods kinderen met Christus voorafgaat, vervolgens de tijd tussen de vereniging met Christus en de dood en tenslotte de beloften die betrekking hebben op de eeuwigheid na de dood.

Op indrukwekkende wijze maakt Boston dit alles uit de Heilige Schrift duidelijk. Opvallend is de vorm die de beloften des verbonds voor de uitverkorenen vertonen: zij beginnen doorgaans met de woorden "Ik zal" of "God zal." Zij zijn onconditioneel, onvoorwaardelijk, op geen enkele wijze afhankelijk van iets in de mens, doch slechts van de trouw van die God. Die ze gesproken heeft.

Zo mogen wij zeggen: als de Heere iets belooft, doet Hij het ook. Duivel, ongeloof, kleingeloof noch zonde zal God belemmeren Zijn toezeggingen te vervullen. Zo heeft God Zijn bruidsgemeente toegezegd, dat Hij haar zal bewaren zolang zij nog onbekeerd voortleeft, dat Hij haar Zijn Geest zal geven opdat zij worde wedergeboren in het uur van Gods welbehagen, dat Hij haar de schuld der zonde zal vergeven en van de smet der zonde wassen, dat Hij haar de gave der volharding in de genade zal geven en tevens alles wat ook tot dit tijdelijk leven behoort, dat Hij haar in het stervensuur niet begeven of verlaten zal en tenslotte dat Hij haar in de heerlijkheid der verlostten zal verzadigen met het eeuwige leven. Gelukkig volk!

Andere Schotten

Op treffende wijze komt de verbondsleer van Thomas Boston overeen met die der voornaamste andere Schotse theologen van zijn tijd. **Ds. A. Vergunst** heeft hier al eens op gewezen ("*Neem de wacht des Heeren waar*", blz. 93).

Bostons boek over het verbond der genade verscheen in 1734. Enige tijd later, in 1753, verscheen een verklaring van de Kleine Catechismus van Westminster in vragen en antwoorden verzorgd door de gebroeders Ebenezer en Ralph Erskine en door James Fisher.

Een gedeelte van dit boek, handelend over het verbond der genade, werd in 1948 door Ds. G.H. Kersten in het Nederlands uitgegeven. De overeenkomst in de

verbondsoopvatting van Boston enerzijds en de Erskines anderzijds is treffend. Samen behoorden zij tot de zgn. "Marrow-men", letterlijk vertaald de "mergmannen". Deze merkwaardige naam hadden Boston en zijn vrienden te danken aan de felle strijd, die in het begin van de achttiende eeuw in de Schotse Kerk oplaaide naar aanleiding van een boek. Dit boek heette de "Marrow of Modern Divinity", dat wil zeggen het "Merg van de moderne godgeleerdheid." Het was reeds in 1646 in Engeland uitgegeven dooreen zekere Edward Fisher.

Het woord "modern" in de titel moet ons niet misleiden: het ziet op de destijds "nieuwe leer" der Reformatie, Boston was opgetogen over de "Marrow" toen hij haar leerde kennen. Niet zolang geleden is in Urk een herdruk van de Marrow uitgegeven in het Nederlands.

Dit boek draagt de titel "Mergh des Evangeliums ofte kort Sommier van de Leere van Gods Verbonden." De zaken die in de "Marrow" aan de orde komen hebben vooral te maken met de leer der twee verbonden en met de verhouding van Wet en Evangelie. De Schotse kerkhistoricus J. Cunningham beschrijft in zijn kerkgeschiedenis, hoe de "Marrow" op twee Schotse synoden (1720 en 1722) veroordeeld is, ondanks krachtig verzet van een twaalfstal predikanten, de "Marrow-men", onder wie wij ook Boston en de gebroeders Erskine aantreffen. Uiteindelijk liep alles uit op een scheuring in de kerk van Schotland in 1733.

Keren wij nu weer naar ons onderwerp terug: het boekje van de Erskines en Fisher (let wel: James Fisher was natuurlijk een ander dan de schrijver van de "Marrow"!). Ds. **G.H. Kersten** achtte dit boekje in vragen en antwoorden kennelijk zó belangrijk, dat hij kort voor zijn dood er een gedeelte van in het Nederlands uitgaf. Ds. **A. Vergunst** heeft in zijn bovengenoemd artikel een aantal vragen en antwoorden uit dit boekje overgenomen. De overeenkomst tussen de bondige antwoorden en Bostons boek is treffend. Ook dit boekje wordt helaas weer vaak eenzijdig geciteerd. Zeer bekend zijn de vragen 83 en 84 waar de schrijvers een onderscheid maken tussen het *recht van toegang* tot de beloften voor de hoorders van het Evangelie en het *recht van bezit*, dat slechts door het geloof en door de vereniging met Christus wordt gegeven.

Zonder daarvan iets af te willen doen lijkt het mij toch dienstig ook eens te wijzen op wat minder vaak aangehaalde antwoorden uit dit boekje, als bijvoorbeeld vraag 41. waar op de vraag wie het zijn die in het verbond der genade vertegenwoordigd worden, geantwoord wordt: *de uitverkorenen uit het mensdom*.

Of op antwoord 76, waar op de vraag welke de beloften van het Genadeverbond zijn, geantwoord wordt: "Zulke, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op Christus Zelf als het Hoofd, of zulke, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op de uitverkorenen. die met Hem in het verbond begrepen zijn." Het is, alsof wij Boston horen!

Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds (4)

13 maart 1986

De synode van 1931

Samenvattend kunnen wij zeggen, dat voor de besten van onze oude theologen (wij lieten ditmaal slechts Schotten aan het woord, omdat men zich van bepaalde zijde zo graag juist op hén beroept) vaststond, dat slechts de uitverkorenen wezenlijk in het Genadeverbond zijn, dat Christus van dat verbond Borg, Middelaar en Hoofd is, en

dat God de beloften van dat verbond deed aan Christus en aan Zijn geestelijk zaad. Op deze leer zijn ook de uitspraken van onze Generale Synode van 1931 geënt. Wij horen als het ware de "Marrowmen" spreken, als daar gesteld wordt, "dat het verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing tot zaligheid; dat het wezen des verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit gelden kan het natuurlijke zaad....." Of, in de vierde uitspraak; "... dat gelijk God met Adam als het vertegenwoordigend hoofd van al zijn zaad, het verbond der werken heeft opgericht, also met Christus als het vertegentwoordigend Hoofd van al de Zijnen, het verbond der genade is opgericht, terwijl het (subjectief) wordt opgericht met al de uitverkorenen, als zij door wedergeboorte en geloof, in de tijd in dat verbond worden ingelijfd."

De mening van ds. G.H. Kersten

Zo zijn al de verbondsbeloften voor Gods Kerk in Jezus Christus ja en amen. In een lezenswaardig voorwoord op het hierboven vermelde boekje over het Genadeverbond van de Erskine's en Fisher benadrukt ds. G.H. Kersten, dat het déze verbondsbeloften zijn, die in de Heilige Doop worden verzegeld. Reeds in zijn Catechismus-verklaring was ds. Kersten er niet onduidelijk over wat er gebeurt als er kleine kinderen worden gedoopt. Hij schrijft in zijn verklaring van Zondag 26; "De doop is maar niet een uiterlijk onderscheidingsteken; dit sacrament wil volstrekt niet zeggen, dat voor alle mensen mogelijkheid is om zalig te worden, maar het is een teken en zegel van God ingezet, waarin de Heere de genade, rechtvaardiging en heiligmaking, die Zijn volk voorwerpelij in Christus deelachtig is, verzekert en onderwerpelij schenkt tot zijn behoudenis."

En in de verklaring van Zondag 27 lezen wij; "Niet de reeds in de ziel gewrochte genade, maar de genade, die de uitverkorenen in Christus voorwerpelij deelachtig zijn en die God te Zijner eigener tijd toepast, wordt in de doop verzegeld."

In dit verband haalt ds. Kersten nog Wilhelmus a Brakel aan, die schrijft dat in de doop niet de in de uitverkorenen reeds gewrochte wedergeboorte, maar het recht der uitverkorenen op de toekomstige genade wordt verzegeld.

Het doopformulier

Laat ons dit vasthouden! Men berooft het Genadeverbond van zijn kracht, als men stelt dat in de Heilige Doop God de Vader aan alle gedoopte kinderen zou betuigen en verzegelen, dat Hij met al die kinderen een eeuwig verbond der genade opricht, en hen tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt. Wat nu? Zou de Zoon aan alle gedoopte kinderen op gelijke wijze verzegelen, dat Hij hen wast in Zijn bloed van al hun zonden? Zou de Heilige Geest aan allen verzekeren dat Hij hen tot lidmaten van Christus heiligen wil? Zou God dan een Man zijn, dat Hij liegen zou? Zou dan heel de vervulling van deze verbondsbeloften (want dat zijn het!) af gaan hangen van ons "gelovig aanvaarden", van onze "verbondsinwilliging?" Zou dan de Heere aan Izak hetzelfde hebben beloofd als aan Ismaël, aan Jakob hetzelfde als aan Ezau?

Nee, wanneer wij niet vasthouden, dat het Doopformulier spreekt over de kerk in haar wezen (welk formulier doet dat trouwens niet?) beroven wij de Doop van zijn kracht. Over welke kinderen gaat het toch in het Doopformulier? Toch over de uitverkorenen kinderen? Hoe zou het toch van alle kinderen gezegd kunnen worden dat zij de afwassing der zonden in Christus hebben? En wat te denken van de woorden; "totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden?" Zeggen die woorden niet duidelijk genoeg over wie het in het Formulier gaat?

Men werpe niet tegen, dat bij zulk een opvatting de Doop voor een onbekeerd kind geen enkele waarde meer heeft. In de eerste plaats zijn er onder de onbekeerde kinderen nog uitverkorenen kinderen, anders zou deze aarde niet meer bestaan. Wanneer Christus Zijn Kerk voltooid heeft, zal Hij wederkomen.

In de tweede plaats brengt het dragen van het teken van de Heilige Doop zeker voorrechten met zich mede. Dezelfde voorrechten als destijds de besnijdenis! Welke dat zijn, leze men in Romeinen 3: 1-2. Maar over deze vragen gaat het hier nu niet.

Nu gaat het ons om de vraag, wat in de Heilige Doop wordt betekend en verzegeld. En het antwoord op die vraag kan niet anders zijn dan; Gods verbond en Zijn belofte voor Zijn verkoren bruidskerk. Zou het anders zijn, dan zou ik persoonlijk het Doopformulier niet met een vrij geweten in de gemeente kunnen voorlezen.

Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds (5)

20 maart 1986

Westminster geloofsbelijdenis

Wij zouden schrijven over *het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds*.

Velen achten het dwaasheid, van zulk een onderscheid te spreken. Zonder nu over de term "aanbod van genade" te willen twisten, zouden wij toch met kracht voor het handhaven van bovengenoemd onderscheid willen pleiten. Nergens lazen we dit onderscheid zo zuiver en helder verwoord, als in een passage van de bekende Confessie van Westminster. Deze geloofsbelijdenis, niet te verwarren met de Catechismus van Westminster, is opgesteld door de vermaarde Synode van Westminster (1643-1647) en kreeg in Engeland, ook in Nederland maar vooral in Schotland groot gezag. De passage waarop wij doelen staat in hoofdstuk 7, par. 3. Het zevende hoofdstuk handelt over Gods verbond met de mens; in de derde paragraaf spreken dan de theologen van Westminster over het Genadeverbond en spreken uit, dat God in dit verbond *"aan zondaren leven en zaligheid door Jezus Christus vrij aanbood, eisend van hen geloof in Hem opdat zij behouden zouden worden, en belovend te geven aan al degenen die ten leven verkoren zijn Zijn Heilige Geest, Die in hen zou werken zowel de wil als het vermogen om te geloven."*

Glashelder wordt hier het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds verwoord. Volkomen duidelijk is ook, dat volgens de Synode van Westminster het aanbieden (Latijn: offerre) zondaren geldt; het beloven (Latijn: promittere) geldt echter de uitverkorenen. Dit onderscheid te handhaven is daarom voluit gereformeerd. In het "Besluit" op de Dordtse Leefregels sprak onze eigen Dordtse Synode uit, dat men over het geloof der Gereformeerde Kerken moet oordelen, niet uit lasteringen, die hier en daar uit samengeraapt zijn, ook niet uit private of bijzondere uitspraken van sommige, zo oude als nieuwe leraren, die dikwijls ook te kwader trouw aangehaald, of verdorven en in een verkeerde zin verdraaid worden; maar uit de openbare belijdenis der Kerken zelve..."

Inderdaad is dit de koninklijke weg. Immers, hoe nuttig ook het citeren van onze Gereformeerde theologen zijn kan (ook wij deden het in de voorafgaande artikelen), u het gevaar is niet denkbeeldig dat men bij het kiezen der citaten sterk subjectief te werk gaat; anderen lezen dan bij genoemde theologen wat van hun gading is en zo komt men tot een onvruchtbare citatenstrijd, waarvan het kerkelijk leven soms vol is. Maar in de Belijdenis van Westminster hebben wij te maken niet met een uitspraak van deze of gene theoloog, maar met een confessionele uitspraak.

Het aanbod

Als wij nu willen trachten te omschrijven wat onder *het aanbod van genade* te verstaan zij, willen wij opmerken, dat over het woord aanbod niet behoeft te worden getwist. Het is weliswaar geen woord, dat in de Schrift is terug te vinden (deze spreekt bij voorkeur van "prediken" of "verkondigen"), maar het woord is wèl confessioneel aanvaard in de Gereformeerde Belijdenisgeschriften en latere uitspraken. Men denke aan het zojuist gegeven citaat uit de Westminster Confessie, aan de Dordtse Leerregels III, IV, 9 ("Christus, door het Evangelie aangeboden zijnde"), maar ook aan de zesde uitspraak van onze Generale Synode van 193:1, waar gesproken wordt over de "ernstige aanbieding van Christus en de verbondsweldaden in het Evangelie." Te twisten over de precieze betekenis van het Latijnse woord "offerre", dat in de Dordtse Leerregels met aanbieden vertaald is, lijkt mij niet zo ter zake: de vertalers van onze Leerregels wisten destijds echt wel wat zij deden. Zo hebben wij tegen de term aanbod van genade geen bezwaar, *mits men deze term maar niet zó invult, dat in de gevallen mens enig vermogen ten goede wordt verondersteld, als zou deze dit aanbod zelf kunnen aannemen en geloven*. Zulk een remonstrants aanbod van Christus prediken wij niet.

En het betekent een verdraaiing van de feiten, indien men suggereert, dat het handhaven van het aanbod van genade noodzakelijkerwijs tot remonstrantisme voeren moet. Dan zou men daarvan ook impliciet de Dordtse Synode en onze Synode van 1931 beschuldigen.

Men verdraait eveneens de feiten indien men stelt dat de oude Kruisgemeenten in de vorige eeuw afkerig waren van het door ons gehandhaafde aanbod van genade. Dat waren zij niet. Ik kom nu terug op het boek van "kruisdominee" Engelberts, reeds genoemd in ons eerste artikel.

Ds. Engelberts bracht in dat boek, zoals we zagen, de onder de Kruisgemeenten levende bezwaren tegen de door de Afgescheidenen voorgestane "welmenende aanbieding van de genade Gods" onder woorden. Maar als hij dan gaat uiteenzetten wat zijn bezwaren zijn, blijken die bezwaren zich te richten tegen zulk een - helaas onder de Afgescheidenen insluipende - prediking, *waarin de kennis der ellende uit de Wet geloochend en het geloof als een menselijke daad voorgesteld werd, zonder dat er meer van een goddelijke genadegift werd gerept* ("De Geref. Kerk in Nederland", blz. 90-92).

Nu, van zulk een aanbieding der zaligheid, waarin 's mensen doodsstaat wordt verzwegen, het geloof in de beloften wordt opgedrongen en de noodzaak der wedergeboorte geloochend, zijn wij óók afkerig.

Maar men zegge niet, dat wij van het spoor der Kruisgemeenten geweken zijn door in 1931 vast te houden aan de aanbieding van Christus in het Evangelie.

Algemeen?

Wat te denken van de term: algemeen aanbod van genade?

Ds. A. Vergunst achtte het in zijn reeds vroeger vermelde artikel beter, het gebruik van deze term te vermijden. Dit om misvattingen te voorkomen: het woord "algemeen" roept immers vaak gedachten op aan een begrip als algemene verzoening. Anderzijds wees Ds. Vergunst erop, dat zowel door Comrie als door de Schotse godgeleerden dit woord "algemeen" gebruikt wordt, *zonder dat er bij hen sprake is van een samenkoppeling van "algemeen aanbod" en "algemene verzoening"* ("Neem de wacht des Heeren waar", blz. 104). Immers, het algemeen aanbod van genade in gereformeerde zin wil niet zeggen, dat alle hoorders van het Evangelie toegeroepen

wordt, dat Christus voor hen gestorven is - dit zou een leugenleer zijn! - maar dat de verkondiging van het Evangelie moet geschieden aan alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid (Dordtse Leerregels, 11,5).

Onvoorwaardelijk?

Kort willen wij zijn over de vraag, of het aanbod van genade voorwaardelijk dan wel onvoorwaardelijk moet zijn.

Het antwoord op deze vraag hangt immers geheel af van de invulling die men aan deze begrippen geeft. Gaat het over de vraag, of er van 's mensen zijde nog voorwaarden te vervullen zijn om de goederen des verbonds te bekomen, dan antwoorden wij dat alle voorwaarden des verbonds door Christus voor Zijn volk zijn volbracht. In die zin zal de Evangelieprediking onvoorwaardelijk zijn, willen wij althans niet vervallen tot puur remonstrantisme.

Gaat het echter over de vraag, of een mens buiten bekering en geloof om tot de zaligheid kan komen, gaat het ook over de vraag of er een toeleidende weg tot Christus is die God met Zijn volk houdt, dan durven wij de term "voorwaardelijke voorstelling" met een gerust hart te gebruiken, daarbij steunend op verschillenden van onze oude theologen.

Er zou veel gewonnen zijn, als om het gebruik van zulke termen wat minder gestreden werd en men elkaars bedoeling trachtte te verstaan!

Het onderscheid tussen het aanbod van genade en de beloften des verbonds (6)

Saambinder 27 maart 1986

De Dordtse Leerregels

Trachten wij nu te omschrijven wat verstaan moet worden onder de aanbidding van de genade, dan kunnen wij niet beter doen dan weer verwijzen, niet naar één onzer oude theologen, maar naar één onzer belijdenisgeschriften, nl. de Dordtse Leerregels, die uitspreken in hoofdstuk II, artikel 5: "Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte alle volken en stammen en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof". Zó omschreven onze vaders de "belofte des Evangelies."

Natuurlijk bedoelen zij hier met de belofte des Evangelies geheel iets anders dan de belofte des verbonds. Ik hoop dat in het voorgaande voldoende te hebben aangetoond. Natuurlijk hebben zij ook niet bedoeld, dat deze belofte des Evangelies de enige inhoud der prediking zou moeten zijn. Ook de heilige Wet Gods heeft in de prediking haar legitieme, van God gegeven plaats. Doch in elke prediking, wil zij Evangelieprediking zijn (Markus 16: 15), moet Christus worden verkondigd als volkomen Zaligmaker, Die Gods deugden heeft verheerlijkt, Wiens bloed en dood van oneindige kracht en waardigheid is, overvloediglijk genoegzaam tot verzoening van de zonden der ganse wereld (Dordtse Leerregels II, 3) en in Wie vergeving der zonden te bekomen is voor de grootste der zondaren.

Nogmaals Boston

Deze evangelieprediking, of zo men wil dit aanbod van genade, als omschreven door de Dordtse Synode, moet zonder onderscheid alle volken en mensen gebracht worden.

Golden de verbondsbeloften, zoals wij zagen, slechts de uitverkorenen. de Evangelieprediking dient te geschieden tot allen, tot wie God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt. Hier is het de plaats, om nog eenmaal terug te komen op het boek van Thomas Boston over het Genadeverbond. Reeds eerder vernamen wij van Bostons opmerkelijke uitspraak, dat de "gelegateerden van Christus' Testament" niet de uitverkorenen zijn, maar "zondaren van het menselijk geslacht, onbepaald." Een opmerkelijke uitspraak, schreven we.

Boston beperkt toch immers de verbondsbeloften tot Christus en Zijn uitverkoren Kerk! Hoe kan hij dit dan schrijven? In de eerste plaats moeten wij erop letten, waar Boston dit schrijft: in het vierde hoofddeel van zijn boek.

Hij heeft het daar niet meer over de oprichting van het Genadeverbond in de eeuwigheid, maar over de besturing van het verbond. Wij zouden zeggen: de bediening, de openbaring, de uitvoering van het verbond, zoals deze door Christus in de tijd geschiedt. Die bediening of besturing van het verbond raakt niet alleen de uitverkorenen, dat is bekend. We denken bijvoorbeeld aan de vijfde uitspraak van onze Generale Synode (1931): "..... dat het Verbond der genade van God een bediening heeft ontvangen, een openbaringsvorm, die wisselde en die meerderen omvat dan de uitverkorenen Gods....." Deze bediening des verbonds komt openbaar in de prediking des Woords, waardoor Christus Zich door Zijn Geest een Gemeente vergadert. Inderdaad komt die Woordverkondiging tot meerderen dan de uitverkorenen.

Vervolgens is het van belang, erop te letten, dat als Boston spreekt over de "gelegateerden van het Testament" hij met dit Testament zomaar niet hetzelfde bedoelt als het verbond! Blijkens hetgeen hij over Christus' Testament of legaat schrijft (blz. 239-254) bedoelt hij er zoveel mee als de openbaringsvorm, die het verbond der genade aannam in de tijd, voor het eerst in de moederbelofte, en voorts in de Heilige Schrift in Oude- en Nieuw Testament.

De gelegateerden in dit Testament zijn nu niet met name genoemde personen; ook niet de uitverkorenen, ook niet de gevallen engelen, maar zondaren van het menselijk geslacht, aan wie het Evangelie verkondigd wordt.

Eigenlijk zijn deze gelegateerden dezelfde personen, die Boston eerder in zijn boek *de voorwerpen van de besturing des verbonds* noemde. Hij is daar erg duidelijk in, wanneer hij schrijft: "Christus is door last van Zijn Vader gevolmachtigd het verbond der genade aan een iegelijk van het ganse menselijk geslacht, de zondaren van het geslacht Adams, zonder uitzondering, aan te bieden. Hij is machtig gemaakt, hen, die op Zijn roepende stem tot Hem vluchten, in het verbond aan te nemen, en al de weldaden ervan tot hun eeuwige zaligheid deelachtig te maken, ingevolge van de vastgestelde orde van het verbond. De verkiezing van bijzondere personen is een geheim, dat niet eer in de besturing van het verbond ontdekt staat te worden, volgens de vastgestelde orde ervan, dan op zulk een tijd, als de zondaar het verbond heeft aangenomen, met persoonlijk daarin te komen. En de uitgestrektheid van het aanbod van het Evangelie is niet op de verkiezing gesticht, maar op het bevel Gods en de oneindige algenoegzaamheid van de gehoorzaamheid van Christus tot de dood" (blz. 223-224).

Conclusies

Afrondend kunnen wij zeggen, dat dit de leer onzer Gemeenten ten aanzien van deze zaken is, dat er een principieel onderscheid is tussen de beloften des verbonds, door God de Vader van eeuwigheid gedaan aan Christus en Diens uitverkorenen Kerk enerzijds, en het aanbod van genade of de Evangelieprediking, waarin de ernstige

aanbieding van Christus en de verbondsweldaden geschiedt, anderzijds. Zó alleen wordt het Schriftuurlijke evenwicht bewaard.

Elke eenzijdigheid heeft hier ernstige gevolgen. Daar is een eenzijdigheid waarbij in de prediking het Evangelie aan Gods verkorenen wordt gebracht, terwijl voor de onbekeerden slechts het oordeel rest. Hoewel het nu stellig de taak van Gods knechten is de rechtvaardigen aan te zeggen dat het hem wèl, en de goddeloze, dat het hem kwalijk zal gaan, is hiermede toch niet alles gezegd. Dan zouden wij tekort doen aan hetgeen wij in deze artikelen hebben beluisterd uit Gods Woord, onze oude theologen, de Gereformeerde belijdenissen en de uitspraken van onze eigen synoden.

Gods knechten hebben Christus te verkondigen "als de door God aangestelde en gevolmachtigde Zaligmaker, in Wie alles te verkrijgen is wat tot de zaligheid onmisbaar is" (**Ds. A. Vergunst**, a.w. blz. 100).

En zij hebben dit te doen zoals de herders in de Kerstnacht: *alom* (Lukas 2: 17) En daar is anderzijds een eenzijdigheid waarbij in de prediking (vergeef mij de uitdrukking) Gods beloften te grabbel worden geworpen, de noodzakelijkheid van het voor Christus plaatsmakende werk schier verzwegen wordt en de doodsstaat van de mens zo niet verzwegen, dan toch node genoemd wordt.

Alle hoorders worden dan opgeroepen "werkzaam met Gods beloften" te zijn, op die beloften te "pleiten", maar dat de Heere er Zijn volk eens radicaal buiten zet, zodat er niets meer te pleiten, doch slechts een eeuwige rampzaligheid naar recht te wachten is, schijnt een vergeten hoofdstuk in de orde des heils. Dan komen er veel "bekeerde" mensen die nooit iets leerden van hun verloren staat en ten diepste vijanden blijven van Christus' woord: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien" (Joh. 3: 3).

De Heere beware ons voor afdolen ter linker- of ter rechterhand en richte onze voeten op de koninklijke weg!

19. Boekbespreking: Vernieuwing en verwarring, door ds. M. Golverdingen

Saambinder 29 mei 2014, ds. J.J. van Eckeveld

We sloten het vorige artikel af met de vraag of het nu nodig was de droevige ontwikkelingen rond 1950 zo uitvoerig aan de orde te stellen. We willen er nader op ingaan. Allereerst is er dan de vraag wat vereenzelviging van aanbod en belofte nu precies inhoudt. Want dat was de reden van de schorsing van ds. R. Kok.

Vereenzelviging van aanbod en belofte

Het is te betreuren dat de Generale Synode van 1950 geen nadere uitleg heeft gegeven van de schorsingsgrond. Wat bedoelde men met *belofte en aanbod*? In de Acta vinden we er helaas niets over. Ds. Golverdingen wijst er in zijn dissertatie op dat ds. G.H. Kersten op de classis Barneveld in 1948, toen het tot een verzoening kwam tussen hem en ds. Kok, verschil maakte tussen de verbondsbeloften, die in Christus aan de uitverkorenen zijn vermaakt, en het aanbod van genade.⁷

In de kring van de Gereformeerde Gemeenten heeft men na 1950 deze zaken nader doordacht en is het gekomen tot de besluitvorming op de Generale Synode van 1986, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de beloften van het Evangelie en de beloften van het verbond. Dat onderscheid was echter in 1950 zo nog niet geformuleerd. Veel afgevaardigden dachten bij beloften aan de verbondsbeloften, die het deel zijn van de uitverkorenen. Het was hen een gruwel, dat Kok die

⁷ Classis Barneveld 1 juni 1948. Ds. Kersten:

De uitwendige roeping komt tot allen die het Woord horen. Zij roept tot bekering; zij nodigt tot de zaligheid; zij biedt verloren zondaren Christus aan. God zelf nodigt daardoor de zondaar en Hij zendt zijn knechten, die met heilige ernst en getrouwheid, alsof God door hen back, bidden van Christus wege: „Laat u met God verzoenen- (2 Cor. 5 vers 20). De uitwendige roeping is niet licht te achten. Zij is Gods boodschap aan ons. Dat zij geen vrucht draagt ter zaligheid, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in God. Die door het Evangelie roept. en zelfs die Hij roept verscheidene gaven mededeelt, maar in degenen die geroepen zijn. Het zal eigen schuld zijn, zo het woord niet tot onze bekering dient. De uitwendige roeping is op zich zelf niet zaligmakend. Zal het geloof door het Woord gewrocht worden, dan moet de Heilige Geest dat Woord vruchtbaar stellen.

De Heere zoekt Zijn eer, ook door de prediking van het Woord. Hij zal verheerlijkt worden in degenen die verloren gaan, zowel als in degenen die behouden worden. Zo zegt Paulus in beide een goede reuke Christi te zijn. Dezen wel een reuk des doods ten dode maar genen een reuk des levens ten leven. (2 Cor. 2 : 15 en 16).

Welnu de Heere beoogt de verheerlijking Zijner deugden in de aanbidding aan allen, tot wie Hij Zijn Woord zendt en die Hij nodigt en roept. Zijn aanbidding is waarachtig en zal voeren tot de verheerlijking Zijner gerechtigheid, zowel als van Zijn barmhartigheid, want niemand zal God de schuld kunnen geven, als hij onder het Woord verloren gaat; dat is alleen vrucht van de hardheid en verharding zijns harten.

De inwendige roeping is noodzakelijk, zal het Woord vrucht dragen en het geloof er door worden gewrocht. De uiterlijke aanrading heeft geen kracht om onze harde harten te verbreken. Dat vermag alleen God De Heilige Geest. Hij paart zich aan het gepredikte Woord en doet het in de ziel ingaan die vernieuwend en verbrijzelend.

Met deze verklaring omtrent de aanbidding van het Evangelie gaat Ds. Kok ten volle accoord en vraagt Ds. Kersten of dit vermeld mag worden in de notulen, hetwelk bevestigd wordt.

Tot blijdschap van de vergadering beantwoordt Ds. Kok aan al het bovengenoemde, hetwelk hem was voorgelegd, in bevredigende zin door terug te nemen de door hem verbreide stellingen, waarover hij was aangeklaagd.

vereenzelvigde met het aanbod van genade aan alle hoorders.

Alle gegevens overziende krijgt men de indruk dat Kok bij het woord belofte dacht aan de belofte van het Evangelie, zoals dat geformuleerd is in de Dordtse Leerregels (II,5), waar we lezen: ‘Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruiste Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte aan alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof’.

Er was in de discussie op de synode van 1950 echter een grote verwarring over de begrippen aanbod en belofte. Het blijft een grote vergissing dat men, voorafgaand aan de discussie, niet eerst duidelijk met elkaar heeft afgesproken wat men nu precies verstond onder belofte en aanbod. Daardoor had wellicht veel van de verwarring voorkomen kunnen worden. Het lijkt me daarom goed daar in dit artikel wat dieper op in te gaan.

Voorwaardelijke en onvoorwaardelijke beloften

De evangeliebeloften zijn de zogenoemde voorwaardelijke beloften, waarin genoemd wordt de weg waarin de beloften vervuld worden, de weg van bekering en geloof (D.L. II,5). In de aanbieding van genade worden die aan alle hoorders verkondigd. Daarnaast zijn er de zogenoemde onvoorwaardelijke beloften, waarin aangewezen wordt de genade, die de Heere Zijn kinderen zeker schenken zal. Het zijn de zgn. ”Ik-zal-beloften” in Gods Woord. De vastheid van de zaligheid van de uitverkorenen ligt erin gegarandeerd en het zaligmakend geloof leert daarop steunen. In gesprekken met vertegenwoordigers van andere kerken stuit men steeds weer op de moeite, die men daar heeft met bovengenoemde onderscheiding. Men meent dat het een onderscheiding is, die in de gereformeerde theologie niet te vinden is. De Dordtse vaders hebben er echter op gewezen in hun strijd met de remonstranten, dat er beloften zijn, die niet van enige voorwaarde afhankelijk zijn. Het zijn de zgn. ”absolute” beloften, die betrekking hebben op de zaligheid in Christus en de volharding der heiligen. De Nederlandse professoren op de Dordtse synode hebben er met nadruk op gewezen, dat alleen aan de uitverkorenen deze beloften gedaan zijn. De vervulling van die beloften ligt vast in het eeuwige verbond der genade, vandaar dat men ze kan aanduiden als verbondsbeloften.

Maar men kan ze ook onvoorwaardelijke of absolute beloften noemen. Golverdingen stelt dat erop gewezen is dat de onderscheiding tussen de algemene beloften van het Evangelie (het aanbod van genade) en de beloften van het verbond te vinden is bij Thomas Boston (1676-1732) en J. C. Appelius (1715-1798).

Welnu, deze onderscheiding werd op de synode van 1950 niet duidelijk. Kok dacht aan de beloften van het Evangelie, zoals die verwoord worden in de D.L. II,5. Daartegenover dachten veel afgevaardigden aan de onvoorwaardelijke beloften, waarin de Heere aan Zijn uitverkorenen de zaligheid en alle daaraan verbonden weldaden des verbonds belooft.

Kersten over de Erskines en Fisher

In 1948, kort voor zijn sterven, publiceerde Kersten het boekje van de Erskines en James Fisher over ”Het verbond der genade”. Daar wordt gesproken over het verschil tussen een recht van toegang tot de beloften op grond van het algemene aanbod van genade en een recht van bezit, dat verbonden is aan het zaligmakend geloof, waardoor zondaren worden verenigd met Christus.

Ongetwijfeld heeft Kersten deze publicatie bedoeld om nog eens duidelijk te maken

dat bovengenoemde Schotse predikers geen aanhangers waren van de leer van de drie verbonden. Integendeel, hij vond zijn opvatting over de twee verbonden duidelijk bij hen terug. In dat opzicht spreekt hij in zijn voorwoord ook zijn waardering uit voor Steenblok.

Maar tegelijk mogen we ervan uitgaan dat deze publicatie ook te maken heeft met de discussies over beloften en aanbod, die in de kring van de gemeenten was ontstaan. Het is op zijn minst opmerkelijk te noemen dat Kersten midden in bovengenoemde discussies dit boekje liet verschijnen.

Dat wekt de indruk dat Kersten nog eenmaal, kort voor zijn sterven, duidelijk wilde maken dat zijn standpunt dienaangaande lag in de lijn van deze Schotse predikers. Om dit te verduidelijken citeer ik uit de publicatie van de Erskines en Fisher het volgende: Vr. 93. Hoe bedient Hij het verbond aan zondaren uit het mensdom, zonder enige beperking?

Antw. In het algemeen aanbod van het Evangelie, hetwelk is een ‘verkondiging van grote blijdschap die al den volke wezen zal’, Lukas 2:10, en waarin allen, zonder onderscheid, verklaard worden welkom te zijn, Spr. 8:24, Mark. 16:15.

20. Persoonlijke impressie, onder voorbehoud van correctie

De leerinzichten en leerverschillen hebben de generale Synode van de Gereformeerde Gemeente in 1986 genoodzaakt een begrippenomschrijving over het aanbod van genade, enzovoort vast te leggen om uitwassen tegen te gaan op.

Deze Synode uitspraken kunnen niet beschouwd worden als een punt van verwijdering tussen andere kerkverbanden; integendeel.

Over de omschrijving en inhoud van de **uitwendige roeping** kunnen we, zonder in detail te treden het volgende opmerken.

Ten 1^e. De leer van de roeping door het Evangelie van Jezus Christus is vastgelegd in Gods woord.

Ten 2^e. Deze bevat onderscheiden aspecten waarvan in een zekere zin de voornaamste zijn: het Genadeverbond, het Verbondshoofd en de Verbondsleden.

Ten 3^e. De prediking van het eeuwig Evangelie en de Evangeliebeloften is het werk van de Evangeliedienaar met bevel van Christus: *predikt het Evangelie aan alle creaturen*. Leidt deze prediking tot het oprecht geloof dan komen hen de Evangeliebeloften / Verbonds beloften en Verbonds sacramenten toe.

Ten 4^e. De Evangelieprediking en -beloften komen tot alle toehoorders zonder onderscheid die leven onder de bediening van het Genadeverbond. De Heilige Geest past het de uitverkorenen toe in de inwendige roeping en het geloof in Jezus Christus.

Met deze leerstellingen zijn alle bevindelijke predikers en ernstige toehoorders het wat de grondslag betreft eens. Deze 4 leerpunten zijn als een kubus. Maar een kubus heeft nog een onderkant en een bovenkant.

De een predikt met overtuiging en vuur zoals hij deze zaken vanaf de *onderkant* ziet liggen: zo is het en niet anders!

Een ander predikt met overtuiging en vuur zoals hij deze zaken vanaf de *bovenkant* ziet liggen: zo is het en niet anders!

Maar wat gebeurt er?

De Heilige Geest werkt niet in alle dezelfde verlichting. Wij kunnen 25 jaar de leerstellingen volgens ons inzicht volgens de onderkant, dus volgens het fundament verdedigen. Echter daarna laat de Geest licht vallen op de bovenkant, zoals ze ook in de ogen Gods beschouwd kunnen worden. En dan zien wij iets wat we nog nooit gezien hebben. En er gaat een lichtje op over hetgeen wat voor ons tevoren altijd verborgen was.

Als we de leer der waarheid in reglementair gaan uitpluizen en beschrijven, bovendien deze in onze eigen bewoordingen dwingend voorschrijven aan anderen, dan krijgen we een letterstelsel waarin de dynamiek van de Geest ontbreekt.

De Geest leert ons de woorden en zaken van de Schrift met geestelijke woorden en zaken vergelijken en kennen. Er zijn onderscheiden gaven, maar het is één den dezelfde Geest. Werken wij de verscheiden gaven en inzichten weg, dan houden we een dode romp over in plaats van het levend lichaam van Christus.

Hoezeer het kerkelijk leven Dogmatiek nodig heeft, een persoonlijke ontwikkeling in geestelijk inzicht en geloofs visie is net zo onmisbaar. Hierover geeft Paulus de regel: *gij kunt alle spreken de een na de ander; en de geesten der profeten zijn de profeten onderworpen*.

Zo blijft er ruimte over voor correctie en om elkaar te onderwijzen. Om deze zaken mogen wij – wie wij ook zijn – smeken, ja pleiten bij de Heere; net zowel als wij

mogen bidden: *Onze Vader, Die in de hemelen zijt*, enz. Mag een onbekeerde niet pleiten, dan mag hij ook niet bidden, en omgekeerd. Alleen, hecht aan het uitwendig bidden en pleiten, niet die hoge verwachting dat wij *om* onze gebed verhoord worden. Van de plicht om het allervolmaakste geloofsgebed te bidden wordt niemand ontslagen; al is het met een historieel geloof. Maar wij weten allen wel, dat in het gebed *de Geest van gebed* en de kinderlijke gestalte vereist wordt. Is er dan ook geen mogelijkheid om met een historiële geloof te pleiten of God het zaligmakend geloof werken wil uit kracht van Zijn Verbond?

"... U hebt te vragen om waarachtige bekering en u mag er dan ook de Heere op wijzen, dat u een gedoopt voorhoofd hebt. Die doop is een teken en zegel van Gods verbond. Dat verbond wil Hij bevestigen in de geslachten. Dat laat Hij ons in elke doopsbediening weten.

En op een zelfde wijze als ook ds. Ledeboer dat in zijn vragenboekje heeft bedoeld, wil ik u doen weten dat u de Heere in het gebed mag wijzen op dat teken en zegel van het verbond dat u zonder uw eigen toedoen in uw prille jeugd ontvangen hebt.

Maar er valt niet te pleiten op enig recht onzerzijds en ook niet op een belofte die God aan ons allen persoonlijk in de doop zou hebben gedaan. God is een Waarmaker van Zijn Woord. Als Hij wat belooft, dan doet Hij het ook. Als Hij al die kinderen die gedoopt worden, de zaligheid zou beloven, dan zou er niet één van die kinderen verloren gaan. Het wáre pleiten is daarbij een daad des geloofs." Enz.

Ds. F. Mallan, DWS 3 maart 1994

Blijven wij hangen in een literair systeem vervallen we tot wettischisme. Dan wordt de geloofsleer een terminologie. Dan wordt Christus niet meer de Hoofdpersoon en Leraar der Gerechtigheid, maar menselijke traditie en geboden, regel op regel, hier een weinig en daar een weinig, krijgen de overhand. En dat is juist waartegen al onze voorgangers zo ernstig gewaarschuwd hebben!

Samenvattend, men lette erop bij het onderscheid tussen verbonds- en evangeliebeloften dat men duidelijk maakt hoe men verschil dit bedoelt. Zoals bv. Rutherford in een goede zin, dat er absolute verbondsbeloften voor de uitverkorenen zijn en Evangeliebeloften voor alle hoorders.

Bezieet men het Verbond van Christus' zijde, zijn al de beloften des verbonds een ongetwijfelde zekerheid. Bezieet men de beloften ten opzichte van de **Evangelieprediking** ligt het verschil eigenlijk niet de beloften, maar in het geloven: hetzij historieel of zaligmakend.

De omschrijving van *onderscheid tussen verbonds- en evangeliebeloften* wordt nodig geacht vanwege de diversiteit in begrippen die de mensen hebben, hoewel men in de grond van de zaak overeenstemt.

Iedere tijd brengt bepaalde begrippenomschrijving met zich mee, niet alleen omdat er groei en wasdom ligt in de geloofskennis van de individu, maar ook vanwege nieuwe denkbeelden waardoor wij onze geloofsbelijdenis behoren te begrenzen tegen zondige begrippen en uit te breiden tegen wettische en enge begrippen die de heerlijkheid van de eeuwige Zoon van God benadelen.

Welke uitleg van Gods Woord wij ook prefereren, één zaak staat als een paal boven water: De Vader heeft Zijn beminde Zoon gegeven tot een losprijs voor Zijn geliefden, Hij is verzoend in het volbrachte werk van Zijn Zoon; Christus gaf Zich vrijwillig in de aller-vreselijkste en vervloekte kruisdood uit pure liefde voor Zijn bruidskerk; en Beiden gaven de Heilige Geest, Die van Hen uitgaat en intrek neemt in een zondaarshart om die tot Zijn tempel te vernieuwen en van Christus te getuigen dat

de Vader in de Zoon verzoend blijft ondanks alle afmakingen.

Als we dat doel proberen voor ogen te houden hebben we een gemeenschappelijk doel met de Drie-enige God, met de gezaligde zielen voor de troon en met Gods volk op aarde; waarin de engelen zich eeuwig verlustigen en Gods kinderen eeuwig de trouwe zalige Verbondsgod aanbidden.

W.W.